

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

Toto číslo časopisu Vojenská mysl je monotematické a zaměřené na téma „Velení vojskům při přípravě a vedení obranné operace v počátečním období války“. Na jeho zpracování se podíleli dopisovatelé ze správ a oddělení GŠ ČSLA, FMNO, štábů vojenských okruhů a Vojenské akademie Antonína Zápotockého. Může sloužit k přípravě velitelů a štábů okruhů, armád a divizí, k přípravě vědecko-pedagogického sboru a posluchačů vojenských akademií a vojenských vysokých škol při plnění hlavních úkolů Rozkazu ministra národní obrany pro přípravu vojsk ČSLA a Směrnice pro operační a bojovou přípravu ve výcvikovém roce 1988—1989.

Redakce časopisu Vojenská mysl

TŘICÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

10

ZVYŠOVÁNÍ EFEKTIVNOSTI PROCESU VELENÍ VOJSKŮM

Mění se prostředky a způsoby vedení války, zavádění nových druhů zbraní a bojové techniky, podstatné změny ve vojenskopolitických silách po minulé válce našly odraz ve formách i metodách řízení ozbrojených sil a ve velení vojskům, vyžadují kriticky zhodnotit zkušenosti a najít způsoby, jak jich dovedně využívat v praktické přípravě vojsk.

Přitom je nutné brát v úvahu řadu **faktorů**, které mají **vliv na velení vojskům**. Nejdůležitějšími jsou: charakter budoucí možné války a způsoby vedení bojové činnosti, vytváření a zavádění do výzbroje vysoce efektivních prostředků ozbrojeného zápasu i technických prostředků velení, rozvoj systému velení u pravděpodobného nepřítele.

Použití mohutných a na dálku působících prostředků ničení v soudobé válce, jejich vysoká technická připravenost, rychlá účinnost umožňují bojujícím stranám v krátké době oboustranně ničit nejen jednotlivé cíle a objekty, ale i celé části bojových uskupení vojsk. V důsledku toho se může jejich situace celkově a podstatně rychle měnit. V souladu s tím zvětšení pohyblivosti a manévrovosti vojsk, celkové narůstání dynamičnosti situace, časté změny způsobů vedení bojové činnosti podmiňují nutnost maximálně zkrátit čas na přípravu operace a boje. Je zcela pochopitelné, že tyto budou zpravidla organizovány v průběhu pokračující bojové činnosti, v podmínkách nejasné a často i rozporné situace.

To zavazuje každého velitele a důstojníka štábu, aby směle a v plné šíři uváděli do praxe progresivní metody velení, vše nové, co do této oblasti přináší vědeckotechnický pokrok. Tvůrčí využívání principů velení nadále platí a je nutné s nimi počítat i v soudobých podmínkách.

Velení vojskům představuje jeden z nejdůležitějších, velmi složitých, aktuálních problémů přípravy a vedení soudobé operace a boje. Na jeho správné organizaci a dovedné realizaci značně závisí úroveň připravenosti vojsk v míru a úspěchu operací i vítězství ve válce.

Velení vojskům zahrnuje všechny stránky jejich činnosti, je to cílevědomé jednání velitelů, štábů, politických orgánů, náčelníků druhů vojsk a služeb, zaměřené na udržení stálé bojové pohotovosti svazků a útvarů, na jejich přípravu k boji a řízení bojové činnosti vojsk při plnění stanovených úkolů.

Zabezpečení spolehlivého velení v současných podmínkách vyžaduje od všech velitelů a štábů vysokou úroveň politické a vojenskoodborné připravenosti, dokonalou organizovanost a schopnost plnit plánované úkoly, hluboké chápání charakteru i způsobů vedení soudobých operací (boje) a znalost možností použití sil i prostředků k vedení války. Velitelé a štáby jsou povinni objektivně hodnotit vojenskopolitickou situaci a vyvozovat z ní správné závěry. Kromě toho upevňovat a zdokonalovat návyky pro operativní a odůvodněné rozhodování i plánování operací, které se projevují v rychlém vydávání úkolů vojskům a v řízení jejich činnosti při vedení operace (boje) v jakýchkoli podmínkách jak ze válce za použití pouze konvenčních, tak i za použití jaderných zbraní.

Prvořadým problémem procesu velení zůstává boj za **získání času**. Doba, vynaložená na uskutečnění jednotlivých opatření, je jedním ze základních kritérií bojové pohotovosti štábů, jejich schopností splnit složité úkoly velení vojskům v náhle se měnící situaci. Význam vysoké bojové pohotovosti štábů a systémů velení vyplývá z toho, že jakékoli opatření v operaci (boji) začíná u velitele a štábu. Z tohoto důvodu by měl **systém velení mít dokonce jistý předstih před celkovou pohotovostí svazků a útvarů**.

Struktura, formy i metody velení se neustále vyvíjejí a mění pod vlivem působení politických, ekonomických, vědeckotechnických, vojenských i dalších faktorů.

S cílem reagovat na vznikající změny a vytvářet podmínky pro zvyšování efektivnosti práce velitelů a štábů se problematikou velení zabývala i **porada náčelníků generálních (hlavního) štábů** v prosinci 1987, která vytyčila následující směry zlepšování velení vojskům:

- **v orgánech velení** zaměřit úsilí na: zdokonalování organizačních struktur, zkvalitňování metod práce, zvyšování kvality i omezování počtu zpracovávaných dokumentů, upřesnění jejich struktury a obsahu spolu se zmenšením rozsahu a širokým využitím formalizovaných bojových dokumentů,

- **rozvíjet systém míst velení**, zlepšovat vybavení a zvyšovat jejich připravenost k práci, zdokonalovat systém přemísťování, rozvíňování a svinování, zvyšovat jejich odolnost,

- **v oblasti spojení** vytvořit jednotnou automatizovanou spojovací soustavu, zvyšovat její odolnost a rozvíjet spojovací soustavu na válčišti,

- **v oblasti automatizace velení** vybudovat, zdokonalovat a rozvíjet polní automatizovaný systém velení frontu, zkvalitňovat prostředky automatizovaných systémů velení PVO, vytvořit automatizovaný systém velení letectvu spojenec-kých armád; rozšiřovat informační a výpočetní systémy, formy a způsoby modelování operací a boje, šířeji nasazovat osobní počítače do praxe orgánů velení.

Dále byla zdůrazněna **potřeba** snižování počtu vozidel na místech velení, nezbytnost věnovat pozornost výstavbě ženíjných jednotek určených k budování míst velení, nutnost získávat informace v reálném čase.

K úspěšnému splnění těchto požadavků je zapotřebí problematiku velení řešit komplexně, nepodceňovat, ale ani nepřeceňovat žádnou z oblastí. Je nezbytné mít neustále na paměti, že rozhodujícím článkem velení zůstává člověk a tvůrčímu využití jeho schopností musí sloužit zvyšování jednotlivých požadavků na zdokonalování systému velení.

Vojenská praxe posledních let svědčí o tom, že nejvhodnější způsob zkvalitňování procesu velení vede přes jeho **komplexní automatizaci**. Automatizace řídicích procesů bude v následujících letech uplatňována s rostoucí naléhavostí.

Nové prostředky automatizace velení se budou **vyznačovat** většími výkony, zvýšenou spolehlivostí (mechanickou i klimatickou), dokonalejší úrovní ochrany dat i utajení informací, ale také miniaturizací stavebních prvků. Tyto skutečnosti mohou mít značný **vliv** na vývoj organizačních struktur orgánů velení, rozvoj systému míst velení i spojení a na vytvoření reálných podmínek k uvolnění velitelů a štábů od rutinní, stereotypní práce, spojené zejména s kalkulačními výpočty při plánování operací. Tím se budou moci více věnovat tvůrčím činnostem, které vyplývají z tvorby rozhodnutí. Nesmíme však zapomínat ani na to, že realizace rostoucích **požadavků** na velení, zejména na jeho pevnost, nepřetržitost, operativnost a utajení je omezena ekonomickými možnostmi, parametry technických prostředků i přirozenými schopnostmi lidí a že tato omezení je třeba eliminovat cílevědomým, promyšleným řešením problémů, spojených s dalším zkvalitňováním velení.

Praktická realizace úkolů, které vytyčila porada náčelníků generálních (hlavního) štábů, si zřejmě vyžádá určité **změny v současné praxi** velitelů, politických pracovníků a štábů jak v mírových, tak i v polních podmínkách. Je však nutné, aby byly zaváděny cílevědomě, s odhadnutím všech důsledků, jež jsme schopni na základě dnešní úrovně poznání a praxe postihnout. Současně zachovávat to, co se v praxi osvědčuje, a přizpůsobovat dosažené výsledky novým podmínkám. Musíme přitom vycházet ze **základních principů velení**, jejichž plnění zabezpečí dynamickou stabilitu v současných podmínkách jeho vývoje. **Principy velení se v dohledné době zřejmě nezmění, může však v důsledku intenzifikace procesu velení dojít k časovému posunu v jejich uplatňování.**

Nedílná velitelská pravomoc zůstane nadále prvořadým, základním principem velení.

Princip centralismu bude uplatňován pravděpodobně výrazněji. Umožní to moderní spojovací prostředky ve spojitosti s výkonnou výpočetní technikou. Dialektické zvýraznění centralizace velení je způsobeno velkou sociálně politickou závažností rozhodnutí k použití ozbrojených sil, zejména při přechodu z mírového na válečný stav. Některá rozhodnutí, např. o narušení území cizího státu, nebo přechodu k použití zbraní hromadného ničení mohou proto přijímat pouze nejvyšší politické a vojenské orgány. Stále častěji může docházet k centralizovanému operačnímu použití zejména palebných prostředků formou přímého velení útvarům a svazkům, které jsou podřízeny armádám a divizím.

Velitel a štáb frontu již v současné době, v souladu s působením objektivních zákonů tvořivého myšlení, často v rámci svého rozhodovacího procesu řeší i základní otázky bojového použití jednotlivých prvků operační sestavy armády. Je předpoklad, že v souvislosti s rozvojem technických prostředků automatizace velení a polní automatizované spojovací soustavy mohou být tyto tendence centralizace velení s dalšími výrazněji uplatňovány.

Schopnost dovedně hodnotit situaci, vyvozovat správné závěry a předvídat průběh událostí — jako další ze základních principů velení — bude postupně vystupovat do popředí. Nové generace výpočetní techniky, schopné vykonávat nejen logickomatematické operace, ale i zpracovávat abstraktní symboly, reagovat na signály získané optickými, zvukovými i jinými čidly, zpracovávat jejich analýzu a reagovat jak podle předem zadaných pravidel (programů), tak i s využitím tzv. umělé inteligence, zkvalitní praktickou realizaci tohoto principu. Výpočetní technika by měla umožnit zpracování a vyhodnocení informací v reálném čase a s využitím matematických modelů bojové činnosti a metod umělé inteligence připravovat variantní podklady k řešení určitých, svým cha-

rakterem složitých situací. Nelze ovšem předpokládat, že by stroje vypracovávaly rozhodnutí za člověka, budou však zaměřovat jeho činnost správným směrem.

Princip vysoké organizovanosti, operativnosti a tvořivosti v práci velitele a štábu úzce souvisí s předcházejícím principem. Hluboké a všestranné hodnocení situace vyžaduje více času a z tohoto hlediska je v rozporu s požadavkem operativnosti velení. Vyúsťuje však v objektivnější rozhodnutí a zvyšuje jeho prognostickou hodnotu. Tím obecně snižuje nároky na operativnost velení a vytváří podmínky pro organizované, časově vyvážené plnění úkolů polními štáby podle metodik jejich činnosti.

Pro současný způsob plánování operací je příznačný rozpor, který spočívá v tom, že na ujasnění úkolu, hodnocení situace a přijetí zámyslu, tj. na nejdůležitější úkoly tvůrčí činnosti, je věnováno relativně nejméně času. Naopak většinu času věnují velitelé a štáby na pořízení úplných bojových dokumentů s vysokou štábní kulturou, které v současnosti zatím v kratší době zpracovat nelze. Jejich význam pro pevné, nepřetržité a operativní velení je přitom poměrně nižší ve srovnání s významem zámyslu operace.

Tento rozpor bude vytvářet trvalý tlak na proporcionální i absolutní prodloužení doby na komplexní zhodnocení situace a přijetí zámyslu. Rozpor může pomoci řešit moderní výpočetní technika, která využívá matematické modely bojové činnosti, případně metody a způsoby řešení rozhodovacího procesu pomocí umělé inteligence. Přitom by samozřejmě muselo dojít k úpravám platných metodik velitelů a štábů.

Princip formulovaný jako znalost podřízených, jejich morálně bojových vlastností a umění opírat se o podřízené velitele a stejně tak i princip, označovaný jako **pevnost a vytrvalost při uvádění přijatých rozhodnutí do života** vojsk budou zřejmě postupně více než dosud odrážet sociálně politickou stránku velení. Především je zapotřebí velitelskými formami zvyšovat účinnost politického vedení lidí a boje proti ideologické diverzi. To bude mít význam zejména při vedení operace (boje) na nesouvislé frontě, střídání úspěchů s neúspěchy a při vzniku krizových situací. Politické vedení lidí má mít mimořádný význam především při obnovování narušeného velení, upevňování bojové kázně a organizovanosti s cílem splnit stanovené bojové úkoly.

Z rozboru principů velení vyplývá, a vojenská praxe posledních let to potvrzuje, že neúčinnějším prostředkem zvýšení efektivnosti velení je **širší a komplexnější využívání prostředků a metod moderní výpočetní techniky společně s komunikačními nástroji příslušníků štábů**, tj. s automatizovanou spojovací soustavou. Možno říci, že je to základní cesta řešení protikladů mezi narůstajícími požadavky na velení vojskům a existujícími možnostmi velitelů a štábů při plnění složitých úkolů. Toto obecně platí jak pro mírový život, tak pro polní podmínky.

Současná etapa využívání spojovacích a automatizovaných systémů velení v ČSLA je charakteristická souběžným provozováním koaličních systémů {PASUV} spolu s národními prostředky — zejména v polních štábech. Je nutné zdůraznit — a zvýraznila to i prosincová porada NGŠ v roce 1987 — že tento trend bude působit i nadále. Rozhodující je přitom **priorita zavádění koaličních systémů**. Národní prostředky je žádoucí přitom řešit technicky i programově tak, aby byly slučitelné s koaličními systémy a aby se daly efektivně využívat ve společných spojovacích sítích.

V podmínkách ČSLA **nelze dopustit, aby docházelo k zavádění odlišných, technicky i programově neslučitelných prostředků automatizace velení a spojení ve druzích vojsk.** Je nezbytné dosáhnout toho, aby na stupni frontu byla vzájemná slučitelnost prvků automatizovaných systémů na úrovni všech účastníků, tzn. mezi vševojskovým podsystémem, podsystémem RVD, PVO a letectva, i podsystémy druhů zabezpečení operace (boje). Na tomto stupni je dále nevyhnutelná i návaznost na systém PVOS, který je již dnes plně vytvořen za použití koaliční techniky. Je nutné zabezpečit obsahovou jednotu a vzájemnou funkční spojitost procesů velení na všech jeho stupních, od praporu až po front.

Efektivní využívání automatizovaných systémů velení a jejich výpočetních prostředků není myslitelné bez kvalitního a spolehlivého **utajeného spojení.** Současný stav spojovacích sítí neodpovídá již plně zvyšujícím se požadavkům na velení. Je proto potřeba v závislosti na ekonomických a technických možnostech průmyslu realizovat automatizovanou spojovací síť.

Postupně zavádění automatizovaných systémů velení vojskům a prostředků automatizované spojovací soustavy bude vyžadovat i **zdokonalování základní přípravy vojáků z povolání ve vojenských školách.** Přitom je nutné zvažovat tu skutečnost, že technika bude dodávána k vojskům postupně a že z hlediska požadavků standardizace nemusí být jednotná. Mohou vedle sebe existovat svazky, vybavené koaliční technikou (PASUV) a svazky na bázi národní techniky (POTAS). Tato různorodost se bude projevovat i u svazů, kde budou využívány národní prostředky typu MOMI a spojenecké prostředky PASUV operačního stupně. Zmíněné skutečnosti zákonitě ovlivní přípravu uživatelů, tj. polních štábů. Příprava velitelských kádrů na využívání moderních prostředků automatizace velení by měla být cílevědomá a přitom diferencovaná podle stupňů velení a pro ně plánovaných druhů a typů techniky.

Rovněž bude účelné, aby se vojenské školy staly školícími středisky automatizovaných systémů velení, zaváděných v oborech jejich působnosti. Souběžně s tímto úkolem by měli vědeckopedagogičtí pracovníci zabezpečovat i školení kádrů pro řízení přípravy vojáků z povolání u vojsk a pomáhat při zpracování obsahu jejich nejdůležitějších zaměstnání. Při plnění těchto úkolů by bylo žádoucí, aby vojenské školy úzce spolupracovaly s vědeckovýzkumnými pracovišti ČSLA.

Kvalita přípravy vojáků z povolání k využívání nově zaváděné automatizační a spojovací techniky je jedním z hlavních úkolů v zabezpečení vysoké bojové pohotovosti systému velení a k dosažení **trvalé připravenosti velitelů a štábů k řízení vojsk při přechodu z mírového na válečný stav, včetně vedení operací.** K tomu je účelné:

1. Vytvářet podmínky k dosažení požadovaných znalostí a návyků vojáků z povolání. Ve štábech proto vhodně stabilizovat platnost metodik práce. Neměnit (rok od roku) požadavky na způsob práce velitelů, štábů a na počet, obsah i formu zpracovaných dokumentů. Vyloučit samovolné vnášení změn do uživatelských úloh, nezavádět projekty, které nejsou důkladně ověřené.

2. Ve spolupráci s ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy rozpracovat typové matematické modely vedení bojové činnosti s možností vstupu i výstupu jak v národním, tak i v ruském jazyce.

3. Změny v zabezpečení i ve způsobech práce velitelů a štábů plánovat s dostatečným předstihem jako jednorázová komplexní opatření a dokonale je všestranně připravit.

4. Ve štábech svazů současně s upřesňováním bojového rozdělení zařadit hodnocení operační situace ve svém zájmovém prostoru.

5. Zvážit zavedení bojových směn, vybavených potřebnými automatizačními a spojovacími prostředky u štábů svazků a svazů, schopné řídit přechod vojsk z mírového na válečný stav a podle potřeby i boj útvarů stálé pohotovosti a hotovostních prostředků PVO.

6. V optimální míře sjednotit a materiálně vybavit i doplnit organizační struktury orgánů velení v míru s organizačními strukturami orgánů velení za války.

Je žádoucí, aby další rozvoj velení probíhal proporcionálně. V současné době se projevují některé rozpory, které snižují efektivnost přijímaných opatření. Jde zejména o nedostatečné sladění rozvoje velení pozemnímu vojsku, letectvu a vojsku PVOS. Projevují se i disproporce mezi hromadným zaváděním moderních prostředků automatizace velení a postupem výstavby polní automatizované spojovací soustavy, mezi realizačními požadavky systémového pojetí struktury a funkcí systému velení a různorodostí konkrétních technických prostředků automatizace velení apod. Těmto negativním jevům je nutné čelit cílevědomými organizačními opatřeními, činností v oblasti výzkumu, vojenskotechnické politiky a operační přípravy, včetně přípravy osob.

Základní podmínkou dalšího efektivního rozvoje systému velení je jeho pevné centrální řízení v rámci celé ČSLA. Výsledkem plánovitě činnosti centra musí být zpracování **jednotné koncepce rozvoje velení**, kterou by měly akceptovat všechny druhy ozbrojených sil a druhy vojsk. Její aplikace se musí promítnout v perspektivních plánech výstavby armády, v plánech vědeckovýzkumné práce, v základních výcvikových dokumentech, jakož i v náplni učebních osnov vojenských škol.

Zvýšení dynamičnosti operací, zvětšení jejich rozmachu, rozsáhlejší používání sil a prostředků ničení do značné hloubky úderem a manévrem, rychlé a nepředvídané změny na bojišti — to vše spolu s dalšími faktory soudobé operace a boje spolupůsobí na vzniku a neprodlené řešení otázek intenzivnějšího rozvoje procesu velení vojskům.

Velení se stalo klíčovým prvkem v přípravě a vedení operací a jeho význam bude i nadále narůstat. Proto je důležité znát, jakými prostředky a způsoby uskutečnění je možné v podmínkách výstavby ČSLA přispět i ke zkvalitnění systému velení. Hlavní důraz je přitom nutné zaměřit na intenzifikaci zavádění a praktické využívání prostředků, systémů a způsobů automatizace velení a spojení.

Rozhodujícím hlediskem se v tomto procesu stává internacionalizace přístupů a praktických organizačně technických opatření štábů armád Varšavské smlouvy při zkvalitňování velení jak svazkům a svazům národních armád, tak i svazům koaličního složení.

ŘÍZENÍ A ORGANIZACE POLITICKÉ PRÁCE PŘI PŘÍPRAVĚ A VEDENÍ OBRANNÉ OPERACE

Politická práce je nedílnou součástí přípravy a vedení obranné operace. Jejím cílem je uskutečňovat politickou linii Komunistické strany Československa, zvyšovat bojovou pohotovost a připravenost štábů a vojsk, upevňovat morálně politický stav a uvědomělou vojenskou kázeň, posilovat bojové mistrovství a odhodlání vojáků zničit nepřítele, prohlubovat internacionální svazky socialistických států a bojovou družbu s armádami Varšavské smlouvy, zejména se Sovětskou armádou.

Je organizována a prováděna na základě usnesení ústředního výboru Komunistické strany Československa a vlády Československé socialistické republiky, rozkazů hlavního velení, prezidenta ČSSR a ministra národní obrany Československé socialistické republiky, požadavků řádů na politickou práci v bojových podmínkách, směrnic a pokynů hlavní politické správy Československé lidové armády.

Z hlediska věcných přístupů vychází z vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, z dosažené úrovně rozvoje vojenské vědy a operačního umění, přihlíží ke skutečné úrovni morálně politického stavu, zvládnutí techniky a použití zbraní v soudobých operacích a bojích.

Bezprostředně při přípravě a vedení obranné operace respektuje Směrnici hlavního velitele spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy na západním válčišti a Směrnici náčelníka politické správy spojených ozbrojených sil států Varšavských příslušníků jednotek je v obsahu po-

smlouvy na západním válčišti a přijaté rozhodnutí velitele svazu.

Hlavním smyslem řízení politické práce je dosáhnout, aby do všech komponentů stranickopolitického působení byl vložen správný obsah a aby tyto stranickými politickými formami a metodami práce maximálně přispívaly k příkladnému splnění cílů a úkolů obranné operace a zničení agresora.

Z toho je zřejmé, že **politická práce při přípravě a vedení obranné operace navazuje na stav bojové pohotovosti a připravenosti vojsk, kterého bylo dosaženo v míru.** Je proto nezbytné zabezpečovat, aby již v této době byly u příslušníků jednotek, velitelského sboru, štábů, politického aparátu a všech vojáků utvářeny takové morálně bojové vlastnosti, schopnosti, dovednosti a návyky, které vyžaduje soudobý boj.

Nejde ale jen o kádrový stav vojáků z povolání a vojáků základní služby. Je nezbytné docenit, že velitelský sbor a vojska budou ve značné míře doplňovány povolnými zálohami. Proto je potřebné nejen ovlivňovat kvalitu jejich přípravy, ale dobře znát morálně politické kvality předurčených záloh, ovlivňovat utváření vztahů ve vytvářených kolektivech jednotek, jejich schopnost plnit stanovené bojové i ostatní úkoly.

Z hlediska všeobecné přípravy velitelského sboru, politického aparátu a ostat-

litické práce třeba věnovat sjednocování příslušníků armády okolo ústředního výboru KSČ a vlády ČSSR, objasňovat jim vedoucí úlohu Komunistické strany Československa, zdroje síly našeho státu a přednosti socialismu před kapitalismem, vychovávat je v duchu idejí marxismu-leninismu a bezmezně oddanosti socialistické vlasti, straně a vládě v duchu nenarušitelné morálně politické jednoty a přátelství našich národů, socialistického vlastenectví, internacionalismu, bojového přátelství s ozbrojenými silami bratrských socialistických států. Vést je k odpovědnému plnění vojenské přísahy a vojenských povinností, pěstovat u nich vědomí vysoké odpovědnosti za obranu své vlasti.

Seznamovat příslušníky armády s usneseními ÚV KSČ a vlády ČSSR, objasňovat jim úkoly vyplývající pro jejich přípravu ze základních vojenskopolitických dokumentů velení a hlavní politické správy ČSLA a mobilizovat je k odpovědnému plnění úkolů a vojenských povinností, při vědomí toho, že konkrétní **stav bojové pohotovosti a připravenosti velitelů, štábů a vojsk je rozhodujícím kritériem účinnosti politické práce.**

Zabezpečovat vysoký morálně politický stav. Upevňovat uvědomělou vojenskou kázeň, hluboké pochopení její úlohy a významu v bojové situaci. Posilovat nedílnou velitelskou pravomoc a autoritu velitelů, vychovávat příslušníky armády k účtům k nim a připravenosti chránit je v boji. Posilovat důvěru vojáků v sílu, spolehlivost a účinnost jejich výzbroje a techniky, vést je k jejich udržování ve stálé bojové pohotovosti a mistrném využívání v boji.

Vstěpovat vojákům třídní nenávisť k nepřítelům naší vlasti, objasňovat antikomunistický charakter ideologie a propagandy imperialismu a veškeré nepřátelské propagandy. Vést nepřetržitý boj proti všem formám a vlivům nepřátelské ideologické diverze. Rozvíjet schopnost příslušníků armády čelit nepřátelskému ideologickému působení tiskové, rozhlasové a tlapačové propagandy. Vychovávat vojáky k vysoké bdělosti a odpovědnosti za zachovávaní vojenského a státního tajemství.

Při přípravě a vedení obranné operace je obsah politické práce stanoven na základě rozhodnutí velitelů, zvláštností vývoje situace, úrovně připravenosti a morálně politického stavu štábů a vojsk a také s přihlédnutím k připravenosti politického aparátu, realizačních schopností funkcionářského aktivu, stranických a svazáckých organizací. Cíle a úkoly politické práce musí být formulovány a stanoveny

s přihlédnutím ke konkrétní situaci, časovým podmínkám a plněným úkolům. Je nutné vytyčovat takové úkoly, formy a metody práce, aby byla záruka, že proniknou do vědomí vojáků, budou správně pochopeny a projeví se v odpovědném přístupu k úkolům a povinnostem.

Především je nezbytné objasňovat příčiny, charakter a vojenskopolitické cíle války, záměry konkrétního nepřítele, kterých chce rozpoutáním války dosáhnout. Vysvětlovat mezinárodní postavení ČSSR a vnitřní situaci ve státě a z ní vyplývající úkoly ozbrojených sil, odpovědnost za obranu socialistické vlasti, správnost naší věci a schopnost zvítězit nad nepřítelem. Posilovat úsilí velitelů a vojáků překonávat všechny těžkosti války, schopnost samostatně se orientovat a rozhodovat v bojové situaci.

Vést velitele — náčelníky k osobní odpovědnosti za zplánování a organizaci operace a boje, za rozhodné, nepřetržité vedení vojskům v jakékoli situaci. Podněcovat v těchto směrech tvůrčí přístupy velitelů a štábů v souladu s nejnovějšími poznatky vojenské vědy a vojenského umění.

Rozvíjet pevnou vůli, samostatnost, iniciativu, tvořivost a operativní předvídavost při vedení operace a schopnost efektivně využívat k ničení nepřítele zbraně a bojovou techniku, morálních a fyzických sil velitelů a vojáků. Utužovat ve štábech a jednotkách vztahy vzájemné pomoci, důvěry a odpovědnosti.

U vojáků rozvíjet vysoké morálně politické a bojové kvality, vést je k věrnosti bojové zástavě, pěstovat u nich vůli po vítězství, vysokou bojovou aktivitu, odvahou a hrdinství, vytrvalost a sebeovládání, iniciativu a vynálezavost, vojenské soudružství, vědomí nezbytnosti vzájemné podpory a pomoci v boji. Psychickou odolnost a schopnost snášet nebezpečí, těžkosti a strádání v boji a při budování aktivní a odolné obrany.

Nepřetržitě informovat štáby a vojska o mezinárodní situaci a vývoji na frontách. Vést vojenskopolitický průzkum a analyzovat kvality morálně politických ukazatelů nepřítele a k jejich narušování dovedně využívat prostředků speciální propagandy.

Zintenzívnit výchovu v duchu revolučních a bojových tradic, zejména ozbrojených sil, druhů vojska, popularizaci bojových zkušeností a hrdinských činů vojáků i obyvatelstva v pásmu činnosti, prosazovat jejich spravedlivé oceňování a vyznamenávání.

Trvale ovlivňovat všestranné zabezpečení vojsk. Cílevědomě řešit včasnou zdra-

votnickou pomoc, odsun raněných a nemocných, důstojnou organizaci pohřbívání vojáků padlých v boji. Aktivně působit u svazků, útvarů a zařízení týlového a technického zabezpečení na urychlený návrát lidí a techniky k bojujícím součástem.

Udržovat spojení s územními orgány KSČ, orgány státní moci a společenskými organizacemi. Vzájemně řešit problémy na teritoriu a přijímat opatření k zabezpečování potřeb frontu, likvidaci rušivých jevů a činnosti diverzních skupin, plnění úkolů při budování odolné obrany. Současně udržovat spojení s politickými orgány součinnostních svazů a svazků bratrských armád, sledovat přijímaná opatření a organizovat výměnu zkušeností.

Významným úkolem politické práce je angažovaný podíl na kádrové práci, hodnocení činnosti štábů, bojových součástí i jednotlivců, cílevědomé rozmísťování kádrů (zejména členů KSČ a SSM) a jejich doplňování a nepřetržitě zabezpečování akceschopnosti politických orgánů a aparátu, stranických i svazáckých organizací. Systematická příprava a výchova funkcionářského a bojového aktivu.

Politická práce musí být nepřetržitá, cílevědomá a tím aktivnější, čím složitější a napjatější je bojová situace. Její organizace a provádění je povinností všech velitelů — náčelníků, politických orgánů a politických pracovníků. Jsou povinni za jakýchkoli podmínek osobně se zabývat politickou a vojenskou výchovou podřízených a ve své činnosti se opírat o politické orgány, stranické a svazácké organizace a využívat jejich síly a vlivu k úspěšnému splnění operačních úkolů.

Vzájemné vztahy mezi veliteli, štáby a politickými orgány jsou založeny a rozvíjeny na principu jednotného a družného úsilí, tj. cílevědomém společném zabezpečování stanovených úkolů odpovídajícími formami a metodami práce a realizačními opatřeními. Ze strany velitelů politicky uvážlivým a náročným, rozhodným velením a řízením činnosti vojsk, ze strany politických orgánů, aparátu, stranických a svazáckých organizací politickými prostředky a metodami působení. K tomu je nezbytné, aby byl udržován nepřetržitý osobní styk a aby vzájemná informovanost a obsah politického působení byly důsledně spojovány s bojovými úkoly a situací vojsk.

Povinností politických orgánů je mít soustavný přehled o úkolech politické práce a jejich plnění ve štábech a u podřízených stupňů, jakož i o morálně politickém stavu, a být schopny dávat velitelům a nadřízeným politickým orgánům informa-

ce ve stanovených termínech, na vyžádání nebo iniciativně. K tomu cílevědomě a soustavně shromažďují a vyhodnocují poznatky.

Zkušenosti potvrzují, že politická správa musí zpracovávat a podávat informace o:

- splnění úkolů a morálně politického stavu v jednotlivých stupních bojové a mobilizační pohotovosti,
- splnění a účinnosti opatření politické práce v rozhodujících úkolech přípravy a vedení operace,
- závažných skutečnostech, které výrazně ovlivňují činnost a morálně politický stav vojsk a obyvatelstva.

Dále zpracovává denní souhrnnou informaci, která zpravidla obsahuje:

- charakteristiku morálně politického stavu vlastních vojsk a obyvatelstva v prostoru bojové činnosti,
- politické zhodnocení situace a úrovně plnění úkolů nadřízeného politického orgánu a dalších opatření politické práce, příkladně a hrdinské činy jednotlivců nebo kolektivů při plnění úkolů,
- vyskytující se problémy a jejich řešení, včetně ztrát politických pracovníků, funkcionářů KSČ, SSM, ztrát politických pracovníků v nomenklatuře vyšších politických orgánů a návrhů na jejich úhradu, návrhy a požadavky vyšším politickým orgánům,
- základní opatření politické práce pro další období a hlavní formy politického působení při plnění úkolů,
- česný přehled o struktuře stranicko-politické práce a realizovaných opatřeních.

Tyto obsahové úkoly a jejich zabezpečení jsou zahrnuty v základních řídicích dokumentech. K řízení politické práce zpracovává politický orgán (politická správa):

1. Směrnici náčelníka politické správy pro politickou práci při přípravě a vedení obranné operace. V uvedeném dokumentu jsou stanoveny vojensko-politický cíl operace (vycházející ze Směrnice NPS SOS na západním válčišti), úkoly a opatření pro řízení a provádění politické práce při přípravě a vedení obranné operace všem přímým řízeným prvkům operační sestavy. V průběhu vedení operace jsou vydávána doplňková — upřesňující nařízení, která bezprostředně reagují na konkrétní situaci, popřípadě změněné úkoly. Směrnice a nařízení jsou základní dokumenty pro řízení a provádění politické práce. Její hlavní úkoly stanoví podřízeným velitelům na základě návrhu náčelníka politického orgánu velitel frontu jako součást svého rozhodnutí. Osvědčuje se vydávat po vyhlá-

šení zámyslu zpravidla utajenými spojo-
vacími prostředky ústně předběžná naří-
zení. Náčelníci podřízených politických or-
gánů obdrží pouze diferencované výpisy
ze směrnic, aby nedocházelo k širšímu
seznamování se záměry činnosti štábů a
vojsk.

**2. Plán politické práce k přípravě a ve-
dení obranné operace.** Je zpracováván na
základě rozhodnutí velitele a směrnic ná-
čelníka nadřízeného politického orgánu
z hlediska možných variant činnosti ne-
přítele a vlastních vojsk i podle místa a
úlohy v operační sestavě v následující
struktura:

— v souladu se Směrnicí náčelníka na-
dřízeného politického orgánu je stručně
vyjádřen vojenskopolitický cíl operace,
— v další části jsou obsahově vyjádřeny
hlavní úkoly politické práce,

— jsou rozpracována opatření, jejichž
realizace musí zabezpečit, že se stanovené
obsahové úkoly dostanou do vědomí pří-
slušníků štábů a vojsk včas, v potřebném
rozsahu a diferencovaně podle úkolů vy-
plývajících z rozhodnutí velitele; jsou
zpravidla dělena na opatření uskutečňova-
ná v období přípravy k zahájení obranné
operace a na období vedení obranné ope-
race.

Soubor politickoorganizačních opatření
zahrnuje studium směrnic nadřízeného
stupně a ujasnění z ní vyplývajících úkolů
a způsobů jejich plnění; přípravu pracov-
níků orgánu na jejich rozpracování na jed-
notlivých místech velení, opatření ke zpra-
cování fideji dokumentace, součinnostní
opatření s jednotlivými správami podle cha-
rakteru plněných úkolů, navázání součinn-
osti s jednotkami PS a představiteli sou-
sedních politických orgánů. Příprava prac-
ovních skupin politické správy a jejich
vyslání na pomoc podřízeným svazům a
svazkům, opatření k vytváření a činnosti
vznikající stranickopolitické struktury,
podmínek pro rozvoj nepřetržitě politické
práce, úkoly související se sběrem informa-
cí a jejich včasným zpracováním, opatření
pro přípravu stranického funkcionářského
aktivu i politického aparátu, úkoly ke kon-
trolní a poznávací činnosti.

**Soubor opatření ideologického boje s ne-
přítelem.** V této části jsou stanoveny úkoly
ke zpracování Provolání vojenské rady,
k hodnocení stavu názorů a nálad u vojsk,
opatření k zamezení vlivu nepřátelské pro-
pagandy a upevnování morálně politického
stavu, vlivu na odloučené jednotky a roz-
hodující (speciální) prvky operační sesta-
vy, zpracování souhrnných informací o si-
tuaci vojsk a na frontě pro vybrané velite-
le a funkcionáře. Úkoly k zahájení vydá-

vání polního časopisu, pro činnost váleč-
ných zpravodajů, vysílání lektorů a agitač-
ně propagačních skupin k vojskům a pře-
bíraným svazům a svazkům; opatření
k součinnosti se zpravodajskými orgány
k získání poznatků o směrech působení
nepřátelské propagandy, opatření k záso-
bování a distribuci tisku, úkoly k likvidaci
nepřátelských tiskovin. Současně jsou plá-
nována opatření k využití prostředků po-
litického osvětového působení a využití
vojenského uměleckého souboru.

**Soubor opatření k zabezpečení politické
spolupráce s velením teritoriálního okruhu
a se stranickými a státními orgány.** V té-
to části plánu jsou řešena opatření k lik-
vidaci činnosti nepřátelských skupin v tý-
lu, k likvidaci nepřátelských tiskovin a
eliminaci vysílání prostředků psychologické
války nepříteli, opatření k upřesnění
působení vlastních hromadných sdělova-
cích prostředků. Opatření k navázání sou-
činnosti se stranickými a státními orgá-
ny — radami obrany k jednotnému půso-
bení na vojska a obyvatelstvo, získávání
obyvatelstva pro plnění obranných opatře-
ní, objasňování nutnosti evakuace části
obyvatelstva, pomoci při likvidaci následků
úderů letectva. Opatření k zabezpečení zá-
sobování vojsk materiálem, zabezpečení
zdravotnické péče, klidu a pořádku na te-
ritoriu.

**Opatření na úseku kádrové a personální
práce.** V součinnosti s politickou správou
teritoriálního okruhu jsou plánována opa-
tření k mobilizování a vytváření svazků a
útvárů k přesunům svazů a svazků do ope-
rační sestavy, opatření k materiálnímu za-
bezpečení. Současně jsou plánována opa-
tření k doplňování politického aparátu a
obnovy stranické a svazácké struktury,
získávání poznatků o ztrátách a rozho-
dujících prvcích operační sestavy a o jejich
obnově; vedení evidence o hrobech pad-
lých velitelů a politických pracovníků, za-
bezpečení důstojného pohřbívání padlých.

**Hlášení a informace pro nadřízené po-
litické orgány** jednak operativního charak-
teru, jednak souhrnné informace, v nichž
je zpravidla charakterizována úroveň mo-
rálně politického stavu, uvedena opatření
uskutečněná v SPP a jejich účinnost, ori-
entace SPP v dalším dnu a nezbytné sta-
tistické údaje.

Součástí plánu politické práce k přípra-
vě a vedení obranné operace je i grafický
plán — harmonogram činnosti politické-
ho orgánu.

3. Významné místo zaujímá využití sil a
prostředků speciální propagandy. K tomu
se zpracovávají:

Plán organizace použití sil a prostředků speciální propagandy v obranné operaci, který zpravidla zahrnuje:

- cíle a úkoly speciální propagandy,
- opatření, metody a formy působení, jejich místní a časová určení,
- úkoly pro jejich zabezpečení a součinnost,
- kádrové a materiálně technické zabezpečení speciální propagandy.

Zpracovává se ve formě samostatné přílohy k plánu politické práce. Podepisuje jej náčelník politického orgánu a schvaluje velitel. Je to otevřený dokument, který se denně upřesňuje.

Plán činnosti redakce speciální propagandy. Je v podstatě harmonogramem prací oddělení redakce při plnění stanovených úkolů speciální propagandy na úseku vojenskopolitického průzkumu, tiskové, rozhlasové a tlapačové propagandy. Pode-

pisuje jej náčelník redakce, schvaluje náčelník politického orgánu.

4. Politický orgán (politická správa) vede pracovní mapu náčelníka. Úprava mapy se řídí pomůckou Jednotné zásady používání a formování úpravy map v ČSLA. Slouží k zabezpečení konkrétního a reálného řízení a organizování politické práce při přípravě a v průběhu operace. Podle potřeby má pracovní mapa přílohy vedené formou tabulek, na nichž se zaznamenávají veškeré pomocné údaje.

5. Politický orgán (politická správa) nepřetržitě vede bojový deník. Slouží k trvalému přehledu o informacích vydávaných štáby, poskytovaných podřízenými politickými orgány a o stanovených úkolech a zařízeních.

Zpracované dokumenty musí být denně kontrolovány s praktickou činností štábů a vojsk, přijímanými upřesňujícími rozhodnutími velitelů a operativně doplňovány.

VYUŽITÍ VÝPOČETNÍ TECHNIKY V PROCESU VELENÍ A ŘÍZENÍ ČSLA

Zkušenosti a poznatky z dosavadního využití výpočetní techniky v procesech velení a řízení ČSLA svědčí o tom, že automatizace má při zdokonalování velení vojskům své **nezastupitelné místo**. To potvrdila i porada náčelníků generálních (hlavního) štábů armád členských států Varšavské smlouvy v prosinci 1987.

V průběhu sedmé a zejména osmé pětiletky, v závislosti na přidělených finančních prostředcích a dodavatelských možnostech byly do ČSLA postupně zaváděny moderní prostředky automatizace velení vojskům ve stacionárním, převozném a přenosném provedení.

Spolu se základním programovým a užitelským aplikačním programovým vybavením byla vytvořena technická základna

k využívání prostředků automatizace v polním systému velení a řízení ČSLA na teritoriu v mírových podmínkách.

K realizaci úkolů ze zmíněné porady náčelníků generálních (hlavního) štábů jsou GS ČSLA přijímána opatření ve formě rozpracování záměru **rozvoje automatizace velení vojskům a spojovacích soustav na léta 1991–1995 s výhledem do roku 2000** a souběžně jsou podrobně zvažovány a hodnoceny i nároky na kádrové, finanční zabezpečení, včetně tomu odpovídajících změn ve struktuře i organizaci velení a řízení ČSLA i v současné metodice práce velitelů a štábů.

V podmínkách ČSLA je nezbytné přistupovat ke komplexní automatizaci postupně, s vytyčením posloupných cílů v jednotlivých etapách.

Dosažený stav ve využívání výpočetní techniky v ČSLA

V **polním systému velení** jsou na polních pohyblivých místech velení frontu a vševojskových armád, společných místech velení letectva a PVO frontu využívány převozní počítače MOMI 2 a 3, vybavené zařízeními dálkového přenosu dat s utajovací a osmi výnosnými terminály. To umožňuje vytvářet na operačních stupních uživatelská terminálová pracoviště a propojovat je vzájemně přenosem dat i s využitím neutajovaných telefonních linek.

Na **taktickém stupni** je dokončena obměna výpočetních automatů Consul-266 přenosnými mikropočítači POTAS u vševojskových i leteckých svazků, svazků PVOS, brigád a útvarů vybraných druhů vojsk (RVD, REB, průzkumu, chemického vojska).

Pro automatizovaný přenos dat mezi místy velení svazů a svazků bylo vyřešeno propojení mikropočítačů POTAS s převozními počítači MOMI. Výsledky jsme

úspěšně ověřili na armádním velitelsko-štábním cvičení.

Souběžně s rozvojem technického vybavení prostředků automatizace bylo pro jejich využití vytvářeno a rozvíjeno i odpovídající typové uživatelské programové vybavení.

Pro převozní počítače MOMI u operačních stupňů byl připraven a zaveden do využívání soubor úloh ARMIS s úlohami výpočtů: kvalitativního poměru sil, předpovědi ztrát živé síly a techniky v operaci a po úderech nepřítele, hustot prostředků a operačních přesunů i projekty úloh zpracování kalendářních plánů, zabezpečení operace, boje a další.

V podsystému:

— **RVD** v souboru úloh RACIO je využíváno zejména přehledu bojového složení a úderů, zpracování souhrnného hlášení, plánu a hlášení o zabezpečení raketami i municí,

— **protivzdušné obrany** jsou to výpočty palebných možností, rozdělení PL raket a municie, plánování a řízení raketového technického zabezpečení a další,

— **letectva** velitelé a štáby využívají výpočtů poměrů sil, modelování použití letectva v hromadných úderech a výpočtů rozdělení bojového úsilí letectva,

— **výzbrojního a technického zabezpečení** v souboru úloh TRIGA se osvědčily výpočty k zabezpečení operace municí, tankového, automobilního a technického zabezpečení,

— **operačního týlu** jsou dnes již nepostradatelnými pomocníky týlových funkcí komplexů úloh automatizovaného systému velení týlu frontu FROZA, komplex úloh pro plánování a řízení materiálního zabezpečení frontové operace a příslunu materiálu HERMES-3 a komplex úloh pro plánování a řízení týlového zabezpečení vševojskové armády (zdravotnického, dopravního, PHM, proviantního a výstrojního) SYVETA-2.

Toto typové uživatelské programové vybavení plně používá jednotné technologie zpracování se společnými bázemi (bankami) dat, která po dosažení potřebných technických parametrů mikropočítačů taktického stupně umožní vertikální automatizované propojení operačního a taktického stupně.

V činnosti štábů byl při cvičeních a štábních nácvicích také úspěšně ověřen a osvědčil se systém automatizovaného zpracování a předávání formalizované bojové dokumentace a zpráv v českém, slovenském a ruském jazyce s využitím počítačů MOMI a jejich terminálových sítí mezi místy velení svazů.

Pro přenosné mikropočítače POTAS taktického stupně bylo pro využití na polních pohyblivých místech velení zavedeno typové programové vybavení v komplexu úloh DIVKOT, které **ve vševojskovém podsystému** umožňuje veliteli použít úlohy propočtů poměrů sil, přesunů, odolnosti protitankové obrany, předpovědi ztrát; **v podsystému RVD** úlohy propočtů rozdělení a uskupení, bojových a palebných možností dělostřelectva a propočty potřeby protitankových prostředků; **v podsystému chemického vojska** byly rozpracovány úlohy propočtů zamoření, předpovědi ztrát techniky a živé síly po úderech nepřítele. Souběžně jsou připravovány a postupně zaváděny pro štáby druhů vojsk a služeb další úlohy v podsystému protivzdušné obrany, týlového, výzbrojního a technického zabezpečení.

I u mikropočítačů POTAS se v praxi osvědčil programový komplex pro automatizované zpracování formalizované bojové dokumentace a zpráv, jehož využití při propojení s počítači MOMI dále podstatně zrychlí předávání zpráv a informací nadřazeným.

V systému velení a řízení ČSLA v mírových podmínkách a na teritoriu ČSSR je technická základna tvořena stacionárními počítači sovětské výroby EC 1033 a 1045, zasazenými u svazů [s výjimkou ZVO], GS ČSLA a v přímé podřízenosti správ a samostatných oddělení FMNO, dále mikropočítači čs. výroby ADT 4500 a 4700, SMEP [SM 4-20, SM 52-11, SM 52-12, SM 50/50] a mikropočítači TEXT-01. Jako náhrada výpočetních a fakturovacích automatů Consul a Ascota jsou využívány mikropočítače z produkce NDR Robotron A 1715 a 5120.

Ke středním počítačům a vybraným minipočítačům, zejména u vojenských okruhů a armád, byly postupně zavedeny místní terminálové systémy pro zlepšení předávání výsledků uživatelům. Prostřednictvím standardizace základního programového vybavení a technologie zpracování dat byly vytvořeny základní předpoklady propojení automatizovaných informačních podsystémů jednotlivých uživatelů v ČSLA.

V závislosti na rozvoji technické základny a základního programového vybavení byly ve výpočetních střediscích, projekto- vých pracovištích a výzkumných ústavech ČSLA vypracovány rozsáhlé uživatelské aplikační programy k využití v každodenní činnosti v mírových podmínkách.

K zabezpečení informací o bojové pohotovosti, hlášení stálých operačních pozor- čích a rychlému předávání zpráv od vojsk byl ze stupně FMNO realizován zkušební

provoz a v současné době jsou připravovány k zavedení základní podsystemy automatizovaného terminálového informačního systému FMNO o stavu a činnosti ČSLA, nepřítele a teritoria státu — ATIS FMNO.

V oblasti řízení mobilizační připravenosti a organizační výstavby ČSLA je zaveden automatizovaný podsystem mobilizačního doplňování ČSLA, který poskytuje informace uživatelům od FMNO až do okresních vojenských správ, automatizované zpracování tabulek počtů a společná datová základna správy ústředního plánování i organizační a mobilizační správy GŠ ČSLA. Pro řízení výzbrojního, materiálního, technického a týlového zabezpečení jsou v návaznosti na automatizovaný systém řízení správy ústředního plánování GŠ u materiálních hospodářů ČSLA zavedeny automatizované podsystemy evidence a zásobování materiálem, sledování a vyhodnocování provozu techniky a řízení jejích oprav (např. spojovacího, tankového, automobilního, dělostřeleckého, leteckého, chemického, ženijního, zdravotnického a ostatního týlového materiálu a techniky). Byly zavedeny skupiny úloh automatizovaného systému řízení finanční ekonomické služby ČSLA pro zpracování platů vojáků z povolání a občanských pracovníků vojenské správy, pro výplaty důchodů a vyhodnocování škod i ztrát na majetku ČSLA.

V průřezové oblasti osob je k řízení kádrového zabezpečení ČSLA zaveden automatizovaný informační systém kádrové správy FMNO o vojácích z povolání a občanských pracovnících a **v oblasti vědeckých, technických a ekonomických informací** dokumentografický podsystem a komplex úloh pro vědeckotechnické výpočty.

U Západního vojenského okruhu a 10. letecké armády jsou v návaznosti na ATIS FMNO a další centrální systémy rozvíjeny

podsystemy k zpracování a předávání informací o bojeschopnosti i bojové pohotovosti vojsk, výsledcích bojového rozdělení a o činnosti vojsk i štábů. U ZVO byl mj. zaveden také automatizovaný podsystem zpracování kalendářních plánů a sledování, vyhodnocování výsledků kontrol i dílčí skupiny úloh k řízení každodenní činnosti vojsk.

Pro taktický stupeň bylo v roce 1987 zavedeno programové vybavení k využití mikropočítačů POTAS při plánování bojové a politické přípravy, zpracování vybraných úloh mobilizačního doplňování, zabezpečení výcviku vojsk a v kádrové, strategickopolitické práci v každodenní činnosti svazků v mírových podmínkách.

Využití výpočetní techniky se stalo organickou součástí procesů velení a řízení ČSLA v polním systému velení i v každodenní činnosti vojsk.

Současné i perspektivní požadavky na rozvoj velení a řízení jsou vysoce náročné na zvýšení autonomnosti, odolnosti zpracování dat, zrychlení výpočtů a zpracování variantních řešení s předáváním výsledků uživatelům. Zvyšují se požadavky velitelů a uživatelů ve štábech na barevné grafické zobrazování situace a výsledků propočtů, na možnost přímého snímání grafických souřadnic z mapy i na rychlý automatizovaný přenos barevných grafických dokumentů.

V současných podmínkách vzrůstá význam zajištění odolného, autonomního, decentralizovaného zpracování dat na teritoriu v míru a za branné pohotovosti státu a širokého využití výpočetní techniky při uvádění ČSLA do vyšších stupňů bojové pohotovosti, při přímém řízení mobilizace a přechodu k zabezpečení činnosti na teritoriu v období branné pohotovosti státu.

Perspektivy a zaměření rozvoje výpočetní techniky v procesu velení a řízení ČSLA

V souladu se zásadami vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a na základě analýzy dosaženého stavu jsou uplatňovány štábe Spojených ozbrojených sil (SOS) tyto základní **perspektivní směry automatizace velení vojskům**. Jde o rozvoj:

- automatizovaného systému výměny informací mezi generálními (hlavní) štáby spojeneckých armád, orgány velení na válečisti a hlavním velením,

- a zavádění taktického i operačního stupně polního automatizovaného systému velení vojskům — PASUV,

- automatizovaných zbraňových systémů a prostředků jednotné řízených štábem SOS,

- systému velení a řízení s využitím národních prostředků automatizace a jeho propojení na koaliční automatizované systémy.

Tyto základní perspektivní směry rozvoje automatizace velení vojskům s plným zabezpečením vazeb na automatizovaný koaliční systém výměny informací, na taktický a operační stupeň PASUV i na automatizované zbraňové systémy, je předpokládáno realizovat výstavbou jednotného

automatizovaného a řídicího systému ČSLA pro brannou pohotovost státu (JAIRS) ČSLA.

Jednotný automatizovaný informační a řídicí systém ČSLA pro brannou pohotovost bude vytvářen na základě:

- sjednocení prostředků automatizace a technologie zpracování dat v polním systému velení a v systému velení a řízení na teritoriu v mírových podmínkách a za branné pohotovosti státu,

- jednotných zásad a přístupů k přípravě automatizovaných podsystémů, projektování komplexů úloh, unifikace a standardizace základního a aplikačního programového vybavení k využití v polním systému velení, oblasti bojové a mobilizační pohotovosti, připravenosti a v systému velení a řízení na teritoriu,

- realizace postupného přechodu k decentralizovanému zpracování dat, s posílením autonomnosti i zrychlením předávání výstupních informací avšak zachováním (v nezbytné míře) centralizovaného zpracování pro potřeby strategického řízení a rozhodování,

- širokého vybavení uživatelů prostředky automatizace s možností jejich činnosti v autonomním režimu i připojení do vojenské polní nebo teritoriální sítě přenosu utajených dat, vytváření terminálových a počítačových sítí,

- souběžného zabezpečení rozvoje jednotné unifikované polní a teritoriální spojovací soustavy, která odpovídá rozvoji automatizace velení ČSLA, spolu s koncepčním řešením ochrany utajovaných skutečností v procesech automatizovaného zpracování a přenosu dat,

- odpovídající odborné a metodické přípravy uživatelů, realizace potřebného kádrového i finančního zabezpečení, včetně nutných úprav metodik velení a řízení i organizačních, strukturálních změn v systému velení a řízení ČSLA.

Základními prvky technické základny předpokládaného JAIRS ČSLA budou mini a mikropočítače čs. výroby, vojenského i běžného komerčního provedení a střední počítače EC 1045 a 1046 sovětské výroby, široce vybavené dodatkovými prostředky pro digitální i analogový vstup informací i prostředky pro rychlý, barevný výstup informací ať v tištěné formě (color-grafy apod.) nebo na obrazovce (barevný grafický terminál). Současný stav ve výrobě a dovozu počítačového příslušenství zatím však neumožňuje v příští pětiletce v širší míře plánovat využití např. přímého hromadného vstupu nebo výstupu, přímého zobrazování situace apod.

Obsahově bude předpokládán **JAIRS ČSLA vytvořen** z těchto částí, členěných podle stupňů velení:

- polní systém velení,
- systém uvádění ČSLA do bojové pohotovosti a mobilizační připravenosti,
- teritoriální systém velení a řízení.

Polní systém velení předpokládáme automatizovaně propojit se systémem uvádění ČSLA do bojové pohotovosti a mobilizační připravenosti, s teritoriálním systémem velení a řízení prostřednictvím informačních a výpočetních komplexů, podsystémů stálých operačních dozorců, mobilizačních příprav, mírového a válečného doplňování i automatizovaných informačních řídicích podsystémů velení ČSLA. K tomu bude nezbytné, kromě odpovídající technické základny, vytvořit i potřebné programové vybavení, navrhnout a zavést účelné metodické postupy ve velení a řízení ČSLA.

K zabezpečení propojení uživatelských mini a mikropočítačů (přístupu) do jednotné unifikované polní a teritoriální soustavy bude nezbytné v rámci její tvorby vybudovat z odolné sítě komunikačních počítačů s potřebným programovým vybavením a s odpovídajícími prostředky k zajištění ochrany přenosu utajených dat. K tomu se předpokládá, obdobně jako v polním systému velení, vybavit zasazované prostředky automatizace v systému uvádění ČSLA do bojové pohotovosti a potřebných úprav metodik velení a řízení systému velení vhodnými utajovacími zařízeními a realizovat další technická a organizační opatření k zamezení úniku utajovaných skutečností.

Postup výstavby Jednotného automatizovaného informačního a řídicího systému ČSLA je potřebné rozčlenit do tří etap.

I. etapa — přípravná — v letech 1988 až 1991.

Její cílem je vytvořit základní organizační předpoklady pro realizaci technického, kádrového a finančního zajištění výstavby systému a následné provozní realizace včetně vzájemných vazeb.

Obsahem etapy bude zejména zadání a upřesnění požadavků na vývoj, výzkum a výrobu všech technických komponent v souladu se schválenými limity a zdroji v čs. průmyslu, zpracování, schválení konkrétních prováděcích plánů výstavby, kádrového, finančního zabezpečení a návrhů potřebných organizačních struktur. Její důležitou součástí bude i organizace a zajištění přípravy uživatelů, zabezpečení postupného přechodu na decentralizované zpracování a tomu odpovídající inovace současného uživatelského programového

vybavení i vypracování nového, typového programového vybavení.

II. etapa — realizační — v letech 1991 až 1995.

Jejím cílem bude zahájit výstavbu polního systému velení, systému bojové pohotovosti a mobilizační připravenosti ČSLA na nové technické základně prostředků automatizace a realizovat postupný přechod k decentralizovanému zpracování ve zmíněných podsystémech se souběžným zajištěním nezbytného dosavadního centralizovaného zpracování dat v teritoriálním systému velení a řízení.

Obsahem etapy bude zejména komplexní vybavení polního systému velení a vypracování programového uživatelského vybavení pro využití prostředků automatizace na operačním a taktickém stupni. Souběžně bude rozvíjeno, zaváděno technické, programové vybavení pro podsystémy stálých operačních dozorců, válečného a mírového doplňování s důrazem na zabez-

pečení přechodu do vyšších stupňů bojové pohotovosti a činnosti na teritoriu za branné pohotovosti státu.

III. etapa — realizační — v letech 1995 až 2000.

Jejím cílem bude dokončit výstavbu systému bojové pohotovosti a mobilizační připravenosti ČSLA na nové technické základně prostředků automatizace, realizovat přechod k decentralizovanému zpracování dat v teritoriálním systému velení a řízení se zajištěním potřebného centralizovaného zpracování dat pro potřeby vrcholového řízení a rozhodování.

Obsahem etapy bude dokončení vybavení podsystému mobilizační připravenosti a doplňování ČSLA, dokončení odpovídajícího uživatelského programového vybavení (inovace i příprava nového) a tvorba uživatelského programového vybavení systému velení a řízení na teritoriu v mírových podmínkách a za branné pohotovosti státu s vazbami na příslušné civilní orgány i organizace.

K realizaci navrženého postupu bude potřebné v působnosti všech uživatelů ČSLA vytvořit vhodné podmínky v organizačním a kádrovém zabezpečení i v odpovídajících metodických přístupech. Automatizace procesů velení a řízení ČSLA v nových podmínkách přestává být záležitostí jedné nebo několika složek FMNO, ale stává se záležitostí všech účastníků procesu velení a řízení ČSLA v rámci jejich působnosti.

Na druhé straně však bude také potřebné k realizaci těchto záměrů uskutečnit konkrétní organizační opatření v oblasti automatizace velení s cílem soustředit projektové a vytvořit potřebné kapacity pro vývoj a výrobu speciálních technických komponentů a tvorbu základního typového a aplikačního uživatelského programového vybavení i pro zabezpečení servisu a oprav velkého množství využívaných prostředků automatizace.

POŽADAVKY NA VELENÍ VOJSKŮM KOALIČNÍHO SLOŽENÍ A PERSPEKTIVY JEJICH ŘEŠENÍ

Složitosť přípravy i vedení soudobých operací je neustále zvyšována zaváděním kvalitativně účinnějších zbraní a zbraňových systémů. Bojová činnost bude zasahovat současně všechny sféry, vzroste rozsah a dynamika vedení boje a operací a tím i objem a složitost velení vojskům. Jeho význam a vliv na splnění cílů operací se neustále zvyšuje.

Základním cílem velení svazu koaličního složení musí být zabezpečení maximální efektivity použití podřízených spojeneckých vojsk při plnění stanovených úkolů v operaci. Splnění tohoto cíle je těsně spjato s řešením řady složitých úkolů, jejichž souhrn vytváří **obsah velení vojskům koaličního složení**. Z nich základní jsou:

- udržení vysokého morálně politického stavu, bojové a mobilizační pohotovosti,
- získávání, sběr, hodnocení a výdej informací o situaci,
- přijetí rozhodnutí a doručení úkolů vojskům,
- plánování operace, organizace a udržování nepřetržité těsné součinnosti mezi svazy a svazky,
- organizace politické práce a všestranného zabezpečení bojové činnosti,
- příprava vojsk a štábů k bojové činnosti a k přímému řízení,

— organizace kontroly a pomoci velitelům, štábům a vojskům různé státní příslušnosti.

Při organizaci velení svazu koaličního složení je nezbytné respektovat **zvláštnosti spojeneckých armád**, zvláště závislost organizace a metod velení na jejich struktuře, na materiálně technické základně velení; nezbytnost jednoty forem a metod práce všech stupňů velení spojeneckým vojskům, možnosti vzájemné spolupráce technických prostředků, systémů velení podřízených a spolupůsobících vojsk, ale i další faktory. Proto jsou pro tuto oblast významné výsledky dosahované ve spojeneckých armádách v prosazování jednotypovosti organizačních struktur, unifikaci a standardizaci výzbroje, techniky a ostatních materiálních prostředků.

Na velení svazu bude mít vliv nejen koaliční složení vojsk, ale také požadavky, které vyplývají z reálné situace, např. z nutnosti ničení objektů prvního pořadí, přijetí opatření k ochraně proti působení vysoce přesných zbraní nepřítele, nezbytnosti vedení boje s jeho průzkumnými palebními systémy, odražení vzdušných i pozemních úderů apod.

Zkušenosti z operační a bojové přípravy Spojených ozbrojených sil svědčí o tom, že k dosažení vysoké kvality velení svazu

koaličního složení je nutné přísně respektovat dobu a podmínky nezbytné k vytvoření uskupení a struktury svazu spolu se **zvláštnostmi** charakteristickými pro příslušná spojenecká vojska:

- Značný **vliv** na organizaci velení svazu koaličního složení mají podmínky, ve kterých budou vojska rozvíjena a ve kterých mohou být do jeho sestavy začleňovány spojenecké svazky (útvary). Nejvýhodnější předpoklady vzniknou tehdy, když budou vojska rozvíjena předem, do zahájení války a všechna rozhodující opatření mohou uskutečnit ještě v době ohrožení. Podstatné složitější podmínky vzniknou při rozvíjení vojsk již v průběhu odražení agrese. Je zapotřebí, aby velitelé a štáby při organizaci velení za každé situace správně hodnotili bojové možnosti začleňovaných spojeneckých vojsk, včas jim stanovili bojové úkoly a zabezpečili pevně a spolehlivě velení.

- Velení vojskům koaličního složení **vyžaduje** těsnou součinnost s národními orgány velení příslušné spojenecké armády. Je nutné, aby při přípravě první obranné operace s předstihem byly sladěny tak závažné otázky jako např. upřesnění počtu vyčleňovaných vojsk, opatření k zabezpečení přesunů, rozvíjení, soustředění a příkrytí spojeneckých vojsk, způsob využití komunikací k organizaci přeprav těchto vojsk, letištní síť k rozmištnutí a k letištnímu manévru letectvem, MTZ, způsob doplňování spojeneckých vojsk v průběhu operace a další. K řešení těchto otázek je proto nutné v praktické činnosti orgánů velení vyhradit potřebnou dobu.

- Ve velení svazu koaličního složení je nutné **brát v úvahu**, že z řady objektivních příčin mohou mít začleňovaná spojenecká vojska odlišnou výzbroj, rozdílnou organizaci, stupeň doplnění, bojové možnosti i úroveň materiálně technického zabezpečení. Odlišné jsou i možné metody práce v přípravě a řízení operace v závislosti na bojových zkušenostech, zvycích a tradicích. Důležitou úlohu má i úroveň vyvíjenosti a morálně politický stav. To vše je nutné pečlivě zvažovat při hodnocení možnosti spojeneckých vojsk, určování jejich bojových úkolů v operaci i při přijímání opatření k jejich posílení.

- Značný význam pro efektivnost velení vojskům spojeneckého složení má **úroveň jazykové přípravy** příslušníků orgánů velení.

- Ve velení spojeneckým vojskům je potřebné **respektovat** i různost norem a některých zásad v oblasti materiálně technického zabezpečení.

Současně je však nutné i přes mnohé zvláštnosti zdůraznit, že jednotnost vojenské doktríny, názorů na formy a způsob vedení operace i další zdokonalování organizačních struktur vojsk, unifikace výzbroje a bojové techniky vytváří dostatečně předpoklady k pevnému a spolehlivému velení svazu koaličního složení a pro úspěšné splnění úkolů v bojové činnosti.

Velení vojskům svazu koaličního složení **spočívá** v trvalé a cílevědomé činnosti velitele, štábu, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb v těsném spojení s národními orgány velení při přípravě vojsk k operacím a jejich řízení při plnění stanovených úkolů. Je žádoucí, aby bylo založeno na odsouhlasených jednotných principech a obecných metodologických a teoretických zásadách.

K vlastnímu velení vojskům je v souladu s plánem obranné operace vytvářen **systém velení**, který zahrnuje souhrn vzájemně funkčně propojených a ve stále bojové pohotovosti udržovaných orgánů a míst velení, spojovací soustavy, automatizovaných a některých dalších speciálních systémů. Je potřebné, aby byl vytvářen včas, a na všech stupních musí **zabezpečovat**:

- pevné velení všem národním svazům a svazkům spojeneckých vojsk, začleňovaných do složení koaličního svazu jak při přípravě, tak v průběhu operace,
- spolehlivou součinnost s národními orgány velení a spolupůsobícími svazy,

- soulad centralizovaného a decentralizovaného velení ve vzájemné vazbě, autonomnost, samostatnost a podmínky pro širokou iniciativu orgánů velení při plnění stanovených úkolů,

- komplexní využití míst velení a spojovacích prostředků, vzájemné propojení různých spojovacích soustav, řízení spojeneckých vojsk s přihlédnutím k národním zvláštnostem a jejich bojovým možnostem.

Spolehlivost i účinnost velení je nutné dosahovat:

- vysokou úroveň profesionální připravenosti a organizačské práce velitelů, příslušníků štábů, politických orgánů a služeb,

- hlubokým pochopením charakteru a způsobů vedení soudobých operací a boje,

- přesnými znalostmi bojových možností a zásad použití různých druhů výzbroje a bojové techniky vlastních, spojeneckých vojsk i nepřítelů, uměním rychle a správně hodnotit situaci, přijímat konkrétní závěry a určovat nezbytná opatření,

● efektivním využíváním spojovacích prostředků a automatizovaných systémů velení vojskům.

Kromě toho je zapotřebí, aby štáb svazu koaličního složení měl trvalé spojení s generálním štábem vlastní (národní) armády k udržení vysoké bojové pohotovosti a bojeschopnosti vojsk, zajištění úhrady ztrát osob, výzbroje a bojové techniky národních vojsk a jejich zabezpečení materiálními a technickými prostředky.

Zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války, poznatky z lokálních konfliktů po druhé světové válce, ze společných cvičení Spojených ozbrojených sil i výsledky vojenskovo vědeckých výzkumů dokazují potřebu s předstihem, ještě v míru, vytvářet příslušné orgány předurčené k velení svazům koaličního složení. Bojová pohotovost orgánů velení musí předstihovat bojovou pohotovost podřízených spojeneckých vojsk, vyčleňovaných do jejich sestavy. Nelze však opomenout, že může vzniknout situace, kdy vojska budou plnit některé operační úkoly, např. odrazení agrese jen v národním složení s postupným začleňováním spojeneckých vojsk. Je zapotřebí předvídat i takovou variantu organizace systému velení.

V současných podmínkách vyžaduje růst nebezpečí nenadálého napadení nepřitelem za použití vysoce přesných a efektivních prostředků ničení, aby přechod z mírového na válečný stav **nevyžadoval přestavbu systému velení a nové rozdělení jeho základních funkcí**, aby se orgány velení v míru svou strukturou a počty co nejvíce přibližovaly orgánům velení za války. Současně je potřebné předem přesně stanovit rozdělení jejich příslušníků na místa velení a na operační směny k zabezpečení jejich nepřetržité práce.

Probíhající změny v obsahu velení vyžadují především upřesnění funkcí každého stupně a orgánů velení i funkcionáře, přesné vymezení jeho obsahu na každé úrovni, zkvalitnění technického vybavení míst velení a spojovacích soustav, zdokonalování stylu, metod i forem práce velitelů a štábů. **Závažným úkolem**, který bude nutné ve zdokonalování velení, zejména svazům koaličního složení vyčlenit, je odstranění nesouladu mezi složením orgánů velení a objemem jejich práce. Při zachování celkových počtů je účelné posílit ty správy a oddělení, které plní rozhodující úkoly a které současně vyčleňují důstojníky na všechna místa velení (VS, ZVS, PoVS, PMV, VzMV). Jde především o operační a zpravodajské správy (oddělení) vševojskových štábů, štábů RVD a operačních oddělení letectva. Přitom je nutné si

uvědomit, že snaha zvyšováním počtů kompenzovat nedostatečnou profesionální připravenost důstojníků nemůže přinést žádný užitek.

Zabezpečení **nepřetržitosti velení** vyžaduje také přesně organizovat bojovou službu ve středisku bojového velení. Zkušenosti svědčí o tom, že je potřebné, aby tato služba konala **operační směna** složená z důstojníků operační a zpravodajské správy spolu s pracovníky druhů vojsk za řízení funkcionáře operační správy. Tato směna by v době 8 až 12 hodin plně odpovídala za vedení situace tak, jak se to již praktikuje na společném VS letectva a PVO. Vzhledem ke koaličnímu složení vojsk svazu je zapotřebí do těchto operačních směn zařazovat důstojníky s dobrou úrovní znalostí ruského jazyka a jeho vojenské terminologie.

K dosažení **vyšší sladění práce** orgánů velení svazů koaličního složení je dále nutné zlepšit sběr, zpracování, hodnocení a doručování informací. Myslím, že by bylo účelné **změnit tradiční systém** jejich postupného předávání, **přepracovat obsah práce** informačních oddělení (skupin) orgánů velení a **vytvořit** z nich střediska skutečně operativní a reálné informace, která by je analyzovala, rozdělovala a vydávala uživateli. Přitom je nutné **zamezit** vyžadování takových údajů od podřízených, které jsou k dispozici u jiných správ či oddělení štábu, nebo nejsou k rozhodování nutné. K tomu musí všechny složky štábu poskytovat včas údaje vševojskovému štábu a jeho informačnímu středisku. Současně je potřebné **upřesnit způsob** zpracování a použití výkazových i informačních dokumentů, upouštět od rozsáhlých denních souhrnných hlášení, aktivně prosazovat operativní informace s širokým využíváním krátkých formalizovaných bojových hlášení pro přenos utajenými spojovacími kanály.

Důležitou otázkou velení vojskům koaličního složení je vytváření a zdokonalování systému **operačních skupin**. Praxe potvrzuje jejich značný význam pro zabezpečení nepřetržitosti a odolného velení spojeneckým vojskům. Dosud byla řada otázek složení skupin, působnosti jejich funkcionářů, technického vybavení prostředky velení a spojení řešena různými způsoby. Doporučení, rozpracované ve štábu SOS k určení, složení a vybavení operačních skupin, vymezení jejich práv a povinností, způsobů jejich práce při přípravě a vedení operace spojeneckého složení bude mít bezesporu kladný vliv na zvýšení úrovně velení vojskům.

Zkušenosti ze společných operačně strategických cvičení svědčí o značném ná-

růstu objemu práce velení svazů při plánování operací, což se mimo jiné projevuje v neúměrném přetěžování především vševojskových štábů. To má negativní důsledky ve snižování kvality plánování operace a v omezování rozsahu přímé organizačtorské práce ve vojskách při přípravě operace. Proto je nutné větší pozornost zaměřit na zdokonalení obsahu a forem dokumentů, zvýšení jejich účelnosti, kvality a plné využitelnosti ve velení vojskům. Soudím, že úsilí by mělo být zaměřeno na:

- omezení počtu zpracovávaných dokumentů, a to rušením těch, které nejsou k vedení vojskům v operaci (boji) potřebné,

- upřesnění jejich obsahu, konkretizaci a vyloučení všech obecných i normativních údajů,

- zkracování lhůt přípravy dokumentů a zvýšení úlohy štábů druhů vojsk v rozpracování operačních otázek,

- formalizaci dokumentů, zavádění slovníků termínů a neúčelnějších jejich forem.

Na všech stupních velení je rovněž na nejvyšší potřebné **sjednotit** metodiky práce orgánů velení, způsoby kódování map, hovorové tabulky, typy formalizovaných dokumentů, ale také metody hodnocení situace, přijímání rozhodnutí a stanovení úkolů vojskům nezávisle na jejich národní příslušnosti.

K tomu, aby bylo velení vojskům svazu koaličního složení účinné, je nezbytné soustavně zvyšovat **kvalitu a cílevědomost operační přípravy**. Pozornost soustředit na praktické zvládnutí nových otázek vojenského umění, zásad a způsobů vedení bojové činnosti za podmínek použití výsoce přesných zbraní a dalších nových druhů výzbroje. Velitele a štáby je nutné učit praktické organizaci operace, aby nejen uměli přijímat odůvodněná rozhodnutí, ale aby je také dokázali dovedně realizovat.

S nárůstem požadavků na všestranné zabezpečení velení svazu koaličního složení

souvisí i opatření ke zvyšování **odolnosti** systému velení. Význam tohoto úkolu je také zdůrazněn již zmíněným výlučně obranným charakterem vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy. Za základní opatření je nutné považovat ukrytí systému velení před průzkumem nepřítelů, ochranu proti jeho působení i proti prostředkům REB, včasné změny prostorů rozmístění míst velení a zajištění jejich vzájemné zaměnitelnosti i zabezpečení pevně neselhávající spojovací soustavy.

Důležitou myšlenkou vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy je i též o zasažení agresorovi divího úderu, budou-li spojenecké státy napadeny. To s sebou přináší obtížné podmínky k odražení agrese, vyžaduje vysokou úroveň bojové pohotovosti štábů a vojsk i upřesnění mnoha otázek výstavby naší armády a způsobů jejího použití.

Zvláště závažné je v této souvislosti další zdokonalování velení vojskům. Na jeho spolehlivost bude v mnohém záviset realizace bojových možností vojsk v operacích a dosažení úspěchu v nich. Proto je při zdokonalování systému velení vojskům koaličního složení při přípravě a vedení obranné operace potřebné zaměřit pozornost na tyto **rozhodující úkoly**:

- v orgánech velení na zkvalitňování a sjednocování jejich organizační struktury, metod práce a zdokonalování bojových dokumentů,

- v systému míst velení na rozvoj stacionárních chráněných a pohyblivých míst velení, zlepšování jejich vybavení, zdokonalování způsobů manévru, zvyšování jejich odolnosti, zkvalitňování maskování, ochrany, obrany a režimu činnosti,

- ve spojovací soustavě na výstavbu jednotné automatizované spojovací sítě a zvyšování odolnosti spojení včetně spojovacích uzlů a středisek,

- na další rozvoj, zdokonalování a zabezpečení vzájemné spolupráce v oblasti automatizovaných systémů velení.

Zdokonalování velení vojskům je jedním z nejdůležitějších úkolů velitelů, náčelníků a štábů, který bude v následujícím období vyžadovat jejich aktivní, promyšlené a cí-

levědomé úsilí a značnou měrou přispěje ke splnění společného úkolu spojeneckých armád — k zabezpečení spolehlivé obrany socialismu.

OCHRANA A OBRANA MÍST VELENÍ, ORGANIZACE A ZPŮSOB JEJICH PŘEMÍSTŮVÁNÍ

Místa velení budou prvořadými objekty napadení nepřítelem, který má k tomu řadu možností jak ve zjišťování, tak i v ničení.

Průzkum zaměřený na místa velení je organizován všemi velitelskými stupni nepřítele a podílejí se na něm prostředky pozemního, vzdušného i kosmického průzkumu.

Z pozemního průzkumu se budou na zjišťování míst velení operačních stupňů podílet průzkumné a speciální hlídky, skupiny divizí a armádních sborů, rádiový a radiotechnický průzkum.

Ze vzdušného průzkumu mohou místa a systémy velení zjišťovat průzkumné letouny taktického letectva i bezpilotní prostředky divizí a armádních sborů vizuálním pozorováním, fotografováním, rádiovým, radiotechnickým i radiolokačním průzkumem. Budou se na něm podílet i průzkumné palebné systémy.

Z kosmického průzkumu, i když to není jeho poslání, může být ke zjišťování míst velení využíván fotografický, televizní, infračervený i elektronický průzkum.

Současné prostředky nepřítele umožňují vést úderů na místa velení s využitím

zbraní hromadného ničení, konvenčních i nově zaváděných zbraní a zbraňových systémů.

Z prostředků jaderného napadení mohou vést úderů oddíly řízených střel Lance s využitím jaderných, neutronových, chemických i konvenčních náplní s dosahem na velitelská stanoviště armády.

K ničení všech míst velení operačních stupňů bude využíváno především letectvo nepřítele, diverzní průzkumné skupiny, skupiny hloubkového průzkumu, taktické i operační výsadky a průzkumné palebné systémy.

Účinně mohou být využívány prostředky elektronické války k rušení, klamání a umlčování radioelektronických prostředků na místech velení.

Místa velení operačních stupňů v obraně mohou být stacionární a pohyblivá. V počátečním období války je velení vojsk uskutečňováno z chráněných stacionárních míst velení a je zaměřeno na uvádění štábů a vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti, operační rozvíjení, odražení agrese a někdy i na zahájení protiútočné operace. V průběhu operace je

velení vojskům uskutečňováno zpravidla z pohyblivých míst velení, která jsou i předmětem tohoto článku.

Pohyblivá místa velení musí odpovídat požadavku maximální samostatnosti, vzájemné zaměnitelnosti, nepřetržité činnosti, vysoké mobility. Je nutné, aby byla vybavena vysoce výkonnými technickými prostředky, přitom svým složením by měla být co nejmenší. Musí zabezpečovat spolehlivé vedení vojskům v podmínkách použití jak konvenčních, tak i jaderných zbraní.

Na operačních stupních velení podle pomůcky Organizace míst velení frontu (armády) jsou tato místa **členěna** na velitelské stanoviště (VS), jehož součástí je předsunuté místo velení (PMV) a vzdušné místo velení (VzMV), týlové velitelské stanoviště (TVS), záložní velitelské stanoviště (ZVS) a pomocné velitelské stanoviště (PoVS).

Velitelské stanoviště je hlavním místem velení. Z něho velitel velí vojskům při přípravě i v průběhu operace.

Záložní velitelské stanoviště je trvalým místem velení a rozvíjí se současně s VS. Je předurčeno ke zvýšení odolnosti, spolehlivosti a nepřetržitosti velení vojskům. Organizační struktura je stejná jako struktura VS. Skupina bojového velení ZVS musí být ve stálé pohotovosti k převzetí velení v plném rozsahu. Řídí jej zpravidla zástupce velitele.

Týlové velitelské stanoviště je předurčeno k řízení týlu, výzbrojního a technického zabezpečení. Řídí je náčelník týlu — zástupce velitele.

Pomocné velitelské stanoviště je zřizováno na určité časové období podle vývoje situace k vedení uskupení vojsk, které vede bojovou činnost na samostatném směru nebo ve vzdáleném prostoru.

Předsunuté místo velení je využíváno k zabezpečení velení vojskům na samostatných směrech, při výjezdech velitele k vojskům a při přemísťování z jednoho místa na druhé. Tvoří je velitelsko-štábní vozidla na OT a spojovací prostředky.

Vzdušné místo velení je zřizováno v leteckých a vrtulnicích ke zvýšení odolnosti a operativnosti velení vojskům a k přímému řízení bojové činnosti svazů (svazků) ve zvláště složitých obdobích operace. Může být využito k přemístění velitele frontu (armády) z jednoho místa velení na druhé.

Struktura míst velení frontu a armády je obdobná.

Místa velení se **dělí** na skupinu bojového velení (u TVS na první a druhý sled), spojovací uzel a zabezpečovací skupinu.

Spojovací uzly míst velení jsou rozmísťovány ve vzdálenosti 300 až 500 m od skupiny bojového velení (prvního a druhého sledu TVS), vysílací rádiová střediska a přistávací plochy pro letouny a vrtulníky (VzMV) ve vzdálenosti 10 až 15 km od míst velení.

Zabezpečovací skupiny jsou rozmísťovány ve vzdálenosti 1 až 3 km od skupiny bojového velení (prvního a druhého sledu TVS).

Společné velitelské stanoviště letectva a PVO je prvkem VS frontu a rozmísťuje se ve vzdálenosti nejméně 5 km od VS. U armády je součástí skupiny bojového velení.

K zabezpečení nepřetržitosti a pevnosti velení vojskům je na VS i ZVS určována **stálá směna** (20 % příslušníků velitelství a štábu, štábních a speciálních vozidel, prostředků automatizace a mechanizace, spojovacích, zabezpečovacích a provozních jednotek a útvarů). **Hlavní část štábu** (60 procent) pracuje podle situace na některém z těchto míst, přičemž místo velení, ze kterého velitel velí, je velitelské stanoviště. Na VS může pak pracovat až 80 procent příslušníků velitelství a štábu daného stupně velení.

VS frontu se rozmísťuje 120 až 150 km, **VS armády** 50 až 70 km, **ZVS frontu** do 180 km, **ZVS armády** do 100 km, **TVS frontu** do 200 km a **TVS armády** do 120 km od předního okraje.

Prostor rozvinutí VS a ZVS frontu činí nejméně 20 km², **VS a ZVS armády** 8 až 10 km², **TVS frontu** 12 km², **TVS armády** 6 až 8 km².

Jak jsem již uvedl, místa velení jako střediska velení vojskům patří mezi prvotně nebezpečné objekty nepřátelského průzkumu i ničení. Proto zabezpečení a ochrana jejich ochrany a obrany musí být středem pozornosti velitelů a náčelníků při přípravě a vedení operace (boje).

Ochrana snižuje možnosti zjišťování míst velení nepřátelským průzkumem a efektivnost úderů a rušení nepřítelů.

Obrana zabezpečuje činnost míst velení při napadení pozemním nebo vzdušným nepřitelem.

Pohyblivá místa velení operačních stupňů představují a vytvářejí řadu **demaskujících znaků**. Patří mezi ně především: soustředění štábních vozidel, spojovací a dopravní techniky, značný provoz osobních a terénních vozidel, ženijní úpravy a přítomnost ženijní techniky, budování přístřešků (u štábních vozidel), hluk elektrocentrál, pohyb většího množství strážných, rádiových (radioreleových) provoz, vzlety a přistávání vrtulníků apod. Některé

z nich nelze ani při dodržování zásad ochrany zcela vyloučit.

K zabezpečení spolehlivé **ochrany a obrany** jsou k dispozici (u provozních jednotek a útvarů zabezpečujících činnost míst velení operačních stupňů) jen omezené síly a prostředky (i podle tabulek válečných počtů [TVP]), se kterými v článku uvažují.

Jen strážní zajištění VS frontu při délce obvodu 13 až 15 km a vzdálenostech strážních stanovišť 1 km ve dne a 500 m v noci by spotřebovalo kapacitu organických strážních čet provozního praporu. To neberu v úvahu střežení zvláště důležitých prvků míst velení a střežení vysílacích středisek a přistávacích ploch pro vrtulníky, které jsou rozmístěny mimo VS a jsou značně zranitelné.

Z těchto skutečností vyplývá, že ochranu a obranu míst velení operačních stupňů je nutné plánovat, organizovat a řídit i s využitím dalších sil a prostředků přímo podřízených svazků a útvarů druhů vojsk, které jsou k tomu předurčeny, ale i vševojskových jednotek.

Ochranu a obranu **organizují** náčelníci štábů příslušných orgánů velení a zabezpečuje je správa (správce) štábu. U frontu jsou organizovány náčelníkem štábu prostřednictvím oddělení (skupiny) míst velení. Tyto otázky jsou rozpracovány v grafikonu přemístování míst velení v části Opatření ke zvyšování odolnosti a obnově narušeného systému velení vojsků.

Podle Oper-2-1 čl. 40 a Všeob-R-1 hl. 10 při plánování a organizaci ochrany a obrany míst velení na operačním stupni v obranné operaci je nutné zabezpečit následující **opatření**:

● **Utajení i skrytí** jako prvotní předpoklad k vytvoření podmínek pro úspěšnou ochranu a obranu. K tomu je zapotřebí využívat přirozených maskovacích vlastností terénu, podmínek omezené viditelnosti, používat deformačních nátěrů a umělých masek, koutových odrážeců, dodržovat zásady provozu na pojítkách, zejména zákaz rádiového vysílání z místa velení. Nezbytnou podmínkou pro úspěšné utajení je i souhrn opatření uskutečňovaných podle Plánu operačního maskování k utajení míst velení (imitace klamných míst velení, vedení klamného rádiového a radioreléového provozu, dezinformace).

● **Obranu proti pozemnímu nepříteli**, kterou zabezpečit vhodnou volbou prostoru rozmístění míst velení, aby byla zřizována mimo směr hlavního úderu nepřitele a v prostorech chráněných bojovou sestavou vojsk.

● **Přímé zajištění** jednotlivých skupin a pracovišť míst velení organizovat z obsluh a řidičů provozních a zabezpečujících jednotek.

● **Strážní zajištění** skupin míst velení frontu vytvářet z organických strážních jednotek provozních praporů. Na výhodných směrech zřizovat minová pole, nástrahy a nevýbušné zátarasy tak, aby bylo dosaženo kruhové obrany.

● **Obranu proti diverzně průzkumným skupinám a výsadbám** je možné zabezpečit jen s využitím přidělených motostřeleckých jednotek, na VS frontu minimálně v síle praporu, nejlépe na BVP. Úkolem této jednotky by bylo střežení přístupů na pravděpodobných směrech nepřátelského napadení a na směrech pronikání nepřátelského průzkumu. Část jednotky je možné využít ke střežení vysílacích středisek a přistávacích ploch pro vrtulníky a PMV při výjezdu velitele. V případě napadení je nezbytné soustředěné zasazení celé jednotky na odpovídajícím směru.

Obdobně msp. zabezpečit obranu proti pozemnímu nepříteli na ZVS a TVS (z toho jednu rotu přidělit ZVS, dvě rotu TVS).

Při přemístění VS a ZVS zabezpečit i manévry vyčleněnými motostřeleckými jednotkami, aby opět nové VS a ZVS střežil msp.

Stejně je nutné řešit tyto otázky také u míst velení armády. Myslím však, že střežení organickými strážními jednotkami provozního praporu je naprosto nepostačující.

● **Protivzdušnou obranu** zabezpečovat v rámci jednotného systému FVOS. Protiletadlové svazky a útvary frontu a armád je účelné rozmísťovat tak, aby vždy jejich část bránila místa velení. Pravděpodobnost proniknutí nepřátelského letectva nad prostor jejich rozmístění by neměla být větší než 0,2 až 0,3.

K ničení letounů, které proniknou nad VS, využívat čet protiletadlových střelců provozního praporu i přiděleného msp., které rozmísťovat na předpokládaném hlavním náletovém směru mimo vlastní VS. U TVS využívat čet protiletadlových střelců přiděleného msp.

Na všech místech velení je nezbytné využívat vyčleněné jednotky pro střelbu na nízké letící cíle (NLC) z ručních zbraní a pozorovatele vzdušného nepřitele.

● **Ochranu proti ZHN** organizovat v plném rozsahu a nepřetržitě, bez ohledu na to, jsou-li tyto zbraně používány. K plnění zmíněného úkolu je možné využít družstva radiálního chemického průzkumu, která se rozvíjejí na všech místech velení, a chemické pozorovatele provozních

rot. Na VS je kromě toho k dispozici četa chemické ochrany. V obraně, při převážně statické činnosti, spočívá těžiště většinou v ženijním budování a v ochraně při přemístění.

Nové typy stábních pracovišť — střední pojízdné štábní pracoviště vybavené filtračním zařízením chrání živou sílu proti radioaktivním a otravným látkám a BBP. Rovněž perspektivní pohyblivá úkrytová pracoviště budou zvyšovat stupeň a rozsah ochrany osob, zejména na nejdůležitějších pracovištích míst velení frontu.

Důležitý je i systém varování a zvládnutí ochranných opatření. Je zapotřebí dodržovat stanovené vzdálenosti mezi jednotlivými skupinami a pracovišti, aby nedošlo k současnému vyřazení více prvků místa velení najednou.

K odstranění následků při použití ZHN nepřitelem a obnově bojeschopnosti je předurčován jeden z vytvořených odřadů likvidace následků.

● **Ženijní budování míst velení** má zásadní význam. K tomuto úkolu jsou předurčeny ženijní prapor budování míst velení u frontu, ženijní rota u armády. Obecně u frontu jsou vyčleňovány 2 rotu na VS, po jedné na ZVS a TVS. V případě, že se při přechodu z mírového na válečný stav zaujmají stacionární místa velení, je vhodné využívat všechny tyto ženijní jednotky ihned k budování nových míst velení.

Ženijní budování uskutečňujeme v tomto pořadí: středisko bojového velení, spojovací uzel, místo řízení velitele RVD, prostor operační správy, společné velitelské stanoviště letectva a PVO, ostatní prvky skupiny bojového velení.

Úplné ženijní vybudování skupiny bojového velení a spojovacího uzlu velitelského stanoviště frontu představuje 7000 až

8000 m³ zemních prací. To vyčerpá kapacitu dvou přidělených ženijních rot na 1,5 denního výkonu.

Ženijní opatření na místech velení je potřebné provádět ještě před jejich zaujetím štáby, protože práce by ztěžovaly činnost štábů a hlavně zvyšovaly možnost zjištění a napadení.

Ženijní budování je nutné provádět i z hlediska **ochrany proti vysoce přesným zbraňím** (VPZ). U rozhodujících prvků míst velení budujeme zásadně kryty, ve kterých je umístěná technika těžko zjištělná radiolokačními prostředky a při použití překrytů je zcela chráněna.

● **K maskování** je nutné používat nové typy masek s protiradiolokačními účinky — pokryv typu „F“ (je postupně dáván vojskům).

U objektů s rozdílem teplot proti okolí (zahřátá technika) lze upotřebit teplo pohlcující normované pokryvy, které je zapotřebí ochlazovat (např. vodou). U menších objektů je možné odstínit teplo pomocí nástavby z různého materiálu s následným zamaskováním např. větvemi (minimálně 0,5 m) nebo zeminou apod. Kromě toho můžeme využívat i zdrojů tepelné energie.

Vhodné by bylo použití výstražných přijímačů a detektorů, které mohou zjistit RL ozáření laserem.

Zavádění nových vysoce přesných zbraní a jejich vzájemné propojení s průzkumnými palebnými systémy vyžaduje nový přístup k této problematice, jenž se musí nezbytně odrazit ve zvýšení účinnosti ochrany míst velení proti nim.

Proto bude mít velký význam využití osad (zejména vhodně upravených sklepů a prostorů) k rozmístění operačních štábů.

Přemísťování míst velení je plánováno i realizováno v závislosti na plnění úkolů obranné operace při zachování požadavku odolnosti, pružnosti a nepřetržitosti s cílem přiblížit velení k vojskům.

Přemísťování míst velení vychází z Plánu operace frontu (armády), rozpracovává se v Grafikonu přemísťování míst velení. To je dokument pro vnitřní potřebu operační správy (oddělení), připravovaný zpravidla v textové formě a **obsahuje**: rozpočet sil a prostředků na jednotlivá místa velení, složení i úkoly rekognoskačních skupin pro jednotlivá místa velení, orga-

nizaci pořádkové a regulační služby při přesunech, časový rozpočet přemísťování, tabulky signálů a opatření ke zvyšování odolnosti a obnově narušeného systému velení vojskům. **Podpisuje** jej náčelník operační správy (oddělení) a **schvaluje** náčelník štábu. Údaje o skutečných a plánovaných místech velení, osy přemísťování a PVO jsou součástí Plánu operace a oddělení míst velení je vede na pracovní mapě. Přemísťování je realizováno na základě vývoje situace a po schválení odpovídajícím funkcionářem.

K zachování kontinuity velení a ke snadnějšímu operativnímu řízení jsou při pře-

místování dělena místa velení na skupiny a proudy.

Při přemísťování VS hlavní část štábu (60 %) je přesunována na ZVS, kde se slučuje se stálou směnou ZVS (20 %) a vytváří nové VS. Při jeho zaujetí velitelem frontu (armády) získává charakter nového velitelského stanoviště. Příslušníci stálé směny ZVS se stávají stálou směnou nově vytvořeného VS.

Příslušníci stálé směny bývalého VS se po dosažení pohotovosti spojení mobilní části SU na novém ZVS přesunou do tohoto prostoru a tvoří jeho stálou směnu.

Svinování a rozvinování míst velení je nvyhnutelné uskutečňovat v krátkých časových lhůtách. Na základě zkušeností doba na **svinutí** VS frontu nepřesahuje 150 minut, při rychlém opuštění 60 minut. Doba na **zaujetí** připravených a vybudovaných objektů hlavní části v prostoru ZVS by neměla přesáhnout 10 až 15 minut u jednotlivých proudů, což je minimální doba potřebná k vedení úderu na místo velení po jeho zjištění. Celková doba zaujetí nového VS hlavní části nepřesahuje 305 ve dne a 365 minut v noci, u TVS 165 ve dne a 200 minut v noci.

Spojovací uzly VS a ZVS jsou rovnocenné a stejného složení. Pro zvýšení mobilnosti a zkrácení lhůt rozvinutí při přemísťování se u frontu dělí na mobilní a hlavní část.

Mobilní část (MČ) je komplex nejpohyblivějších spojovacích prostředků předurčených k zabezpečení spojení z nového ZVS. Vychleňuje se z ní předsunutá skupina k zabezpečení spojení rekognoskační skupiny.

Hlavní část (HČ) jsou síly a prostředky SU předurčené k rozšiřování spojů vytvořených MČ na plánovaný stav.

Mobilní část zahajuje přesun po opuštění hlavní části VS, hlavní část spojovacího uzlu po dosažení pohotovosti MČ na novém ZVS.

Stanovené normy pro přemísťování SU jsou značně náročné a činí při výtečném

hodnocení: svinutí **MČ** 60 minut (v noci 80 minut), rozvinutí 140 minut (v noci 180 minut), svinutí **HČ** 140 minut (v noci 180 minut), rozvinutí 480 minut (v noci 620 minut). Při operačních cvičeních průměrná doba dosažení pohotovosti spojení při přesunu na vzdálenost 50 až 60 km dosahovala 21 hodin.

Přemísťování VS a ZVS armády je uskutečňováno obdobným způsobem s tím rozdílem, že SU se nedělí na mobilní a hlavní část, protože je k dispozici třetí položení spojovacího uzlu, které je jako celek předsunováno do prostoru poblíž plánovaného rozmístění nového ZVS.

Přemísťování TVS za předpokladu, že jsou k dispozici dvě položení SU, je prováděno obdobným způsobem jako u VS, je-li k dispozici jen jedno položení SU, je přemísťováno po sledech.

Pro volbu a přípravu nových prostorů rozmístění míst velení je předem vysílána **rekognoskační skupina** s předsunutou skupinou mobilní části SU, jejichž úkolem je upřesnit osu přesunu a prostor rozmístění místa velení, organizovat základní spojení, zabezpečit příjezd a rozvinování hlavních sil místa velení.

Velitelem rekognoskační skupiny je důstojník operační správy a dále jsou v ní zastoupeni důstojníci — ubytovatelé správ, provozníci a zabezpečující útvarů, jednotky ženijního, radiačního a chemického průzkumu, dopravní a speciální vozidla i prostředky materiálního zabezpečení.

Za rekognoskační skupinou jsou ve vhodné vzdálenosti vysílány přidělené roty budování míst velení, aby mohly po rekognoskaci plánovaného prostoru zahájit jeho ženijní budování.

Obrana proti pozemnímu a vzdušnému nepříteli při přemísťování míst velení je zabezpečována začleněním organických strážních a přidělených motostřeleckých jednotek i prostředků PVO do jednotlivých proudů. K zabezpečení pořádkové služby jsou používány příslušné jednotky.

Zabezpečení míst velení vzhledem k tomu, že jsou důležitým objektem průzkumu nepřítelů a patří mezi cíle ničené v prvním pořadí, musí být v popředí pozornosti příslušných stupňů velení.

Soudím, že zatím nejsou dostatečně řešeny otázky ochrany a obrany míst velení. Síly a prostředky provozních jednotek a útvarů jsou značně omezené a plně nezabezpečují potřebu ochrany a obrany po-

hyblivých míst velení v průběhu obranné operace. V článku uváděné hodnoty přivelených motostřeleckých jednotek k ochraně proti pozemnímu (i vzdušnému) nepříteli je nutné chápat jako minimální. Perspektivním řešením by byla výstavba útvarů ochrany míst velení s potřebnou technikou a výzbrojí v podřízenosti velitelství okruhů a armád. Postupně je třeba vybavovat pracoviště míst velení technikou s vyšší ochranou proti ZHN.

ROZVOJ VOJENSKOVĚDECKÉ PRÁCE V MÍRU - PŘEDPOKLAD ÚSPĚŠNÉHO VELENÍ VOJSKŮM PŘI PŘÍPRAVĚ A VEDENÍ OBRANNÉ OPERACE

Závěry 5. zasedání ÚV KSČ v březnu roku 1987 k urychlení vědeckotechnického rozvoje a následující 7. zasedání ÚV KSČ v prosinci 1987 orientované ke komplexní přestavbě hospodářského mechanismu stanovily i ČSLA úkol efektivněji rozvíjet a využívat vědecké práce ve prospěch vojenské praxe.

Při celkovém posuzování všeobecné vojenské praxe je možné zjistit nedostatky ve vědeckosti pojetí činnosti velitelů, štábů i vojsk. Důkazy je možné nalézt např. i v prosazování operativního řízení a velení s nedoceňováním vědeckého poznání objektivních zákonitostí. Na tento problém oprávněně poukazuje a bude reagovat přestavba socialistické společnosti realizovaná KSČ i v ČSLA.

V nastávajícím období se bude rozvoj oblasti vojenství stále častěji měnit. **Zásadní kvalitativní změny a popřípadě i skoky lze předpokládat na základě urychleného zavádění výsledků vědeckotechnického rozvoje do vojenské praxe.** Je nutné zdůraznit, že přes množství různých faktorů se začíná rozhodujícím způsobem jako zvlášť účinný prostředek prosazovat vědeckotechnický rozvoj, který bude zřejmě hrát stále důležitější úlohu jako nový univerzální jev naší doby s tvrdými, ale velmi účinnými zákonitostmi. **K hlavním zákonitostem vědeckotechnického rozvoje patří:**

— Rozvoj vědy a na ni navazující techniky dosáhl stupně, že žádná jednotlivá země na světě, ani SSSR nebo USA, jej není schopna zvládnout do celé šíře a

hloubky, nýbrž pouze v mezinárodní spolupráci s návazností na celosvětové informační zdroje.

— Strategický význam pro výzkumnou a vývojovou základnu a zčásti i pro výrobu mají vědecké, technické a ekonomické informace (dále VTEI). Jsou poměrně laciné, dostupné, nesmírně efektivní. Statistika ukazuje, že na nich nebo na již známých poznatcích jsou ze 70 až 90 % založeny nové objevy. Dospět k objevům jiným způsobem je vesměs neefektivní nebo takřka náhodné. Přitom platí, že „geniální“ vedení bez potřebných VTEI je horší než průměrné vedení, ale s dobrými VTEI.

— Platí zásada, že „kdo má hodně, bude mít ještě víc, kdo má málo, bude mít ještě méně“. Jinak řečeno, ta země, organizace apod., která má hodně nových poznatků a moderní techniky a rychle uplatňuje výsledky z toho plynoucí v praxi, postupuje podstatně rychleji vpřed (poznatky plodí další poznatky a v jejich aplikaci i technika techniku) než tam, kde mají poznatků méně, jsou pomalejší v jejich prosazování atd. V prvním případě postupují řadou geometrickou, ve druhém aritmetickou, takže i přes určité dosahované výsledky klesají ke dnu ve srovnání s prvním případem.

Tyto poznatky vycházejí ze strany možného nepřítele a lze je předpokládat i jako platné pro naše podmínky. K tomu je nezbytné:

— rozšiřovat celou oblast vojenskovědeckých, ale i ostatních vědeckých výzkumů,

— zkracovat dobu pro řešení vznikajících nejrozličnějších problémů vojenské teorie a praxe,

— zvyšovat úroveň požadavků na zdůvodnění vojenskovědeckých doporučení,

— zvyšovat náročnost na urychlené zavádění výsledků vědy a výzkumu do vojenské praxe,

— zkvalitňovat rozvoj systému VTEI ČSLA.

Tyto požadavky, s cílem zvýšení výslednosti působení vojenskovědecké práce v ČSLA, lze shrnout do následujících oblastí:

— plánování a řízení (organizace vědecké práce),

— vědeckotechnický rozvoj,

— automatizace (velení, řízení a spojení),

— informace,

— kádry a jejich kvalifikace (vojenskovědeckých i vojenských),

— aktivity, iniciativa (socialistické soustředění, vynálezy, zlepšovatelství).

Tyto požadavky na vojenskovědeckou práci v ČSLA zpětně vyvolávají:

— změny stylu a metod práce,

— řešení otázek hmotné a morální stimulace vědeckých kádřů,

— zabezpečení těsnějšího sepětí teorie s praxí,

— upevňování součinnosti mezi pracovníky výzkumné a vývojové základny ČSLA, vojenských vysokých škol a ostatních tvůrčích pracovníků spjatých se životem a činností ČSLA,

— nutnost kvalitněji a efektivněji využívat znalostí a zkušeností generálů a důstojníků, především z vojenské praxe všech druhů vojsk, pro řešení různých a zejména aktuálních problémů.

Právě naplněním těchto požadavků na vědeckou práci v oblasti vojenství při zabezpečení těsné jednoty teorie a praxe lze dosáhnout náročných cílů stanovených ČSLA. Zásadně nejde o množství vědeckých úkolů, prací, publikací a studií, ale především **jde o konkrétní přínosy pro vojenskou praxi, operační a bojovou přípravu, bojovou a mobilizační pohotovost a výstavbu celé ČSLA.**

Využitelnost výsledků vědecké práce ve vojenskovědecké oblasti, stejně jako i v ostatních vědních oblastech ČSLA, bude měřena především z hlediska požadavků obranného charakteru vojenské doktríny.

Z tohoto pohledu je vhodné **vědeckou práci zaměřit** na řešení problematiky k obohacení vojenské teorie a praxe s důrazem na:

— prognózování charakteru soudobé války, rozpracování opatření k jejímu odvrá-

cení a ke způsobení zničující porážky agresorovi,

— rozpracování efektivních způsobů zabezpečení bojové a mobilizační pohotovosti, rozvinování vojsk s důrazem na nenadálé napadení nepřítele; přitom je potřebné hledat cesty pro zkrácení času uvádění vojsk do různých stupňů bojové pohotovosti,

— studium možného nepřítele z hlediska včasného zjištění jeho příprav k agresi a ke zjištění možností odrazit jeho napadení; k tomu zkoumat jeho přípravy, způsob vedení operací a bojového použití vojsk, výzbroje, vojenskotechnický potenciál a další potřebné oblasti,

— přípravu teoretických podkladů k určení dostatečného množství sil a prostředků bojové pohotovosti a operační přípravy státního území, které je nutné mít ke spolehlivému odrazení nenadálého útoku nepřítele,

— rozpracování otázek vedení obranných operací a přípravy protiútoků; na to navazuje rozpracování způsobů boje proti útočným koncepcím nepřítele, proti jeho vzdušné pozemním operacím a úderům na druhé sledy,

— zkvalitňování vedení vojskům, jeho forem, metod a prostředků,

— řešení otázek palebného ničení nepřítelů v operacích s využitím vysoce přesných zbraní i použitím vlastních prostředků,

— poskytnutí vědeckých podkladů pro výstavbu ČSLA.

Je nutné respektovat, řídit se a upevňovat součinnostní opatření v těsné návaznosti i na doktrinnální doporučení Spojených ozbrojených sil, **aby kvalita i kvantita použité techniky, bojových prostředků byla plně srovnatelná s technikou nepřítele v době válečného nebezpečí, odpovídala charakteru i intenzitě příprav protistojících vojsk a aby byla zabezpečena spolehlivá obrana a úspěšné odrazení agrese s možností přejít do rozhodujícího protiútku.**

Na naše konkrétní podmínky to bude především nutné stanovit:

— podmínky rozhodování a kterého způsobu vedení ozbrojeného zápasu použít za určitých okolností,

— způsoby a právně (tj. smluvně) ustanovenou metodiku zahájení války a určení, kdo a za jaké situace rozhodne o použití ozbrojených sil,

— kvantitativní a kvalitativní podíl ČSSR na společné obraně koalice,

— optimalizaci proporcí mezi počty ozbrojených sil ČSSR a Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy v míru a za války,

— postup vypracování společných strategických (operačních) plánů pro vedení ozbrojeného zápasu,

— systém vzájemné spolupráce a součinnosti ozbrojených sil apod.

Požadavek zachovat vojenskostrategickou rovnováhu v jakékoli situaci předpokládá **udržování ČSLA na vysoké úrovni bojové a mobilizační pohotovosti k plnění strategicko-operačních úkolů.** Půjde zejména o:

— rozpracování a stanovení takových způsobů plnění úkolů, které by ve všech podmínkách umožňovaly odrazení nečekaného napadení již v počátečním období války, změnu průběhu válečných činností, získání iniciativy a poté rozhodné zničení nepřítele,

— orientaci ozbrojených sil na odvetnou činnost v počátečním období války a na odrazení agrese vedením obranných operací, které je nutné považovat za základní formu válečné činnosti svazů a svazků ČSLA,

— připravenost vedení aktivní obrany, tj. vedení obranných sražení s cílem zlikvidovat průlom nepřítele, stabilizovat frontu, obnovit bojeschopnost vojsk prvního operačního sledu a vytvořit potřebná uskupení vojsk a materiálně technických zásob pro přechod do protiútoků s cílem konečné porážky vojenských uskupení agresora,

— schopnost vést první operace pouze existujícími silami a prostředky prvních sledů svazů bez možnosti celkové převahy nad nepřítelem, bez přísunu velkých záloh na válčiště, a dokonce i při neúplném operačním rozvinutí vojsk,

— vedení operací svazů a svazků prvních sledů tak, aby nedošlo ke značné ztrátě vlastního území, aby byla vojska nepřítele zastavena již v taktické nebo výjimečně v operační hloubce a aby se zabránilo nepříteli převzít strategickou a operační iniciativu.

Tyto požadavky ovšem neznamenají, že bychom neměli rozpracovávat a procvičovat vůbec žádné útočné boje nebo operace. Právě pro orientaci na odolnou a aktivní obranu a na zřeknutí se vojenských kroků vedoucích k eskalaci krizí je **nezbytné neponechávat iniciativu nepříteli, ale co nejdříve ji získat, vybojovat.**

Pro realizaci tohoto zámyslu je nutné již v míru připravovat, organizovat a udržovat systém hotovostních sil, velení a bojových prostředků. Jeho minimální počty je třeba stanovit tak, aby v míru nadměrně nezatěžovaly národní hospodářství, ale přitom plně zajišťovaly okamžité zahájení rozhodné bojové činnosti a rychlý nárůst sil a prostředků za války.

Velice závažná je skutečnost, že efektivní činnost systému velení a také včasné zvyšování bojové pohotovosti vojsk bude v mnoha směrech záviset na úplnosti a kvalitě dodávaných informací o situaci. To proto vyžaduje již v míru disponovat takovými silami a prostředky průzkumu všech druhů, které by umožnily spolehlivě zjistit přípravu agresora v nejranějším stadiu, mít neustále pod kontrolou všechny přesuny vojsk pravděpodobného nepřítele.

Kvalitativně nové požadavky budou kladeny na systémy velení vojskům. Pro úspěšné odrazení nenadálého napadení v prvních obranných operacích budou plnit důležitou úlohu odolná stacionární a pohyblivá místa velení se spolehlivým utajeným spojením připraveným již v míru.

Daleko větší pozornost než dosud je nutné věnovat formám a metodám operační přípravy a organizování bojového výcviku vojsk, aby zdokonalování bojových návyků probíhalo rychleji než u armád členských států NATO a aby naše útvary a svazky, zejména prvních sledů, nezaostávaly ve výcvičnosti za přezbrojenými silami NATO.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat promyšlenému konání cvičení v terénu. Odražení agrese nepřítele je třeba procvičovat v konkrétních podmínkách a v reálném čase za použití jak konvenčních, tak jaderných zbraní, za silného radioelektronického rušení a při vedení úderů do celé hloubky operační sestavy vojsk obou válčících stran.

Obranný charakter vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy nás zavazuje znovu analyzovat obsah operační přípravy státního území v příštích letech a promyslet principy a opatření ke zvýšení odolnosti operační obrany.

To vše bude vyžadovat i nové pohledy na rozpracování některých otázek vojenského umění a jejich uvedení do souladu s dosud platnými řády, předpisy a směrnici.

Nemalé úkoly vyplynou z vojenské doktríny i pro naše národní hospodářství, kde bude třeba zabezpečit plynulý přechod z mírového na válečný stav.

Ve spojeneckém měřítku bude nutné v oblasti národního hospodářství zabezpečit odpovídající spolupráci ve vědě a technice, v průmyslu, zejména v průmyslu vyrábějícím pro potřeby obrany, v oblasti dopravy a spojů a při zabezpečování soběstačnosti v surovinách, zemědělských výrobcích a v potravinách.

Jádrem této spolupráce by měla být kooperace při zpracování a realizaci příjateleho Komplexního programu rozvoje zbra-

ní a techniky pro armády členských států Varšavské smlouvy do roku 2000, zaměřeno na zvýšení úrovně technické vybavenosti Spojených ozbrojených sil a spojeneckých armád.

V souvislosti s porovnáváním charakteru vojenských doktrín členských států Varšavské smlouvy a paktu NATO, vojenské doktríny SSSR a strategické koncepce USA je nutné pro možnosti dalších opatření znát i vývoj v této oblasti na budoucí období.

Rozvoj doktrín a strategických koncepcí USA a NATO do roku 2000:

V nové fázi rozvoje kvalitativního zbrojení, které má dle představ západních odborníků postupně asi do roku 2000 přecházet z dosavadní přibližně rovnováhy (vojenské) v převahu, je i nadále přijatelná doktrína neoglobalismu, kterou mohou tak či onak podporovat i hlavní země NATO. Může se vyznačovat i nadále lokálními nebo omezenými válkami, jakož i státním terorismem. Na jedné straně však tato nekalá západní aktivita bude sice brzděna iniciativou socialistických zemí, ale pokračující vytváření různých ohnisek napětí v rozvojovém světě ji bude umožňovat.

NATO v Evropě se i nadále může řídit strategií pružné reakce, přijatou paktem v roce 1967. Předpokládá operativní použití různých prostředků a metod (nepřímých válek, diplomatických praktik, případně nátlaku) k dosažení dílčích úspěchů. Vojenská strategie počítá s tzv. předem určenou, resp. přední obranou: vojska NATO při počátečním střetnutí v přihraničním prostoru nemají dopustit větší ztrátu území a postupně mají přenést válku do sousedních nebo i dalších socialistických států. Nově má být úspěch těchto útočných operací zajištěn využitím „kombinovaného vzdušného a pozemního boje“ a zásad Rogersova plánu, předpokládajícího mimo jiné izolaci vojsk Varšavské smlouvy na frontě od sil přicházejících z hloubky.

Rozvoj doktrín a strategických koncepcí USA a NATO po roce 2000:

Kalkuluje se již s vojenskou převahou v konvenční a stále více i jaderné výzbroji, úměrně s tím, jak budou účinné západní protiraketové prostředky ať kosmické, nebo pozemní.

Doktrína neoglobalismu může být zesílena nebo nahrazena doktrínou z pozice síly.

Strategie pružné reakce může být nahrazena strategií kvalitativní převahy, přičemž vojenská strategie, prozatím bez označení, může být založena na použití

převažujících konvenčních sil, popřípadě ve spojení s taktickými jadernými zbraněmi (v úvahu by přicházelo její monopolní uplatnění za pomoci protiraketových zbraní) proti několika státům, nebo za výhodné situace i proti koalici Varšavské smlouvy.

Uplatňování doktrín členských států Varšavské smlouvy do roku 2000:

Lze počítat s koaliční doktrínou mírového vývoje a omezování zbrojení. Její součástí by měla být vojenská obranná doktrína přecházející v duchu nového myšlení v doktrínu obranné dostatečnosti, opírající se o urychlení sociálně ekonomického rozvoje a přestavbu.

Rozvoj doktrín členských států Varšavské smlouvy po roce 2000:

Lze předpokládat koaliční doktrínu mírového vývoje a odzbrojení, založenou na výsledcích strategie urychlení přestavby, jakož i tlaku mírových sil. Její součástí bude i nadále vojenská doktrína obranného charakteru, ale se strategií aktivní dostatečnosti, založené na kvalitativně výrazně vyšších výsledcích výzkumné a vývojové základny socialistických států.

Pokud se týče vojenské doktríny ČSSR, jejím základem se stává uplatňování spolupráce, důvěry a dobrých sousedských vztahů. Nástrojem této doktríny je strategie odolné obrany, která se po zasazení spojeneckých sil změní ve strategii aktivní obrany. Později, někdy kolem roku 2000, je možné již počítat se strategií aktivní obrany od zahájení bojové činnosti našimi vojsky. Přitom je nutné věnovat zvýšenou pozornost zabezpečení teritoria.

V souvislosti s tím je možné stanovit řadu podnětů k rozvoji ČSLA cestou většího využívání vědeckých přístupů:

1. Při budování ČSLA je nutné uplatňovat intenzifikaci s využitím moderních poznatků vědy a techniky ke zkvalitnění její připravenosti. Zkvalitňování zajistit bez zvětšování podílu vojenského rozpočtu na státních výdajích. Hlavním kritériem změna opatření musí být celospolečenský zájem. Hodnocení založit na skutečně dosažených a využitelných výsledcích.

2. Zpětnou vazbu, která chybí, nahradit malým (asi do 10 osob), ale vysoce kvalifikovaným nezávislým analyticko-oponentním orgánem, který by se vyjadřoval k nákladným nebo zvláště důležitým připravovaným opatřením.

3. Zpracovat pro potřebu ČSLA stručně (asi v rozsahu do 20 stran) zákonitosti vědeckotechnického rozvoje, resp. vědeckotechnické revoluce a nového myšlení. Výrazně se též zaměřit proti zbytečnému administrování, byrokratismu, formalismu.

4. Zvláštní pozornost věnovat řízení (konceptu) a efektivnosti výzkumné a vývojové základny ČSLA:

— zpracovat jednoduchá, ale konkrétní kritéria pro hodnocení pracovišť se zaměřením na prakticky využitelné výsledky a nákladovou efektivnost; jednotlivá pracoviště nechť si vytvoří vlastní kritéria hodnocení týmů či jednotlivců,

— pracoviště výzkumné a vývojové základny ČSLA, která již nemohou v podmínkách vědeckotechnické revoluce sama stačit na řešení úkolů, musí organizovat spolupráci s jinými pracovišti přímou cestou,

— vzít v úvahu, že výzkumné a vývojové komplexy jsou méně efektivní než menší, ale pružná zařízení,

— pokud ve VVZ nevyužívají a nemají řádně fungující pracoviště VTEI, hodnotit je až jako nevyhovující i přes případné výsledky, neboť kdyby VTEI bylo využíváno, dosahované výsledky by byly na podstatně vyšší úrovni,

— řídicí orgán k rozvoji vědecké práce by měl být integrovaný a ne rozdělený — zvlášť věda, technika a společenské vědy, neboť charakter vědeckotechnické revoluce to vyžaduje; měl by operativně reagovat na vývoj v rámci Varšavské smlouvy i NATO, zvlášť v otázkách zbrojení a nepřátelského působení proti teritoriu v míru; měl by poskytovat iniciativní podněty pro velení ČSLA i pro pracoviště její výzkumné a vývojové základny.

5. Rozpracovat a realizovat účinná opatření proti novým zámyslům USA a NATO, které se týkají působení proti našemu teritoriu — v míru, za stavu ohrožení, za války. Celá tato problematika je již značně rozsáhlá, akutní, s mnoha novými prvky.

Velký význam pro další upevňování obrany našeho státu má přestavba vytyčená XVII. sjezdem KSČ a realizovaná v naší společnosti, hluboké sociálně ekonomické, duchovní a kulturní změny.

VELENÍ VOJSKŮM PŘI PŘÍPRAVĚ OBRANNÉ OPERACE V OBDOBÍ MOBILIZAČNÍHO A OPERAČNÍHO ROZVINOVÁNÍ

Otázky velení patří k rozhodující problematice teorie vojenského umění a praxe přípravy vojsk k vedení operací. Úroveň připravenosti velitelů a štábů k velení vojskům je důležitým momentem bojové pohotovosti ČSLA a rozhodujícím předpokladem k úspěšnému vedení bojové činnosti od samotného počátku války. Vojenská historie zná nemálo příkladů, ve kterých v důsledku slabého řízení utrpěla vojska porážku, i když byla v převaze.

V soudobých podmínkách chyby a nedostatky ve velení vojskům se projeví daleko nebezpečněji a mohou mít za následek velké ztráty. Názorným příkladem jsou zkušenosti z lokálních válek. Analýzy příčin neúspěchů egyptské, syrské a argentinské armády svědčí o tom, že to nebylo v důsledku nedostatku sil a prostředků, ale zpravidla proto, že velitelé a štáby těmito silám správně neveleli. Často selhávalo spojení, vyšší štáby neznaly situaci, vydávaly nereálné rozkazy a vojska nedostávala nezbytné nařízení.

Proto je zapotřebí, abychom všechna tato fakta znali, uvědomovali si je a příkládali otázkám velení vojskům větší závažnost než doposud.

Velení vojskům při přípravě obranné operace spočívá v cílevědomé činnosti velitelů, štábů, politických orgánů, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb uskutečňované v těsné součinnosti s cílem připravit vojska k plnění stanovených úkolů v jakýchkoli podmínkách zahájení války. Z toho je zřejmé, že k plnění těchto úkolů je nutné se **připravovat již v míru**.

Především je nezbytné **zaměřit úsilí na zdokonalování organizačních struktur orgánů velení**. V praxi to znamená, že je žádoucí přiblížit mírovou organizaci orgánů velení válečné. Zesílit ty prvky organizační struktury, které plní rozhodující úkoly, jako je např. operační správa (oddělení) nebo i další správy, rozdělit osoby na místa velení tak, aby byla schopna plnit svoji funkci. Kromě toho je nutné, aby každý štáb měl připravenou metodiku práce, kterou je nezbytné soustavně upravit a zdokonalovat. Její konkrétní obsah zvolit podle vytvořených podmínek a vzniklé situace.

Pro praktickou připravenost k řízení obranné operace je nezbytné orgány velení soustavně a cílevědomě **připravovat** s využitím prostředků automatizace, mechanizace a výpočetní techniky. Zvyšovat kvalitu bojových i informačních (výkazových) dokumentů, omezovat jejich počet, zkvalitňovat strukturu a obsah, zmenšovat jejich objem a široce využívat formalizované bojové dokumenty.

Všechna tato opatření je třeba prosazovat do praxe velitelů a štábů již v míru. Jsou spolu vzájemně propojena, neoddělitelně svázána a je nutné je proporcionálně realizovat.

Důležitým úkolem velení vojskům je příprava obranné operace **v období bezprostředního nebezpečí zahájení války**. Hlavním úkolem velitelů a štábů je zabezpečit plynulý a organizovaný přechod vojsk z mírového na válečný stav, zvýšení jejich bojové pohotovosti, vyvedení z posádek, organizované a včasné zaujetí prostorů operačního předurčení. Abychom tyto úkoly mohli zabezpečit, je nezbytné uvedenou činnost mít zplánovanou a prakticky procvičenou. Jde v podstatě o **dva základní způsoby**. Prvním je uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti vyhlášením bojového poplachu s vyvedením do operační sestavy v nejkratší možné době přímo z posádek. Druhým je postupný přechod výběrovým způsobem skrytým narůstáním vojsk, která dosáhla bojové pohotovosti. Nelze ovšem vyloučit, že zmíněné dva způsoby budeme kombinovat podle reálné situace.

Ke splnění těchto úkolů je nezbytné velet především signály s tím, že na každý již dříve připravený mají štáby a vojska činnost dokonale procvičenou a zvládnutou.

Dalším úkolem při přípravě obranné operace bude **nepřetržitě získávání, shromažďování, studium a analýza zpráv o situaci**, a to jak nepříteli, tak vlastním vojsk, přijetí reálného **rozhodnutí** na základě stanoveného úkolu, jeho doručení podřízeným, **plánování** operace, organizace a uskutečnění **součinnosti, kontrola a pomoc**.

K efektivnímu splnění všech těchto opatření jsou potřebné hluboké znalosti teoretických zásad přípravy obranných operací, zvládnutí soudobých metod práce a vysoké organizační schopnosti. Zvláště důležité místo zaujímá tvůrčí přístup a používání originálních metod práce podle konkrétní situace.

Nepřetržitě získávání, shromažďování a analýzu zpráv o situaci provádíme s cílem zabezpečit v krátké lhůtě přijetí zdůvodněného rozhodnutí (nebo upřesnění již dříve přijatého), plánování obranné operace, organizaci a udržování součinnosti a splnění stanovených úkolů. Bez včasného získání zpráv o činnosti vlastních vojsk a nepříteli a také o dalších faktorech situace velitel nemůže přijmout odpovídající rozhodnutí a organizovat bojovou činnost. Štáby potom nemohou s dostatečnou přesností zplánovat bojové použití druhů vojsk a celé obranné operace. K tomu, aby znalosti o situaci byly úplné a dostatečné, je nezbytné udržovat soustavnou součinnost s orgány teritoria a využívat jejich sil

a prostředků. V tomto období, kdy válka doposud nebyla zahájena, bude obtížné získat přesné údaje o nepříteli.

Nasyčenost svazků a útvarů **nepřítele** prostředky rádiového a radiotechnického průzkumu, průzkumnými palebnými systémy, které umožňují zjišťovat různé cíle a vést na ně úder v krátkém čase, zvyšují požadavky na operativnost sběru informací o situaci a vyžadují na ně reagovat v krátkých lhůtách. Kromě toho je třeba si uvědomovat, že rozsah informací je s rozvojem teorie a praxe vedení obranné operace v počátečním období války neustále rozšiřován.

Přijetí (upřesnění) **rozhodnutí** k operaci je osobní povinností každého velitele. Přesto vzhledem k rozsahu údajů, které je nezbytné analyzovat, využívá velitel ve své činnosti štáb, velitele a náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, operačně taktických propočtů a zdůvodněných návrhů. Je zapotřebí, aby se velmi podrobně seznámil se složením spojeneckých vojsk v případě, že jsou začleněna do sestavy svazu, udržoval osobní kontakt s podřízenými veliteli svazů a svazků. Zvláště musí znát jejich bojové možnosti, naplněnost, vyzbrojení, úroveň připravenosti a morálně politický stav. Analýza těchto informací umožní veliteli přijmout reálné závěry k jejich možnému použití.

Celý proces přijetí rozhodnutí k obranné operaci je odpovědnou tvůrčí činností a **zahrnuje**: stanovení zámyslu, rozdělení hlavních operačních úkolů mezi svazy (svazky), uskupení a prvky operační sestavy v souladu s jejich reálnými možnostmi, volbu prostorů soustředění hlavních úsilí k dosažení konečného cíle obranné operace, určení hlavních otázek součinnosti a všestranného zabezpečení a také základů velení.

V soudobých podmínkách vzrůstají požadavky zejména na objektivní **zdůvodnění rozhodnutí** přijímaných vševojskovými veliteli a jejich realizaci. Toho nelze dosáhnout bez hlubokých profesionálních teoretických i praktických znalostí, zejména způsobů efektivního použití podřízených vojsk bez organizátorských schopností a dalších důležitých vlastností. Rovněž velké množství po sobě i současně přijímaných rozhodnutí např. k ničení objektů prvního pořadí nepříteli, účasti v protivzdušné operaci na válčišti, boji o hlavní pásmo obrany, vedení protiúderů, přehrazení směrů útoku nepříteli a k přechodu do protiútoků vyžaduje zvyšovat efektivnost a přesnost organizace práce velitelů a štábů a svědčí o zvláště důležité funkci vševojskových štábů v řízení vojsk.

Velmi závažným opatřením je **doručení úkolů podřízeným**, které spočívá v předání jim všech nezbytných údajů, jež umožňují hluboké ujasnění úkolu, určení místa a úlohy svazu (svazku) v obranné operaci a na základě toho přijetí rozhodnutí, které odpovídá zámyslu nadřízeného a vzniklé situaci.

Je žádoucí formulovat úkoly úplně, přesně a jasně. Čím více údajů můžeme z písemného nařízení zakreslit do mapy, tím je i úkol jasnější. Je zapotřebí, aby velitel předával úkoly svým podřízeným osobně a přesvědčil se, zda je správně pochopili; kromě toho doručovat je ve stanovených lhůtách bojovými dokumenty. K tomu využívat mezi místy velení propojené počítačové sítě s utajovací a terminálové sítě uvnitř míst velení.

Kromě toho mohou být úkoly, zvláště spojeneckým vojskům, doručovány přes náčelníky operačních skupin. Důležité je stanovit pořadí jejich předávání. Na prvním místě doručovat úkoly svazům (svazkům), které plní hlavní úkoly, nebo těm, které pro splnění stanovených úkolů nemají dostatek času. V případě, že je použito technických pojítek, automatizovaných systémů velení, jsou dokumenty předávány v pořadí stanoveném náčelníkem štábu a po jejich obdržení

je okamžitě s obsahem seznámen příslušný velitel. Rovněž je možné, aby úkoly doručovali důstojníci nadřízeného štábu ve formě bojových dokumentů osobně veliteli nebo náčelníkovi štábu. Obdržení úkolu je neprodleně potvrzováno.

Plánování operace představuje práci velitelů, štábů, politických orgánů, velitelů a náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb k podrobnému rozpracování pořadí, lhůt a způsobů splnění bojových úkolů vojsky, rozdělení sil a prostředků podle směrů a operačních úkolů, organizaci jaderného a palebného ničení nepřítele, účasti vojsk frontu v operacích druhů vojsk (PVO a letectva), podrobné rozpracování způsobů součinnosti, rozpracování plánu použití druhů vojsk, organizaci politické práce a všestranného jejich zabezpečení.

Výsledky této práce jsou vyjádřeny v jednotném **Plánu obranné operace**, který zabezpečuje velení vojskům při plnění stanovených úkolů. **Dosahuje se toho** především určením jednotných cílů obranné operace, směrů a prostorů soustředění hlavního úsilí, pásem obrany, bojových úkolů svazů (svazků) a jejich operačního rozvinutí, způsobů součinnosti a zabezpečení i organizace systému velení. Splnění všech těchto úkolů vyžaduje od orgánů velení vysokou organizovanost a smysl pro odpovědnost.

Obrannou operaci v období bezprostředních příprav na válku plánujeme podle operačních úkolů a variant činnosti vlastních vojsk se zřetelem na možné způsoby zahájení války a útočné činnosti nepřítele.

Hlavní úkoly, na základě kterých je plánována bojová činnost vojsk v obranné operaci, mohou spočívat ve zničení objektů prvního pořadí nepřítele a dezorganizaci jeho velení, odražení vzdušného napadení, zničení leteckých, raketových uskupení a jaderných prostředků, odražení útoku nepřítele v taktické a operační hloubce obrany, vedení bojové činnosti k udržení obranných postavení, pásem a zničení vklíněných uskupení, výsadek nepřítele a ve vedení protiúderů.

Nejpodrobněji jsou rozpracovávány varianty a způsoby činnosti vojsk při odražení prvních úderů nepřítele a také při boji o taktickou hloubku obrany. Kromě toho v Plánu obranné operace, současně s podrobným rozpracováním obranné činnosti vojsk, uvádíme i některá **opatření k zabezpečení přechodu vojsk do protiútoků**. To je možné zvláště v situaci, kdy svaz částí sil přechází k obraně záměrně v pásmu předpokládaného útoku nepřítele s cílem jej zastavit, získat čas k úplnému zmobilizování svazků a útvarů a vytvoření z nich úderných uskupení pro přechod do protiútoků. Analogický obsah plánu může být i v tom případě, když se svaz částí sil brání na směru hlavního úderu nepřítele a na druhém vytvořenými silami přechází do útoku.

K zabezpečení pečlivé přípravy přechodu vojsk od obrany k útoku je nezbytné, aby již při plánování obranné operace bylo předpokládáno několik variant vytvoření úderných uskupení předurčených k protiútokům.

Dále je třeba počítat s tím, že Plán obranné operace bude nutné upřesňovat. To vychází zejména z nedostatku zpráv o nepříteli a volbě směru jeho hlavního úderu. Není ani vyloučena možnost přijetí zcela nového rozhodnutí a úplné změny zámyslu obranné operace nebo jejích dílčích prvků, např. prostorů soustředění hlavního úsilí, způsobů palebného ničení nepřítele a vedení protiúderů.

Značné změny mohou být uskutečněny v Plánu komplexního palebného ničení, což rovněž vyplývá z nedostatečných zpráv o nepříteli.

V každém případě je plánování obranné operace založeno na předvídání možného rozvíjení situace, objektivním hodnocení a přesných operačních pro-

počtech s širokým využitím prostředků automatizace velení. Výsledky plánování se odrážejí v odpovídajících dokumentech plánu operace. Kromě toho je v nich vyjádřeno i rozhodnutí podřízených velitelů svazů (svazků), a jak potvrzují zkušenosti, bude nezbytné na jednotlivých stupních velení v plánovacích dokumentech **podrobněji rozkreslovat operační (bojovou) sestavu vojsk.**

Dalším důležitým úkolem velitelů a orgánů velení je **součinnost** ke splnění operačních úkolů. Je organizována v tom případě, když je všemi veliteli a orgány velení dosaženo jednotného chápání zámyslu nadřízeného velitele a zabezpečeny potřebné znalosti stanovených úkolů, lhůt a způsobů společné činnosti, organizováno spojení mezi místy velení, stanoveny a vykonavatelům známy signály. Toto vše vychází ze samotné **podstaty** součinnosti, která spočívá ve sladění úsilí a činnosti všech sil a prostředků podle úkolů, cílů, místa, času a způsobu činnosti s cílem splnění stanovených úkolů.

Hlavními úkoly, ke kterým je organizována součinnost v obranné operaci, mohou být překrytí státní hranice, zaujetí operační sestavy a ženijní budování postavení a pásem, ničení objektů prvního pořadí nepřítele, účast v protivzdušné operaci nebo vedení protivzdušné obrany, odražení útoku nepřítele i boj o hlavní pásmo obrany a uskutečnění protiúderu.

Kromě těchto obecných úkolů mohou být při součinnosti řešeny i **zvláštní úkoly** jako zničení operačních vzdušných výsadků nepřítele, přehrazení tankových směrů v operační hloubce obrany a další.

Sladění úsilí vojsk **co do cíle** spočívá v určení konkrétního uskupení nepřítele, které se předpokládá zničit společnou činností vyčleněných sil a prostředků v průběhu plnění úkolů.

Sladění činnosti **co do místa** předpokládá její přimknutí k čarám a směrům podle jejich operačního a taktického významu.

Součinnost **v čase** spočívá ve skloubení úderů podle přesně stanovené doby, každým svazem a svazkem zúčastňujícím se jaderného a komplexního palebného ničení nepřítele. Ke zničení nepřátelských vojsk, která se vklínila do obrany, časově sladujeme působení vzdušných výsadků s činností pozemního protitankového uskupení a zasazení druhých sledů.

Rozsah a obsah úkolů organizace součinnosti při přípravě operace se neustále rozšiřuje, což následně ovlivňuje i metody práce orgánů velení. Je nutné zdůraznit, že součinnost je připravována vždy v různých variantách a koordinace činnosti vojsk, sil a prostředků je uskutečňována ve prospěch uskupení, které je v obraně na směru hlavního úderu nepřítele nebo které plní jiné důležité úkoly.

Velmi závažným opatřením je organizace a provedení **všestranného, operačního, technického a materiálního zabezpečení**, které je uskutečňováno na základě pokynů nadřízeného velitele a přijatého rozhodnutí. Nejprůhodnější dobou k vydání pokynů pro průzkum, radioelektronický boj, ženijní budování obrany a zátarasů, operační maskování je po vyhlášení zámyslu a pro ostatní druhy zabezpečení po stanovení bojových úkolů a způsobů součinnosti.

□

Velení vojskům při přípravě obranné operace v oblasti jejich mobilizačního a operačního rozvíjení je vykonáváno ve dvou směrech. V prvním jde o **bezprostřední řízení vojsk** při jejich mobilizačním a operačním rozvíjení a ve druhém o **upřesňování** (nebo plánování) **bojových úkolů a jejich plnou reali-**

zaci. Na orgány velení vzrůstají požadavky k operačnímu předvídání, umění bezchybně stanovit možné rozvíjení obranné operace a bojové činnosti na co nejdelší období. Kromě toho ve větší míře bude třeba plnit i další neplánované úkoly.

Rozhodující vliv na velení vojskům má zvláště rychlost sběru, analýzy informací o situaci, přijetí rozhodnutí, plánování i doručení úkolů podřízeným a organizace jejich plnění. Vyrůstá podíl na bezprostředním velení údernými a palebnými prostředky. Stále větší význam má organizace sladěného bojového použití prostředků průzkumu, ničení a radioelektronického boje. Vzhledem k tomu je potřebné dále zdokonalovat metody práce orgánů velení a způsoby řízení podřízených štábů a vojsk.

PRÁCE VELITELŮ A ŠTÁBŮ PŘI PŘIJETÍ (UPŘESNĚNÍ) ROZHODNUTÍ

Příprava operace zahrnuje řadu opatření, která uskutečňují velitelé, štáby, politické orgány a vojska při organizaci, plánování a všestranném zabezpečení operace. Jsou zaměřena na vybudování aktivní a úporné obrany.

Mezi hlavní opatření patří přijetí (upřesnění) rozhodnutí, doručení úkolů vojskům, plánování operace (upřesnění zpracovaných plánů). Tyto úkoly budou velitelé a štáby plnit v různých podmínkách v závislosti na konkrétní situaci, obdržených úkolech a časových možnostech. Rozhodovací a plánovací proces je uskutečňován podle kalendářního plánu přípravy operace a zpracovaných metodik práce, které musí na sebe vzájemně navazovat. Práce velitelů a štábů je uskutečňována **metodou postupné nebo souběžné organizace operace**. Jakou metodou bude rozhodovací a plánovací proces probíhat, závisí především na konkrétní situaci a čase, který na přípravu operace je k dispozici.

Za základní považují metodu postupné organizace operace. Bude používána především při přijetí rozhodnutí a plánování **prvních operací**.

Upřesňování rozhodnutí a plánů operace v konkrétní situaci, při přijetí rozhodnutí **v průběhu války** a plánování dalších operací bude probíhat metodou souběžné organizace operace. V mírové činnosti, při cvičeních operačního i taktického stupně, je této metody využíváno více. Obě mají kladné, ale i záporné stránky.

Podstata **metody postupné organizace operace** spočívá v zahájení rozhodovacího procesu podřízeného stupně velení na základě bojového nařízení, po přijetí rozhodnutí nadřízeným stupněm velení. Ve zvláštních případech, zejména v míru, nebo je-li dostatek času na přípravu operace, může být přijato rozhodnutí a připraveno zplánování operace v plném rozsahu. Podřízené stupně velení pak zahájí rozhodovací a plánovací proces na základě operační směrnice.

Začátek plánování podřízenými stupni velení po zplánování nadřízených umožňuje: detailní ujasnění úkolu, postupné a hluboké promyšlení všech otázek rozhodnutí a Plánu operace, přípravu propočtů a kalkulací (v plném rozsahu a různých variantách), vyčerpávajících návrhů velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb i jejich vzájemné sladění a zpracovat variantní řešení jednotlivých otázek. Plánování operace jako celku, včetně zpracování Plánu operace, vyžaduje zpracovat také údaje z rozhodnutí podřízených. Tato metoda to však umožňuje vykonat až dodatečně.

V práci velitelů a štábů je nejvyužívanější **metoda souběžné organizace operace**. Podřízené stupně velení přijímají rozhodnutí a plánují bojovou činnost na základě předběžných bojových nařízení nadřízeného velitele. Umožňuje zapojit do práce i podřízené stupně velení a vytvořit větší časový prostor pro přípravu vojsk na

operaci. Nevýhody spočívají v tom, že v období od přijetí zámyslu do přijetí rozhodnutí může dojít ke změnám; je pak nutné, aby tyto pronikly k podřízeným. Další zápornou stránkou je i nedostatek času a v souvislosti s tím i hloubka a kvalita závěrů, propočtů, kalkulací a možností variantního řešení.

Velitelé a štáby při přijetí rozhodnutí a plánování operace (boje) se ve své činnosti řídí metodikami práce. V dosavadní praxi jsme při jejich zpracování vycházeli ze zkušeností získaných při spojeneckých cvičeních i při cvičeních v rámci ČSLA. V současné době jsou zpracovány a časově sladěny **metodiky práce** mezi jednotlivými stupni velení od frontu až po pluk. Jsou připraveny pro metodu postupné i souběžné organizace operace (plánování) i pro práci velitelů a štábů v jejím průběhu. Zatím však nemá metodika práce velitele a štábu frontu návaznost na metodiku práce hlavního velitele na válčišti.

Celý proces plánování operace (boje) je podle obsahu a významu rozdělován **do čtyř základních činností**. Hlavní a nejdůležitější z nich je **přijetí zámyslu operace**. Nejvýznamnější úlohu v tomto období má velitel za účinné spolupráce svých zástupců, velitelů druhů vojsk a náčelníků speciálních vojsk a služeb. Úloha velitele při tvorbě zámyslu je nezastupitelná. Obsahem tohoto období bude zpravidla studium Směrnic (bojového nařízení) hlavního velitele Spojených ozbrojených sil (SOS) na válčišti s hlubokým ujasněním úkolu a hodnocením situace pravděpodobného nepřitele a vlastních vojsk. Celý proces přijetí zámyslu probíhá většinou na pracovišti velitele za účasti náčelníka politické správy, náčelníka štábu, náčelníků operační i zpravodajské správy a velitelů raketového vojska, vojska PVO i letectva a potřebného počtu důstojníků operační správy. Ostatní zástupci velitele a náčelníci pracují v této době na svých pracovištích, nebo na pracovišti náčelníka štábu.

Výsledkem činnosti této skupiny je zámysl operace, který po schválení nadřízeným vyhlásí příslušný velitel. V dalším velitel a náčelník štábu vydají technickými pojítky (VČ, ZAS) předběžná nařízení podřízeným a náčelník štábu kromě toho vydá pokyny pro zabezpečení bojové činnosti (ZBC) a další práci štábu. Na základě ústních předběžných bojových nařízení (PBN) jsou tyto předávány podřízeným velitelům svazů (svazků) i písemně. K jednotnému chápání zámyslu je účelné vydat na nejdůležitější pracoviště místa velení průsvitku se zámyslem, ale pouze v omezeném množství.

Neméně důležitou činností velitele a štábu je **přijetí rozhodnutí**. Podstatou tohoto období je na základě zámyslu a návrhů zástupců velitele, velitelů druhů vojsk a náčelníků speciálních vojsk a služeb a závěrů z výsledků operačně taktických propočtů (modelování bojové činnosti) stanovit úkoly vojskům. Za řízení náčelníka štábu operační správa zpracovává rozhodnutí. Po jeho schválení hlavním velitelem SOS na válčišti velitel frontu vyhlásí rozhodnutí a vydá pokyny pro přípravu organizace součinnosti. V průběhu procesu přípravy rozhodnutí schválí velitel zámysl podřízených velitelů svazů, který mu předali s využitím technických prostředků.

Úkoly vojskům jsou vydávány zpravidla bojovými nařízeními (BN). Předání těchto nařízení je důležitým momentem pro práci podřízených stupňů velení vzhledem k tomu, že buď potvrdí úkol z předběžného bojového nařízení (PBN), nebo jej postupně změní.

BN by měla být co nejstručnější, vystihovat podstatu úkolu podřízeným a obsahovat všechny potřebné údaje. Jsou doručována zpravidla kurýrem a zdvojeňována šifrovkou. Zavedením mezipočítačového přenosu dat mezi místy velení se doručení bojových nařízení s použitím výpočetní techniky několikrát urychlilo.

Vyhlášením rozhodnutí a doručením úkolů podřízeným velitel završuje svoji práci v rozhodovacím procesu. Na to navazuje zpravidla **organizace součinnosti a organizátorská práce** činnosti u podřízených. Je-li dostatek času, provádí se **rekognoskace** terénu k upřesnění rozhodnutí přijatého na mapě. K jejímu uskutečnění zpracovává operační správa příslušný plán.

Plánování operace (boje) pak většinou řídí náčelník štábu, který kromě jiného stanoví způsob a lhůty zpracování dokumentů, usměrňuje a kontroluje práci štábu. Podstatou plánování je (na základě rozhodnutí a pokynů velitele) zpracovávat Plán operace s dalšími potřebnými dokumenty a připravit organizaci součinnosti. Do tohoto plánu jsou zapracovávány potřebné údaje i z rozhodnutí podřízených stupňů velení, což klade vysoké nároky na informační systém a na čas.

V průběhu plánovacího procesu je zpravidla uskutečňována organizace součinnosti, kterou se však v článku zabývat nebudu.

Plánovací proces končí kontrolou jednotlivých plánů za řízení náčelníka štábu a jejich schválením. Nadřízený velitel si však může vyhradit právo schválit Plán operace.

Složitou činností velitelů a štábů bude **upřesnění dříve zpracované dokumentace**. Tento úkol je plněn v období bezprostředních příprav prvních operací za značně složitých, vyhrančených situací, v době, kdy jsou přijímána a realizována opatření k uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti, přechodu národního hospodářství z mírového na válečný stav a další opatření. Na upřesnění se, v závislosti na situaci, může podílet jen část štábu a další část řeší otázky spojené s velením a řízením vojsk při uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti a mobilizací a plněním dalších úkolů. Podrobně jsem názory na tuto činnost velitelů a štábů vyjádřil v článku **Upřesnění dříve zpracované dokumentace před zahájením války** ve VM č. 7/1987.

Významnou úlohou při zkracování času na přijetí rozhodnutí, doručení úkolů vojskům a plánování operace má zavádění **výpočetní techniky do štábů**, která s odpovídajícím programovým vybavením několikrát urychluje práci lidí. V procesu hodnocení situace je využívána k výpočtům poměrů sil, kalkulacím a propočtům přesunů, jaderného a palebného ničení, poskytuje přehled o početním stavu a složení vlastních vojsk a nepříteli. Byly ověřovány i úlohy pro tvorbu zámyslu. Zde však narážíme na skutečnost, že každý záměr je v podstatě neopakovatelný a tak se využití těchto úloh doposud neosvědčilo. Významným přínosem je zpracování a realizace programového zabezpečení pro přenos údajů mezi místy velení, bojových nařízení podřízeným, bojových a souhrnných hlášení od nich. Ve využívání prostředků automatizace velení vidím ještě řadu rezerv. Především v přístupu některých funkcionářů k výsledkům práce počítače. Výsledné sestavy [dokumenty] úpravou často neodpovídají dokumentům, s nimiž v předchozí praxi pracovali, a proto k nim nemají důvěru. Dosud chybí návyky ve využívání takto připravených materiálů. V práci velitelů a štábů by mohly být využity i k tvorbě dalších dokumentů, jako jsou textové přílohy k plánům a v neposlední míře i ke zpracování metodik práce a sledování plnění jejich úkolů.

Důležitý vliv na úroveň využívání výpočetní techniky má připravenost osob. Organizační automatizace velení připravily řadu důstojníků štábu frontu, kteří jsou schopni ve své práci zpracovávat úlohy dostatečně využívat. Je to však stále málo a jejich počet neodpovídá potřebám.

Výpočetní technika při promyšleném používání umožňuje značně zkrátit dobu potřebnou k získání, sběru, zpracování a vydání zpráv o situaci, rychle a kvalitně

ji vyhodnocovat. Zvyšuje odůvodněnost přijímaných rozhodnutí, Plánu operace a jeho dalších dokumentů, podstatně urychluje předávání úkolů podřízeným a vykonávání kontroly jejich plnění, vytváří příznivé podmínky pro práci podřízených stupňů velení a vojsk.

Jeví se potřebné, aby příprava operačních propočtů a vydávání sestav byly trvale zařazeny v metodikách práce a sladěny s plněním úkolů. Rozhodující úlohu ve využívání výpočetní techniky má náčelník štábu a náčelník operační správy.

Zaváděním automatizovaných systémů velení vojskům je dosahováno vyššího stupně automatizace procesů velení. Je však třeba mít neustále na zřeteli, že hlavní úkol bude plnit vždy člověk, vysoce profesionálně připravený generál a důstojník. Přijetí rozhodnutí, stanovení úkolů podřízeným, plánování operace, organizační práce u vojsk včetně kontroly plnění úkolů jsou nezměnitelnými úlohami velitele, řešenými za účinné pomoci jeho zástupců, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb i všech příslušníků štábů.

Složité podmínky přípravy a vedení soudobých operací mají podstatně vyšší nároky na práci velitelů a štábů. Zvětšila se **nutnost vysoké technické vybavenosti štábů novými prostředky**. Velmi aktuální je otázka hledání cest **zvyšování operativnosti, spolehlivosti a utajení velení, zdokonalování organizačních forem i metod práce** velitelů a štábů na novém technickém základě. Vystupňovaly se požadavky na zkvalitňování forem a metod operační, technické a odborné **přípravy** velitelů i příslušníků štábů. Jejich činnost v přípravě a vedení operace je spojena především se:

- sběrem, zpracováváním a vyhodnocováním zpráv o situaci a předáváním informací,
- přijetím rozhodnutí, stanovením úkolů vojskům a plánováním operace,
- organizací a řízením přípravy vojsk a jejich bojové činnosti v průběhu operace.

Obsah těchto úkolů a odpovídající metody práce velitelů a štábů při jejich plnění jsou určovány složitými podmínkami přípravy a vedení soudobých operací, novými požadavky, které vyplývají z vývoje teorie a praxe operačního umění, teorie a techniky velení vojskům a dalšími faktory. Přitom pro jejich činnost jsou hlavními a základními úkoly druhé (kterými jsem se v článku zabýval) a třetí skupiny. Při jejich plnění se projevuje umění a talent. Současné však nelze přijmout zdůvodněné rozhodnutí, zpracovat optimální Plán operace a cílevědomě řídit bojovou činnost

vojsk bez včasného získání podkladů, bez jejich důkladné analýzy a organizovaného toku informací, to znamená bez správného splnění úkolů první skupiny. Tyto úkoly v současné době bez využití prostředků automatizace vyžadují asi 60 % pracovního času štábů, ostatní úkoly kolem 40 procent. Proto do popředí vystupuje velmi důležitý úkol — **dosáhnout podstatného zkrácení procesu sběru a zpracování informací** jeho automatizací. Zaváděním automatizovaných systémů velení jsou velitelé a štáby osvobozováni od řešení značného objemu rutinní práce a mohou se více soustředit na analytickou, tvůrčí a organizátorskou činnost.

Své zvláštnosti má práce velitelů a štábů při přípravě podkladů a přijímání rozhodnutí, předávání úkolů vojskům a plánování operací. Značná rozmanitost sil a prostředků, které se účastní operace, vytváří složité podmínky v procesu jejího plánování a sladování úsilí vojsk. Do popředí vyvstávají **otázky**: organizace komplexního palebného ničení nepřítelů a ochrany vlastních vojsk, systémů velení a týlových objektů, přípravy, zasazení a zabezpečení činnosti operačních manévrovacích skupin, opakovaného použití vzdušných výsadků, účasti různorodých sil a prostředků ve vzdušné a protivzdušné operaci na válčišti, zabezpečení jednotného řízení vojsk při vedení boje se vzdušným nepřítelem atd.

Nové rysy současného operačního umění a další faktory, které ovlivňují složitost přípravy a vedení soudobých operací, značně zvyšují požadavky na metody a kvalitu práce velitelů a štábů.

Mám za to, že za základní směry dalšího **zdokonalování organizace a metod práce** operačních štábů lze považovat:

- použití vědeckých metod organizace štábní práce s maximálním využitím soudobé a nově zaváděné techniky velení, především prostředků automatizace a automatizovaných systémů velení,

- sjednocení informačních toků a přesné rozdělení funkcí uvnitř štábů při sběru, zpracování, vyhodnocování a předávání zpráv o situaci (automatizace těchto procesů),

- zavádění metod modelování operace a předvídání vývoje situace při přijímání rozhodnutí s cílem optimalizace plánování operace.

K zabezpečení přesného a organizovaného plnění úkolů štábů v období přijetí rozhodnutí a plánování operace je zpracováván (v souladu s metodikou práce) **Plán práce štábu frontu** (armády). Může obsahovat: lhůty přípravy a zpracování zámyslu, předběžných nařízení, rozhodnutí, bojových nařízení a směrnic, rozkazů a jejich doručení vojskům, zpracování hlavních dokumentů, jejich předložení a schválení, přípravu a uskutečňování organizace součinnosti, časové lhůty přijetí rozhodnutí, plánování operace a organizace součinnosti u podřízených svazů.

Ve stanovené době předkládají velitelé armád štábu frontu svá rozhodnutí na operaci. Je účelné, aby jejich analýzu prováděla operační správa v součinnosti s náčelníky směrů, důstojníky štábů druhů vojsk a speciálních vojsk (služeb) a byla prověřována náčelníkem štábu a předkládána veliteli ke schválení.

Úspěch operace bude záviset na její praktické přípravě. Proto je zapotřebí zvyšovat kvalitu rozhodovacího procesu, plánování operací a jejich zdůvodněnost. Jsem toho názoru, že je velmi obtížně překonávána šablonovitost a schematismus, nedaří se rozvíjet tvůrčí činnost a iniciativu velitelů a štábů. Z tohoto důvodu je nutné mimořádné úsilí věnovat řídicí a organizátorské práci velitelů i štábů. Jejím základem by měla být včasné a úplné realizace přijatých rozhodnutí a připravených plánů činnosti, spojená se správ-

ným pochopením úkolů podřízenými. Je žádoucí důkladně zkoumat nepřítel, správně plánovat jaderné a palebné ničení, realizovat součinnost, v plném rozsahu uskutečňovat nezbytná opatření všech druhů operačního a bojového zabezpečení. Prakticky organizovat velení, spojení a politickou práci. Úspěch závisí na přesné organizaci, dokonale promyšlené a realizovaném systému kontrol, podrobně naplánované i koordinované práci velitelů, štábů a politických orgánů u podřízených štábů a vojsk.

VELENÍ VOJSKŮM V PRŮBĚHU OBRANNÉ OPERACE A VYTVOŘENÍ PODMÍNEK PRO PŘECHOD K ROZHODNÉ AKTIVNÍ ČINNOSTI

Velení vojskům v průběhu vedení obranné operace je hlavním druhem jednání řídicích orgánů. Spočívá v určení cíle a způsobu činnosti vojsk, jakož i přijímání opatření, v rozsahu nezbytném k dosažení stanoveného cíle operace.

Zpravidla zahrnuje úkony (funkce, opatření) řídicího orgánu velení, jako je: obdržení, sběr, zpracování a vyhodnocování zpráv o situaci a předávání informací, rozhodnutí, stanovení úkolů vojskům, organizace a řízení jejich bojové činnosti v průběhu operace. Uskutečňováním těchto úkolů je vytvářen uzavřený okruh činnosti, v němž hlavní úlohu má velitel a štáb — orgán velení a objekt řízení — vojska, které spojují přímé a zpětné vazby.

Po zahájení obranné operace důležitými **úkoly**, které plní orgány velení, budou: upřesnění směru hlavního úderu a pravděpodobného zámyslu činnosti nejdůležitějšího uskupení nepřítele, spolu s upřesněním způsobů jeho zničení, organizace jaderného a palebného ničení protistojících sil a záloh útočníka, ničení nově zjištěných objektů prvního pořadí, mobilizační a operační rozvíjení vojsk a jejich postupné působení při odražení agrese.

Velitel fronty s veliteli armád, současně s pokračujícím mobilizačním a operačním rozvíjením vojsk, je povinen přijmout **opatření k narůstání úsilí** v obraně na směru hlavního úderu nepřítele, přeskupit síly a prostředky ze směrů, kde nepřítel neútočí, nebo z méně ohrožených směrů, upřesnit otázky

součinnosti, sledovat přípravu nepřítele k použití jaderných zbraní a zabezpečit trvalou pohotovost vlastních jaderných prostředků k účasti v prvním jaderném úderu frontu.

Hlavním úkolem velení vojskům v obranné operaci musí být především udržení hlavního pásma obrany. Přitom rozhodující úlohu mají velitelé armád, kteří organizují potřebná opatření s cílem nedopustit proniknutí nepřítele do hloubky území, jako jsou např. zásahy PTZ, POZ, údery letectva, manévry vojsky apod. V případě, že jsou vytvořeny příznivé podmínky k aktivní činnosti, řídí manévry vojsky druhých sledů k uskutečnění armádních protiúderů. Podaří-li se v důsledku značné převahy nepřítele proniknout do druhého pásma obrany, zvyšuje se úloha velení velitele frontu a jeho štábu. Přijímá opatření k zastavení postupu hlavních úderných uskupení nepřítele a ke způsobení jim rozhodujících ztrát, organizuje zásahy frontových prostředků (PTZ, POZ, letectva) atd. Je nezbytné, aby činnost velitelů i vojsk směřovala k zastavení útoku nepřítele a vytvoření výhodných podmínek k vykonání frontového protiúderu. K tomu je zapotřebí organizovat manévry druhými sledy (zálohami). Z hlediska velení jde o jedno z nejdůležitějších období v průběhu obranné operace.

Obecný a konečný cíl, který je tím sledován, vyplývá ze samé podstaty vedení obranné operace. Spočívá v tom, aby podřízená vojska zabezpečila odražení agrese nepřítele, nedovolila mu hluboce se vklínit do obrany a v minimální krátké době a s nejmenšími ztrátami vytvořila podmínky pro přechod do rozhodného protiútku. Nezastupitelnou úlohu přitom má systém velení.

Podstatně složitější budou podmínky při vedení prvních operací za použití **jaderných zbraní**. Je zřejmé, že důsledky nepřátelských jaderných úderů na naše vojska budou v době odražení agrese značné a není možné je podceňovat, zejména v oblasti zabezpečení velení. V těchto podmínkách bude prvořadým **úkolem** co nejdříve obnovit velení, získat údaje a přehled o situaci v systému velení a u vojsk, přijmout opatření k zabezpečení další činnosti, organizovat obnovu bojeschopnosti a v nejkratší možné době odstranit následky použití ZHN. Na směrech, kde bude situace umožňovat vést aktivní činnost, je zapotřebí zahájit v součinnosti s dalšími bojeschopnými silami plnění úkolu. **Zvláštnosti velení vojskům** v tomto období vedení operace vyplývají především ze značného množství informací, které musí každý štáb soustřeďovat, zpracovávat a předávat. Patří sem informace o situaci vojsk na frontě, radiační, meteorologické situaci, údaje o ztrátách a stavu vojsk, výzbroje i bojové techniky a jejich postupném doplňování. Přitom nelze vyloučit sníženou možnost činnosti orgánů velení.

Při odražení agrese v podmínkách použití pouze **konvenčních zbraní** bude činnost vojsk v počátečním období války zabezpečována palebným ničením, se současnou jejich rozhodnou činností v zabezpečovacím pásmu, v hlavním pásmu obrany a také v jednotlivých obranných pásmech v hloubce k udržení stanovených prostorů, postavení a důležitých objektů. Velení vojskům bude přitom plnit dvojedinou úlohu. V první řadě bude nutné řídit vojska při odražení nepřítele a současně zabezpečovat dokončení mobilizačního rozvinutí hlavních sil, vytváření potřebných uskupení vojsk a jejich postupné zasazení.

Velení vojskům v průběhu vedení obranné operace s nepřítelem, který se v počátečním období války v důsledku převahy **vklnil do naší obrany**, a možnosti jeho zničení závisejí zvláště na umění orgánů velení zabezpečit podmínky k odražení agrese a přechodu do rozhodného protiútku. K zabezpečení tohoto

úkolů je nutné, aby orgány velení ovlivnily složení a zachování bojeschopnosti vlastních vojsk a zmařily nepříteli možnost rozvíjet útočnou operaci s využitím zasazení čerstvých sil z hloubky. Pevné a centralizované velení vojskům může přitom rozhodujícím způsobem ovlivnit výsledek obranné operace. Jde především o umění vést odolnou a zejména aktivní činnost v obraně, usměrnit bránící se uskupení, schopnost změnit vzájemný poměr sil ve svůj prospěch. To jsou základní aspekty, jež budou v průběhu vedení obranné operace klást požadavky na zabezpečení účinného velení vojskům.

Doba, kdy se vojskům při vedení úporné obrany narůstáním úsilí v hloubce podaří vyrovnat vzájemný poměr sil a prostředků, kdy hlubší operační zálohy nemůže nepřítel v krátké době použít, bude nejvýhodnějším okamžikem pro přechod k aktivní činnosti — vedení protiútoků, útoku. Hlavní zvláštnost velení v tomto období spočívá v zabezpečení řízení vojsk k zastavení postupu nepřítelů se současnou přípravou pro přechod k aktivní činnosti. K vytvoření příznivých podmínek pro zničení útočícího nepřítelů aktivní činnosti v obraně je důležité zachování maximální bojeschopnosti vlastních vojsk a udržení výhodných prostorů na bocích průlomu, který se snaží nepřítel rozšířit do stran a do hloubky.

Úspěch protiútoků, vedeného s cílem zničit nepřítel, který se vklíní do obrany, v mnohém závisí na velení vojskům, zejména efektivnosti jaderného a palebného ničení a také manévru vojsky. Zvláštní pozornost orgány velení musí věnovat ničení nepřátelských prostředků jaderného napadení, průzkumných palebných systémů a nepřítel v hloubce s úkolem nedopustit přísun jeho záloh.

Další zvláštností velení vojskům k zabezpečení úspěšného rozvíjení protiútoků v útočnou (protiútočnou) operaci bude řízení aktivní činnosti vojsk v do-tyku. Jde o využití úspěchu zasazených sil, a to především na jejich bocích. Někdy může být nezbytné uskutečnit manévr svazky prvního sledu, aby byly vyvedeny a přeskupeny na směr hlavního úderu. Poznatky ze štábních i komplexních štábních nácviků a operačních cvičení svědčí o tom, že právě přeskupení sil a prostředků při přechodu vojsk z obrany k aktivní činnosti bude velmi důležitým a náročným manévrem. Jeho dovedným řízením, zejména rychlým provedením, můžeme značně ovlivnit plynulost přechodu k této činnosti. Proto i velení vojskům při jeho uskutečňování bude mít rozhodující úlohu. Poznatky potvrzují, že nejdůležitější podmínkou úspěšného vedení aktivní bojové činnosti, protiútoků, útoku je široké uplatnění manévru silami a prostředky. Velení vojskům je přitom tvůrčí, mnohostranný, složitý proces. V jeho průběhu uplatňujeme všechny znalosti a dovednosti vojenského umění, zejména **principy velení a řízení**. Patří k nim nedílná velitelská pravomoc a kolektivnost, centralizace, iniciativa a samostatnost, předvádění i stálá znalost situace, pevnost, pružnost, nepřetržitost, utajení a vysoká operativnost velení. Jde o základní principy a současně rozhodující kritéria zabezpečení velení při přechodu k aktivní činnosti vojsk v obraně.

Zvláště závažný je princip centralizace. Spočívá v tom, že vyšší stupeň velení musí spojovat úsilí všech podřízených sil a prostředků, koordinovat a zaměřovat jejich činnost k dosažení cílů obranné operace a současně vedení aktivní činnosti ke zničení nepřítelů. Zvláště účelná je pevná centralizace při zahájení aktivní činnosti v obraně, neboť se tím uplatňuje cílevědomější a efektivnější použití sil a prostředků na rozhodujících směrech činnosti.

Důležité postavení v obranné operaci, zejména při přechodu k aktivní činnosti, má předvádění vývoje operace.

Pevnost velení, jeho pružnost a nepřetržitost spolu úzce souvisejí. Pevnost, jako jeden z nejdůležitějších úkolů velení, spočívá v přijetí smělého rozhodnutí k vedení obranné operace, odrážení agrese a jeho houževnaté uvádění do praxe. Pevné velení v průběhu vedení obranné operace však neznamená přidržovat se předem přijatého rozhodnutí. Zejména přechod k aktivní činnosti v obranné operaci v soudobých podmínkách se nikdy nebude přesně vyvíjet v souladu s vypracovaným plánem. Dobu trvání obranné operace nelze předem stanovit. Proto i při vytrvalém uskutečňování přijatého zámyslu musíme včas reagovat na všechny změny situace, brát je v úvahu a v souvislosti s tím upřesnit úkoly, a jestliže to situace vyžaduje, také podstatně měnit Plán operace. V tom se současně projevuje také pružnost velení vojskům.

Jak je zřejmé, v průběhu odrážení agrese, zejména při přechodu k aktivní bojové činnosti v rámci obranné operace, význam velení vzrůstá. Vyžaduje tvůrčí, nešablonovitý přístup a přísnou organizaci práce velitele a jemu podřízených orgánů, se zřetelem na nové podmínky velení v průběhu vedení operací v počátečním období války.

Tyto náročné požadavky svým významem předpokládají další zdokonalování jednoho z hlavních obsahových prvků velení — **organizace součinnosti**, která je v průběhu vedení obranné operace v počátečním období války nejdůležitější povinností orgánů velení. Důraz je přitom kladen na sladění úderů na objekty prvního pořadí, jaderného a palebného ničení s manévrem vojsky podle cíle, místa, čar, času, směrů a způsobů plnění úkolů, a v uskutečňování jejich úsilí k dosažení stanovených cílů obranné operace.

V obranné operaci je důležitá součinnost podle směrů. Jde o určení způsobu činnosti na pravděpodobnému směru hlavního úderu nepřítele a na dalších směrech (samostatném směru) jeho útoku, na bocích a v mezerách mezi sousedy, což má velký význam zejména mezi uskupeními různých národních spojeneckých armád.

Při organizaci součinnosti v průběhu vedení obranné operace a zejména přechodu k aktivní bojové činnosti je nutné brát v úvahu skutečné bojové možnosti vojsk, která uskutečňují součinnost, jejich síly a prostředky.

Je zapotřebí, aby orgány velení správně chápaly cíl vedení obranné bojové činnosti a úkoly, znaly situaci, měly zabezpečeno spolehlivé spojení a vzájemně se pravidelně informovaly.

V průběhu vedení obranné operace musí všechny orgány velení zaměřit úsilí vojsk k plnění daných úkolů obrany v souladu se vzniklou situací. Je od nich vyžadována vysoká organizovanost, přesnost, rychlost práce, umění pohotově se orientovat ve složité situaci, schopnost pružně reagovat na změny, organizovat splnění úkolů a pevně velet vojskům.

Vliv vědeckotechnického rozvoje ve vojenství, zavedení do výzbroje nových vysoce přesných zbraní, průzkumných palebných systémů, nové bojové techniky a prostředků velení se projevuje ve změnách samotného charakteru obranné operace. Přitom nové prostředky a způsoby odrážení agrese, zvětšení objemu a obsahu opatření ve velení, zkracování lhůt jejich splnění v důsledku vysoké dynamičnosti obranné operace v počátečním období války, značně zvýšily požadavky na velení, zejména při přechodu k aktivní činnosti v obraně.

VELENÍ VOJSKU PVOS PŘI VEDENÍ PROTIVZDUŠNÉ OPERACE

Jedním z hlavních úkolů při odražení nenadálého napadení nepřítele je odražení vzdušného nepřítele. Útočná vzdušná operace nepřítele se bude vyznačovat velkým rozmachem, hromadným použitím všech prostředků vzdušného napadení a prostředků REB.

Činnost vojska PVOS při odražení útočné vzdušné operace nepřítele bude mít formu protivzdušné operace s cílem zničit rozličné druhy letounů, vrtulníků, křídlatých raket jak ve vzduchu, tak i na zemi. Protivzdušná operace bude vedena společným úsilím různých druhů vojsk v rámci strategické operace na válčišti. Kromě sil a prostředků vojska PVOS a PVO stíhacího letectva budou působit také speciální vyčleněné prostředky raketového vojska a dělostřelectva frontu, frontového letectva, průzkumné jednotky a prostředky REB. Protivzdušnou operaci řídí hlavní velitel Spojených ozbrojených sil na válčišti, přímé řízení uskutečňují velitelé a štáby vojska PVOS a frontu.

Plán protivzdušné operace je rozpracován již v míru při plánování první strategické operace na válčišti, a to podle nejpravděpodobnějších variant působení vzdušného nepřítele. Tento plán je nutné sladit s plánem použití sil a prostředků jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy.

Na začátku protivzdušné operace zahajují první boj síly a prostředky vyčleněné do hotovostního systému. Velení těmto silám a prostředkům se uskutečňuje z SVS PVO a letectva na válčišti cestou ÚVS PVOS

za předpokladu, že nejsou rozvinuta společná místa velení frontu a armád. Dalšími prvky systému centralizovaného velení jsou zodolněná místa velení vojska PVOS a velitelská stanoviště vojska PVO frontu a armád. Tato zodolněná velitelská stanoviště jsou plně rozvinuta, materiálně a technicky vybavena a obsazena již v míru hotovostními směnami, které mají potřebný přehled o vzdušné situaci nejen nad vlastním územím, ale i nad územím členských států Varšavské smlouvy. Kromě toho většina těchto velitelských stanovišť je vybavena automatizovanými systémy velení. Tyto systémy jsou v podstatě každodenně ověřovány v rámci pohotovostního systému vojska PVOS, který je součástí jednotného systému PVO členských států Varšavské smlouvy. Opodstatněnost tohoto systému byla několikrát potvrzena při společných spojeneckých cvičeních vojsk PVO Granit.

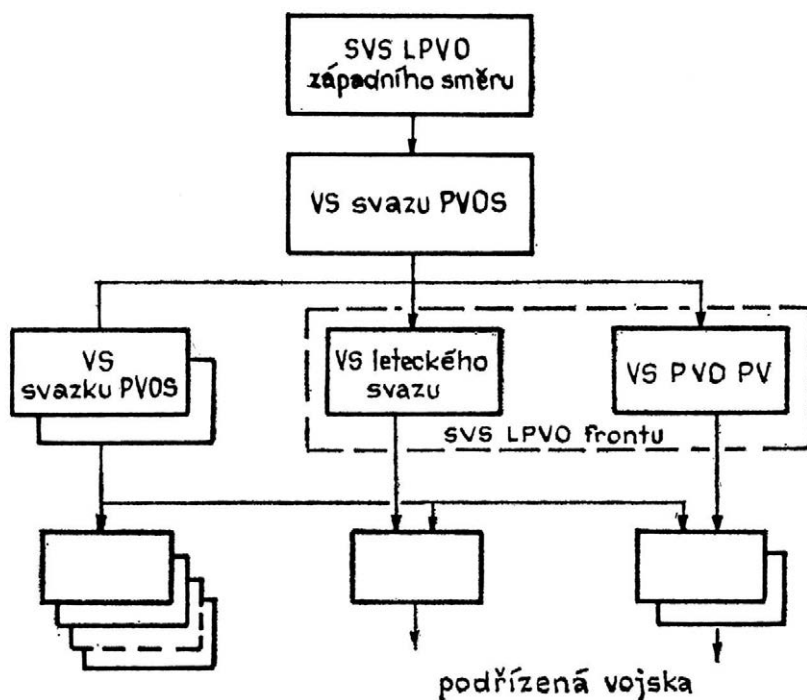
Zvýšení efektivity PVO na počátku vedení protivzdušné operace by bylo možné dosáhnout dalším zaváděním automatizovaných systémů velení, zejména na SVS PVO a letectva frontu a armád. Ruční způsob velení prodlužuje celkovou dobu průniku informací o vzdušné situaci, opožděje včasné přijetí rozhodnutí k zasazení stíhacího letectva na nebezpečných směrech a sťažuje provádění součinnosti mezi jednotlivými druhy vojsk. Přechod je nutný zejména při působení proti nízké letící cíli a proti řízeným střelám s plochou dráhou letu.

Vysoká dynamičnost vedení bojové činnosti, stále se měnící situace a velký po-

čet prostředků vzdušného napadení nepřítel vyžadují přesnou organizaci součinnosti mezi všemi druhy vojsk, která se zúčastňují protivzdušné operace. Bez těsné součinnosti nelze v protivzdušné operaci dosáhnout stanovených cílů. Výsledky uskutečněných cvičení potvrzují, že tento článek je v současné době nejslabší, zejména při uskutečňování součinnosti mezi vojskem PVOS, PVO a letectva frontu.

Přijetí rozhodnutí hlavního velitele Spojených ozbrojených sil na válčišti o zřízení stálého velitelského stanoviště PVO a letectva na válčišti, jeho zasazení do pohotovostního systému a vybavení automatizovaným systémem velení pomůže řešit tento problém. **Struktura velení je znázorněna na obr.** Tento systém velení zabezpečí centralizaci v počátečním období války

při odrážení nenadálého napadení vzdušného nepřítel. Je však nutné dorešit otázky velení po rozvinutí společných velitelských stanovišť PVO a letectva frontu a armád. V protivzdušné operaci je nutné zachovat nadále přísnou centralizaci na operační úrovni. **Otázky součinnosti musí být propracovány do nejmenších podrobností a variantním způsobem.** Na operačním stupni půjde především o správné rozdělení úsilí PLRV a SL po směrech, čarách a výškách. Na taktickém stupni pak o efektivní využití sil a prostředků RTV při zjišťování vzdušného nepřítel, využití manévrových možností SL při působení na zvlášť nebezpečné cíle. Nelze však zapomenout ani na zvyšující se důležitost prostředků REB. Nedílnou součástí organizace součinnosti v průběhu protivzdušné operace je plynulá obnova narušeného systému PVO. S ohle-

Obr.

dem na předpokládané ztráty je nezbytné při organizaci součinnosti zplánovat i různé způsoby přeskupování a změn v podřízenosti jednotek PVO s cílem udržet a obnovit celkový systém PVO, nedopustit narušení centralizovaného velení. Důležitou součástí je organizace součinnosti na styku mezi sousedními fronty a mezi PVOS sousedních členských států Varšavské smlouvy.

Doposud celá struktura velení vojsku PVOS a PVO byla založena na tom, že vojska frontu po rozvinutí přecházela do útoku a tak se vlastně po počátečním období války, kdy vyčleněné hotovostní síly působily v pohotovostním systému PVOS, oddělilo PVO frontu od vojska PVOS. Velení bude uskutečněno v počátečním období z ÚVS PVOS a po přechodu do útoku by se silám a prostředkům vojska PVOS velelo z ÚVS PVOS a silám a prostředkům PVO a letectvu frontu z SVS PVO a letectva frontu.

Vycházíme-li z nové doktríny, kdy se předpokládá dlouhodobé vedení obranné operace, je pak nutné přehodnotit i současný systém.

Provedené součinnostní návěsty, semináře ukazují na následující možné způsoby řešení tohoto problému ve třech základních obdobích:

1. Do rozvinutí vojska PVO frontu.

V tomto období těžiště bojové činnosti spočívá na vojsku PVOS a vyčleněných silách a prostředcích PVO a letectva do pohotovostního systému. Velení je uskutečňováno centralizovaně z ÚVS PVOS, uvědomování o vzdušném nepříteli cestou VS svazku vojska PVOS a přímé uvědomování od nejbližších radiotechnických jednotek vojska PVOS. Navedení stíhacího letectva je zabezpečeno z naváděcích stanovišť vojska PVOS.

Součinnost je nutné uskutečňovat nepřetržitě cestou stálých součinnostních důstojníků PVO frontu a letectva frontu, jednotného systému řízení leteckého provozu, kteří již v současnosti působí na ÚVS PVOS, VS svazků vojska PVOS. K dosažení vysoké efektivity velení a použití aktivních prostředků je zapotřebí zavést automatizovaný systém MASIV (modernizovaný automatický systém integrovaného velení) na všech velitelských stanovištích vojska PVOS, PVO a letectva zasazených do pohotovostního systému, na součinnostních velitelských stanovištích PS OSH a na vyčleněných průzkumných jednotkách a jednotkách REB. Těmito opatřeními by se pak struktura velení v míru vyrovnala požadované struktuře velení PVO za války a splnil by se požadavek hlavního velitele Spo-

jených ozbrojených sil na válčišti k vytvoření stálých míst velení a zabezpečení jejich schopnosti a připravenosti velet při odrazení nenadálého napadení vzdušným nepřítelem.

2. Po rozvinutí vojska PVO frontu.

Po rozvinutí vojsk frontu a převzetí velení SVS PVO a letectva frontu a armád je zapotřebí posílit tato ještě součinnostními skupinami od PVOS. Velení uskutečňovat z SVS PVO a letectva na válčišti cestou ÚVS PVOS a SVS PVO a letectva frontu při vedení protivzdušné operace, přičemž silám a prostředkům frontu velet centralizovaně z SVS PVO a letectva frontu, silám a prostředkům vojska PVOS z ÚVS PVOS. Řešení efektivního využití sil a prostředků uskutečňovat cestou součinnostních skupin na jednotlivých stupních velení podle **jednotného zámýslu a plánu protivzdušné operace** s důrazem na průběžnou obnovu narušeného systému velení. Součinnost je zapotřebí uskutečňovat především využitím systémů automatizovaného velení rozvinutých na SVS PVO a letectva frontu a armád a na ÚVS PVOS a VS svazků vojska PVOS.

3. Po přechodu frontu do protiútoků.

Systém velení se nemění. Přechodem státní hranice vojsky frontu přebírají jednotky vojska PVOS plnou odpovědnost za obranu vzdušného prostoru státu s tím, že v součinnosti s PVO a letectvem frontu brání vojska druhých sledů, popřípadě manévrem svých jednotek překrývají mezery při přesunu vojsk a PVO frontu do hloubky nepřátelského území.

Zkušenosti ze cvičení Dukla-88 potvrdily realnost těchto návrhů. K tomu je však nutná užší spolupráce při plánování společné bojové činnosti. **Základním plánovacím dokumentem je Plán protivzdušné obrany.** Je rozpracován na základě úkolu stanoveného hlavním velitelem Spojených ozbrojených sil na válčišti za řízení velitele PVOS v úzké součinnosti s orgány PVO a letectva frontu a musí vycházet z rozhodnutí velitele frontu.

Možnost nenadálého rozpoutání agrese nepřitelem vyžaduje nutnost vytvoření potřebné struktury velení vojsku PVOS, PVO a stíhacímu letectvu frontu již v současném období. Ta by se v podstatě neměla odlišovat od válečné struktury velení.

Zkušenosti potvrzují, že všechny orgány velení musí být vytvořeny a jejich činnost sladěna již v míru. Pro každý stupeň je nutné přesně vymezit obsah činnosti, dále zkvalitnit technickou vybavenost míst velení a spojovací soustav, neustále je zapotřebí zdokonalovat formy, styl a metody práce velitelů a štábů.

K SOUČINNOSTI V PRŮBĚHU OBRANNÉ OPERACE

Součinnost vojsk je objektivní zákonitostí a podmínkou úspěchu operace (boje), a musí být proto trvale v celém jejím průběhu vedení udržována a zabezpečována.

V průběhu obranné operace na počátku války k odrazení nepřátelské agrese je nutné udržovat součinnost v plnění takových operačních úkolů, jako je vedení odvetného prvního hromadného úderu, včetně ničení nepřátelských objektů prvního pořadí, účast v protivzdušné operaci, odrazení útoku nepřítele, jeho ničení při boji o zabezpečovací a hlavní pásmo obrany, druhé pásmo obrany a uskutečnění protiúderů, případně — budou-li použity jaderné zbraně — k provedení prvního jaderného úderu.

Při organizaci součinnosti v průběhu vedení obranné operace je zapotřebí brát plně v úvahu skutečné bojové možnosti vojsk, uskutečňujících součinnost, jejich síly a prostředky.

Proto jednou z hlavních povinností velitelů a štábů všech stupňů je organizace součinnosti a její nepřetržitě zabezpečování v průběhu operace. Její důležitost vyplývá zejména z rozhodných cílů, mimořádné intenzity bojové činnosti, velkého bojového úsilí, nasycenosti vojsk moderní bojovou technikou, zbraňovými systémy i z velké spotřeby materiálních prostředků.

Účast vysokého počtu svazů a svazků pozemního vojska, složeného z různých druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb i ostatních druhů ozbrojených sil, které povedou obrannou operaci v soudobých podmínkách, vyžaduje přesné sladění jejich činnosti. Úspěšné vedení obranné ope-

race může být zabezpečeno jen při vysoké efektivnosti bojové činnosti všech vojsk, která se na operaci podílejí, uskutečňování nepřetržitě reálné součinnosti mezi druhy vojsk, zejména motostřeleckými, tankovými svazky, útvary a mezi prostředky průzkumu, radioelektronického boje, letectva, raketového vojska, dělostřelectva a protivzdušné obrany. Vše se bude provádět ve složité situaci, pod úderem vojsk nepřítele a pravděpodobně při ztrátě spojení.

Přesto součinnost je žádoucí udržovat nepřetržitě a při jejím narušení musí být přijata okamžitě opatření k jejímu obnovení.

Součinnost, jako jeden z hlavních obsahových prvků velení, vyžaduje stále zlepšovat metody práce velitelů a štábů při její organizaci, provádění a zabezpečování. Je dost zkušeností z Velké vlastenecké války, kdy velitelé a štáby osobními výjezdy na nejsložitější úseky fronty organizovali potřebnou součinnost.

Vzhledem k tomu, že agresor může dosáhnout za výhodných podmínek určitého stupně překvapení, je třeba počítat s tím, že součinnost bude uskutečňována ve **velmi složitých podmínkách** při současném přechodu z mírového na válečný stav, odrazení hromadných úderů nepřátelských prostředků vzdušného napadení a úderů uskupení jeho pozemních vojsk, při zabezpečování operačního rozvinutí vojsk.

Nezávisle na složitosti situace, ve které bude zahajována obranná operace k odrazení agrese, je nevyhnutelné zabezpečit maximální efektivnost použití vlastních sil i prostředků a úspěšné koordinované splnění stanovených úkolů.

Je nezbytné počítat s tím, že velení vojskům a tedy i uskutečňování součinnosti bude probíhat dokonce v krizových a nepřehledných situacích, při narušení systému velení, nedostatku věrohodných údajů o vlastních vojskách i nepříteli, někdy i při zveličování reálných měřítek nepřátelského napadení.

I přesto musí velení zabezpečit organizované, sladěné rozvinování vojsk a vysokou efektivnost jejich koordinovaného použití při vedení obranné operace s cílem zmařit plány agresora a jeho další jednání.

Předpokladem této úspěšné činnosti je správné porozumění cílům bojové činnosti a stanovením nebo upřesněním úkolů všemi veliteli, štáby i vojsky, které plní společné bojové a operační úkoly, zabezpečení spolehlivého nesehávajícího spojení a systematické zabezpečování vzájemné informovanosti. To znamená, aby **podřízené správně chápali** úkoly, způsoby jejich plnění, zajišťovali pečlivé sladění činnosti vojsk s jadernými údery, palbou konvenčních zbraní, přesné rozdělení úkolů mezi prostředky, jež používají jadernou a konvenční munici, motostřeleckými a tankovými svazky, sladění činnosti vojska protivzdušné obrany a letectva, zajištění spolehlivého spojení mezi společně působícími štáby, zvládnutí a prosazení jednotného systému součinnostních signálů, signálů navedení, vyzkoumávání a rozpoznávání.

Na základě různých rozpracovaných variant činnosti budou vojska v průběhu operace provádět tu, která nejvíce odpovídá konkrétní situaci. Protože organizovat součinnost při zahájení agrese od počátku nelze a je v současné dynamické situaci zcela nemožné.

I v soudobých podmínkách platí zásada, že v obranné operaci je součinnost organizována a uskutečňována vždy ve prospěch uskupení, bránícího se na směru hlavního úderu nepřítel, tedy ve prospěch vojsk, která plní hlavní úkol.

Způsob organizace součinnosti v průběhu obranné operace vždy úzce souvisí se stanoveným nebo upřesněným úkolem v operaci. To znamená, že samotný obsah úkolu vychází z potřeby zabezpečit součinnost při plnění jeho rozhodujících období, a to zejména v základní variantě předpokládané bojové činnosti.

Konkrétní formy organizace součinnosti mohou být různé. Budou dány především situací, ve které součinnost bude probíhat, stanoveným úkolem a přijatým rozhodnutím a zejména časem, který je pro její or-

ganizaci k dispozici. Rozhodujícím faktorem v průběhu obranné operace je vývoj situace v zájmovém prostoru. Těžiště součinnosti spočívá především ve stanovení nového nebo upřesnění původního bojového úkolu a v konkrétním způsobu jeho plnění. Je tedy nutné, aby velitel a štáb organizoval součinnost nepřetržitě. Jakákoli změna situace musí vyzvat i odpovídající reakci. Neustálý, trvalý vliv velitele a štábu na průběh bojové činnosti, logicky tedy i na udržení nepřetržité součinnosti, je základem jejího úspěchu.

Štáb je povinen v průběhu obranné operace neustále sledovat plnění součinnostních úkolů ve všech obdobích operace, při plnění všech operačních úkolů a předávat podřízeným doplňující úkoly, pokyny velitele. V případě narušení součinnosti musí štáb okamžitě reagovat a přimnout veškerá opatření k jejímu obnovení.

Nepřetržitosti součinnosti v průběhu obranné operace je dosahováno sladěním úsilí vojsk ke splnění konkrétního operačního úkolu, včasným upřesněním součinnostních otázek v souladu se získáním zpráv o změně situace a s upřesněným rozhodnutím velitele. Dále zabezpečěním pevného a nepřetržitého velení bránícím se vojskům, okamžitou obnovou narušené spojovací soustavy, trvalou znalostí situace nejen ve vlastním obranném pásmu, ale i u sousedů, včasnou a stálou vzájemnou výměnou zpráv a informací se všemi součinnostními orgány velení a dalšími opatřeními, která vyplývají z konkrétní situace v obranném pásmu.

Součinnost vojsk, sil a prostředků je uvnitř operační sestavy svazu, svazků a se svazy a svazky (útvary) ostatních druhů ozbrojených sil v průběhu obranné operace organizována podle úkolů vojsk a směrů útoku nepřítel. Hlavní úsilí při organizaci součinnosti nebo při upřesnění dříve organizované součinnosti v průběhu obranné operace je nutné zaměřit na sladěnou činnost raketového vojska, letectva, dělostřelectva, vševojskových svazků, vojska PVO a prostředků REB s cílem oslabit, případně zmařit útočnou činnost úderných uskupení nepřítel, odrazit jeho útok a údery ze vzduchu a zničit vklíněná uskupení do obrany protiúderu.

Součinnost mezi svazy (svazky) prvního sledu je zapotřebí organizovat a upřesňovat k sjednocení jejich bojového úsilí pro úspěšné splnění úkolů s cílem způsobit nepříteli maximální ztráty a udržet hlavní pásmo obrany. Především je nezbytné všechny součinnostní otázky vymezit nebo i součinnost obnovit u těch svazů (svaz-

ků), na které je veden hlavní úder nepříteli.

K provedení vstřícné odvetného úderu je koordinována činnost letectva, raketového vojska, dělostřelectva, prostředků REB, vojska PVO k ničení objektů prvního pořadí a dalších cílů nepřítele.

K zabezpečení odrazení nepřátelského útoku a udržení důležitých čar a prostorů obrany je třeba sladit úder raketového vojska a letectva, dělostřelectva se systémem paleb divizí prvního sledu a systémem ženijních zátarasů. Úspěšná bojová činnost, základem které je těsná součinnost, musí v tomto období: způsobit nepříteli maximální ztráty na přechodech přes státní hranici, v mezerách mezi nedostatečně hustými bojovými sestavami vojsk, ničit přisunované zálohy, zastavit postup jeho vojsk nebo co nejvíce zpomalit tempo útoku. Přitom je účelné kombinovat palebné úder s úpornou obranou důležitých prostorů.

Velký význam má v tomto období **koordinovaná činnost na styku armád i svazků prvního sledu se sousedy**. K tomu je možné zesílovat i prostředky, případně i další síly k překrytí boků a styků a nově stanovovat úkoly průzkumu. Důležitý význam bude mít i zesílení paleb do těchto prostorů, systému ženijních zátarasů, manévr silami a prostředky, protitankovými zálohami a pohyblivými odřady zatarasovacím k odrazení úderů nepřítele na stycích a v mezerách mezi sousedy i mezi armádami (svazky).

Při zabezpečování, případně upřesňování nebo nově organizované součinnosti ke zničení nepřátelského uskupení, které se vklíní do hloubky obrany, je nezbytné hlavní pozornost velitele a štábu soustředit na sladění činnosti vojsk k uskutečnění protiúderů a na koordinaci vojsk prvního sledu v obraně. Na každém plánovaném nebo nově stanoveném směru protiúderu musí být důsledně realizována součinnost svazu (svazků) druhého sledu a záloh různého určení se svazy, svazky (svazem, svazkem) prvního sledu, v jejichž pásmech bude veden protiúder, s letectvem, raketovým vojskem a dělostřelectvem. Raketovému vojsku, letectvu a dělostřelectvu budou stanoveny prostory a způsoby vykonání palebných úderů. Druhému sledu a ostatním vojskům, která se zúčastňují protiúderu, nadřazený stanoví konkrétní pochodové osy, čary rozvinutí, postup vyvádění a rozvinutí k protiúderu, způsob a prostory převzetí posilových prostředků, úkoly a činnost vojsk prvního sledu, v jejichž obranných pásmech bude protiúder proveden, úkoly protitankovým

zálohám a pohyblivým odřadům zatarasovacím. Vojsku PVO úkoly obrany protiúderného uskupení. Zvláště důsledně musí být stanovena opatření proti vysoce přesným zbraním nepřítele.

Součinnost při přípravě protiúderu je možné spojit s rekognoskací v terénu, kde jsou na jednotlivých významných bodech stanoveny konkrétní součinnosti otázky. Velitel frontu (armády) může součinnost k protiúderu provést na mapě (reliéfním stole), v každém případě však nejdůležitější otázky je povinen řešit v terénu jak s vojsky, která uskutečňují protiúder, tak i se svazky, v jejichž pásmech činnosti bude protiúder vykonáván.

Je-li vedena obranná operace s použitím pouze konvenčních zbraní, je zapotřebí, aby velitel a štáb věnovali trvalou pozornost **možnému přechodu k použití jaderných zbraní a všem součinnostním otázkám, spojeným s vedením prvního jaderného úderu** (účasti v prvním jaderném úderu). Jde zejména o takové otázky, jako je rozdělení úkolů mezi raketové vojsko, letectvo a dělostřelectvo s dalekým dosahem podle objektů i času, a trvale je v průběhu obranné operace upřesňovat. Kromě toho je nutné vymezit i opatření k obnově bojovosti vojsk a odstraňování následků po jaderných úderech nepřítele.

K zabezpečení součinnosti raketových svazků a útvarů se vševojskovými svazky a letectvem při plnění jakéhokoli úkolu v obranné operaci jsou slaďovány nebo upřesňovány způsoby a pořadí plnění úkolů průzkumu objektů ničení, otázky zabezpečení spojení a předávání zpráv průzkumu, objekty ničení a koordinace času i posloupnost jaderných úderů, způsoby ochrany prostorů bojového rozmístění raketového vojska proti napadení diverzní průzkumnými skupinami, vzdušnými výsadky, případně proti pronikajícím uskupením nepřítele, opatření k zajištění bezpečnosti průletu letectva nad prostory bojového rozmístění raketového vojska.

Při vedení obranné operace je nutné počítat s tím, že **nepřítel může ve značném rozsahu používat výsadné výsadky, aeromobilní útvary a jednotky i diverzní průzkumné skupiny**. Proto součinnost a zejména její upřesnění v průběhu obranné operace musí být zaměřena na: koordinaci úderů raketového vojska a letectva na dopravní letectvo i vrtulníky nepřítele na letištích (přistávacích plochách) a na vojska ve výchozích prostorech, skloubení činnosti vojska PVO a letectva k ničení výsadků ve vzduchu a při jejich vysazování (vyložení), společnou činnost raketového vojska, dělostřelectva, letectva, vševoj-

skových svazků a všech druhů vojsk k ničení výsadků po vysazení [vyložení].

Hlavními otázkami, které budou v průběhu obranné operace vyžadovat pečlivého sledění a trvalého upřesňování, je součinnost pozemního vojska s letectvem, zejména využití leteckých jaderných úderů, úsilí letectva podle úkolů, objektů a doby činnosti, předávání zpráv vzdušného průzkumu štábům, vyžádání letectva k plnění konkrétních bojových úkolů, přenesení jeho úsilí na nově vzniklé úkoly, opatření k zajištění bezpečnosti průletu vlastního letectva nad prostory bojového rozmístění raketového vojska a palebnými postaveními dělostřelectva v konkrétní situaci.

Aktivní činnost nepřátelského letectva v průběhu obranné operace bude vyžadovat stálou koordinaci úsilí a těsnou součinnost všech sil a prostředků využívaných k odražení náletů vzdušného nepřítele — vojska PVO, stíhacího letectva a PVOS, sousedů i útvarů REB. Zejména bude nutné trvale upřesňovat složení společně působících vojsk, sil a prostředků a jejich bojové úkoly, náhradu vyřazených prostředků i způsoby velení vojskům, která plní součinnostní úkoly.

Součinnost, její pečlivá a přesná organizace, nepřetržitost jejího udržování, je jednou ze základních podmínek k dosažení úspěchu v boji i operaci.

Organizuje ji osobně velitel za všestranné pomoci a zabezpečení štábu. Forma a metoda (v průběhu operace bude většinou dříve organizovaná součinnost upřesňována nebo uskutečněna nově) bude záviset nejvíce na čase a situaci.

V rámci **společných spojeneckých cvičení** jsou získávány poznatky a zkušenosti z řešení součinnostních otázek jak na operačně strategickém, tak i na operačním a taktickém stupni velení. Ke splnění společných úkolů svazy [svazky] různých národních armád jsou uskutečňována opatření, která přispívají k odstranění nebo zmírnění odlišností a složitostí, jež by mohly mít vliv na udržování nepřetržité součinnosti v průběhu vedení operací.

Poznatky z lokálních válek svědčí o mimořádném významu organizace součinnosti v celém průběhu války. Např. zkušenosti z izraelsko-arabské války v roce 1973 potvrzují, že jednou z příčin neúspěchu egyptské a syrské armády byla nedostatečná součinnost mezi operačními svazy těchto armád, vojenským letectvem a námořnictvem a navíc uskutečněná jen v přípravném období a na počátku konfliktu. V dalším průběhu války organizována nebyla. Nedostatek sleděné činnosti mezi egyptskými a syrskými vojsky ve značné míře umožnil izraelskému velení zcela rozvinout své ozbrojené síly a postupně ničit nejprve syrskou a později i egyptskou vojska a způsobit jim porážku.

Udržování nepřetržité součinnosti v průběhu obranné operace vyžaduje od velitelů a štábů, aby trvale a dokonale znali bojový úkol, správně a stejně chápali cíl a způsob bojové činnosti, jednali v duchu zámyslu nadřízeného velitele. To potřebuje vzájemnou informovanost, neustálé upřesňování úkolů podřízeným, udržování nepřetržitého spojení a včasnost předvídání vývoje situace.

ORGANIZACE VELENÍ VOJSKŮM PŘI PŘÍPRAVĚ A VEDENÍ PROTIÚDERU

Aktuálnost problematiky velení vojskům při přípravě a vedení protiúderu je především dána základním principem obranné operace, kterým je její vysoká aktivita a rozhodnost.

Nejvýznamnějším znakem aktivní obrany je rozhodný protiúder. Uskutečňují jej zpravidla druhé sledy, a to většinou při boji o hlavní pásmo obrany — v armádním měřítku; o druhé pásmo obrany, obvykle v rámci frontu. Jeho cílem může být zničení úderného uskupení nepřítelů, obnovení postavení na státní hranici a vytvoření podmínek pro přechod hlavních sil do protiútočné operace.

Příprava protiúderu v první řadě vyžaduje řešení **organizace systému velení**. To znamená orgánů a míst velení, spojovací soustavy a také prostředků automatizace. K řízení protiúderu je většinou zřizováno **předsunuté místo velení**, které zaujímá velitel s hlavními funkcionáři. Na směr (čáru) protiúderu, vyjádřené spojovací prostředky tohoto místa velení.

Spojení velitele frontu (armády) s hlavním velitelem ozbrojených sil na válčišti (velitelem frontu) a vojsky (v dotyku i protiúderného uskupení) je zabezpečeno po radioreléových (i linkových) přímých spojích, kanálech opěrné spojovací sítě, osobními rádiovými stanicemi a rádiovými prostředky velitelsko-štábních vozidel ve-

litelů druhů vojsk a náčelníků speciálních vojsk, vyčleněných do sestavy před-sunutého místa velení s nadřazeným štábem, se všemi ostatními podřízenými veliteli a sousedy přes spojovací uzel velitelského stanoviště.

Z prostředků automatizace velení jde o využití převozných výpočetních a přenosových komplexů MOMI. Na stupni svazku zavedených mikropočítačů POTAS.

K dalšímu okruhu řešených otázek velení v přípravě protiúderu patří nepřetržitě **získávání, shromažďování, studium, ujasnění a hodnocení údajů o situaci vojsk**. Před zahájením protiúderu je důležitý propoččet **správné volby času k vyrazení**. Přitom je nutné zhodnotit vzniklou situaci a možnost její změny do zahájení protiúderu, vzdálenost prostorů rozmístění vševojskových svazků od čar rozvinutí, dobu potřebnou na přípravu bojové techniky, zbraní a osob.

Při protiúderu platí zásady, že jeho úspěch bude zajištěn tehdy, podaří-li se v co nejkratším čase shromáždit nezbytné informace, přijmout rozhodnutí, stanovit úkoly, organizovat součinnost vojsk, připravit a vykonat rozhodné úderu na nepřátelské objekty prvního pořadí a včas přisunout a zasadit volné síly z hloubky.

Aby bylo možné v každém konkrétním případě protiúderu stanovit zdůvodněně

kvalitativní a kvantitativní požadavky na zasazení protitúderného uskupení je nezbytná podrobná analýza, která napomáhá stanovení této doby.

Z praktických zaměstnání operační přípravy je zřejmé, že protitúder je výhodné **zahájit** tehdy, když je nepřítel dezorganizován, jeho bojová sestava je narušena údery konvenčních [jaderných] zbraní a operační zálohy není možné v krátké době zasadit. V důsledku častých, náhlých změn v situaci, rychlého manévru bojovými prostředky, zvláště vzrůstající aeromobilnosti vojsk, současné tendence naznačují potřebu zkracovat celkovou dobu vyhrazenou k vedení protitúderu. Omezením času vynaloženého na velení a doby nezbytné k uskutečnění protitúderu se vytvářejí příznivé předpoklady pro rychlé využití výsledků palebného ničení. Vojska mohou včas přejít do mohutného překvapivého protitúderu a v krátké době obklíčit a zničit útočící nepřátelská uskupení. Vzhledem k tomu je potřebné předat včas veliteli vojsk, která jsou vyčlenována do protitúderného uskupení, nejnutnější podklady, jako jsou např. stanovení přesného i jasného cíle a určení způsobu bojové činnosti, jenž odpovídá cíli a konkrétním podmínkám situace. Proto také další rozhodující součástí velení vojskům je **rozhodnutí velitele**. Se zřetelem k vzniklé situaci upřesní velitel frontu [armády] ve svém rozhodnutí pro protitúder zámýsl činnosti, tj. jakého nepřitele (cíl činnosti) a v jakém pořadí je nutné zničit, sestavu, uskupení vojsk a charakter jejich manévru, cíle, dobu a způsoby jaderného i palebného ničení, údery na objekty prvního pořadí, čáry rozvinutí, směry útoku a bojové úkoly, způsob podpory vojsk dělostřelectvem i frontovým letectvem a dobu pohotovosti. Všechny prvky tohoto rozhodnutí jsou v úzké souvislosti a vyplývají z hlavních zásad obranné operace (boje) a velení vojskům. Odráží se v něm principy centralizace řízení činnosti vojsk ve všech článcích a vytvářejí se předpoklady k jejich dokonalé součinnosti.

Přesná a nepřetržitá **součinnost** při přípravě i vedení protitúderu je hlavní podmínkou úspěchu. Velký význam součinnosti při plnění tohoto rozhodujícího operačního úkolu v průběhu vedení obranné operace je dán i tím, že cíl protitúderu může být dosaženo pouze společným a sladěným úsilím svazků a útvarů různých druhů vojsk a speciálních vojsk. Jde o jedno z nejjednodušších období velení vojskům. Proto také přípravou podkladů k organizaci součinnosti se zabývají v polním velení profesionálně nejlépe připravení důstoj-

níci, za osobního řízení velitele frontu [armády], velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb. Tito příslušníci štábu zpracují v souladu s rozhodnutím velitele [za dobu stanovenou metodickou prací štábu v poli] písemný dokument — Plán organizace součinnosti frontu [armády] pro přechod do protitúderu. Zčásti navazuje na dříve provedenou celkovou součinnost pro obrannou operaci, a to zpravidla ve spojení s obranným bojem za udržení taktického pásma obrany a řešenými úkoly i cíli, které směřuje pouze k vytvoření podmínek vhodných k protitúderu.

V podstatně širším rozsahu je součinnost připravována, časově i prostorově všestranně rozpracována na konkrétní situaci v průběhu vedení obranné operace. Jde o činnost, kterou rozhodujeme o splnění jejího cíle. **Zaměřím se proto na praktickou práci** velitele, velitelů druhů vojsk a náčelníků speciálních vojsk při organizaci součinnosti k uskutečnění protitúderu.

Vlastní součinnost je v praxi realizována metodou pokynů velitele, nebo metodou odpovědí podřízených na dotazy velitele. Na zaměstnáních operační přípravy ve výcvikovém roce 1987—88 jsme ji uskutečňovali s využitím reliéfních maket terénu, které se osvědčilo připravit v měřítku 1 : 50 000 (v menším měřítku je již nesnadná orientace).

Obsah organizace součinnosti k protitúderu může být různý. Velitel frontu [armády] vydanými pokyny zpravidla upřesní otázky a stanoví období, ke kterým ji připravit. Jako konkrétní příklad uvádím možnou variantu se skutečným obsahem **tří období**:

1. Zabezpečení přesunu a rozvinutí vojsk protitúderného uskupení.
2. Provedení protitúderu a splnění úkolu prvního dne.
3. Rozvíjení protitúderu, obklíčení a zničení hlavního uskupení nepřitele.

V praktickém řešení **prvního období** je charakterizována činnost a situace **nepřitele** (po směrech, prostorech), její možný vývoj, celková hodnota uskupení sledů, slabá i silná místa, možný zámýsl, opatření, jež mohou zmařit přesun a zasazení protitúderného uskupení (časově a prostorově), možnosti taktického letectva, bitevních vrtulníků, vysoce přesných zbraní, vzdušných výsadků, průzkum pochodových os a čar přechodu ke zteči.

Složitost vývoje situace při přípravě protitúderu se zásadně projeví v **pokynech velitele**. Jde především o upřesnění úkolů vojskům v dotyku, možnosti a způsoby zastavení útoku nepřitele, upevnění dosaže-

né čáry, ničení druhých sledů, záloh a výsadek. Podmínky, za kterých bude front (armáda) připravovat protiúder, vyžadují podrobněji upřesnit bojovou sestavu, zabezpečení přesunu a rozvinutí úderného uskupení, vyvedení, organizaci pochodu a jeho zabezpečení (komunikace, pochodové osy, zajištění, dodržování stanovené pochodové rychlosti, mezer a vzdáleností mezi proudy), organizaci rozvinutí, bojovou sestavu na čáře přechodu ke zteči, přikrytí boků a součinnost se sousedy, překročení vojsk v dotyku.

Z praktického hlediska je to důležité proto, že přisunovaná vojska většinou neznají situaci v prostoru zasazení, která se navíc nadále vyvíjí a někdy bude proto nutné operativně upřesnit (ve variantách) způsob i konkrétní prostor zahájení bojové činnosti při zasazení.

Důraz je potřebné také položit na upřesnění otázek s **orgány teritoria**, zejména na ničení výsadek, diverzní průzkumných skupin vojsky frontu a orgány teritoria, chemický a radiace průzkum, varování vojsk, signály, odstraňování následků úderů vysoce přesných zbraní na vojska a teritoriální objekty, varianty manévru protiúderným uskupením k překonání požárů, rozsáhlých zátop atd.

Velitelé druhů vojsk, náčelníci speciálních vojsk a služeb za svou oblast rozpracují a stejnou metodou prakticky objasní:

— **raketové vojsko a dělostřelectvo** — úkoly přechodu ke zteči vojsky protiúderného uskupení, hlavní objekty ničení, způsob a dobu vedení raketových úderů, úsilí dělostřelectva, změny, které vyplývají z přeskupením svazků a útvarů raketového vojska a dělostřelectva při přípravě protiúderu, způsob a dobu nového rozdělení sil, prostředků a uskupení, úkoly v jaderném a palebném ničení nepřítele při přesunu a rozvinutí, dělostřelecké zabezpečení, dělostřelecké přípravy zteče, požadované charakteristiky účasti v jaderném a palebném ničení, způsoby jejich dosažení, společná činnost raketového vojska a dělostřelectva, frontového a vojskového letectva v prvním a druhém období palebného ničení,

— **frontové letectvo** — podpora boje vojsk v dotyku s nepřítelem, ničení jeho druhých sledů a záloh, zabezpečení vyvedení, přesun a rozvinutí protiúderného uskupení, vedení průzkumu ve prospěch zasazených součástí,

— **vojsko protivzdušné obrany** — obrana prvních sledů, organizace PVO při vyvádění svazků a útvarů na komunikace za pochodu, rozvinutí, zasazení do sražení, stanovení čar, prostorů a směrů odpověd-

nosti za zabezpečení protivzdušné obrany, manévr prostředky,

— **radioelektronický boj** — ochrana hlavních sil a prostředků proti radioreléovému průzkumu a mřížovým úderům nepřítele na osách přesunů a čáře přechodu ke zteči, předpoklad manévru prostředky radioelektronického boje, zabezpečení průletu frontového letectva narušením systému raketového vojska a dělostřelectva, taktického letectva a protivzdušné obrany nepřítele, rušení rádiových sítí, uvědomování a součinnosti pozemního vojska i letectva, řízení a navedení taktického letectva na pozemní cíle,

— **ženijní vojsko** — úprava a udržování komunikací (cest) pro vojska protiúderného uskupení, možné varianty zřizování náhradních přepravišť přes vodní překážky, ženijní budování čáry přechodu ke zteči, zřizování průchodů v zátarasech vlastních vojsk a nepřítele,

— **chemické vojsko** — zabezpečení rozmístění v hloubce, za přesunu, zaujetí výchozího prostoru a zasazení do protiúderu s důrazem na vzdušný i pozemní radiace i chemický průzkum, organizace míst speciální čistoty (kapacity, předpokládané prostory, způsob vykonání), odmořování přechodů přes vodní překážky,

— **speciální technické zabezpečení** — pouze nezbytně potřebné hlavní úkoly a druhy tohoto zabezpečení, tj. jaderného technického, raketového technického, technického zabezpečení přesunu vojsk, jejich rozvinutí a zasazení,

— **týlové zabezpečení** — organizace silničního zabezpečení přesunu, stanovení zodpovědnosti za náhradní přemostění vodních překážek, vyčlenění potřebných silničních komunikací k přesunu protiúderného uskupení, hromadné doplnění pohonných hmot před protiúderem (prostory, kapacity, organizace a metodika), zdravotnické zabezpečení ve prospěch zasazeného uskupení a další materiální otázky podle důležitosti a nutnosti,

— **v organizaci velení** — velitel (náčelník štábu) upřesní jeho zabezpečení — spojení, místa, způsob a utajení velení, zaujetí prostorů míst velení na čáře přechodu ke zteči, směr jejich přemístění.

Velitel v závěru prvního období překontroluje podstatné znalosti funkcionářů a přesvědčí se o efektivnosti součinnosti. Jsou-li otázky zvládnuty, je možné přistoupit ke druhému období, jehož struktura opět odpovídá zvolené metodě.

Tento přehled možných otázek organizace součinnosti nevychopává celý okruh problémů. Podle potřeby, složitosti situace a jiných podmínek mohou být jejím předmětem i další úkoly.

Rozsah článku neumožňuje zabývat se celou praktickou problematikou tří období a podrobně popsat další oblasti procesu velení při přípravě protiúderu. Pro úplnost uvádím zbývající **opatření jenom v přehledu**. Patří k nim: doručení bojových úkolů vojskům, plánování protiúderu, řízení přípravy svazu (svazků) k zasažení do protiúderu, organizování a udržení trvalé a těsné součinnosti, politická práce a všestranné zabezpečení protiúderu, organizování a plnění opatření ke zvýšení bojové pohotovosti protiúderného uskupení a zabezpečení jeho bojeschopnosti, kontrola a poskytnutí účinné pomoci.

Příprava protiúderu bude zpravidla zahájena, jakmile velitel obdrží od nadřízeného operační (bojový) úkol. V praxi se často vyskytují odlišné názory na obsah organizace velení vojskům při přípravě protiúderu. V průběhu praktických zaměstnání byla tato problematika velení ujednocena. V komplexu může **zahrnovat** organizaci: protiúderu, která spočívá v přijetí rozhodnutí, stanovení bojových úkolů svazům, svazkům, rekognoskace a součinnosti, jaderného a palebného ničení nepřítelů, všestranného zabezpečení protiúderu, velení k protiúderu a jeho plánování, kontrola a pomoci vojskům. V dalším může obsahovat přípravu vševojskového svazu (svazků) k protiúderu, zejména ženijní úpravu pochodových os do výchozího prostoru a z něj rozvínutí na čaru přechodu k protiúderu, uspořádání operační (bojové) sestavy a palebného systému, politickou práci, kontrolu pohotovosti a připravenosti k protiúderu.

V průběhu vedení protiúderu je hlavní pozornost orgánů velení zaměřena na zmaření všech nepřátelských opatření, která by mohla znemožnit nebo ztížit protiúder, a na spolehlivé zabezpečení boků protiúderného uskupení. Proto je posilován průzkum, palebnými (raketovými) údery jsou ničeny oživlé nebo nově zjištěné průzkumné palebné systémy, jaderné prostředky a vysoce přesné zbraně nepřítelů, jeho zálohy a vojska přisunovaná z týlu nebo z jiných směrů. Na bocích útočících svazků mohou být rozvíňovány protitankové zálohy a pohyblivé oddáry zatarasovací a jsou zřizovány ženijní zátarasovací a těch směrech, kde protiúder se změní ve střetné sražení, bude mít velký význam předjetí nepřítelů ve vedení úderů a rozvíňování svazků a útvarů. Rovněž bude záležet na umění velení, zejména v prosazení iniciativní činnosti velitelů všech stupňů a vojsk. Úspěchu, kterého bude dosaženo v počátku, bude důležité využít k rozvinutí a narůstání úsilí do hloubky. Vždy

je žádoucí usilovat o to, aby vojska z protiúderu ihned plynule (případně s malou operační přestávkou) přešla do protiútku, útoku. Každý protiúder (frontového i armádního měřítka) musí vytvořit výhodné podmínky k dosažení požadovaného operačního úspěchu — přechodu do protiútku, útoku na stanoveném směru.

Z přípravy a vedení soudobé obranné operace jsem vyvodil závěr, že jasně formulované zásady vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy vyžadují, aby byl **nově chápán také význam a uplatnění protiúderu** v podmínkách přípravy, zahájení a vedení protiútočných a útočných operací. Obrana a cíle protiúderu mají pouze omezené možnosti zničení hlavních úderných uskupení nepřítelů. Proto k dokončení zničení sil a prostředků nepřítelů hlavním druhem operací pozemního vojska budou nezbytné útočné operace. A také jako jedna z možných variant v závislosti na průběhu a výsledcích vedení obranné operace může být přechod k vedení útočné operace (v rámci přechodu do protiútku) z úspěšně uskutečněného protiúderu.

Při hledání nejvýhodnějšího způsobu velení silám a prostředkům k odražení nepřátelské agrese aktivní činnosti v obraně, tj. protiúderem, je pozornost soustředěna na rozpracování otázek přípravy a vedení obranných operací a velení v nich za různých podmínek. Je však třeba také správně a důsledně chápat cíl a nutné vyústění úsilí velení vojskům k vytvoření podmínek pro protiútok, který může být za různých okolností pokračováním protiúderu, nebo může protiútku předcházet.

Také tyto závěry je zapotřebí mít na paměti při přípravě a vedení protiúderu. Je nutné, aby celková bojová činnost vojsk v obranné operaci byla spojena jednotným zámyslem k vytvoření podmínek pro přechod do rozhodného protiútku.

Složitost velení vojskům v obranné operaci se zásadně projeví různými podmínkami přípravy protiúderu, protiútku. Zahájení a vedení aktivní činnosti v obraně bude především určeno místem, úlohou a úkoly, které vševojskový svaz (svazek) plní v rámci obranné operace, i místem, úlohou a úkoly při přechodu k aktivní činnosti.

Při přípravě (v průběhu) protiúderu v rámci přechodu do protiútku je zapotřebí trvale **organizovat** spolehlivou protivzdušnou obranu vojsk protiúderného uskupení, ničení nepřátelských vzdušných výsadků, aeromobilních vojsk a izolovaných vojsk nepřítelů, která zůstávají v týlu a na bocích úderných uskupení. Tím lze zmařit jeho možnost narušit nebo za-

bránit přísunu i zasazení druhých sledů a záloh k vytvoření protiúderných, protiútočných uskupení a zabezpečení narůstání úsilí do hloubky.

Jedním ze základních předpokladů zabezpečení velení vojskům je trvalá realizace úkolů **operačního zabezpečení protiúderu**. V období jeho přípravy a zahájení nabývají na zvláštní důležitosti průzkum, OPŽHN, radioelektronický boj, operační maskování, ženijní, chemické, topograficko-geodetické a hydrometeorologické zabezpečení.

Organizaci a vedení **průzkumu** ovlivňuje cíl a úkoly protiúderu. Zpravidla je zaměřen k včasnému získání údajů jak pro rozhodnutí k protiúderu, tak pro konkrétní a účinné vedení úderů a palby. Zejména jde o zjišťování a upřesňování objektů prvního pořadí, ještě do zahájení protiúderu. Podle situace je možné, aby v souladu se zámyslem hlavního velitele na válčišti pro další vedení strategické operace velitel frontu po přijetí rozhodnutí k protiúderu, nebo v době jeho vedení, se rozhodl a zahájil přípravu protiútočné operace. V takovém případě k vytvoření podmínek pro přechod do strategické protiútočné operace bude zpravidla uskutečněna vzdušná operace, úder na upřesněné objekty prvního pořadí. Pokud bude velitel frontu plánovat zahájení protiútočné operace bezprostředně po frontovém protiúderu, může být vzdušná operace a úder na nově zjištěné objekty prvního pořadí vykonán již před jeho provedením nebo při zahájení protiúderu.

Ochrana proti zbraním hromadného ničení je organizována a uskutečňována s cílem maximálně snížit působení a účinky jaderných, chemických, bakteriologických (biologických) zbraní na vojska protiúderného uskupení a zachovat tak jejich plnou bojeschopnost k vedení rozhodného protiúderu. K dosažení tohoto cíle jsou organizována a prakticky uskutečňována zpravidla tato opatření: včasné zjištění příprav nepřítele k použití zbraní hromadného ničení, rozptýlení protiúderných sil, změny prostorů rozmístění, jejich ženijní budování, využívání ochranných a maskovacích vlastností terénu, zvláště ve výchozím prostoru před zasazením a za přesunu, varování vojsk před nebezpečím použití zbraní hromadného ničení nepřítele a zamoření, zjišťování následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelem, zajištění bezpečnosti a ochrany vojsk při činnosti v zamořených prostorech, v prostorech závalů, požárů a zátop, odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelem.

Radioelektronický boj je společně s protiúderem důležitou bojovou silou, kterou jsme schopni dezorientovat a narušit systémem velení a řízení i výrazně snížit údernou sílu hlavního uskupení nepřátelských vojsk, cílevědomým bojem s technickým průzkumem a radiotechnickou ochranou spolehlivě zajistit zasazení protiúderného uskupení.

Význam, který je protiúderu přisuzován, vyžaduje, aby boj s nepřátelským technickým průzkumem byl veden nepřetržitě všemi způsoby. Tím lze znemožnit možnost získávání informací o rozmístění a přesunech protiúderného uskupení a prostředcích frontu, trvale ničit pozemní a vzdušné i kosmické průzkumné prostředky, vyhodnocovací střediska, rušit rádiové sítě přenosu zpravodajských informací. Velkou pozornost přitom je zapotřebí věnovat klamání a dezinformační činnosti a komplexnímu maskování proti všem druhům průzkumu.

Operační maskování je organizováno a uskutečňováno s cílem utajit před nepřítelem rozmístění protiúderného uskupení v hloubce vlastní sestavy, bojovou pohotovost, bojeschopnost a celkovou připravenost k protiúderu, prostory bojového rozmístění raketového vojska a rozmístění letectva, přípravu manévru, ženijního budování a přípravu komunikací k přesunu, přepravištění přes vodní překážky, důležitých týlových zařízení, prostorů míst velení a klamat nepřítele o skutečné činnosti. Právě jedním z nejdůležitějších úkolů operačního maskování protiúderu jsou opatření proti všem druhům průzkumu nepřítele, zvláště proti technickému, který je veden za použití optických, optoelektronických, infračervených, magnetometrických a jiných průzkumných prostředků.

Ženijní zabezpečení je nutné organizovat k udržování (budování) silničních komunikací (os přesunů), přepravištění přes vodní překážky a k uskutečnění plánovaného manévru. Významným úkolem ženijního zabezpečení protiúderu je rychlé zřizování a bezpečné udržování průchodů ve vlastních i nepřátelských zátarasech.

Chemické zabezpečení vytváří podmínky ke splnění úkolů za radioaktivního nebo chemického (bakteriologického) zamoření. Podle potřeby a vzniklé konkrétní situace zabezpečuje svazky za přesunu nebo v průběhu bojové činnosti použitím dýmu a aerosolu. Působí nepřítelem ztráty zápalnými prostředky. Chemické zabezpečení v průběhu vedení frontové obranné operace je realizováno na rozsáhlém území. Proto pro manévr vojsk z hloubky vlastního území k frontě je též důležitá součinnost s orgá-

ny teritoria vojenského okruhu a Civilní obrany.

Cílem **topograficko-geodetického zabezpečení** je připravit a včas vydat topograficko-geodetické podklady pro přípravu protiúderu a efektivní velení vojskům, zejména využití zbraní a bojové techniky.

Hydrometeorologické zabezpečení představuje komplex úkolů, z nichž k nejdůležitějším z hlediska velení patří předání informací o hydrometeorologické situaci, varování vojsk, příprava údajů k vedení raketových úderů, údajů o průchodnosti terénu apod. Cílem je co nejeftivnější využití zbraní a bojové techniky ke splnění úkolů protiúderu a stanovení opatření k ochraně vojsk.

Praktická opatření operační přípravy potvrzují, že při plánování protiútočné bo-

vé činnosti budou pro práci velitele a štábu k dispozici velmi omezené lhůty. Zvláště je to v případě, kdy konkrétní příprava protiútočné ke zničení nepřátelského uskupení, které se vklíní do sestavy fronty v průběhu vedení obranné operace, bude zahajováno po přijetí rozhodnutí k protiúderu, jako tomu bylo v průběhu frontového VSC Dukla-88, při kterém se osvědčilo v plném rozsahu uplatnit metodu souběžného plánování.

Další poznatek svědčí o tom, že složitost a obtížnost práce velitelů a štábů při plánování protiúderu, protiútočné operace (v průběhu obranné operace) je dána i tím, že při plánování se situace vojsk stále dynamicky mění v neprospěch bránců se armád prvního sledu. V praxi je proto nutné předpokládaný vývoj operační situace mít trvale na zřeteli.

V článku jsem shrnul některé poznatky z velení vojskům v přípravě a vedení protiúderu. Pochopitelně, že v jedné stati jsem neobsáhl všechny naléhavé otázky a

k několika z nich jsem se vyjádřil z těch zorných úhlů, které současné operační umění a vojenská věda shledává jako obzvláště aktuální a intenzivně je řeší.

VELENÍ A ŘÍZENÍ PRŮZKUMU PŘI PŘÍPRAVĚ A V PRŮBĚHU FRONTOVÉ OBRANNÉ OPERACE V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

V závěrečném komuniké ze zasedání Rady NATO je publikována výzva „ke spolupráci při dalším uvolňování napětí, při zajišťování větší bezpečnosti na nižší úrovni výzbroje, při rozšiřování kontaktů mezi lidmi...“, ale na probíhajících jednáních její představitelé vystupují nekonstruktivně a dosažení dohod podmiňují jednostrannými ústupky států Varšavské smlouvy.

Hlavní cestu k získání vojenské převahy vidí v rychlé modernizaci ozbrojených sil. I když mají prioritu přípravy k vedení všeobecné jaderné války, stále více počítá velení NATO s možností dalšího konvenčního konfliktu v Evropě a procvičuje možné způsoby jeho vedení. Kvalitativní změny ve výzbroji a organizaci armád paktu mají umožnit současné ničení vojsk protivníka v přímém dotyku i druhých sledů a záloh, zabránit jejich přísunu k frontě, vytvořit podmínky pro vedení úderů do boků a týlů hlavního uskupení vojsk protivníka a přenesení bojové činnosti na území států Varšavské smlouvy.

I přes některé kladné prvky současného vývoje vojenskopolitické situace ve světě, včetně vztahů mezi Východem a Západem, zůstává v platnosti požadavek trva-

le sledovat a vyhodnocovat vojenskopolitickou situaci a válečné přípravy států a ozbrojených sil NATO v zájmovém prostoru. V plnění tohoto úkolu již v míru mají svou nezastupitelnou úlohu zpravodajské orgány všech stupňů, průzkumné svazky, útvary a jednotky ZVO, armád, divizí a pluků.

V současné vojenskopolitické situaci velení NATO považuje za nejpravděpodobnější variantu ozbrojeného konfliktu **omezenou konvenční válku zahájenou po krátkém období přípravy**. Pro úplné rozvinutí ozbrojených sil počítá s dobou **25 až 30 dnů**. Avšak hlavní uskupení, zejména taktického letectva, je možné i v dnešních podmínkách rozvinout **v průběhu 10 dnů**.

Hodnota uskupení rozvinovaného proti ČSSR bude závislá především na zámyslu použití v operaci 7. as USA a 1. armády Francie a na době, ve které bude uskutečňováno mobilizační rozvinování ozbrojených sil NSR. V různých variantách může dosáhnout **13 až 14 divizí, 5 až 6 brigád, 60 až 80 oz. OTRS, 760 až 770 bojových letounů, 160 bitevních vrtulníků, 2480 tanků, 1270 BVP, 1930 děl, RM a minometů a 2730 protitankových zbraní**. Toto uskupení představuje **300 až 350 důležitých objektů, z toho asi 65 až 85 prvního pořadí**.

V nejneprůzračnější variantě může být proti ZVO ze sil Střední skupiny armád a 4. STLV zasazen 7. as USA, 2. a 5. as NSR, 2. as Francie a další svazky a útvary přisunuté z USA v celkové hodnotě 13 až 19 divizí, 70 až 80 oz OTŘS, 2300 až 3000 tanků, 1900 až 2560 děl, RM a minometů, 2200 až 4250 PTZ, 175 až 330 bitevních vrtulníků a do 750 letounů, z toho asi 250 letounů nosičů jaderných zbraní [JZ]. Toto uskupení představuje 360 až 430 důležitých objektů, z nichž je přibližně 80 až 90 prvního pořadí.

Zmíněné uskupení může vést bojovou činnost na dvou směrech — hlavní úder pravděpodobně povede na pražském směru silami tří armádních sborů, druhý úder hodnotou 4 až 5 divizí na ostravském směru.

Z analýzy vyplývá, že v soudobých operacích se zvětšuje rozsah a složitost úkolů průzkumu. Jejich řešení v mnohém závisí na jejich včasné realizaci, dovedné organizaci průzkumu, nepřetržitě, pružně a samostatně velení a součinnosti sil, prostředků i orgánů všech druhů průzkumu.

Považují za nutné zdůraznit, že bez dobře organizovaného, neustále a aktivně působícího průzkumu není možné přijmout reálné rozhodnutí, nelze počítat s úspěšným vedením operací. Všechny kalkulace a propočty budou reálné jen v tom případě, budou-li vycházet ze znalosti nepřítele, jeho plánů, bojových možností, silných a slabých stránek.

Obranný charakter vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy jen zvyrazňuje i umocňuje význam dovedné organizace, nepřetržitosti vedení a spolehlivého velení průzkumu. I nadále nebude měněn celkový cíl průzkumu, který je vymezen cílem operace a úkoly, které budou stanoveny vojskům, dále sestavou a uskupením vojsk nepřítele i předpokládaným možným charakterem jeho bojové činnosti. Dosažení tohoto cíle je proto možné při nepřetržitě vedení cílevědomého průzkumu pravděpodobného nepřítele již v míru a řešení konkrétních úkolů, a to zejména: zjištění změn ve vojenskopolitické situaci, trvalé sledování prostorů rozmístění prostředků jaderného napadení [PJN], vojenského letectva, svazků pozemního vojska, orgánů velení, systému PVO, opatření nepřítele k operačnímu maskování, dezinformaci a radioelektronickému boji, sledování rozvoje operační a bojové přípravy, změn v názorech na charakter vedení války a operací, získání podkladů o opatřeních v oblasti operační přípravy válčiště i znalosti politickomorálního stavu vojsk, vztahu místního obyvatelstva k armádám

států Varšavské smlouvy, bojových kvalit velitelského sboru a systému týlového zabezpečení vojsk.

Přehled úkolů svědčí o nezbytnosti zdokonalování autonomního systému velení a řízení průzkumu na všech stupních a jejich vzájemnou spojitost. Vzhledem k množství objektů průzkumu, požadavků na jejich sledování, zejména cílů prvního pořadí, vystupuje do popředí nezastupitelná úloha vyčleněných sil a prostředků průzkumu, které vedou průzkum již v míru. Hlavní pozornost pak musí být věnována zabezpečení spojení na bojová stanoviště radioelektronického průzkumu a ostatní průzkumné orgány, které plní tento úkol.

V souladu s principem obranné dostatečnosti je nezbytné zdokonalování autonomního systému velení a řízení průzkumu, jeho propojenosti se systémem velení úderných prostředků raketového vojska, dělostřelectva a letectva. Zároveň je však nutné dbát na zkracování lhůt předávání zpráv s využitím výpočetní techniky. Splněním těchto zásad, zvláště na operačním stupni velení, by došlo k podstatnému zkrácení toku zpráv i úkolů pro ničení objektů prvního pořadí, zvláště při ničení pohyblivých cílů nepřítele.

Ke splnění těchto náročných úkolů je nutné přijímat opatření i v oblasti bojové a mobilizační pohotovosti, která vyplývají z požadavku vyššího stupně pohotovosti zpravodajských a průzkumných orgánů a jejich akceschopnosti. Z toho plyne potřeba jejich včasného uvedení do bojové pohotovosti, tj. s předstihem před vševojskovými a ostatními jednotkami druhů vojsk a služeb. Významné místo má skryté doplnění na válečné počty předurčených průzkumných svazků a útvarů, podřízených armádám a frontu. Tento úkol je nutné řešit výběrovým způsobem uvádění do bojové pohotovosti průzkumných a zpravodajských orgánů u vševojskových svazků a útvarů. Problematiku zvyšování bojové pohotovosti průzkumných orgánů, bojeschopnosti technických prostředků průzkumu a tím zabezpečení sledování objektů prvního pořadí je zapotřebí považovat za jeden z důležitých vojenskoorganizačních principů při realizaci obranné podstaty vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy v praxi.

V období, které předchází bezprostřednímu zahájení bojové činnosti, jež z hlediska organizace průzkumu je nezbytné považovat za významné a za určitých podmínek rozhodující k úspěšnému vedení obranných operací, změn v krátké době značné množství objektů nepřítele své prostory rozmístění a bude provádět řadu

opatření v operačním maskování a dezinformaci. Proto **úlohou průzkumu** je nepřetržitě zjišťování změn v uskupení vojsk nepřítele a jeho činnosti, včasné vyjevení začátku mobilizačního a operačního rozvíjení vojsk, určení odlišností v režimu každodenní činnosti štábů a vojsk, upřesnění prostorů soustředění hlavních uskupení, zjištění začátku a možných lůhů zahájení války, zámyslu a pravděpodobného charakteru činnosti s důrazem na možný směr hlavního úderu uskupení nepřítele.

Zvláštnosti velení a řízení při organizaci průzkumných opatření v tomto období budou charakterizovány maximálním zvýšením úsilí rádiového, radiotechnického, vzdušného a vojskového průzkumu a bojovou přípravou k plnění konkrétních úkolů orgány speciálního a hloubkového průzkumu na základě upřesňování dokumentace a v závislosti na opatřeních bojové a mobilizační pohotovosti. Nezastupitelné místo v tomto období má těsná součinnost všech druhů průzkumu včetně vojska PVOS a Pohraniční stráže. To bude z hlediska autonomního systému velení a řízení zpravodajských a průzkumných orgánů vyžadovat včasné rozvinutí autonomní spojovací soustavy. Zvýšená pozornost pak bude věnována organizaci spojení se silami speciálního a vojskového průzkumu vyčleňovanými k vedení průzkumu na státní hranici. Z hlediska maximálního utajení bude nutné využít linkového, dálkopisného a šifrovaného spojení v kombinaci se spojením VKV. Z hlediska vševojskového spojení a velení je bezpodmínečně nutná priorita předávání průzkumných zpráv.

Se zahájením a v průběhu obranné operace je zapotřebí, aby průzkum včas upřesnil objekty k vedení hromadného úderu (prvního jaderného úderu), zvláště cílů prvního pořadí a v součinnosti s letectvem i dělostřelectvem ničil vybrané objekty. Na významu nabývá průzkum nejen vlastními průzkumnými orgány, ale všemi silami a prostředky, které mohou získat informaci o činnosti nepřítele. Určitou **zvláštností** při zahájení agrese až po zasažení hlavních sil nepřítele bude nutnost skrytého pozorování s minimálním prováděním manévru zvláště orgány vojskového průzkumu. Přitom úkoly se zmenší, ale naopak bude třeba zjistit sestavu nepřítele, zámysl použití jeho hlavních sil, směr hlavního úderu uskupení nepřítele, a to ještě s větším důrazem, protože první obranná postavení mohou být na státní hranici nebo v její blízkosti. Tyto okolnosti nutně vyžadují zabezpečení možnosti samostatného, okamžitého a spolehlivého předávání získaných zpráv a připravenost

pozorovacích stanovišť již v míru. Zmíněná situace bude taktikou vyžadovat podstatně větší samostatnost v činnosti velitelských průzkumných orgánů ve složkách bojových i terénních podmínkách. Proto je nezbytné další zkvalitnění jejich přípravy.

V průběhu vedení obranné operace se zvýší význam průzkumu činnosti druhých sledů a záloh nepřítele při současném sledování objektů prvního pořadí. To bude vyžadovat zasazování dalších průzkumných orgánů, ale zároveň v návaznosti na úspěšnost vedení obranných bojů, připravovat další průzkumné síly k zabezpečení přechodu do protiztečí (protiúderů). **Zvláštností** bude nutnost řešit průzkum objektů nepřítele v menších hloubkách a na vlastním území. Objekty nepřítele budou více nahuštěny (vzhledem k útočné sestavě), a to sice vytváří větší nebezpečí k prozrazení průzkumných orgánů, ale na druhé straně dochází k jejich zvětšené hustotě v prostoru bojové činnosti nepřátelských divizí a armád a tím i k větším možnostem ziskání a předávání zpráv o všech důležitých objektech.

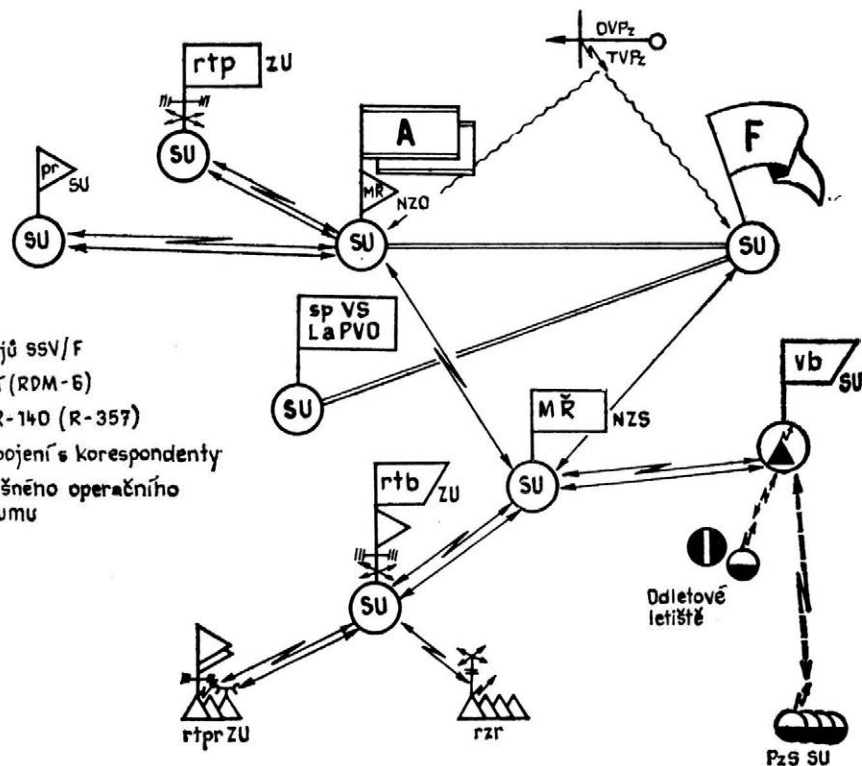
Při vedení bojové činnosti o **druhém pásmu obrany** nabývá na významu požadavek včas rozvinout síly a prostředky průzkumu mezi hlavním a druhým pásmem obrany a těmito silám nepřetržitě velet. Na základě upřesnění hlavních úderů nepřítele bude nutné častěji sil i prostředků průzkumu divizí, které bojují ve druhém pásmu obrany, usměrnit do nových prostorů, často i do prostorů pluků druhých sledů divizí, jež vedou boj v hlavním pásmu obrany nebo do mezer vytvořených (vzniklých) v sestavě hlavního pásma obrany.

Zvyšuje se i význam velení silám a prostředkům průzkumu divizí, které bojují v hlavním pásmu obrany při dočasném nebo trvalém vyřazení míst velení divizí a pluků. Splnění tohoto úkolu lze dosáhnout výměnou provozních údajů a hovorových tabulek mezi stupni velení a dalšími organizačními opatřeními. Tím mohou být vytvořeny předpoklady k úspěšnému vedení obranné operace a připraveny podmínky pro zplánování frontového protiúderu a uskutečnění protiútočné operace (přechodu do protiútoků).

V tomto období se organizace průzkumu podstatně změní vzhledem k přechodu nepřítele k obranné činnosti. Bude potřebné průzkumné orgány vyslat do maximální hloubky a zvětšit prostor jejich činnosti. Je nezbytné, aby mnoho orgánů obdrželo nové úkoly a u vojskového a hloubkového průzkumu se zkrátí doba potřebná ke zjištění a předání údajů o objektech. Z hlediska spojení a velení přibude

Legenda :

- Vyčleněné kanály spojů SSV/F
- Radioreléové spojení (RDM-6)
- KV šifrové spojení R-140 (R-357)
- Speciální rádiové spojení s korespondenty
- Vysílání zpráv vzdušného operačního a taktického průzkumu

nutnost častějšího řešení zabezpečení příjmu zpráv a vydání úkolů z důvodu přemístování míst velení. Novými problémy, které bude nutné řešit, jsou otázky **návratu průzkumných orgánů** do sestavy vlastních vojsk, obnova jejich bojeschopnosti a opětovného zasazení k plnění dalších úkolů.

K zabezpečení velení silám a prostředkům průzkumu frontu a přenosu zpravodajských informací v obranné operaci **do zahájení agrese** bude využívána stálá telefonní a dálkopisná síť ČSLA, včetně zařízení státní spojovací sítě.

Základním druhem spojení v autonomní spojovací soustavě zpravodajské správy frontu bude radioreléové spojení a speciální rádiové spojení. Autonomní spojení zahrnuje spojení s velitelskými stanovišti přímo podřízených svazků a útvarů (PPSÚ) ZS frontu, místy řízení náčelníků zpravodajských oddělení vševojskových armád a SRS s průzkumnými skupinami (odřady) speciálního určení.

K vytvoření autonomní spojovací soustavy má náčelník ZS frontu podřízeno místo řízení, jehož spojovací uzel zabezpečuje spojení s VS vb SU, rtb ZU, rádiovým uzlem ZU, dále s místy řízení NZO armády.

Spojovací uzel MR NZS vyčleňuje radioreléové stanice na VS a ZVS frontu, kde jsou ukončeny dálkopisné kanály od PPSÚ ZS frontu a MR NZO armády v šifrových provozovnách. Dále na VS frontu vyčleňuje přijímače R-870, R-871 k odposlechu zpráv operačního a taktického vzdušného průzkumu.

Spojení se zpravodajskými odděleními armád, společným VS letectva a PVO frontu a s GS/ZS je realizováno prostřednictvím vyčleněných telefonních a dálkopisných kanálů ze spojovací soustavy frontu.

Radiotechnická brigáda ZU má k zabezpečení spojení spojovací rotu. Organizuje radioreléové, KV radiodálkopisné a VKV fónické spojení s podřízenými radiotechnickými prapory ZU. Mezi prapory je zřizováno radioreléové součinnostní spojení. Rádiový prapor ZU umísťujeme poblíž VS rtb ZU a k němu je budováno linkové spojení. Z prpr ZU je organizováno KV utajené spojení k samostatným rotám rádiového zaměřování, které jsou rozmístěny v celé šířce a hloubce frontu.

Výsadková brigáda SU má k zajištění spojení spojovací prapor. Jeho spojovací rota zabezpečuje spojení prostřednictvím MR NZS s náčelníkem ZS frontu. Rota SRS vytváří přijímací a vysílací uzel k zabezpečení spojení se zasazenými průzkumnými skupinami (odřady) SU, které mají ve své sestavě radistu s malovýkonovou přenosnou KV stanicí s možností zrychleného telegrafního provozu. Při průzkumu na státní hranici nebo v její blízkosti bude využíváno VKV spojení stanicemi typu RF-10 s prostředky na nejbližší terénní dominanty, odkud bude možné odesílat zprávy po stálé dálkopisné a telefonní síti na VS vb SU.

Spojení po zahájení agrese musí zabezpečit velení silám a prostředkům průzkumu včetně předávání zpravodajských informací od zdrojů na ZS frontu i při prostorovém manévru a přeskupování sil a prostředků průzkumu v reálném čase. Proto v tomto období bojové činnosti bude hlavní KV radiodálkopisné spojení utajeno použitím šifrových utajovačů. V plné míře se rozvine speciální rádiové spojení v souladu s narůstáním zasazovaných sil speciálního průzkumu.

Struktura autonomní spojovací soustavy průzkumu frontu — viz **obr.**

□

Z předpokládané bojové činnosti nepřítelů a zásad vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy vyplývá jednoznačný závěr — podstatné zvýšení úlohy průzkumu jak před, tak v průběhu vedení agrese nepřítelů. Proto bude nutné již v míru připravit řadu opatření v bojové

a mobilizační pohotovosti, vedení průzkumu, zabezpečení spolehlivého spojení, přípravě velitelů i vojsk a jejich vybavení moderní průzkumnou technikou schopnou zjišťovat souřadnice cílů bez vlivu lidského činitele.

VELENÍ SILÁM A PROSTŘEDKŮM REB

S rostoucími požadavky na rozvoj elektronických systémů velení vojskům a řízení zbraní má mimořádný význam organizace radioelektronického boje. Získání elektronické převahy a nadvlády v éteru jednou z protistojících stran může sehrát rozhodující úlohu v převzetí iniciativy a tak výrazně ovlivnit průběh i výsledek obranné operace.

Tato skutečnost vyžaduje posuzovat odolnost obrany mimo jiné i z hlediska připravenosti vojsk k vedení bojové činnosti v podmínkách radioelektronického boje a z hlediska možností sil a prostředků REB. Při převaze sil nepřítele a výhodách, které může získat, zejména volbou pro něho vhodné doby zahájení války, jakož i výběrem prostředků a způsobů napadení, s možností využít momentu překvapení důležitost přijímaných opatření radioelektronického boje ještě vzrůstá. **Včasné vyhodnocení a zjištění radioelektronických objektů nepřítele, jejich umlčení údery, palbou, diverzní činností a dovedným zasazením prostředků radioelektronického rušení může podstatně snížit efektivnost použití zbraní nepřítele a výslednost bojové činnosti jeho vojsk.**

Mezi aktivní, odvetná opatření organizovaná ke zmaření plánů nepřítele a k převzetí iniciativy patří především radioelektronické rušení, jako jedna z hlavních součástí radioelektronického boje.

Radioelektronické rušení uskutečňované silami a prostředky útvarů a jednotek REB, palubními prostředky letounů frontového letectva a rušiči jednorázového použití se v obranné operaci plánuje po jejich jednotlivých obdobích a na směrech působení nepřítele.

K základním principům řízení sil a prostředků radioelektronického rušení patří: cílevědomost, účinnost, překvapivost, dostatečnost, nepřetržitý přehled o radioelektronické situaci.

Cílevědomost spočívá především ve správném výběru objektů, jejich zarušení vede k dezorganizaci nepřátelských systémů velení vojskům a řízení zbraní v zájmovém prostoru nebo na vybraném směru, kde je soustředěno hlavní úsilí naší obrany.

Účinnost je základním požadavkem na použití každého rušiče. V obranné operaci se jí dosahuje vhodným rozmístěním rušičích prostředků v optimální vzdálenosti od linie fronty, koncentrací rušičů na rozhodující úseky a objekty, využitím všech podmínek pro šíření rušivé elektromagnetické energie v požadovaném směru, uskuťčňovaním propočtů na efektivní rušení a zjišťováním jeho výslednosti.

Překvapivost je dosahováno především správnou volbou rušičích prostředků ve vhodné době a jejich komplexním použitím v návaznosti na ničení radioelektronických objektů nepřítele. Výchozím před-

pokladem k dosažení bude správné vyhodnocení zámyslu nepřítele, promyšlený rozbor operační, taktické i radioelektronické situace, zabezpečení vysoké bojové pohotovosti a technické spolehlivosti sil a prostředků REB.

Dostatečnost spočívá ve volbě optimálního výkonu rušiče a délky doby rušení. Nedodržení tohoto principu dochází ke zbytečnému prozrazení rozmístění rušících prostředků, narušuje se elektromagnetická koexistence vlastních radioelektronických prostředků a v neposlední řadě je ztížena i kontrola účinnosti rušení.

Nepřetržitý přehled o radioelektronické situaci je předpokladem pro cílevědomé, účinné a překvapivé rušení. Zejména v období, kdy nepřítel zahájil útočnou činnost a v maximální míře využívá rádiové spojení, prostředky k zabezpečení navigace a řízení letové činnosti, je k soustředění úsilí rušení na rozhodující objekty a směry nezbytné trvale sledovat a vyhodnocovat radioelektronickou situaci a na základě tohoto hodnocení řídit činnost útvarů a jednotek REB.

Řízení sil a prostředků REB při přechodu z mírového stavu na válečný bude spočívat v přesném dodržování zpracovaných plánů a metodik činnosti, předávání rozkazů, nařízení a hlášení pomocí krátkých kódovaných zpráv, formalizovaných dokumentů a signálů.

Vzhledem k vysokým požadavkům, které jsou na bojovou pohotovost útvarů a jednotek REB kladeny, musí velení slám a prostředkům REB zabezpečit uskutečnění plánovaných opatření k uvedení do vyšších stupňů bojové pohotovosti v krátkých časových lhůtách a zahájení plnění bojových úkolů. Vyčleněnými silami a prostředky útvarů a jednotek REB je v součinnosti s útvary a jednotkami radioelektronického průzkumu organizováno zjišťování a vyhodnocování údajů o radioelektronických systémech a prostředcích nepřítele. K zabezpečení součinnosti jsou vysílány styčné skupiny nebo styční důstojníci se spojovacími prostředky. Pro zabezpečení rušení nepřítele je uskutečňován sběr průzkumných údajů, vyhodnocována radioelektronická situace, podmínky šíření elektromagnetických vln a uskutečňeny nezbytné propočty k zabezpečení účinnosti rušení a k efektivnímu rozmístění rušících prostředků, s ohledem na radiolokační viditelnost objektů bráněných před radiolokačním průzkumem a měřeními údery nepřátelského taktického letectva. Souběžně s tím je řázeno doplňování útvarů REB na válečné počty. Po doplnění roty rušení pa-

lubních radiolokátorů jsou připraveny zahájit na zvláštní rozkaz plnění bojových úkolů k radioelektronické ochraně vlastních vojsk a důležitých objektů před radiolokačním průzkumem.

Při přípravě útvarů a jednotek REB k účasti na odrazení útoku nepřítele je třeba plánovat nejen jejich doplnění, ale i rozvinutí do bojových sestav s potřebným předstihem. Proto častější způsob jejich převedení z mírového stavu na válečný bude včasným a skrytým doplněním.

Část sil a prostředků jednotek rušení rádiových spojů od armádních útvarů REB může být vyvedena ke státní hranici. Zde pak v součinnosti s jednotkami radioelektronického průzkumu plní průzkumné úkoly ve prospěch rušení, ale také se podílí na zjišťování příznaků o přípravách nepřítele k zahájení agrese a údajů o uspořádání jeho operační sestavy. Na průzkumu, který probíhá v tomto období se zvýšeným úsilím, se podílejí především prostředky útvarů a jednotek REB, které nevyzařují elektromagnetickou energii. Část těchto prostředků radioelektronického rušení na základě bojových úkolů je udržována v nepřetržité hotovosti. Rušiče rádiového spojení mohou být v tomto období použity jen na zvláštní rozkaz, a to jen z těch prostorů, které jsou určeny k rušení přenosu průzkumných údajů a informací předávaných nepřátelskými diverzními skupinami z našeho území.

Je zapotřebí nejen zplánovat a připravit činnost útvarů a jednotek REB, ale již v míru procvičit v zájmovém terénu a na konkrétních stanovištích, kde ověřit podmínky příjmu, možnosti uspořádání bojové sestavy, manévru a rozvinutí anténních systémů.

Při přípravě obranné operace je východiskem pro plánování bojové činnosti sil a prostředků REB a pro jejich přípravu k zasazení rozhodnutí velitele fronty (armády) pro obrannou operaci. V něm se pro útvary a jednotky REB stanoví:

- uskupení sil a prostředků vyčleněných ke splnění úkolů radioelektronického boje v obranné operaci,
- na které směry a nepřátelské objekty (systémy) velení vojskům a řízení zbraní soustředit hlavní úsilí radioelektronického rušení a ve kterých obdobích obranné operace.

Na základě rozhodnutí velitele vydá náčelník štábu pokyny a nařízení k organizaci REB, v nichž mimo jiné upřesní úkoly k uskutečnění průzkumu radioelektronických objektů nepřítele, stanoví způsob použití útvarů a jednotek REB a úkoly k za-

bezpečení součinnosti při plánování radioelektronického boje.

Součinnostní otázky se řeší zejména se zpravodajskými a operačními orgány, orgány RVD, frontového letectva, PVO, spojovacího vojska a z hlediska všestranného zabezpečení útvarů a jednotek REB s materiálně technickými a týlovými orgány.

Zpravodajské orgány se podílejí na hodnocení radioelektronické situace, poskytují základní údaje a charakteristiky o radioelektronických systémech a prostředcích nepřítele, včetně jejich rozmístění.

S operačními orgány se provádí výběr prostorů bojového rozmístění útvarů REB, os a doby přesunu, stanoví se lhůty pohotovosti útvarů a jednotek REB k plnění úkolů v jednotlivých obdobích obranné operace. Dále jsou upřesňovány prostory klamné činnosti rušičů, stanoveny signály a způsoby jejich předávání.

V součinnosti s raketovým vojskem a dělostřelectvem jsou připravovány úder k umlčování radioelektronických objektů, lhůty jejich vedení, upřesňován systém palby a rušení, řeší se otázky ochrany objektů a prostorů bojového rozmístění raket před radiolokačním průzkumem a mířenými úderů nepřátelského letectva, zároveň se sladí též opatření elektromagnetické koexistence.

S frontovým letectvem se řeší otázky, které jsou spojené s průzkumem a ničícím radioelektronických objektů nepřítele, společným použitím jednotek rušičů palubních radiolokátorů a řízením bojové činnosti vrtulníkových letek REB.

Se spojovacím vojskem je součinnost zaměřena na zabezpečení spojení s útvarů REB v jednotlivých obdobích obranné operace, na provedení přípravy nutných opatření k zabezpečení elektromagnetické koexistence. Uskutečňuje se výběr kmitočtů a frekvenčních pásem, na kterých je třeba v jednotlivých obdobích vlastní záměrné rušení vyloučit.

V součinnosti s vojskem PVO jsou upřesňovány pravděpodobné náletové směry a počty nepřátelských letounů na nich, sektory a období plnění úkolů vrtulníkovými letkami REB a nutná společná opatření k elektromagnetické koexistenci.

S velitelským PVOS se vedle otáček obdobných jako u vojska PVO především koordinuje zasazení a použití útvarů a jednotek REB.

V období přípravy obranné operace musí velení silám a prostředkům REB zabezpečit včasné vydání úkolů s nezbytnými průzkumnými údaji, dále utajenou přípravu a včasné zaujetí bojových sestav v souladu s operační a radioelektronickou situací,

překvapivé, hromadné zasazení prostředků radioelektronického rušení s možností provedení manévru přemístěním a rušením.

Útvary a jednotkám REB se úkoly stanoví předběžnými nařízenými a bojovými nařízenými, která popisuje náčelník štábu a náčelník REB frontu (armády).

Z hlediska velení a efektivního použití sil a prostředků REB má zvláštní význam sběr a analýza údajů o radioelektronické situaci. Při jejím hodnocení je třeba dospět k těmto závěrům:

- stupeň zjištění objektů radioelektronického rušení,

- možnosti a podmínky pro zarušení spojovacích prostředků nepřátelských systémů velení a přenosu informací,

- možnosti a podmínky pro zarušení nepřátelských palubních radioelektronických prostředků řízení, navedení, průzkumu, palby a letu v malých výškách,

- možnosti a podmínky zarušení radioelektronických prostředků průzkumných a zbraňových systémů nepřítele,

- vliv rozlohy a radiolokační kontrastnosti chráněných objektů na bojovou sestavu útvarů a jednotek REB,

- požadavky na elektromagnetickou koexistenci a jejich vliv na plnění úkolů rušení,

- požadavky na průzkum a součinnost v zájmu rušení.

K hodnocení nepřátelských řídicích systémů, stanovení možnosti a lhůt pohotovosti sil a prostředků REB, rozdělení jejich úsilí na směry a jednotlivá období obranné operace k vyčlenění a rozmístění prostředků radiolokační ochrany se uskutečňují operačně taktické výpočty pomocí prostředků automatizace.

Velení silám a prostředkům REB v obranné operaci je zabezpečeno z velitelského stanoviště velení frontu. Uskutečňuje se komplexním využitím prostředků automatizace, spojovacích prostředků, utajovačů, zařízení pro šifrování a kódování, formalizovaných dokumentů, přísným dodržováním pravidel utajeného velení a realizační opatření zabezpečujících odolnost míst velení orgánů a útvarů REB a jejich spojovacích uzlů. Moderní rušící prostředky jsou řízeny a naváděny pomocí zařízení dálkového ovládání.

Velení silám a prostředkům REB v obranné operaci musí zabezpečit:

- ochranu hlavních uskupení vojska a rozhodujících objektů frontu a armády před radiolokačním průzkumem a mířenými úderů nepřátelského taktického letectva,

- snížení efektivity použití průzkumných a zbraňových systémů nepřítele,
- dezorganizaci nepřátelských systémů velení vojskům,
- oslabení úderné síly nepřátelského taktického letectva na hlavních náletových směrech,
- přenesení úsilí na jiný směr a zabezpečení přechodu vojsk frontu silami a prostředky REB do protiútoků.

Vysoké efektivity radioelektronického boje se dosahuje komplexním, překvapivým zasazením sil a prostředků REB v úzké součinnosti s prostředky palebného ničení, činností průzkumných orgánů, speciálních odřadů a bojovou činností vojsk prvního sledu.

V obranné operaci je třeba zvlášť zdůraznit požadavek na intenzivní krátkodobé rušení v rozhodujících obdobích operace, v širokém frekvenčním pásmu, s vyšším výkonem. Toto opatření si vyžádá dočasné omezení činnosti vlastních radioelektronických prostředků, především rádiového spojení. Dá se předpokládat, že nepřítel zaměří úsilí na zarušení systému velení a řízení našich sil a prostředků REB. To bude vyžadovat iniciativní přístup velitelů a všech funkcionářů vojska REB k zabezpečení spolehlivého řízení bojové činnosti i k zachování bojeschopnosti útvarů a jednotek REB. K řízení činnosti rušících uzlů bude účelné využít v takovýchto případech i spojovací soustavu divize, v jejíž sestavě bude jednotka, popřípadě část útvaru REB působit.

Úsilí radioelektronického boje je přenášeno již na taktický stupeň, kde může být dosaženo optimálních výsledků při rušení rádiových a radioreléových spojů, rádiových zapalovačů dělostřelecké i letecké munice, palubních radioelektronických prostředků nepřátelského letectva. Novodobé prostředky REB se vyznačují automatizovaným výběrem objektů radioelektronického rušení a snadno sestavitelnými anténními systémy, vysokou pohyblivostí a průchodností terénem. To pak umožňuje jejich zasazení v blízkosti předního okraje linie dotyku, bezprostředně za sestavami pluků prvního sledu. Řízení orgánů a útvarů REB ČSLA je ověřováno pomocí počítačů POTAS, které urychlují proces řízení. Zdokonalují přehled o radioelektronické situaci, odstraňují pracné mechanické provádění operačně taktických výpočtů, sestavování bojových nařízení a hlášení. Současně zabezpečují trvalý přehled o stavu bojové pohotovosti útvarů a jednotek REB a jimi plněných úkolech.

Účinným prostředkem k dezorganizaci velení vojskům nepřítele v obranné operaci jsou rušiče jednorázového použití. K jejich hlavním přednostem patří možnost zasazení přímo v sestavě nepřítele v blízkosti rušených objektů. To zvyšuje výslednost rušení i při použití menšího vyzařovaného výkonu. Malorozměrné rušiče s omezenou dobou činnosti ztěžují možnost jejich vyhledání. Při jejich použití v obranné operaci nejsou zvláštní požadavky na zabezpečení elektromagnetické koexistence.

ZVLÁŠTNOSTI VELENÍ RVD PŘI PŘÍPRAVĚ A VEDENÍ RAKETOVÝCH ÚDERŮ A PALBY DĚLOSTŘELECTVA

Funkce podsystemu velení RVD, jako nedílné součásti systému velení vojskům, je realizována především při řízení raketových úderů a palby dělostřelectva a při řízení manévru a všestranného zabezpečení RVD. Funkce velení RVD jsou ve vzájemné podmíněnosti a jejich význam je závislý na stupni, kde je velení uskutečňováno a na období přípravy a vedení bojové činnosti. Specifika tohoto velení spočívá ve zvýraznění určitých aspektů a v nezbytnosti splnění přísně vymezených požadavků.

V článku poukážeme jen na dílčí úsek velení raketovému vojsku a dělostřelectvu v operaci, který nezahrnuje v plném rozsahu řízení raketových úderů a palby dělostřelectva, objektivně považované v bojové činnosti RVD za stěžejní a rozhodující. Je tomu tak proto, že z hlediska palebného i jaderného ničení nepřítele je tento úsek řízení bojové činnosti RVD nejdůležitější, na organizaci a realizaci velení nejnáročnější.

Přímá závislost a úzké sepětí výsledné účinnosti raketových úderů a palby dělo-

střelectva s efektivností funkce velení je zřejmá. Poznatky z jiných armád i dosavadní zkušenosti z ČSLA, kdy automatizace některých procesů ve velení dostala (nebo začíná dostávat) reálnou podobu, toto nejen potvrzují, ale ještě zvýrazňují.

Co je možné považovat za hlavní specifiky velení RVD při přípravě a provedení raketových úderů a palby dělostřelectva v operaci (boji)? **Domníváme se, že je to především:**

1. Působení časového faktoru.
2. Význam požadavku na přesnost, jednoznačnost a bezchybnost předávaných informací.
3. Zvláštnosti, které vyplývají z plánování raketových úderů a palby dělostřelectva.
4. Možnosti centralizace řízení těchto úderů a palby.

Působení časového faktoru lze při jistém zjednodušení vyjádřit takto: **buď bude do určité doby uskutečněna palba (raketový úder) a pak je předpoklad, že bude požadovaného účinku v palebném či jaderném**

ničení nepřítelů dosaženo, nebo palba (úder) nebude v dané době uskutečněna a pak tento předpoklad neplatí.

Specifika působení tohoto faktoru spočívá v tom, že doba, ve které je zapotřebí uskutečnit všechny nezbytné procesy, je velmi krátká (zpravidla jen minuty, výjimečně desítky minut či hodiny) a předěl mezi „ANO“ a „NE“ ve smyslu splnění úkolu je velmi výrazný. Mimo výjimečných případů odpadá možnost uskutečnit po uplynutí určité doby opravu původního rozhodnutí. Působení je podstatně ztíženo tím, že v naprosté většině případů je potřeba velet většímu nebo i velkému množství palebných prostředků.

Je nutné, aby velení bylo uskutečňováno v reálném čase, přesněji řečeno v čase, který se co nejvíce přibližuje času reálnému. To ale umožňuje pouze plně automatizovaný systém (nebo podsystém), který jedinečně zabezpečí integraci průzkumných, zabezpečovacích a palebných prostředků a míst velení, zároveň umožní i rychlý a utajený přenos informací, jejich zpracování a záznam. Člověku je pak ponechána role rozhodovacího článku, a to ještě ne v současném pojetí. **Pokud ale naplnění vzájemné propojení automatizovanou technikou nezabezpečuje funkci celého systému — a to je stav současného období — nezbyvá než úsilí a důraz v přípravě a vycvičení velitelů, štábů a specialistů RVD položit na přesné zvládnutí metodik činnosti na jednotlivých stupních velení, na důslednou vzájemnou sladěnost jednotlivých prvků v systému (podsystému), na zabezpečení stále pohotovosti spojovací soustavy a na připravenost pomůcek.** Je zřejmé, že to ovlivňuje jak početní stav, tak i vyžitost štábů a obsluh spojovacích prostředků a vybavenost pracovišť. Soudobé problémy a obtíže ve značné míře vyplývají z neúplného kádrového obsazení štábů a jejich doplňování ne zcela dostatečně připravenými pracovníky, což má dosti výrazný vliv na dobu potřebnou k plnění úkolů těmito štáby.

Mylné je se domnívat, že nárůst výpočetní techniky ovlivní působení časového faktoru. Znovu je nutné konstatovat, že pokud nebude vytvořen ucelený podsystém velení RVD na daném stupni velení, pak i nadále bude existovat časový rozpor mezi potřebou a možnostmi. Tento rozpor je možné snížit na přijatelnou míru jen důslednou sladěností a vysokou vycvičeností všech zainteresovaných osob. Proto je nezbytné pravidelně uskutečňovat samostatné nácviky v řízení raketových úderů a palby dělostřelectva nebo v závislosti na stupni velení nácviky v řízení palby. Tak-

tická nebo velitelsko-štabní cvičení přece jen nemohou vytvořit požadované podmínky pro plné procvičení či zdokonalení této činnosti. Jako ne zcela efektivní se prokázala dřívější praxe, a to spojoval cvičení v řízení raketových úderů a palby dělostřelectva (v uvedeném smyslu) s vševojskovými cvičeními, ať již operačními, nebo taktickými. Nutné a nanejvýš účelné je na těchto cvičeních v řízení raketových úderů a palby dělostřelectva mít operační skupiny vševojskových štábů, které zabezpečují jak velitelské, tak i součinnostní vazby.

Požadavek na přesnost, jednoznačnost a bezchybnost předávaných informací ve velení má při přípravě a uskutečnění raketových úderů a palby dělostřelectva ještě větší význam než v celkovém procesu velení vojskům. Při předávání fónickým rádiovým či telefonním spojením může vést chybné přijetí číselných údajů pro přípravu a uskutečnění úderů nebo palby či nepřesné stanovení některých důležitých částí povelu k nesplnění požadované efektivity ničení nepřítelů a tím i k vážnému ohrožení plnění bojového (případně i operačního) úkolu. V některém případě nesprávně předaná informace může ohrozit i bezpečnost vlastních vojsk. Po odpálení rakety nebo vystřelení granátu z děla nelze již cokoliv změnit na jejich dopadu. **Proto je tak značná důležitost přikládána v RVD kontrole správnosti převzetí a pochopení povelů pro úderu a palbu, přísnému dodržování povelové terminologie a provozu na spojovacích prostředcích a v neposlední řadě i záznamům a zápisům.** To vše přímo souvisí s působením časového faktoru a většinou nelze jednoznačně rozhodnout, zda má prioritu hledisko času nebo přesnosti.

S určitými výjimkami platí zásada, že úder nebo palba je neúčinná, je-li provedena přesně ale pozdě, či včas ale nepřesně (tzn. mimo cíl či objekt ničení). Tento fakt je při cvičeních mnohdy ne zcela docelován a posuzován.

Je také skutečností, že mimo velitelů, náčelníků, vševojskových štábů a štábů RVD se na přípravě, předávání a realizaci povelů pro raketové úderu a palbu podílejí zpravidla i vojáci základní služby. Přitom to často nejsou specialisté. Pro zaměření přípravy velitelů a štábů a vycvičení vojsk platí proto v plném rozsahu to, co bylo řečeno u působení časového faktoru. Je také nutné, a to chceme zvláště zdůraznit, aby byl vytvořen organizačně i materiálně náhradní způsob velení, který v případě jakéhokoli narušení jednoho způsobu přenosu informací zabezpečí rychlé

a bezchybné předávání povelů, rozborů a hlášení pro řízení raketových úderů a palby dělostřelectva. Nezbytnost kontroly správně předaných informací vyžaduje vytvářet u všech zúčastněných návky, které v závislosti na místu zastávaném v systému velení RVD musí přecházet od cílevědomosti až k „mechanickému“ uplatňování při činnosti.

Zvláštnosti, které vyplývají z plánování raketových úderů a palby dělostřelectva, jsou důsledkem toho, že je nelze konkrétně plánovat ve větším časovém předstihu. Na operačních stupních velení bude předstih plánování jaderného a palebného ničení nepřítelů představovat řádově desítky hodin. Údaje o objektech (cílech) pro vedení úderů a palby budou v té době jen „kvalifikovaným odhadem“, zvláště v určení jejich počtu a přesné polohy. Proto také v rozhodnutí velitele, které je základem velení, mohou být při stanovení úkolů jaderného a palebného ničení nepřítelů jen obecnější formulace. Velení musí zabezpečovat také další postupné doplňování a zpřesňování nezbytných údajů, a to tak, aby ke stanovené době byla příprava raketových úderů (palby) ukončena. To vyžaduje uskutečnit rozdělení pravomocí a povinností na velení k přípravě raketových úderů a dělostřeleckých palby a udržovat v nepřetržité pohotovosti velitele, štáby a prostředky velení. Není možné totiž obsáhnout v podsystemech RVD frontu, armády a částečně i divize konkrétní řízení celé této přípravy tím stupněm velení, který organizuje k danému operačnímu či bojovému úkolu palebné ničení nepřítelů.

V současné době zavedená výpočetní technika na operačních stupních velení a její programové vybavení umožňuje štábům připravovat informace pro plánování jaderného a palebného ničení nepřítelů variantně. Variantní plánování nemůže být ale uskutečněno souběžně na všech podřízených stupních velení. Z tohoto je zřejmé, že je možné a účelné vybrat pro rozhodnutí velitele z několika variant propočtů tu optimální či nejpravděpodobnější a k ní připravovat úderu a palby RVD. Domníváme se, že není správná často se vyskytující praxe upnout se od samého počátku palebného (jaderného) plánování pouze k jedinému řešení. Za málo vhodné však považujeme také to, že při současném stavu automatizace přenosu, zpracování a uchování informací ve velení jsou předávány údaje pro variantní plánování na podřízené stupně velení.

Uplatnění principu centralizace velení při přípravě a uskutečnění raketových úderů a dělostřelecké palby má také svá

specifika. Jejich podstatou je možnost účelně měnit rozsah centralizace a decentralizace velení. Na vzájemné proporcionality závisí ve značné míře účinnost úderů a palby, neboť je tímto ovlivňován rozsah působení RVD ve prospěch jednotného zámyslu při plnění hlavních operačních (bojových) úkolů. Má to také vliv na dobu potřebnou pro velení, na operativnost, pevnost, utajení i na počet prostředků a sil, které jsou zapotřebí pro zabezpečení funkce velení.

Názory na stanovení toho, kdy a v jakém rozsahu decentralizovat velení v RVD, se mění v závislosti na změnách ve způsobech vedení operace (boje) a ve způsobech a metodách palebného ničení nepřítelů. Pro současnou tendenci častěji vytvářet relativně samostatné, specializované úderné a palebné uskupení RVD, je jedním z charakteristických rysů i decentralizace tohoto velení do rámce uskupení (průzkumného úderného nebo palebného kompletu, RVD vyčleněného pro plnění úkolů v palebném zabezpečení přesunujících a rozvíjejících se vojsk, RVD začleněného do operačně manévrující skupiny a jiné). Skutečností zůstává, že organizaci velení je nutné přizpůsobit úkolu daného uskupení a tomu by mělo odpovídat i vybavení prostředky spojení a automatizace velení. Vzhledem k tomu, že praktickému procvičování velení při řízení palby (úderu) těchto skupin nebyla doposud věnována náležitá pozornost, chybí zkušenosti, které by umožnily vyvodit nové poznatky pro realizaci. Právě z tohoto důvodu zůstávají v průběhu výcviku, zvláště při nácvicích a cvičeních „bílé místa“, která je zapotřebí co nejdříve odstranit.

Vzhledem k omezenému rozsahu článku nebylo možné v plném rozsahu vyčerpat všechny zvláštnosti velení RVD. Svoji specifikou má např. velení hotovostním silám raketového vojska v období přípravy a zahájení agrese nepřítelů, zvláštnosti jsou ve velení dělostřelectvu velké možnosti, ve velení při přípravě a uskutečnění prvního jaderného úderu frontu a další.

Z uvedeného je zřejmé, že velení při přípravě a uskutečnění raketových úderů a palby dělostřelectva je značně náročné na organizaci, vycvičenost zúčastněných a na jejich vzájemnou sladěnost, kvalitu techniky a její připravenost. Zároveň je patrné, že velení přímo ovlivňuje efektivnost jaderného a palebného ničení nepřítelů. Východiskem pro další období je soustavné a systematické procvičování všech úkolů i prvků podsystemu velení RVD, spolu s širší a komplexnější automatizací uvedeného úseku velení.

VELENÍ LETECTVU PŘI PŘÍPRAVĚ A VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI

Pokračující proces modernizace frontového a vojskového letectva, do jehož výzbroje jsou postupně zaváděny nové typy letounů a vrtulníků a dokonalejší prostředky ničení, se výrazně odráží ve zvýšení bojových možností letectva při vedení bojové činnosti. Tím se zvyšuje úloha letectva jako jednoho z rozhodujících faktorů při vedení frontových operací, kdy spolu s raketovým vojskem tvoří hlavní údernou sílu frontu. Ve válce za použití konvenčních prostředků ničení je letectvo prakticky jediným prostředkem schopným ničit nepřítele do celé hloubky jeho operační sestavy.

Plné využití bojových možností letectva v soudobých operacích je stále více závislé na úrovni velení a řízení.

Je pravděpodobné, že v podmínkách západního válčiště může protistojící uskupení vojsk NATO zahájit agresi proti členským státům Varšavské smlouvy bez zjevných příprav, nebo po relativně krátké přípravě. Když vycházím z tohoto předpokladu, musí systém velení letectvu zabezpečit:

- velení hotovostním silám a prostředkům,

- vyhlášení jednotlivých stupňů bojové pohotovosti a řízení podřízených svazků, útvarů a zařízení při uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti a zmobilizování,

- řízení skrytého přechodu z mírového na válečný stav,

- řízení bojové činnosti svazků a útvarů po jejich uvedení do plné bojové pohotovosti.

Stíhací letectvo frontu společně s prostředky PVO a vojska PVOS je schopno zahájit bojovou činnost hotovostními silami s pohotovostí č. 1 neprodleně se vzletem do 5 minut. Svazky a útvary letectva frontu mohou zahájit bojovou činnost všemi silami do 90 až 180 minut (po uvedení do plné bojové pohotovosti).

Velení hotovostním silám a prostředkům v míru je zabezpečeno stálými směněmi na trvale obsazených chráněných místech velení do útvaru v to, které vedou přehled o situaci vlastních vojsk i nepříteli a jsou schopny reagovat na vzniklou situaci přijetím odpovídajících opatření.

Pro zabezpečení vysoké bojové pohotovosti, operativnosti, spolehlivosti a ochrany iobran velení letectvu jsou přijímána taková opatření, jež směřují především ke zvýšení profesionální připravenosti leteckých velitelů, důstojníků štábů a směn velitelských stanovišť, dále ke zlepšení organizační struktury orgánů velení a zkvalitnění organizátorské práce na místech velení všech stupňů. Postupně dochází také k dalšímu rozvoji technických prostředků velení a jejich zavádění k útvarům letectva, zejména v oblasti spojení, radio-

technického zabezpečení a výpočetní techniky. Realizace těchto opatření ve velení znamená především, že dochází ke zvýšení možnosti výměny informací, přesnosti hodnocení situace a bojových možností a matematické modelování bojové činnosti. Tato opatření tím výrazně zvýší především objektivitu rozhodování leteckých velitelů.

Plné využití bojových možností letectva znamená v oblasti velení důsledně uplatňovat nejen obecné principy řízení, jako jsou nedílná velitelská pravomoc, centralizace, kolektivnost, iniciativa a samostatnost, pevnost, pružnost a utajenost, ale je nutné respektovat i zvláštnosti a požadavky, které jsou platné jen v podmínkách letectva.

Mezi nejdůležitější principy patří: princip centralizace velení, který spočívá v tom, že nadřazený stupeň musí spojovat úsilí všech jemu podřízených sil a prostředků, sladovat a zaměřovat jejich činnost k dosažení stanovených úkolů při vedení bojové činnosti. V podmínkách frontu je to velitelství letectva frontu, z jehož úrovně jsou přímo řízeny některé oblasti a úkoly a nižší stupeň velení plní pouze stanovené úkoly a mají omezené rozhodovací pravomoci. **Je tomu tak zejména:**

- při plánování hromadného použití letectva (např. při provedení úderu na cíle prvního pořadí, prvního jaderného úderu a hromadných úderů ve vzdušné a proti-vzdušné operaci),
- při řízení letového provozu a jeho koordinaci,
- v letecké povětrnostní službě,
- ve využití letištní sítě a uskutečnění letištního manévru.

Velení letectvu v míru a při uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti je zabezpečeno z velitelských stanovišť letectvého svazu, svazků a leteckých pluků, navedení na vzdušné cíle z naváděcích stanovišť leteckých svazků a pluků.

Při uvedení do plné bojové pohotovosti a vedení bojové činnosti je tento systém posílen ještě rozvinutím polního systému velení frontovému a vojskovému letectvu, který je tvořen:

- společným velitelským stanovištěm letectva a PVO frontu,
- společnými velitelskými stanovišti letectva a PVO armád,
- skupinami bojového velení na velitelských stanovištích svazků prvního sledu,
- leteckými návodčími u velitelů pluků (praporů) prvního sledu,
- stanovišti navedení letectva na pozemní a vzdušné cíle.

Vytvoření společných velitelských stanovišť letectva a PVO na stupni frontu a vše-

vojskových armád nám vytvořilo předpoklady k efektivnějšímu využití sil a prostředků letectva a PVO tím, že:

— vytváří optimální podmínky pro zlepšenou součinnost mezi letectvem a vojskem PVO frontu (armád) při maximální efektivnosti jejich bojového použití,

— umožňuje spolehlivější obranu vojsk frontu proti úderům nepřátelských prostředků vzdušného napadení a vzdušnému průzkumu,

— dává možnost pro větší soustředění sil a komplexnost použití letectva a PVO při plnění rozhodujících úkolů v důležitých obdobích operace,

— vytváří předpoklady pro lepší zajištění bezpečnosti vlastního letectva před palbou vlastních prostředků PVO.

Přes tyto pozitivní skutečnosti jsou v činnosti společných velitelských stanovišť letectva a PVO nedořešené problémy, které úroveň velení a řízení bojové činnosti, a tím i efektivnost použití sil a prostředků, snižují.

Odražení vzdušné agrese nepřítele na počátku války je uskutečňováno v souladu se Směrnicí HV SOS na válčišti podle jednotného zámyslu a rozhodnutí velitele frontu. Bojová činnost stíhacího letectva frontu a vojska PVO frontu je řízena ze společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu, ale činnost sil a prostředků vojska PVOS je řízena odděleně velitelem PVOS z ÚVS vojska PVOS a součinnost se silami a prostředky frontu je zabezpečena pouze operační skupinou vojska PVOS.

Současný systém uvědomování o vzdušné situaci sice zabezpečuje jednotnou informaci o nepřátelských vzdušných prostředcích, ale informace o vlastním letectvu není zabezpečena. To vážně limituje rozhodování velitele letectva, neboť není dostatečná kontrola navedení na vzdušné a pozemní cíle a současně je snižována bezpečnost letectva před palbou vlastních prostředků PVO.

Plánování a organizace bojové činnosti na společném VS letectva a PVO se uskutečňuje odděleně ve středisku plánování letectva a středisku plánování vojska PVO frontu. Objektivní příčinou tohoto stavu je skutečnost, že většina otázek řešených střediskem plánování letectva je mimo sféru zájmu střediska plánování PVO, i když některé otázky musí být řešeny společně a musí být i společně upřesňovány.

Zkušenosti získané v uplynulém období rovněž potvrzují, že štáb letectva je často zahlcován prací ve prospěch štábu frontu natolik, že na rozhodování velitele letectva a zpracování bojových úkolů pro

podřízené svazky a útvary nezbyvá dostatek času, což se zejména odráží v rozpracování způsobů splnění úkolů. Potvrzuje se rovněž, že informační vazby mezi velitelským stanovištěm frontu a společným VS letectva a PVO, ale i podřízenými leteckými svazky a útvary zaostávají za potřebami.

Obecný požadavek na stálou znalost situace a nepřetržitost velení má v podmínkách letectva specifiku především z hlediska zabezpečení přehledu o vzdušné situaci nepříteli i vlastního letectva v reálném čase. Řešení tohoto požadavku vyžaduje automatizovat sběr, přenos, zobrazení a vyhodnocování údajů o vzdušné situaci nepříteli a vlastního letectva a také výrazně zkrátit časový rozdíl mezi skutečnou a zobrazovanou situací.

Zabezpečení stálé znalosti situace a nepřetržitosti velení letectvu jsou podmíněny odolností celého systému velení, jak proti jejich fyzickému zničení, tak i proti působení nepřátelských prostředků REB. Odolnost systému velení je řešena výstavbou chráněných míst velení plně využitelných při vedení obranné operace na počátku války. Záložní místa velení jsou mobilní a umožňují nepřetržitě velení v průběhu celé operace. Jejich význam v současné době vzrůstá a vyžaduje, aby byla schopná při řízení bojové činnosti plnohodnotně pracovat jako hlavní místa velení a kdykoli převzít velení v plném rozsahu. Z hlediska požadavku na mobilitu míst velení vzrůstá rovněž význam vzdušných míst velení vybavených tak, aby z nich bylo možné v určitých obdobích v plném rozsahu řídit bojovou činnost nejen pozemních vojsk, ale i letectva. To vyžaduje řešit možnost vedení přehledu o vzdušné situaci a vzdušná místa velení vybavit i odpovídajícími spojovacími prostředky.

Kvalitativně nový požadavek na velení vyplývá ze vzrůstající závažnosti faktoru času. Odráží se především v tendenci urychlovat činnost velitelů a štábů jak při organizaci a plánování bojové činnosti, tak při jejím bezprostředním řízení. Tento požadavek vyplývá ze vzrůstající dynamiky bojové činnosti a nutnosti přijímat a vydávat rozhodnutí i v podmínkách složité vzdušné situace při hromadné činnosti letectva.

V souvislosti s tím se zvyšují i požadavky na rychlý přenos informací a součinnostních údajů mezi letectvem a vojskem PVO, RVD, prostředky průzkumu a REB frontu, ale i vojskem PVOS a letectvem sousedů.

Tyto skutečnosti jednoznačně potvrzují nezbytnost vysoké automatizace velení a řízení letectva.

V souvislosti s možným přechodem k vedení bojové činnosti ve velmi krátkých lhůtách a se zkracováním času pro plánování a organizaci bojové činnosti má mimořádný význam neustálá a přesná znalost situace nepříteli, vlastních vojsk i podmínek bojové činnosti. To předpokládá nepřetržitě (denně i v míru) studovat a ověřovat situaci nepříteli, vést přehled o vlastním letectvu zejména v takových oblastech, ve kterých dochází k častým změnám (vycvičenost osádek, schopnost techniky a její resurs, stav a připravenost letišť, změny v zásobách hlavních druhů materiálních prostředků apod.) a znát podmínky bojové činnosti, zvláště stav počasí a jeho předpokládaný vývoj.

Hlavní zdroji informací budou:

- o nepříteli — nadřízený orgán velení a vlastní prostředky průzkumu,
- o vlastních vojskách — vševojskové štáby, podřízené svazky, útvary a zařízení.

Znalost situace vyžaduje pevný režim a denní systém práce velitelů a náčelníků všech odborností. Mimořádný význam přitom bude mít využití výpočetní techniky a její propojení mezi jednotlivými stupni velení, které umožní získání a zpracování informací v krátkém čase.

Přesná znalost situace nepříteli, vlastních vojsk a podmínek bojové činnosti umožňuje veliteli přijímat včas správná rozhodnutí.

Období organizace a plánování bojové činnosti letectva v obranné operaci frontu je totožné s organizací a plánováním bojové činnosti vojsk frontu.

Rychlost a objektivnost přípravy a přijetí rozhodnutí jsou závislé na úrovni připravenosti funkcionářů štábu a jejich schopnosti předkládat veliteli včas reálné návrhy. Za účelné lze považovat ty informace, které řeší nejasné nebo problematické otázky ve velmi krátkém čase. Předem vypracované operačně taktické úlohy (OTÚ) a modely řešené s využitím výpočetní techniky mohou v řadě případů nahradit jak ústní informace, tak i část ručního zpracování rozhodnutí.

Plánování bojové činnosti letectva v obranné operaci frontu je jedním z nejsložitějších a nejnáročnějších období práce štábu. V důsledku hromadného použití letectva při uskutečnění úderů na cíle prvního pořadí a hromadných úderů v protivzdušné operaci musí být podrobně rozpracována činnost letectva do útvarů, jednotek a letounů co do času, trati letu i objektů ničení. Různorodost úkolů a nutnost variantních řešení vyžaduje zpracování řady pracovních dokumentů, zejména grafických. Plánování je uskutečňováno v prů-

běhu dynamické činnosti vlastních vojsk i nepříteli, v jejímž důsledku se mění objekty činnosti, což vyžaduje trvalé upřesňování. Z tohoto pohledu bude nutné hledat cesty ke snížení počtu především grafické dokumentace a zpracování dokumentace za použití technických zařízení.

Systém velení, připravenost orgánů velení a pilotů k plnění úkolů v obranné operaci musí být již v míru na vysoké úrovni.

Z možných variant zahájení první útočné operace nepřítelům je vidět složitost přesného určení času zahájení agrese. Vycházíme-li z obranné doktríny Varšavské smlouvy pro zahájení bojové činnosti našimi vojsky, je toto určení jedním z rozhodujících faktorů. Při nenadálém zahájení agrese vojsky NATO se musí naše letectvo nacházet v takovém stupni bojové pohotovosti, připravenosti, aby v době úderu nepříteli nebylo na zemi a nebyly mu způsobeny značné ztráty. V této variantě frontové letectvo nedostane včas s odpovídajícím předstihem čas „Č“ tak, aby mohl postupně startovat k uskutečnění prvního hromadného úderu protivzdušné operace.

S jakým předstihem potřebují orgány velení letectva dostat čas „Č“, vyplývá z následující časové kalkulace.

Letectvo se nachází v hotovosti č. 2 a jen hotovostní síly stíhacího letectva se nacházejí v hotovosti č. 1.

Proniknutí signálu:

velení letectva — letecký svazek	1 minuta,	
letecký svazek — letecký pluk	1 minuta,	
letecký pluk — letky	1 minuta,	
příprava letounu ke vzletu	15 minut,	
spuštění motoru	1 minuta,	
prověrka systémů	1 minuta,	
pojždění na dráhu	3 minuty,	
[8 minut z úlu ve vzdáleném rozptylu],		
vzlet pluku	5 minut 40 sekund	
(po dvojicích s intervalem „i“ = 20 s),		
stoupání do H 100 m	1 minuta,	
let ke státní hranici 80 km	6 minut,	
[v = 800 km.h ⁻¹]		
Celkem	35 minut 40 sekund —	
	43 minut 40 sekund.	

Čas „Č“ je přelet státní hranice našimi letadly.

Z tohoto časového rozpočtu je zřejmé, že je nutné, aby velitel letectva frontu obdržel údaj času „Č“ nejméně s 36 až 44minutovým předstihem. Tato doba umožní z hotovosti č. 2 připravit, odstartovat a ve stanoveném čase C+... splnit úkoly všemi piloty pluku. S největší pravděpodobností,

vzhledem k skryté činnosti nepříteli, velitel letectva frontu tento údaj z hlavního velení neobdrží a obdrží až čas „P“.

Jedním z údajů, na základě kterého můžeme upřesnit zahájení agrese, je let letounů B-52 a z nich odpálení raket AGM s plochou dráhou letu a taktické odpálení z pozemních zařízení raket s plochou dráhou letu typu BGM spolu s bezpilotními prostředky průzkumu a ničení. Zjištění odpálení těchto raket je možné získat i kosmickými prostředky průzkumu. Nepřítel, aby znemožnil zjištění odpálení, bude pravděpodobně všemi prostředky REB provádět silné rušení, které může pro nás být možným příznakem odpálení těchto prostředků. Naše radiolokátory jsou schopné zjistit při hustotě 90 až 120 raket jejich vypuštění na vzdálenost 100 až 150 km. Při rychlosti 700 až 900 km.h⁻¹ je to 6 až 10 minut letu před státní hranicí. Z tohoto údaje můžeme již usuzovat, že jde o zahájení agrese. Při vzdálenosti našich letišť od státní hranice např. 80 km, bude jejich let trvat dalších 5 minut, celkem 11 až 15 minut. Naše letectvo se musí nacházet v takové situaci, aby za tuto dobu dokázalo odstartovat a nebylo úderu nepříteli zastíženo na zemi.

Vzhledem k vyhodnocení stavu příprav je nutné v činnosti našeho letectva přijmout vlastní opatření:

1. Vydat rozkaz k přípravě letounů ke vzletu — 15 minut — tato doba je v celé činnosti před vzletem nejdelší.
2. Zaujetí hotovosti č. 1 všemi osádkami letounů.
3. Pojždění na dráhu celým útvarem (mimo SL).
4. Na základě zjištění přípravy i provedení odpálení raket nepřítelům a jejich bezpečného zjištění za letu je vydáván čas „P“ — PUSK (start) pro naše rakety, které se nacházejí v hotovosti č. 1 (obdržení rozkazu od 1 do 5 minut).
5. Pro letectvo čas „P“ znamená dobu zahájení hromadného vzletu.

Současně velitel letectva frontu s rozkazem na hromadný vzlet vydává pro činnost letectva i čas „Č“. Tento čas navrhuje hlavní letovod letectva frontu na základě vzdálenosti nejbližšího letiště, z kterého startují úderné skupiny na ničení PVO nepříteli.

Hromadným vzletem vzniká složitost v tom, že ne všechny letouny, skupiny po vzletu mohou letět přímo, provést úder, ale musí letět do určených prostorů, kde budou vyčkávat. V letištním prostoru to budou prostory tak, jak jsou rozděleny v letištním řádu. Při přeletu na operační

letišť je nutné tyto prostory stanovit. Pro letky, popřípadě pro úderné skupiny velitel pluku stanoví prostory při vydávání svého rozhodnutí tak, aby se vedoucí těchto skupin mohli včas připravit. Pokud to povětrnostní podmínky dovolí, skupiny by v prostorech měly vyčkávat ve výškách 3000 až 4000 m. První údery musí uskutečnit skupiny, které umlčují — ničí PVO nepřitele. Další skupiny nasazují na trať nad výchozím bodem tratě (VBT) v takovém intervalu, aby dodržely stanovený čas zahájení úderu po provedených úderech na PVO. Při silném rušení tento výpočet bude nutné udělat již při vyčkávání na zemi a nebo ve vzduchu vedoucími úderných skupin.

V případě možnosti předání údajů rádiem obdrží tyto časy od letovodů z VS pluků — svazků.

Celková operační sestava jednotlivých sledů musí být dodržena.

Při této variantě složitost situace vzniká ještě proto, že jestliže letouny budou dlouho vyčkávat na zemi, v prostorech vyčkávání, na splnění úkolů nebudou mít již dostatečné množství paliva. Letovodí všech stupňů v okamžiku vydání rozkazu na vzlet současně navrhnou svým velitelům i změnu plnění úkolů na náhradní cíle, které se budou nacházet v takových vzdálenostech, na které budou mít letouny dolet.

Stíhací letectvo hromadný vzlet se stíhacím bombardovacím letectvem, bitevním letectvem a průzkumným letectvem neprovádí. Na základě hodnocení činnosti nepřitele bude vyváděno do prostoru střehu ve vzduchu nebo do prostoru, kde budou mo-

ci působit proti raketám s plochou dráhou letu.

Při hromadném vzletu ostatních druhů letectva do určených prostorů ze sestavy stíhacího letectva odstartuje pouze takový počet stíhacích letounů, kterým budeme schopni našimi velitelskými stanovišti (VS) velet při odrážení první vlny náletu nepřitele.

Pro činnost stíhacího letectva, které zůstává v hotovosti č. 1 v úkrytech při provedení úderu na letiště, se musí hledat okamžité možnosti pro vzlet jednotlivých letounů, popřípadě dvojic (z pojižděcích drah, záložních travnatých pásů, spojovacích drah apod.). Toto bude jeden z rozhodujících úkolů pro zabezpečení od letištních praporů. Zároveň velitelé všech stupňů musí včas hlásit (informovat) o uskutečněných úderech nepřitele na naše letiště a navrhnout přistání na záložních letištích. Letouny po uskutečnění hromadného vzletu a po splnění úkolu se budou vracet s minimem paliva a musí dostat včas rozkaz k přistání na záložním letišti. Každý pilot již při vzletu zná pořadí přistání na záložních letištích, aby i v případě silného rušení bezpečně přistál.

Pro praktickou přípravu a činnost pilotů v takovéto variantě je nutné, aby v rámci výcviku piloti, ale hlavně vedoucí skupin, tuto činnost zvládli. **Na všech stupních velení při zahájení agrese nepřitelem velitelé a štáby musí včas reagovat na vývoj situace, uskutečnit uvedená opatření, a potom jsou schopni naše první údery provést už za 8 minut po zahájení agrese nepřitelem bez toho, že by nás údery nepřitele zastihly na zemi a způsobily nám rozhodující ztráty.**

VELENÍ VOJSKU PVO

Velení vojsku PVO při přípravě a vedení obranné operace v počátečním období války zahrnuje plánování PVO a řízení boje se vzdušným nepřítelem.

Z hlediska možného zahájení agrese lze předpokládat, že velení vojsku PVO by v období přechodu z mírového na válečný stav bylo realizováno v zásadě ve dvou variantách, které jsou podmíněné především časovým faktorem.

Při včasné zjištění příprav nepřítele k válce může přechod vojska PVO z mírového na válečný stav probíhat skrytě nebo s přechodem do vyšších stupňů bojové pohotovosti ještě před zahájením nepřátelské agrese.

Druhá, složitější varianta může nastat v případě zahájení agrese nenadálým napadením a rozvinutím vojska PVO by probíhalo za současného odrážení úderu vzdušného nepřítele.

Časové možnosti tedy podstatnou měrou ovlivňují způsob velení silám a prostředkům vojska PVO.

Při zahájení útočné operace s použitím konvenčních prostředků ničení předpokládá nepřítel soustředit palebnou a údernou sílu operačních svazů proti nejdůležitějším prvkům operační sestavy vojsk frontu.

Jedním z nejdůležitějších prostředků nepřítel k získání převahy od samého počátku agrese je vojenské letectvo. Stanovené úkoly bude vojenské letectvo nepřítel plnit v průběhu útočných vzdušných operací, z nichž první bude zahájena současně nebo v malém předstihu před úde-

ry pozemních vojsk. Cílem jeho útočné vzdušné operace za použití konvenčních zbraní bude narušení a prolomení našeho systému PVO, ničení letectva na zemi a ve vzduchu, raketových prostředků, ničení míst velení a vojsk frontu, ale i důležitých objektů teritoria. Velení vojenského letectva NATO plánuje, a zkušenosti z lokálních konfliktů to potvrzují, že úder na prostředky PVO je nejlépe uskutečnit 4 až 5 minut před úderem na ostatní objekty frontu a teritoria.

Při prolamování systému PVO v malých výškách předpokládá vzdušný nepřítel v pásmu STLV vytvořit dva koridory průletu o šířce 30 až 50 km. Bude-li působit ve velkých výškách, plánuje vytvořit jeden koridor o šířce až 100 km do hloubky až 200 km.

Již od samého počátku zahájení agrese, při prolamování systému PVO, počítá nepřítel s tím, že ve zvýšené míře použije vysoce přesné zbraně, a to letecké protizemní řízené rakety, letecké řízené pumy, protiradiolokační rakety a řízené střely s plochou dráhou letu s konvenční bojovou hlavicí. Část úkolů při prolamování systému PVO mají plnit i bezpilotní protiradioelektronické prostředky. Nemalou úlohu mají sehrát i průzkumné palebné systémy PLSS a vysoce účinné prostředky pro vedení radioelektronického boje.

K odražení nenadálého napadení vzdušného nepřítele vyčleňuje vojsko PVO již v míru síly a prostředky do pohotovostního systému PVOS. Velení těmto hotovost-

ním silám je uskutečňováno ze stálých velitelských stanovišť PVO svazků, svazků a protiletadlových útvarů.

V případě nenadálého napadení vzdušným nepřítelem je tento systém velení hotovostním silám PVO schopen zabezpečit organizované zasazení hlavních sil vojska PVO do boje během prvních hodin války. Vzhledem k tomu, že rozvinutí plnohodnotného velení frontu je úkol časově náročný, může tento systém v některých případech zabezpečit po určitou dobu velení všem bojeschopným silám PVO.

Vojsko PVO má ve stálé bojové pohotovosti svazky, útvary a jednotky v různém stupni naplněnosti, a proto musí být v průběhu narůstání mezinárodního napětí, nárůstu ohrožení přímou agresí, plněna opatření ke zvýšení jejich bojové pohotovosti a připravenosti.

Jak již bylo uvedeno, nepřítel předpokládá zahájit agresi především kombinovanými údery jak vzdušných, tak i pozemních sil.

Údery pozemních sil budou v prvních hodinách a dnech války odrážet především svazky a útvary prvního sledu. Vzdušný nepřítel, zejména jeho taktické letectvo, však může vést bojovou činnost až do hloubky 1000 km. Do boje s ním vstoupí i síly a prostředky PVO svazků druhých sledů, armádní a frontové prostředky, které jsou dislokované v hloubce státního území.

Svazky, útvary a jednotky vojska PVO jsou schopny samostatně zjišťovat a ničit nepřátelské prostředky vzdušného napadení. Efektivní využití jejich bojových možností však vyžaduje vytvořit centralizovaný systém velení a řízení palby sil a prostředků vojska PVO a s ním systém průzkumu vzdušného nepřítele a uvědomování o něm.

Konečně úspěšný boj se vzdušným nepřítelem vyžaduje nepřetržitou součinnost s dalšími prostředky, především s vojskem PVOS a stíhacím letectvem, ale také s RVD, s prostředky průzkumu a REB.

Jestliže má vojsko PVO, v období příprav nepřítele k agresi, dosáhnout připravenosti k efektivnímu palebnému ničení vzdušného nepřítele v celé hloubce jeho působení, v úzké součinnosti s vojskem PVOS a stíhacím letectvem, potom musí splnit v prvé řadě tato opatření:

- zaujmout hlavními silami vojska PVO, představovanými protiletadlovými raketovými svazky a útvary, bojové sestavy a zásobit je připravenými protiletadlovými raketami,

- vytvořit systém průzkumu a uvědomování o vzdušném nepřítelem a zabezpečit při-

jem údajů od součinnostních prostředků vojska PVOS,

- v návaznosti na systém palby protiletadlových raketových svazků a útvarů vytvořit systém palby všech prostředků PVO, především protiletadlových raketových baterií vševojskových pluků, ale i protiletadlových dělostřeleckých útvarů vševojskových svazků,

- organizovat systém velení vojsku PVO k zabezpečení centralizovaného velení a úzké součinnosti s vojskem PVOS a stíhacím letectvem.

Vyvedení protiletadlových raketových svazků a útvarů do bojových sestav poblíž posádek je zakotveno v **Plánu uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti** a u každého svazku (útvary) je prakticky procvičováno. Nutné je však promýšlet otázky velení těmto svazkům a útvarům cestou stálých velitelských stanovišť s využitím linkových pojití, dodržování radioelektronického maskování, přijímání klamných opatření proti nepřátelskému průzkumu a další otázky.

Složitějším úkolem je vytvoření systému průzkumu vzdušného nepřítele. Jeho řešení je ovlivněno jednak mírovou naplněností radiotechnického svazku a útvarů vojska PVO, jednak specifikou jejich bojového použití. Např. rozvinutí radiotechnického svazku do dvou linií radiotechnických hlásek v pásmu frontu představuje přesuny těchto jednotek na vzdálenosti i 200 a více kilometrů napříč pochodovým osám vševojskových svazků a útvarů, organizací spojení, velení a materiálního zabezpečení.

Proto je nutné hledat cesty k co nejefektivnějšímu využití již v míru rozvinutého systému průzkumu vojska PVOS. Promýšlet ve vševojskových armádách a již v míru procvičovat sběr informací o vzdušných cílech od velitelských stanovišť protiletadlových útvarů a NPVO svazků v případě nenadálého napadení.

V období narůstání mezinárodního napětí je nutné včas plánovat a provést mobilizační cvičení radiotechnického svazku a v jeho rámci zaujmout radiotechnickými hláskami prostory poblíž prostorů jejich operačního předurčení.

K vytvoření systému palby všech prostředků vojska PVO je nutné přistupovat v případě skrytého rozvinování vojsk promyšleně. Především je zapotřebí prosadit, aby protiletadlové útvary svazků mobilizované výběrovým způsobem byly doplněny a stmeleny s časovým předstihem tak, aby při zahájení mobilizace vševojskových útvarů již byly rozvinuty v prostoru zmobilizování svazku, uskutečňovaly druhou etapu bojového stmelení a byly schopny

zabezpečit PVO svazku před úderem vzdušného nepřítele.

Rízení boje se vzdušným nepřítelem bude uskutečňováno ze společných velitelských stanovišť letectva a PVO svazů cestou VS NPVO vševojskových svazků a NPVO vševojskových útvarů. Hlavním obsahem činnosti velitelů vojska (náčelníků) PVO je řízení sil a prostředků PVO s cílem dosažení vysoké účinnosti proti vzdušné obraně. Zároveň jsou řešeny i otázky součinnosti s vojskem PVOS a letectvem a úkoly raketového technického zabezpečení.

Struktura společných velitelských stanovišť vševojskových svazů vyplývá z jejich funkcí v procesu velení. Hlavními prvky těchto polních míst velení jsou střediska bojového velení PVO a letectva, ze kterých se řídí vlastní bojová činnost. Činnost štábů obou druhů vojsk v období plánování se soustřeďuje na plánovací pracovištích. Významné místo při sběru a zpracování informací o pozemní situaci, situaci vojska PVO a letectva, předávání rozkazů, nařízení a příjmu hlášení podřízených mají pracoviště směrů a operačně informačních skupin. Směr a zpracování informací o vzdušné situaci pro řízení boje ze společného velitelského stanoviště i pro uvědomování svazků a útvarů o vzdušné situaci v pásmu svazu zajišťuje průzkumné informační středisko. To je zároveň i velitelským stanovištěm radio-technického svazku nebo útvaru, ze kterého se na základě plánu radiolokačního průzkumu řídí průzkum a uvědomování o vzdušné situaci. Klíčový význam tohoto pracoviště vyplývá z nároků na včasnost, úplnost, přesnost a hodnověrnost informace o vzdušné situaci, která je základní pro celý proces řízení boje se vzdušným nepřítelem.

Její kvalita ovlivňuje zásadním způsobem nejen řízení sil a prostředků vojska PVO, ale i možnosti efektivní součinnosti se stíhacím letectvem a vojskem PVOS.

Zavedením protiletadlových raketových kompletů různého dosahu bylo dosaženo podstatného zvýšení účinnosti PVO a velikosti bráněného prostoru. Zároveň to však vyvolalo nezbytnost dořešit otázku zajištění bezpečnosti vlastního letectva v podmínkách, kdy při letu nad prostorem operační sestavy frontu se nelze prostorům účinně působnosti prostředků PVO vyhnout. Zajištění bezpečnosti vlastního letectva je proto důležitým úkolem střediska řízení a kontroly letů v součinnosti s ostatními pracovišti.

Řešení otázek součinnosti vojska PVO s frontovým stíhacím letectvem a vojskem PVOS, zvláště při odražení hromadných

úderů nepřátelského letectva, je v současnosti jedním z hlavních úkolů společných míst velení. Jejich vytvořením se usnadnila součinnost i v období plánování. Společná činnost velitele vojska PVO se zástupci frontového stíhacího letectva a vojska PVOS ve středisku bojového velení PVO však především umožňuje operativní řešení všech situací, které vznikají v průběhu odražení vzdušného nepřítele.

Řešení těchto úkolů zabezpečují i součinnostní skupiny vojska PVO frontu na ústředním velitelském stanovišti PVOS a vojska PVO armád na VS divizí vojska PVOS.

Získané dobré zkušenosti potvrzují, že princip společných velitelských stanovišť letectva a PVO by bylo vhodné rozšířit i na stálá velitelská stanoviště PVO vševojskových svazů.

Zabezpečení potřebného stupně centralizace velení má velký význam přesto, že protiletadlové jednotky, útvary a svazky jsou schopny ničit vzdušné cíle samostatně. Při současném počtu prostředků PVO ve vševojskových svazcích a jejich bojových možnostech, se může vzdušný cíl nacházet v prostoru odpálení divizního protiletadlového útvaru, protiletadlové jednotky a jednotek střelců S-2M vševojského útvaru. Mimo to může být též cíl ničen i armádním nebo frontovým protiletadlovým svazkem (útvarem), stíhacím letectvem frontu nebo vojskem PVOS. Jediné včasné zhodnocení situace a stanovením úkolů, rozdělením úsilí a přidělením cíle k ničení až do protiletadlové jednotky lze zabezpečit potřebnou efektivnost ničení vzdušných cílů při dodržení stanovené spotřeby protiletadlových raket a munice.

K zabránění nepříteli získat s využitím letectva strategickou iniciativu, plánuje velitel válčiště současně se zahájením obranné operace uskutečnit protivzdušnou operaci na válčišti. Cílem této operace je úder raketového vojska, dělostřelectva a úderného letectva na letiště a přistávací plochy vrtulníků ničit letouny a vrtulníky na zemi, vyřadit systémy řízení letectva a PVO a tím oslabit nepřátelské letecké uskupení. Působením prostředků REB dezorganizovat systém velení letectva a PVO a palbou vojska PVO, protiletadlových raketových svazků (útvarů) vojska PVOS a činností stíhacího letectva ničit letouny, vrtulníky a řízené střely s plochou dráhou letu. Odrážet první a další hromadné údery nepřátelského letectva a zmařit jeho účinnou vzdušnou operaci. Tím vytvořit podmínky pro splnění cílů obranné operace pozemními vojsky.

Ve své směrnicí pro protivzdušnou operaci stanoví velitel válečnické zpravidla vyčlenění sil a prostředků k provedení protivzdušné operace a úkoly pro ty druhy vojsk, které se protivzdušné operace zúčastní. Složitým úkolem, řešeným vševojskovým štábem v těsné součinnosti s velitelem letectva, RVD, vojska PVO, náčelníky průzkumu a REB, je zabezpečit splnění těchto úkolů v rámci úderu na objekty prvního pořadí, hromadného palebného úderu frontu nebo 1. JÚ frontu a komplexního palebného ničení nepřítelů. To musí vyčleněnými silami doslova v první minutě protivzdušné operace ničit především stacionární objekty řízení letectva a PVO, protiletadlové raketové prostředky nepřítelů a střediska řízení taktického letectva. To umožní našemu letectvu průlet do hloubky území nepřítelů přes umlčenou PVO a usnadní vojsku PVO a PVOS boj s nepřítelům, jehož systém velení je narušen. Naopak, úder na letiště a přistávací plochy bitevních vrtulníků je nutné uskutečnit až po druhém odpálení raket. Údaje pro dobu jeho uskutečnění je zapotřebí získat od velitelství vojska a zpravodajské správy tak, aby úder zastihl nepřátelské letouny, přistávající po splnění úkolů, mimo úkryty na letištních plochách.

Úkoly v protivzdušné operaci na válečnické stanovi vojskům velitel frontu ve svém rozhodnutí a jejich plnění řeší velitelé druhů vojsk a náčelníci speciálních vojsk a služeb ve svých plánech a odborných nařízeních.

Úloha velitele vojska PVO frontu v plánování účasti vojsk frontu v protivzdušné operaci na válečnické spočívá především v tom, že součinností se zpravodajskou správou frontu ovlivňuje výběr objektů ničení tak, aby byly do plánů zařazeny objekty z hlediska PVO skutečně nejdůležitější. V součinnosti s ostatními druhy vojsk ovlivní pořadí ničení a umlčování těchto objektů.

Mezi základní principy organizace velení vojsku PVO při přípravě a vedení v obranné operaci patří:

— **Vysoká bojová pohotovost sil a prostředků PVO** k plnění úkolů protivzdušné obrany a připravenost k vedení dlouhodobé bojové činnosti v podmínkách použití vysoce přesných zbraní, průzkumných palebných systémů a prostředků REB nepřítelům.

— **Ničení vzdušného nepřítelů** v celém rozsahu výšek a rychlostí, při jeho zjištění v malých vzdálenostech od bráněných uskupení vojsk a objektů. K tomu vytvářet sousledné prostory účinné působnosti před předním okrajem obrany a na smě-

rech ohrožených činností nepřátelského letectva z boků, Ničit operační a taktické vzdušné výsadky za letu.

— **Soustředění hlavního úsilí sil a prostředků PVO** k obraně vojsk plnicích hlavní úkol, tj. odražení nepřítelů na hlavním směru nepřátelského útoku nebo provádějících protiletadlové. K jejich PVO určovat armádní a frontové protiletadlové svazky a útvary vyzbrojené moderní a vysoce efektivní technikou.

— **Členění systému PVO do sledů** tak, aby bylo zabezpečeno nepřetržitě působení na vzdušného nepřítelů do celé hloubky obranného pásma frontu (armády) s největší hustotou palby na hlavních směrech činnosti vzdušného nepřítelů.

— **Odolnost a aktivita PVO** zabezpečená maximálním využitím manévrovacích možností útvarů a jednotek vojska PVO. Po splnění palebných úkolů měnit postavení protiletadlových jednotek, v širší míře využívat kočující jednotky a činnosti z léček. Část sil radiotechnických útvarů udržovat ve skrytém systému, využívat klamná postavení. Ženijně budovat postavení prostředků PVO.

— **Pevné a nepřetržitě velení vojsku PVO**, zabezpečující sladění a těsnou součinnost všech prostředků vojska PVO, PVOS a stíhacího letectva frontu, plně využití bojových možností svazků, útvarů a jednotek a všestranné zabezpečení boje.

Rozbor bojových možností a způsobů použití sil a prostředků vzdušného napadení pravděpodobného nepřítelů umožňuje vyvodit následující závěry:

— V souběžných podmínkách nelze počítat s úspěchem vševojskové operace bez zničení nebo alespoň oslabení uskupení nepřátelského letectva. Tento úkol je možné splnit pouze společným úsilím vojska PVO, PVOS, letectva, RVD, útvarů REB a orgánů průzkumu, jejich účasti a splněním úkolů v protivzdušné operaci na válečnické.

— S přihlédnutím k zásadám obranné vojenské doktríny států Varšavské smlouvy a soustavné přípravě nepřítelů k uskutečnění neočekávaných hromadných úderů prostředky vzdušného napadení je třeba věnovat mimořádnou pozornost zvýšení bojové pohotovosti celého systému PVO. Důraz je třeba položit především na prostředky průzkumu, zvýšení palebných možností prostředků PVO a efektivnost použití. Při tvorbě rozhodnutí vševojskovými veliteli je nutné přihlížet k vyzbrojení vševojskových divizí prostředky PVO, jako k jednomu z významných faktorů, který ovlivňuje možnosti jejího použití v obranné operaci.

— V průběhu obranné operace velení vojsku PVO zahrnuje nepřetržité řízení boje se vzdušným nepřítelem, organizaci a plánování PVO v závislosti na vývoji pozemní a vzdušné situace, řešení rozhodnutí velitele frontu. Z hlediska vedení boje vojskem PVO v obranné operaci, v období zastavení útoku nepřítele, bude úsilí soustředěno na odrazení prvního a dalších hromadných úderů nepřátelského letectva. Vojsko PVO musí bránit hlavní síly vojsk, které vedou obranný boj na směru hlavního úderu nepřítele. K tomu je potřebné připravit a uskutečnit včasný manévr silami a prostředky PVO. Pozornost je nutné soustředit na jeho všestranné zabezpečení a skryté provedení v době, kdy se snižuje intenzita činnosti nepřátelského letectva.

— Pro zvýšení efektivnosti bojového použití sil a prostředků PVO je nutné s větší rozhodností využívat prostředky PVO z léček. Vysoká pohyblivost a palebná efektivnost protiletadlových raketových a dělostřeleckých kompletů umožňují činnost

z léček překvapit vzdušného nepřítele a způsobit mu velké ztráty.

— Pozornost v tomto období je nutné soustředit na zabezpečení životnosti systému PVO, protože jeho prostředky patří mezi objekty prvního pořadí ničení. Proto taková opatření, jako je promyšlená změna postavení jednotek a udržování části sil radiotechnických útvarů ve skrytém systému i po zahájení hromadného úderu, zejména je-li dostatek informací o vzdušném nepříteři od vojska PVOS, prodlužují životnost sil a prostředků vojska PVO.

— V období přípravy a provedení protiútku vyvine nepřítel maximální úsilí, aby jej zastavil nebo oslabil hromadnými a soustředěnými údery ze vzduchu. Ve prospěch PVO vojsk, která se zúčastňují protiútku, je nutné zesílit systém radiolokačního průzkumu vzdušného nepřítele na pravděpodobných směrech jeho činnosti a uskutečnit manévr protiletadlovými raketovými svazky a útvary frontové a armádní podřízenosti pro zesílení PVO vytvořených uskupení.

Úspěšné velení vojsku PVO při přípravě a vedení obranné operace je podmíněno důslednou realizací základních principů velení a jejich tvůrčím rozvíjením veliteli

a štáby vojska PVO. Jen tak je možné zabezpečit maximální využití bojových možností sil a prostředků PVO a efektivní ničení prostředků vzdušného napadení.

VELENÍ ŽENIJNÍMU VOJSKU

Ženíjní zabezpečení obranné operace frontu (armády) je organizováno s cílem vytvořit pomocí ženijních sil a prostředků podmínky pro ničení útočících vojsk nepřítele, pro udržení určených prostorů obranného pásma s důležitými objekty a pro získání času i ušetření sil k následujícímu přechodu do protitoku.

Ženíjní zabezpečení obranné operace obsahuje zabezpečení operačních úkolů, které plní front (armáda) v operaci. Jeho organizace je uskutečňována štábem frontu a náčelníkem ženijního vojska na základě rozhodnutí velitele, jeho pokynů a nařízení hlavního velitele na válečisti.

Náčelník ženijního vojska se zpravidla zúčastňuje při přípravě zámyslu obranné operace. Při tom musí být připraven podat informaci o otázkách, které zajímají velitele (charakter terénu, výhodné čáry pro budování obrany, systém záatarasů atd.).

Hlavní úkoly ženijního zabezpečení obranné operace jsou: ženijní budování pásma obrany, zřízení systému záatarasů, příprava sítě cest pro manévry vojsk a zřízení přepravišť přes vodní toky. V závislosti na situaci mohou být mezi hlavní úkoly zahrnuty i jiné.

Současně se stanovením hlavních úkolů ženijního zabezpečení připravuje náčelník ženijního vojska rozpočet času na jejich splnění, na plánování, stanovení úkolů, organizaci součinnosti a provedení kontroly. V zámyslu ženijního zabezpečení obranné operace stanoví ještě směry soustředění hlavního úsilí druhů vojsk a ženijního vojska při ženijním budování obranných pásem svazů (svazků) prvního sledu a k přípravě armádního a frontových obranných pásem, příčných postavění a zřizování operačních záatarasů na nejpravděpodobnějším směru útoku hlavního uskupení nepřítel.

V připravovaných návrzích veliteli frontu (armády) k přijetí rozhodnutí náčelník ženijního vojska zhodnotí možné způsoby překonání vlastních záatarasů nepřítelem, směry a prostory možného minování nepřítelem na dálku. Dále navrhne pořadí, způsoby a dobu plnění hlavních úkolů ženijního zabezpečení při přípravě i při vedení obranné operace.

V období přípravy rozhodnutí náčelník ženijního vojska bude pracovat ve skupině plánování jaderného a palebného ničení nepřítel, kde připravuje návrhy na použití ženijních záatarasů (včetně prostředků minování na dálku) a na zabezpečení ochrany a manévru vojsk, která se zúčastní jaderného a palebného ničení nepřítel.

Na základě rozhodnutí velitele a jeho pokynů k ženijnímu zabezpečení zpracovává rozhodnutí k ženijnímu zabezpečení obranné operace, připravuje nařízení k ženijnímu zabezpečení svazů (svazků) a bojová nařízení ženijním svazkům a útvarům a přistupuje ke zpracování plánu ženijního zabezpečení obranné operace frontu (armády) na mapu i s přílohou částí.

Náčelník a štáb ženijního vojska se podílí na zpracování operační části plánu obranné operace a také plánů součinnosti, operačního maskování, ochrany proti zbraňím hromadného ničení, palebné protipřípravy, provedení frontového protitoku a jiných dokumentů.

Plánování ženijního zabezpečení operace náčelník a štáb ženijního vojska provádí v těsné součinnosti s operační správou (oddělením) a podle jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení s odpovídajícími náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Úkoly ženijního zabezpečení plní všechny druhy vojsk, speciálních vojsk a útvarů týlu. Ženíjní vojsko se v obranné ope-

raci používá ke splnění nejsložitějších úkolů ženijního zabezpečení. K vytvoření ženijních zátarasů, k ženijnímu budování obranných pásem, k přípravě cest pro manévr vojsky a přeprav přes vodní překážky, budování míst velení aj. Hlavní úsilí ženijního vojska v obranné operaci se soustřeďuje na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele.

Při vytváření uskupení ženijního vojska se k posílení armád (divizí) prvního sledu, působících na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele, vyčleňují především ženijní a ženijní opevňovací útvary a jednotky. Ostatní útvary a svazky ženijního vojska budou použity, převážně centralizovaně, ke splnění frontových (armádních) úkolů, v pohyblivých odřadech zátarasovacích a v ženijní záloze.

Součinnost ženijního vojska s druhy vojsk organizuje velitel a štáb frontu (armády), mezi svazky a útvary ženijního vojska náčelník ženijního vojska. Součinnost je uskutečňována v terénu, popřípadě na jeho modelu (plastickém stole) nebo na mapách.

Pro řízení svazků a útvarů ženijního vojska, vyčleněných ke splnění jednoho společného úkolu (budování obranných pásem, budování sítě cest, zřizování přeprav přes široký vodní tok aj.) je vhodné vytvářet operační skupiny.

Spojení náčelníka ženijního vojska se svazky, útvary a odřady ženijního vojska je zabezpečeno spojovací soustavou frontu.

Při organizaci ženijního technického zabezpečení obranné operace se předpokládá intenzivní nasazení zemních strojů, prostředků pro výrobu konstrukcí objektů polní obrany, elektrocentrál a prostředků pro mechanizované kladení minových polí.

Závažným úkolem náčelníka ženijního vojska bude organizace přísunu ženijní munice a konstrukcí opevňovacích objektů průmyslové výroby z frontových ženijních skladů do vojsk. Silami ženijního vojska se může organizovat výroba různých ženijních konstrukcí s využitím materiálu z místních zdrojů i místních průmyslových podniků.

Možný rozsah budování míst velení

Pro zabezpečení životnosti míst velení mají mimořádný význam ženijní úpravy terénu. Podmínky, za kterých bude ženijní zabezpečení míst velení realizováno, ovlivňuje řada faktorů, které působí na rozsah i kvalitu plněných úkolů. **Jsou to:**

- organizační struktura,
- složení a vybavení jednotlivých míst velení,

— možnosti prostředků průzkumu a ničení nepřítele,

— četnost přemísťování a způsoby rozvinování míst velení.

Z hlediska konkrétních podmínek má rozhodující úlohu činnost nepřítele, charakter terénu a objektů v prostorech rozvinutí míst velení, množství, druh a stav vyčleněných sil a prostředků a časové možnosti budování jednotlivých míst velení, požadovaný stupeň přímé ochrany, roční doba, povětrnostní podmínky atd.

Ženijní zabezpečení míst velení zahrnuje tato opatření: ženijní průzkum prostoru rozvinutí, odtažení prostoru, úpravu přístupových cest, budování ochranných staveb, výrobu a rozvod elektrické energie, těžení a úpravu vody.

Důležitým požadavkem ženijního budování je, aby nové místo velení bylo již při zaujímání štábem ženijně připraveno a zabezpečeno. Tento požadavek plyne z toho, že po zaujetí místa velení již nemůžeme uskutečnit rozsáhlejší ženijní opatření, zejména zemní práce, aniž by nebyla narušena činnost štábu. Proto musí být prováděno skrytě s přesným respektováním všech požadavků maskování. Cesty v prostorech míst velení musí být okružní se zabezpečním jednosměrným provozem.

Ženijní budování obsahuje zřízení úkrytů pro práci, odpočinek a ochranu osob polního velení, úkryty pro ochranu osob zabezpečovacích jednotek. Dále jsou to ještě úkryty pro automobily, spojovací uzly a jiné zabezpečovací útvary a jednotky, vybudování přistávacích ploch pro vrtulníky a okopy pro obranu místa velení.

Požadavky na životnost ukazují, že odolnost nejdůležitějších objektů na VS, ZVS a TVS frontu musí dosahovat až 0,5 MPa. Takové odolnosti se dosahuje vybudováním skládacích úkrytů ze železobetonových prvků nebo oceli (typu ÚŽ-6, ÚP-82). Při ženijním budování míst velení je nutné především budovat objekty pro středisko bojového velení, dále část úkrytů pro ostatní skupiny a úkryty pro nejdůležitější části spojovacího uzlu. Celkem na VS frontu je potřeba zřídit do 40 úkrytů, okolo 100 ochranných okopů a do 150 krytů pro speciální vozidla a rádiové stanice. Takový objem prací jednotky ženijního praporu budování míst velení, posílené dvěma rotami manuálních pracovníků mohou splnit za 3 až 4 dny. Objekty prvního pořadí mohou vybudovat za 12 hodin ve středně kopné zemi.

Na ZVS se může v prvním pořadí zřídit 20 % toho množství objektů, které se zřizuje na VS. Takový objem prací jedna ro-

ta budování míst velení, posílená jednou rotou manuálních pracovníků může splnit za 1 až 1,5 dne. K tomu, aby mohlo ZVS následovně přijmout celou sestavu VS, množství objektů na ZVS je nutné zvětšit dva až třikrát, což předpokládá vyčlenit doplňkové síly a prostředky pro jeho budování.

Současně s budováním VS a ZVS je prováděno budování TVS.

Podle plánu operačního maskování je možné zřizovat i klamná místa velení fronty i armád, k čemuž jsou vyčleňovány nezbytné síly a prostředky.

Pro první operaci jsou místa velení svazů i svazků budována již v době míru s využitím podzemních objektů, objektů z monolitického železobetonu nebo z železobetonových dílů, které zabezpečují odolnost 0,5 až 1 MPa. Přitom musí být zajištěna opatření k jejich skryté stavbě, ošetřování a využívání.

Úloha náčelníka ženijního vojska a jeho štábu

Organizace velení ženijnímu vojsku musí zabezpečit:

- vysoký morálně politický stav ženijního vojska a jeho stálou bojovou pohotovost ke splnění úkolů ženijního zabezpečení operace,
- nepřetržitý sběr údajů o situaci a její vyhodnocování,
- plánování ženijního zabezpečení operace a stanovení úkolů,
- řízení přípravy vojsk ke splnění úkolů ženijního zabezpečení v období příprav i v průběhu obranné operace,
- udržování trvalé součinnosti mezi svazky a útvary a se zabezpečovacími vojsky,
- technické a materiální zabezpečení při přípravě a vedení operace,
- kontrolu plnění úkolů ženijního zabezpečení a poskytnutí pomoci podřízeným vojskům a štábům.

Úspěšné splnění těchto úkolů je možné pouze při vytvoření odpovídajícího systému velení ženijnímu vojsku za širokého využití technických prostředků.

Pro velení ženijnímu vojsku a organizaci ženijního zabezpečení v operacích náčelník ženijního vojska fronty (armády) využívá prostředky spojení a prostředky automatizace velení. Prostředky pro získávání údajů o situaci jsou nezbytné jak pro plánování ženijního zabezpečení operace, tak i k velení ženijnímu vojsku a k řízení

podřízených náčelníků ženijního vojska v průběhu operace.

Údaje o ženijních opatřeních nepřítele, o stavu terénu v prostorech předpokládaného plnění úkolů jsou získávány orgány ženijního průzkumu, které jsou vybavené komplexními prostředky průzkumu. Kromě toho využívají zprávy, získávané pomocí leteckého snímkování, radiotechnických prostředků a také od vševojskových průzkumných orgánů.

Údaje o stavu ženijního vojska náčelník ženijního vojska získává formou hlášení podřízených velitelů a náčelníků ženijních vojsk technickými pojítky nebo kontrolou plnění úkolů na místě osobně, popř. důstojníky svého štábu. Ke zjišťování stavu u podřízených vojsk mohou být využívány také vrtulníky.

Spojovací prostředky jak z hlediska takticko-technických možností, tak i z hlediska množství musí zabezpečit vytvoření samostatné sítě náčelníka ženijního vojska a v případě potřeby i organizaci samostatných rádiových směrů k řízení ženijních útvarů a svazků, které plní takové úkoly, jako jsou ničení objektů operačního nebo strategického významu, ničení objektů v zataraseném prostoru aj.

Ke zpracování informací a k provádění propočtů a kalkulací se využívají: výpočetní technika štábu fronty (armády), kalkulátory, výpočetní pomůcky, pravítka, tabulky, grafy, nomogramy a jiné prostředky a pomůcky.

Velení ženijnímu vojsku v operaci se organizuje v souladu s plánem ženijního zabezpečení operace.

Velitelé svazů uskutečňují řízení ženijního vojska zpravidla prostřednictvím náčelníků ženijních vojsk a jejich štábů. Když je náčelník ženijního vojska na VS nebo na jednom z jeho prvků, organizuje spolu s velitelem kontrolu plnění úkolů ženijního zabezpečení u vojsk; informuje velitele o stavu jejich plnění a dává návrhy k organizaci ženijního zabezpečení v závislosti na konkrétní situaci. Na základě rozhodnutí a pokynů velitele organizuje splnění úkolů ženijního zabezpečení.

Na hlavním směru v pásmu fronty velení ženijnímu vojsku a řízení ženijního zabezpečení zpravidla uskutečňuje osobně náčelník ženijního vojska. Na vedlejších směrech je možné k řízení organizovat operační skupiny ze štábu ženijního vojska fronty s využitím jednoho z velitelských stanovíšť svazku nebo útvaru ženijního vojska, který plní úkoly v daném prostoru a má nezbytné prostředky pro spojení.

Velení ženijnímu vojsku při přechodu z mírového na válečný stav

Činnost ženijního vojska bude především ovlivňována: lhůtami bojové a mobilizační pohotovosti útvarů a svazků ženijního vojska, místy jejich dislokace, stupněm připravenosti a sladnosti těchto útvarů k plnění úkolů podle jejich bojového předurčení, stavem a rozsahem uskutečněných ženijních opatření na teritoriu již v době míru.

Při nenadálém napadení nebude ještě značná část ženijního vojska armádního a frontového kompletu schopna splnit plánovanou opatření v předpokládaných časech. Svazky a útvary ženijního vojska budou nuceny provádět mobilizaci a přesuny do prostorů bojové činnosti postupně, v závislosti na době dosažení plné bojové pohotovosti v prostorech zmobilizování. Přitom mobilizace a přesuny vojsk do operační sestavy budou narušovány jak úderem vysoce přesných zbraní, tak i letectvem, bojovou činností vzdušných výsadků a diverzních jednotek nepřítel.

Na základě těchto poznatků je nutné již v období zvýšeného ohrožení zabezpečit postupné a skryté mobilizační rozvíjení vybraných útvarů ženijního vojska (ženijních, ženijních zatarasovacích, ženijních opevňovacích a maskovacích), potřebných k ženijnímu zabezpečení odrazení agrese.

Svůj význam pro zabezpečení přípravy prvních obranných operací mají i ženijní opatření operační přípravy státního území, která jsou prováděna již v době míru. Patří k nim budování ochranných staveb na místech velení a ve vybraných prostorech bojového rozmístění vojsk, příprava a údržba komunikací ve vyhrazených prostorech a budování přepravišť na vybraných řekách, údržba vybudovaných objektů polní obrany, stálých lehkých a stálých těžkých opevnění, budování stálých zařízení pro ničení na komunikacích a údržba vyčleněných zdrojů pitné vody pro potřebu vojsk.

Celkový proces řízení a organizování ženijního zabezpečení první obranné operace ovlivní především faktor času. Proto je nutné, aby náčelník ženijního vojska kromě sledování vývoje situace na frontě znal jak počet, tak i bojeschopnost ženijních útvarů a svazků.

Velení ženijnímu vojsku při odrazení agrese

Při vedení obranné operace jsou plněny úkoly ženijního zabezpečení ničení nepřítel na dalekých přístupech, při jeho odra-

žení před předním okrajem obrany a v hloubce a při zničení nepřítel, který se vklíní do naší obrany.

Základním úkolem ženijního zabezpečení ničení nepřítel na dalekých a bližších přístupech k obraně je zřizování ženijních zátarasů. Cílem jejich použití je ztížení manévru a snížení tempa pohybu vojsk nepřítel, znemožnit mu zaujetí výhodných prostorů k soustředění útočného uskupení, způsobit mu ztráty na živé síle a technice, ale i psychologické škody. Přitom budou používány prostředky minování na dálku letectva a dělostřelectva, kterými může být front posílen v rámci koaličního strategického svazu.

Prostředky minování na dálku letectva je možné použít i na nedostatečně provedené pohyblivé cíle nepřítel v jeho taktické i operační hloubce. Prostředky dělostřelectva na zjištěné cíle v taktické hloubce nepřítel (do 30 km). Dělostřelecké prostředky mohou být použity v libovolném počasi bez ohledu na stav protivzdušné obrany nepřítel.

Návrhy na použití prostředků minování na dálku připravuje náčelník ženijního vojska, velitel letectva a velitel RVD frontu při práci ve skupině jaderného a palubního ničení. Po vyhlášení rozhodnutí velitele frontu na operaci stanoví odpovídající velitelé úkoly letectva a dělostřelectvu k použití prostředků minování na dálku.

Hlavními úkoly ženijního zabezpečení odrazení útoku, udržení stanovených čar (prostorů), a zabránění průlomu nepřítel do hloubky obrany jsou:

- narůstání hustoty ženijních zátarasů na zjištěných směrech útoku nepřítel,
- zdokonalování ženijního budování pásma obrany frontu,
- příprava a údržba sítě cest pro manévry vojsk a přepravišť přes vodní toky.

Narůstání hustot zátarasů začíná od zabezpečovacího pásma a dále v závislosti na pronikání vojsk nepřítel do hloubky obrany na směrech jeho úderu. K tomu se vyčleňují především pohyblivé odřady zatarasovacích pluků, divizí a armád prvního sledu, speciálně k tomu účelu vyčleněné ženijní útvary a také prostředky minování na dálku. V hloubce se dosahuje zvýšení hustoty zatarasení zřizováním minových polí, ničením cest, zřizováním uzlů zátarasů a ničením důležitých objektů.

Vytvoření systému zátarasů v pásmu frontu řídí náčelník ženijního vojska frontu. Zvláštní pozornost při přípravě návrhů na použití zátarasů věnuje otázkám organizace součinnosti s velitelem letectva a RVD frontu.

Náčelník ženijního vojska vede výkaz všech zátarasů zřízených v pásmu obrany frontu a organizuje informaci vojsk o zřízených zátarasech v jejich pásmech (úsecích, rajónech) bojové činnosti včetně minových polí zřízených prostředky minování na dálku.

Zdokonalování ženijního budování pásma obrany frontu se provádí všemi vojsky frontu po celou dobu vedení operace a zejména na směr hlavního úderu nepřítele. Jestliže některé svazky druhého sledu dostanou úkol k odražení útoku nepřítele z ženijně nevybudovaných čar, je nezbytné při stanovení úkolů uvažovat tak, aby po zaujetí stanovených čar měla vojska čas na jejich ženijní budování nejméně v objemu prací prvního pořadí.

Při vedení obranné operace raketová a protiletadlová raketová vojska mohou zaujmout dříve připravené záložní prostory. V takovém případě, pro budování nových záložních prostorů, bude účelné posílit je ženijními opevňovacími jednotkami.

Příprava a údržba sítě cest a přeprav přes vodní překážky se v pásmu frontu uskutečňuje s cílem zabezpečit manévry vojsk v pásmu armád prvního sledu a v hloubce obrany frontu. V pásmu obrany armád prvního sledu je tento úkol plněn jejich silami. Pro manévry svazky druhého sledu frontu, zaujímajících obranu v pásmech obrany armád, jsou využívány cesty, které již jsou vybudované v jejich pásmech obrany. K údržbě těchto cest na dobu přesunu druhého sledu frontu je možné použít ženijní silniční a pontonové útvary frontové podřízenosti.

Zničení nepřítele, který se vklíní do naší obrany, je možné uskutečněním armádního a frontového protiúderu. **Při tom hlavními úkoly ženijního zabezpečení jsou:** rozšíření systému ženijních zátarasů na směrech vklínění uskupení nepřítele, ženijní budování čar zasazení k provedení protiúderů, příprava a údržba cest a přeprav pro přesun a rozvinutí vojsk provádějících protiúder, zřízení průchodů v zátarasech nepřítele na cestách přesunu a

na čarách rozvinování, přikrytí boků při jejich rozvinování k provedení protiúderů.

Náčelník ženijního vojska frontu je povinen včas vyhodnotit situaci v ženijním zabezpečení a předložit veliteli frontu své návrhy k organizaci ženijního zabezpečení frontového protiúderu.

Při organizaci součinnosti prováděné velitelem frontu věnuje náčelník ženijního vojska zvláštní pozornost splnění úkolů ženijního zabezpečení přesunu a rozvinování vojsk druhého sledu frontu. Organizace součinnosti k otázkám zřízení ženijních zátarasů je uskutečňována v průběhu příprav plánu komplexního ničení nepřítele k provedení frontového protiúderu.

Situace v pásmu obrany frontu v době přijetí rozhodnutí k provedení frontového protiúderu může být značně složitá. Směr protiúderu a čáry rozvinování druhého sledu frontu mohou být určeny teprve v rozhodnutí velitele frontu. Proto náčelník ženijního vojska musí včas vytvořit takové uskupení ženijního vojska, které by mohlo zabezpečit libovolnou variantu provedení protiúderu.

Ženijní silniční svazky je třeba rozmístit v blízkosti druhého sledu a musí být připraveny v pohotovosti organizovat údržbu cest a přeprav nebo je vybudovat na novém směru. Pontonové svazky (útvary) je přitom vhodné rozmístit v blízkosti širokých a středních řek a mít je v pohotovosti k provedení manévru na dříve připravené nebo na nové směry. Ženijní zálohu je také vhodné rozmístit v blízkosti druhého sledu.

Po vyhlášení rozhodnutí velitele frontu náčelník ženijního vojska zpracovává plán ženijního zabezpečení protiúderu, připravuje nařízení pro ženijní zabezpečení armádám prvního a druhého sledu a vydá bojová nařízení ženijnímu vojsku frontové podřízenosti.

Rízení ženijního zabezpečení frontového protiúderu uskutečňuje náčelník ženijního vojska z toho místa, na kterém se nachází velitel frontu. Na tento časový úsek se může ve frontu vytvářet pomocné velitelské stanoviště.

□

Praxe vojsk potvrzuje, že stále nejsou doceněny otázky velení při použití všech druhů zátarasů, normy pro budování obrany, otázky maskování a ochrany proti vysoce přesným zbraňím nepřítele a možnosti nepřítele v provádění minování na dálku na naše druhé sledy a zálohy operačních stupňů.

Proto při všech VŠC a taktických cvičeních s vojsky je zapotřebí procvičovat součinnost při zatarasování a odtarasování při vedení bojové činnosti v zatarasovaných prostorech a řešit otázky ženijního budování čar, postavení vojsk a jejich prostorů soustředění a míst velení.

VELENÍ CHEMICKÉMU VOJSKU

Velení chemickému vojsku zahrnuje plnění těchto rozhodujících — hlavních úkolů:

- nepřetržitě získávání, shromažďování, studium a hodnocení situace nepřítele a vlastních vojsk,
- sledování radiační, chemické a bakteriologické (biologické) situace,
- přijetí rozhodnutí a stanovení úkolů podřízeným náčelníkům a štábům i útvarům a jednotkám chemického vojska,
- plánování činnosti chemického vojska,
- organizace součinnosti, organizace a plnění opatření ke zvyšování (udržování) bojové pohotovosti chemického vojska a trvalé zabezpečování jeho bojeschopnosti,
- politická práce, technické a týlové zabezpečení,
- organizace systému velení a spojení, včetně využívání výpočetní techniky,
- přímé řízení přípravy chemického zabezpečení a stálá kontrola plnění stanovených úkolů spojená s účinnou pomocí u útvarů a jednotek chemického vojska, ale i další.

Značný vliv na plnění rozhodujících úkolů velení budou mít nově zaváděné prostředky ničení u nepřítele, a to včetně nových zbraní hromadného ničení. Lze očekávat, že v případě zahájení nebo při vedení bojové činnosti se mohou vyskytnout nové typy otravných látek, a to binárních nebo vicesložkových, dále i otravné látky připravené na bázi přírodních jedů, toxinů atd. Spolu s konvenčními prostředky ničení, které mohou působit do celé hloubky

operační sestavy a tím způsobit ztráty chemickým zálohám svazků i svazu, bude řešení otázek velení mít svoje zvláštnosti. Mezi základní z nich je možné zařadit možnost rychlé změny situace u vojsk, jejich vyšší pohyblivost a manévrovost, celkový nárůst dynamičnosti situací, nutnost zkrácení času na přípravu plnění jednotlivých opatření chemického zabezpečení v důsledku častého přechodu od jednoho způsobu bojové činnosti ke druhému. Specifikou chemických jednotek, útvarů pak bude ta skutečnost, že jako jedny z prvních se budou setkávat s použitými prostředky ZHN, na štábech zase budou mezi prvními znát výsledky použití ZHN nepřitelem právě příslušníci chemického vojska. To vyžaduje zvýšenou pozornost věnovat problematice psychologické přípravy.

Skutečnost, že v případě použití ZHN nepřitelem budou štáby a jednotky chemického vojska působit dlouhodobě v zamořených prostorech v prostředcích individuální ochrany vedle již uváděné psychologické přípravy vyvolá potřebu přijímat k zabezpečení nepřetržitěho velení i další opatření. Mezi ně patří např. využívání světelných a akustických signálů, výrazné označení velitelů a ostatních řídicích funkcionářů na prostředcích individuální ochrany atd.

Pro útvary a jednotky speciální očišty, které rozvíjejí místa speciální očišty ve prospěch štábů a vojsk, má zvláštní důležitost součinnost mezi veliteli MSO a veli-

teli zamořených jednotek. Praxe potvrzuje, že zabezpečit tuto součinnost je obtížné i při taktických a odborných taktických cvičeních. Aniž bychom zde popisovali technickou stránku problému, musíme upozornit opět na skutečnost, že vojska při již dříve na místo speciální čistý zpravidla po několikahodinovém pobytu v prostředcích individuální ochrany po značné fyzické i psychické zátěži. Za této situace je možné splnit úkol odstranění následků po zamoření jen za předpokladu časově krátké, ale přitom obsažné součinnosti mezi veliteli a při důsledném respektování dohodnuté činnosti. Často ale při cvičeních dochází k tomu, že vševojskoví velitelé na místě speciální čistý přestávají velet, tím dochází k prodlužování doby čistý, nebo v některých případech část jednotek čistý ani nevykonala. Proto je důležité, aby všichni velitelé se svými útvary a jednotkami alespoň jednou za výcvikový rok při taktických cvičeních prošli místem speciální čistý.

Od všech náčelníků i velitelů štábů daná problematika vyžaduje uvádět do praxe vše nové, progresivní, i to, co vyžaduje realizovat v praxi vědeckotechnický pokrok.

Zvláštní místo při řešení otázek chemického zabezpečení patří dosud opomíjenému používání polí ohňových fúgasů ve spojení s ženijními zátarasy, byť i improvizovanými. Dále používáním dýmu k maskování objektů bychom snížili účinky vysoce přesných zbraní nepřítele na naše vojska. Tuto problematiku je nezbytné nadále teoreticky rozpracovávat na všech stupních velení, vojenských školách, ale i v praxi a na cvičeních všech typů pravidelně ověřovat.

K získání potřebného času pro plánování a řízení plnění opatření chemického zabezpečení i k vyhodnocování účinků ZHN nepřítele na naše vojska je nezbytné **v hromadném měřítku do vojsk a štábů zavádět a využívat prostředky automatizace velení** s dokonalým programovým vybavením, možnostmi předávání nařízení, hlášení, informací i výpočtů mezi místy velení v horizontální i vertikální struktuře.

V současné době jsou vytvořeny dobré předpoklady k plnění tohoto úkolu zavedením počítačů POTAS na stupeň vševojskového svazku a na radiační střediska armád i frontu. Radiační střediska armád i frontu jsou ještě vybavena terminálovými pracovišti počítačů řady ADT. Tento systém umožňuje, jak bylo při cvičeních ověřeno, zkrátit výpočty, vydávání nařízení, předávání informací a hlášení 3 až 5krát. Na druhé straně však vyžaduje zvýšit pro-

fesionální připravenost všech důstojníků chemického vojska na operačních i taktických štábech a centralizaci programového vybavení za řízení SCHV FMNO.

Závažným momentem pro urychlení přípravy podkladů pro rozhodovací procesy velitelů všech stupňů je i přesná znalost radiační, chemické, bakteriologické (biologické) situace v prostoru jejich činnosti. To vyžaduje její rychlé zjištění, zpracování a předání nadřízeným stupňům velení. K zabezpečení tohoto požadavku je proto nezbytné se zaměřit na dva základní problémy.

Prvním problémem je přesné zvládnutí a realizace úkolů stanovených rozkazem ministra národní obrany č. 0011 z 28. srpna 1987 k zavedení vojskového podsystemu jednotného systému zjišťování a vyhodnocování rozsahu a následků použití zbraní hromadného ničení. Zde jde i o zkracování časových norem stanovených k vyhodnocování získaných údajů prostředky chemického, radiačního, bakteriologického (biologického) průzkumu příslušníky radiačních středisek armád, frontu a FMNO a náčelníky chemické služby útvarů, a to zejména s využitím výpočetní techniky a dalším zvýšením profesionality důstojníků, praporčků chemického vojska.

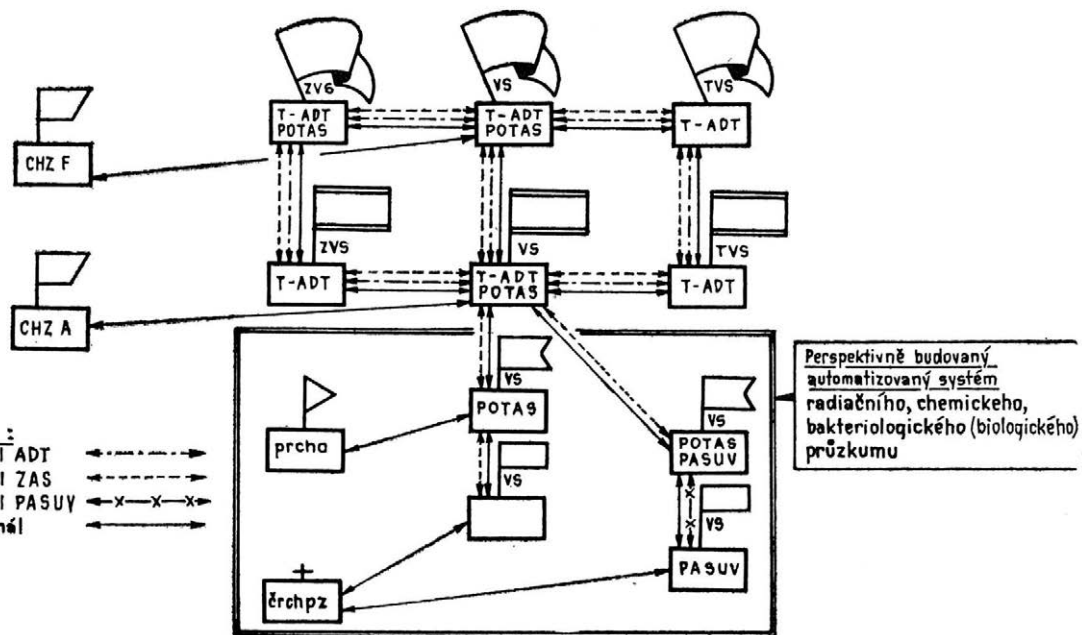
Druhým problémem, kde nositelem musí být v současném období správa chemického vojska, je **postupné vytvoření automatizovaného systému pro radiační, chemický, bakteriologický (biologický) průzkum.** Při řešení tohoto okruhu otázek je nezbytné postupovat tak, aby byly využity zavedené systémy automatizace, efektivně vynakládány prostředky a plně využity současné i budoucí výsledky vědeckotechnického pokroku, ale i tak, aby byly respektovány požadavky standardizace a unifikace v rámci armád členských států Varšavské smlouvy.

Konečným cílem automatizovaného systému radiačního a chemického průzkumu je mít ve štábech v reálném čase přehled o radiační a chemické situaci v zájmovém prostoru. Kromě přehledu budou nepřetržitě k dispozici i údaje o vlivu této situace na bojeschopnost vojsk. Tohoto cíle bude dosahováno postupně v závislosti na rozvoji a zavádění nových přístrojů radiačního a chemického průzkumu a prostředků automatizace a přenosových cest.

Současné a zaváděné systémy výpočetní techniky a jejího programového vybavení kladou **specifické požadavky i na přípravu budoucích důstojníků, praporčků** ve vojenských školách. Vojenské školy je z těchto důvodů třeba vybavovat i nadále nově zaváděnou výpočetní technikou, programo-

Legenda :

- Utajený kanál ADT $\longleftrightarrow$
- Utajený kanál ZAS $\longleftrightarrow$
- Utajený kanál PASUV $\longleftrightarrow$
- Neutajený kanál $\longleftrightarrow$

Ofc.

vou bázi a za základ zvýšení kvality přípravy posluchačů škol požadovat v prvním pořadí dokonale zvládnutí výpočetní techniky vědeckopedagogickým sborem. Po té pak vyžadovat zvládnutí výpočetní techniky v plném rozsahu posluchači. K tomu zaměřit nejen výuku ve školách (semináře, velitelsko-štabní cvičení, takticko-odborná cvičení a další), ale zejména praxi posluchačů u vojsk za trvalého řízení učitelů.

Velení chemickému vojsku je uskutečňováno z míst velení náčelníků chemického vojska frontu, armád umístěných na velitelských stanovištích. Současně s nimi jsou rozmístěna i radiální střediska frontu a armád. Na záložních velitelských stanovištích jsou části správy (oddělení) chemického vojska s částí sil a prostředků radiálních středisek — minimálně s jednou směnou. Místa velení musí plnohodnotně, v případě potřeby i samostatně řešit komplexně plánování a plnění úkolů chemického zabezpečení v obranné operaci. Na týlových velitelských stanovištích daných stupňů velení musí mít NCHV frontu (armády) orgány, které zabezpečují realizaci otázek chemického technického zabezpečení v celém objemu a současně mohou pomoci realizovat úkoly chemického zabezpečení jednotkami, útvary chemického vojska ve prospěch týlu.

Na stupni vševojskového svazku je hlavním místem velení místo náčelníka chemické služby na velitelském stanovišti svazku společně s výpočetní analytickou skupinou vybavenou počítačem POTAS, případně i systémem PASUV.

U brigády chemické ochrany se k velení zřizují velitelské a týlové velitelské stanoviště. To platí v případě, že z brigády je vytvořena jedna chemická záloha frontu. Jak potvrzuje praxe, ne vždy je možné splnit nejzávažnější úkoly chemického zabezpečení frontu jednou chemickou zálohou. Často je nutné z hlediska prostorového rozmístění zabezpečovaných objektů dělit brigádu chemické ochrany na dvě chemické zálohy. V tom případě se dvě

místa velení (VS a TVS) pro nedostatek spojovacích prostředků rozvinují jen u té zálohy, která je vytvořena z více útvarů brigády. Nedostatek spojovacích prostředků je i jedním z důvodů, proč je velení dvěma chemickým zálohám obtížné a když dojde k vyřazení části těchto prostředků často i neuskutečnitelné. V případě, že nebude možné pro nedostatek spojovacích prostředků, ale i z jiných důvodů (obtíže s týlovým a technickým zabezpečením) vytvořit dvě chemické zálohy, bude brigáda zvětšovat akční rádius svého bojového použití dočasným rozmístováním svých praporů do blízkosti zabezpečovaných objektů. Tento způsob rozmístění brigády vytváří lepší podmínky pro velení NCHV frontu i veliteli brigády.

Ani v armádním kompletu chemického vojska není zabezpečeno nepřetržité velení bez problémů. Náčelníku chemického vojska je podřízeno radiální středisko, které je rozmístěno na VS a ZVS, prapor chemické ochrany a dvě samostatné rotty radiálního a chemického průzkumu. V současnosti je ze všech podřízených chemických útvarů vytvářena jedna chemická záloha, které velí velitel praporu chemické ochrany. Tímto způsobem se sice zjednoduší velení pro náčelníka chemického vojska armády, ale podstatně se ztíží podmínky pro velení veliteli a štábu praporu chemické ochrany. Samostatným problémem je velení praporu odmožování výstroje, který je zpravidla rozmístován v týlovém prostoru.

Z tohoto je zřejmé, že bude třeba hledat a zkoušet různé způsoby velení chemickým kompletům na operačním stupni a volit v závislosti na situaci i optimální řešení.

U útvarů chemického vojska jsou místy velení velitelská stanoviště veliteli útvarů. U ohňometných a zadýmovacích praporů jsou navíc zřizována velitelsko-pozorovací stanoviště.

Systém velení u chemického vojska a způsob přenosu dat mezi místy velení je znázorněn na obrázku.

□

V článku byly rozebrány současné a perspektivní problémy velení chemickému vojsku v obranných operacích a též vysloveny názory na jejich řešení. Hledat

další způsoby zkvalitňování velení chemickému vojsku je jednou z cest ke zvýšení jeho bojeschopnosti.

ZABEZPEČENÍ SPOLEHLIVÉHO SPOJENÍ V OBDOBÍ PŘÍPRAVY A VEDENÍ OBRANNÉ OPERACE

Organizace spojení při přípravě a vedení obranné operace bude obdobně jako při přípravě útočné operace ovlivňována řadou operačních faktorů, jako je cíl, charakter, rozmach a úkoly operace, dále bojovou a operační sestavou vojsk a jejich úkoly, přijatým systémem velení vojskům, požadovanými toky informací na hlavních informačních směrech, činností a působením zbraňových a technických prostředků nepřítelů, fyzikálními a geografickými podmínkami prostoru.

Kromě těchto faktorů na organizaci spojení bude mít ještě bezprostředně vliv:

- stupeň připravenosti teritoria z hlediska zabezpečení spojení,
- naplněnost spojovacích svazků, útvarů a jednotek spojovací technikou, vojáky z povolání a základní služby a stupeň připravenosti k plnění odborných úkolů,
- reálná doba, která bude k dispozici k plánování a organizaci spojení,
- zámysl organizace spojení nadřazeného stupně.

K organizaci spojení v období přípravy a vedení obranné operace se využívají rádiové, radioreléové, troposférické, kosmické, linkové (kabelové) a pohyblivé spojo-

vací prostředky. Při plánování a praktickém zabezpečení spojení je potřebné počítat s komplexním využitím všech dostupných technických spojovacích prostředků a vycházet ze zásady, že **hlavním spojovacím prostředkem je ten prostředek, který v dané bojové situaci plně zabezpečuje potřeby velení vojskům.**

V každém případě je třeba ke spojení, především v období přípravy, využívat takové prostředky, které maximálně zabezpečí utajení předávané informace. Těmto požadavkům odpovídá v nejvyšší míře spojení, které je organizováno po linkových (kabelových) kanálech s využitím utajovacích zařízení zaručené kryptologické odolnosti. Krátkovlnné rádiové prostředky se budou k předávání operačních informací využívat jenom v případech, kdy spojení jinými prostředky ve stanovené době nemůže být zabezpečeno.

Významnou součástí systému velení v obraně je spojovací soustava, která zabezpečuje předávání (doručování) informací (bojových dokumentů), vedení hovorů velitelů a funkcionářů štábů a vzájemnou výměnu údajů v automatizovaných informačně výpočetních a speciálních systé-

mech. Výstavba a rozvíjení spojovací soustavy se uskutečňuje v souladu s přijatou organizací velení a úkoly stanovenými vojskům. V období přípravy a vedení obranné operace zvlášť významný úkol při zabezpečení velení připadá stacionárním spojovacím soustavám generálního štábu, ale i vojenských okruhů a svazů. Jejich základ tvoří především vybudované spojovací uzly chráněných míst velení a stacionární spoje. **Stacionární spojovací síť musí být budována tak, aby zabezpečila velení vojskům:**

- při jejich každodenní činnosti,
- při uvádění vojsk do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti, operačním rozvíjením vojsk a uskutečňování prvních operací.

Stacionární spojovací soustava musí být rozvíjena tak, aby zabezpečila spojení z míst velení stále dislokace vojsk, při neočekávaném napadení nepřítelem, dále z předem připravených stálých velitelských stanovišť po vyvedení vojsk do záložních prostorů, ze záložních prostorů míst velení a při rozvíjení pohyblivých míst velení. Musí být budována tak, aby vyžadovala minimální zesílení polními spojovacími prostředky. Přechodem z mírového na válečný stav je nutné stacionární spojovací soustavy zesílit v potřebném rozsahu polními spojovacími prostředky. V průběhu bojové činnosti se na stupni frontu, armády a ve frontovém letectvu rozvíjejí polní spojovací soustavy. Ke zvýšení odolnosti spojení přispívá soustava VČ vládního spojení, která se buduje na základě speciálních (zvláštních) uzlů (stanic) VČ vládního spojení, kanálů státních spojovacích sítí a polních sítí VČ vládního spojení, rozvíjených v době války. Vojenské spojovací soustavy, stacionární i polní se navzájem propojují se spojovací soustavou VČ vládního spojení za účelem vytváření oklikových spojů a možnosti provádění manévru kanály při ztrátě spojení na hlavních informačních směrech.

Základním prvkem stacionární spojovací soustavy v obraně jsou stacionární spojovací uzly, které se zřizují v chráněných, a když to není možné, tak v nechráněných objektech. Zabezpečují velení vojskům jak v míru, tak i za války. Musí být spolehlivě připojeny k objektům státní spojovací sítě s možností vyčleňování kanálů. Stacionární spojovací uzly jsou součástí stacionární opěrné spojovací sítě. Ta je tvořena bráněnými opěrnými a pomocnými spojovacími uzly, chráněnými rádiovými vysílacími a přijímacími středisky, uzly a stanicemi kosmického spojení, linkovými (kabelovými), radioreléovými a troposférickými spoji FMNO, kanály vlastní státní spojovací sítě i spojeneckých států. V některých případech úlohu opěrných spojovacích uzlů mohou plnit také spojovací uzly míst velení. K tomu, aby stacionární opěrná spojovací síť plnila své poslání, musí být vícekanálová, široce rozvíjená s dostatečným množstvím oklikových spojů. Dále na důležitých informačních směrech musí umožňovat přechod z jednoho typu spojení na druhý. Např. při vyřazení linkového spojení je zapotřebí, aby umožňoval přechod jak na radioreléové, tak i na troposférické spojení a naopak.

Při plánování spojení v prvních operacích je nutné na všech stupních velení brát v úvahu všechny možné varianty zahájení války nepřítelem, rozpracovat sladěné plány spojení jak pro obrannou, tak i protiútočnou operaci. Plánování spojení se zabezpečuje už v míru a zahrnuje zpracování plánů spojení jak pro první operace počátečního období války, tak i pro řízení mobilizačního rozvíjení vojsk a zpracování příslušných organizačních dokumentů.

Spojení v obranné operaci musí zabezpečit velení vojskům a jejich součinnost při vedení bojové činnosti v zabezpečovacím pásmu, při vedení boje za udržení hlavního pásma obrany a při ničení nepřítele vklíněného do hloubky obrany. Plánování spojení je zabezpečováno na základě rozhodnutí velitele příslušného stupně, v souladu s nařízením pro spojení nadřízeného štábu (pokyny náčelníka štábu) s přihlédnutím k možnostem spojovacích sil a prostředků. Přitom musí být splněny požadavky na stálou pohotovost spojení k zabezpečení velení vojskům při překvapivých úderech nepřítele.

Při plánování spojení v prvních operacích počátečního období války je potřebné brát v úvahu možnosti:

- překvapivého vzdušného a pozemního napadení administrativních, průmyslových a vojenských objektů nepřítelem současně na celém teritoriu prostoru válečné činnosti,
- hromadného vysazení diverzních skupin a jiné činnosti, která bude zaměřena v prvé řadě na dezorganizaci systému velení vojskům a zbraňovým systémům,
- zabezpečení velení vojskům při vedení války jak konvenčními, tak i jadernými zbraněmi,
- použití vysoce přesných zbraní nepřítelem, samonaváděcích systémů na zbraň a prostředky, které vyznačují elektromagnetickou, tepelnou energii,
- použití prostředků radioelektronického boje,

— nedokončeného rozvinutí vlastních spojovacích prostředků.

Včasné plánování spojení v prvních obranných operacích počátečního období války je nutné z hlediska možných způsobů zahájení války zabezpečovat ve dvou variantách: pro případ, kdy jsou vlastní vojska rozvíjena a zaujmají operační sestavu pro obrannou operaci v předstihu a pro případ, kdy se obranné uskupení vojsk bude vytvářet již při nenadálém napadení nepřitelem.

Spojení v obranné operaci musí být odolné a schopné zabezpečit velení vojskům i při hlubokém vniknutí nepřítelů do obrany. Hlavní spojující osa se zpravidla rozvíjí na hlavním směru působení vojsk frontu (armády). Opěrné (pomocné) spojující uzly budou rozvíjeny tak, aby bylo možné zabezpečit spojení s místy velení svazů (svazků), zároveň i s pozemními prvky průzkumných úderných a průzkumných palebných kompletů, na plánovaných čarách protiútoků (protiúderu), s protitankovými zálohami a pohyblivými oddády zatarasovacími na čarách jejich rozvíjení. V praxi se předusměrní opěrné spojující uzly rozvíjejí na čarách rozmístění míst velení svazů a útvarů prvního sledu. Spojující soustavu je zapotřebí budovat tak, aby umožňovala bez velkých zásahů plynulý přechod frontu (armády) do protiútoků.

Rádiové, kosmické a troposférické přímé spoje, spojující směry mezi místy velení a polní poštovní spojení je v obranné operaci organizováno na stejných principech jako v útočné operaci. Kromě rádiových sítí a směrů, organizovaných v útoku, se mohou navíc vytvářet rádiové sítě centralizovaného velení s útvary, které vedou činnost v zabezpečovacím pásmu a s předusměrněnými oddády divizí prvního sledu. Při bojové činnosti za použití i bez použití jaderných zbraní je nutné věnovat zvláštní pozornost spojení pro zabezpečení velení raketovému vojsku. Pozornost je soustředěna především na organizaci spojení se speciálně vyčleněnými silami a prostředky, které jsou začleněny do bojové pohotovosti a předurčené k zasazení vstřícně odvetného úderu na objekty prvního pořadí nepřítelů, dále na vojska bránící zabezpečovací pásmo a na uskupení vojsk, jež je tvořeno k udržení hlavního pásma obrany, s druhými sledy a zálohami, pohyblivými zatarasovacími oddády, frontovým letectvem a vojskem protivzdušné obrany, s údernými výsadkovými útvary a jednotkami.

Spojení s hotovostními silami a prostředky vyčleněnými k zasazení úderů na

objekty prvního pořadí bude organizováno zásadně po kanálech stacionární spojující soustavy se zálohováním polními prostředky. Spojení s útvary v zabezpečovacím pásmu je pak organizováno buď přímo, nebo přes spojující uzly svazků prvního sledu. Pro organizaci spojení s uskupeními vojsk, která budou předurčena k udržení hlavního pásma obrany, je zapotřebí přednostně využívat stacionární síť.

Součinnostní spojení v obranné operaci mezi vševojskovými armádami, motostřeleckými a tankovými divizemi, s RVD, dělostřeleckými skupinami, údernými výsadkovými útvary, protitankovými zálohami a pohyblivými oddády zatarasovacími se organizuje po kanálech opěrné spojující sítě a přes spojující uzly velitelského stanoviště nadřazeného štábu. V některých případech může být součinnostní spojení mezi armádami, divizemi organizováno přímými troposférickými nebo radioreléovými spoji. Součinnostní spojení rádiovými prostředky je zabezpečováno v rádiových sítích a směrech, které jsou organizovány k tomuto účelu nadřazeným štábem, nebo na rádiovém směru zřízeném po vzájemné dohodě mezi náčelníky spojujících vojsk spolupůsobících svazů (útvary). Součinnostní spojení vševojskových svazů a svazků s letectvem, protiletadlovými raketovými svazky a stíhacím letectvem je organizováno v jednotném systému centralizovaného bojového velení frontového letectva. Součinnostní spojení a spojení vzájemného uvědomování společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu (armády) s velitelským stanovištěm vojska PVOS, divizemi vojska PVOS je především zabezpečeno jak po vyčleněných kanálech, tak i v rádiových sítích (směrech) organizovaných v jednotném systému.

Zvláštní pozornost si zasluhuje plánování a organizace spojení při uskutečnění protiútoků (protiúderu) vojsky frontu (armády). Organizace spojení vychází ze sestavy protiúderného uskupení, stanovených čar rozvíjení vojsk, os přesunu vojsk, úkolů a směru činnosti a prostorů rozvíjení míst velení svazů (svazků) uskutečňujících protiútok (protiúder). Řízení přesunu vojska PVOS je především zabezpečeno ne cestou důstojnických regulačních stanovišť a orgánů silniční a pořádkové služby.

Spojení důstojnických regulačních stanovišť a orgánů silniční a pořádkové služby s místy velení frontu (armády) je organizováno po kanálech vyčleněných ve stacionární opěrné spojující síti a po kanálech vyčleněných ve státní spojující síti, dále ve speciálních rádiových sí-

tích, pohyblivými prostředky, přes rozvinutá místa výměny polního poštovního spojení na osách přesunu míst velení. Prostředky přímých spojů se přesunují s příslušnými veliteli (štáby) a musí být neustále v pohotovosti k okamžitému použití. Zvláštní pozornost při vedení protitoku (protiúderu) je třeba věnovat organizaci a zabezpečení spojení s prvky operační sestavy frontu (armády) vytvářenými k rozvíjení dosaženého úspěchu (operační manévrovací skupinou, taktickými a operačně taktickými výsady a dalšími prvky). Spojení se vševojskovými svazky (svazky), raketovým vojskem, dělostřeleckými svazky (útvary), vojskovým a frontovým letectvem, s vojsky a útvary PVO, údernými výsadečnými svazky a útvary, protitankovými zálohami a pohyblivými odřady zatarasovacími se organizuje podle stejných zásad jako při útočné operaci.

S určitými zvláštnostmi je nutné počítat při organizaci spojení při obraně vodních překážek, velkých měst a průmyslových aglomerací, horských pásem a při vynuceném odchodu vojsk.

Budování a rozvíjení spojovacích soustav na všech stupních velení je podmíněno požadavky na zabezpečení její vysoké bojové pohotovosti, odolnosti, mobilnosti, průchodnosti a bezpečnosti při dodržení hlavních zásad organizace spojení. Tvorivý přístup k plnění těchto požadavků a zásad, neustálé hledání nových, efektivnějších způsobů organizace spojení v souladu s nepřetržitě se měnící situací, je jednou z nejdůležitějších podmínek úspěšného plnění hlavního úkolu, zabezpečení nepřetržitosti velení vojskům. V období přípravy k vedení obranné operace je požadavek na vysokou bojovou pohotovost spojovací soustavy, která spočívá v její způsobilosti

v jakoukoli dobu a za jakýchkoli podmínek plnit úkoly zabezpečení velení vojskům, silám a bojovým prostředkům, tím nejzávažnějším požadavkem, kterému je zapotřebí věnovat zvláštní pozornost. Zvyšování bojové pohotovosti spojovací soustavy a spojovacích vojsk v současných podmínkách znamená rozvíjet její nejdůležitější prvky jako stálou pohotovost k zabezpečení velení vojskům a k mobilizaci, přiblížení v maximální možné míře organizačních struktur spojovacích svazků a útvarů válečné organizaci a jejich naplnění a zabezpečení vším potřebným, udržováním spojovací techniky v neustálé pohotovosti k okamžitému použití, vysokou odbornou a bojovou připraveností, politickým a morálním stavem, organizovaností a kázní příslušníků spojovacího vojska. Příprava stacionární spojovací soustavy a spojovacích svazků, útvarů musí být vedena tak, aby zabezpečila plnění svých úkolů v nejsložitějších a ztížených podmínkách. Je nutné ji neustále zdokonalovat a zabezpečovat splnění hlavních opatření, která jsou stanovena ke zvýšení jejich pohotovosti a musí být v předstihu před plněním opatření štáby, vojsky a bojovými prostředky. Toho je možné dosáhnout pouze zkracováním doby potřebné pro přechod spojovací soustavy a spojovacího vojska z mírového na válečný stav, perspektivním plánováním rozvoje spojovací soustavy a důslednou realizací plánů spojení, přesně organizovanou a náročnou bojovou dozorcí službou na spojovacích uzlech a ostatních objektech velení a spojení s nepřetržitým provozem, dále vytvářením spojovacích útvarů se stálou bojovou pohotovostí a vysokou mobilizační připraveností vojsk a dalších opatření, na jejichž realizaci bude záviset úspěch prvních operací i výsledek války.

VELENIE TECHNICKÉMU ZABEZPEČENIU

Velenie technickému zabezpečeniu vojsk sa tesne viaže na celkový systém velenia vojskám.

Úroveň pripravenosti technických funkcionárov na velenie vojskám je jedným z dôležitých faktorov, ktorý má vplyv na zabezpečenie bojovej pohotovosti ČSLA. Velenie technickému zabezpečeniu pri príprave obrannej operácie spočíva v cieľavedomej činnosti funkcionárov technického zabezpečenia frontu, armády pre zabezpečenie úloh rozhodnutia veliteľov týchto stupňov. Podstata riadenia technického zabezpečenia spočíva vo všestrannej činnosti zástupcov veliteľov pre výzbroj, funkcionárov jeho štábu a správ v riadení podriadených zložiek a útvarov. **Hlavným cieľom velenia technického zabezpečenia je dosiahnuť maximálnu efektívnosť využitia síl a prostriedkov TEZ v podmienkach konkrétnej situácie pri príprave a vedení obrannej operácie.** Ďalším cieľom je zabezpečiť vysokú úroveň bojovej činnosti a možnosti vojsk po dlhý čas viesť túto činnosť.

Riadenie technického zabezpečenia spočíva okrem iného v cieľavedomom pôsobení veliteľov, zástupcov veliteľa pre výzbroj, štábov vyzbrojovania a technického zabezpečenia, náčelníkov služieb pre zabezpečenie vysokej bojovej pohotovosti výzbroje a techniky do začiatku a v priebehu obrannej operácie.

Riadenie technického zabezpečenia zahŕňa:

- nepretržitý zber informácií o operačnej technickej a tylovej situácii,
- včasné zdôvodnenie a prijatie rozhodnutia o použití síl a prostriedkov technického zabezpečenia, ich manévru a doručenia úloh k podriadeným,
- plánovanie technického zabezpečenia s cieľom maximálneho komplexného využitia kapacitných možností všetkých síl a prostriedkov a včasného vytvorenia operačnej zostavy vojsk,
- organizáciu a zabezpečenie spoľahlivého spojenia, nepretržitej súčinnosti s orgánmi technického zabezpečenia teritória, vojsk, vo vnútri štábu frontu a medzi náčelníkmi služieb, ako aj útvarmi technického zabezpečenia frontu a armády,
- organizáciu nepretržitej kontroly za splnením vydaných rozhodnutí,
- organizáciu splnenia opatrení na zvyšovanie bojovej pohotovosti prostriedkov technického zabezpečenia, ich ochrany a obrany,
- priame riadenie útvarov technického zabezpečenia frontu a armády pre plnenie bojových úloh a vykonávanie stredných opráv výzbroje a techniky.

Nevyhnutnou podmienkou úspešného splnenia týchto úloh je zabezpečenie správneho rozdelenia povinností medzi jednotlivých funkcionárov štábu vyzbrojovania a

technického zabezpečenia a služieb podriadených zástupcovi veliteľa pre výzbroj frontu a armády.

Pre velenie technickému zabezpečeniu sa vytvára systém riadenia, ktorý zahŕňa:

- riadiace orgány technického zabezpečenia frontu a armády,
- miesta velenia,
- spojovaciu sústavu,
- prostriedky automatizácie riadenia.

Riadiace orgány technického zabezpečenia tvoria funkcionári štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia a jednotlivých služieb, plnia úlohy podľa poslanca a funkčného zaradenia. Hlavnú úlohu v procese riadenia má veliteľ a štáb daného stupňa, ktorí plnia úlohy vševojskovej charakteru. Zástupcovia veliteľa pre výzbroj, štáb vyzbrojovania a technického zabezpečenia, náčelníci služieb vyzbrojovania a technického zabezpečenia, veliteľia a štáby útvarov a zväzkov technického zabezpečenia riešia úlohy spojené s priamym riadením a celým technickým zabezpečením obrannej operácie. Ostatní funkcionári, ako je zástupca veliteľa pre tylo, veliteľia druhov vojsk a náčelníci služieb riešia úlohy technického zabezpečenia svojich vojsk a služieb a úzko spolupracujú so zástupcom veliteľa pre výzbroj, jeho štábom a službami. K tomu je nevyhnutné, aby na tylovom veliteľskom stanovišti mali jedného styčného dôstojníka, s ktorým je možné riešiť súčinnosťné otázky.

Riadenie technického zabezpečenia sa uskutočňuje z tylového veliteľského stanovišta (TVS) frontu a armády. Časť ľudí sa vyčleňuje na veliteľské stanovište a záložné veliteľské stanovište. Spoločnou časťou TVS je **stredisko riadenia technickým zabezpečením** frontu (armády). Pohyblivé strediská technického zabezpečenia slúžia na operačnom stupni na centralizáciu riadiacich orgánov, pre komplexné využitie prostriedkov spojenia a automatizácie velenia. Napr. v Sovietskej armáde boli vybudované a úspešne vyskúšané strediská velenia z niekoľkých štábných automobilov typu „Sejř“. Po jednom takom automobile majú zástupca veliteľa pre výzbroj, štáb vyzbrojovania a technického zabezpečenia — tanková a automobilová služba, služba raketového a delostreleckého vyzbrojovania, metrologická služba. V jednom štábnom automobile majú zabudované výpočtové stredisko. V ďalších prostriedkoch sú vybudované pracoviská pre dôstojníkov a náčelníkov so spojovacími prostriedkami, rôzne informačné tabule, ktoré zabezpečujú informácie o technickej a vševojskovej situácii. Pre zabezpečenie včasného plánovania obrannej operácie sa pred-

kladá mať pripravenú skupinu plánovania technického zabezpečenia, zloženú z dôstojníkov vyzbrojovania a technického zabezpečenia, náčelníkov služieb a ich funkcionárov. Okrem toho môžu sa vytvárať skupiny smerových dôstojníkov k armádam, ale aj k frontovej opravárenskej základni, ktorých zloženie sa určuje v závislosti od situácie a úloh.

Operačná skupina vyzbrojovania a technického zabezpečenia, ktorá je vyčlenená na VS frontu sa určuje zástupcom veliteľa pre výzbroj v zložení a počtoch, ktoré zodpovedajú konkrétnej vševojskovej situácii. Pri rôznych frontových cvičeniach sa táto skupina určovala v počtoch 3 až 6 osôb. V zostave operačnej skupiny na VS je dôležité mať dôstojníkov štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia, tankovej a automobilovej služby a služby raketového a delostreleckého vyzbrojovania. Táto skupina nepretržite získava správy o vševojskovej situácii, vlastných vojsk, o prostriedkoch technického zabezpečenia a ďalšie údaje potrebné pre jeho riadenie a odovzdáva ich do strediska riadenia technického zabezpečenia na TVS. Zluduje otázky vykonávania komplexných opráv výzbroje a techniky s veliteľmi druhov vojsk a náčelníkmi služieb a ich zabezpečovanie muníciou a materiálom.

Operačná skupina vyzbrojovania a technického zabezpečenia na záložnom veliteľskom stanovišti sa určuje v menšom zložení a môže predstavovať do 3 osôb. Úlohy tejto skupiny sa vyznačujú takou zvláštnosťou, že v podstate zdvojujú činnosť TVS, vedú dokumenty, ktoré im dávajú prehľad o riešení a riadení technického zabezpečenia vojsk frontu. Táto skupina má rovnaké úlohy v systéme tohto zabezpečenia ako záložné veliteľské stanovište v celkovom systéme veliteľských stanovišť frontu. Práca jednotlivých skupín musí byť riadená náčelníkom štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia. On usmerňuje celkovú činnosť, je s nimi v nepretržitom kontakte a zabezpečuje informáciami z TVS. V období plánovania frontovej obrannej operácie a pri vyhlásovaní rozhodnutia zástupcu veliteľa pre výzbroj možno ich požívať na TVS k celkovému zoznameniu s plánom.

V závislosti od operačnej situácie môžu sa vytvárať ešte ďalšie operačné skupiny, ktoré sa vysielajú z TVS na riadenie technického zabezpečenia na iné smery činnosti vlastných vojsk, alebo na riešenie druhých úloh (zabezpečenie frontového protídru, atď.).

Pri vyradení TVS — strediska velenia technického zabezpečenia — dočasné riadenie

denie technického zabezpečenia sa odovzdáva operačnej skupine na veliteľskom stanovišti alebo záložnom veliteľskom stanovišti. Riadenie sa môže odovzdávať aj na TVS podriadenej armády, alebo v krajnom prípade na VS frontovej opravárenskej základne. Rozhodnutie o tom, kde bude odovzdané velenie prislúcha veliteľovi frontu alebo nadriadenému stupňu.

Riadenie technického zabezpečenia sa uskutočňuje na základe rozhodnutia veliteľa frontu (armády) a jeho pokynov. Priamym organizátorom riadenia technického zabezpečenia je zástupca veliteľa pre výzbroj, štáb vyzbrojovania a technického zabezpečenia a náčelník podriadených služieb. Štáb vyzbrojovania a technického zabezpečenia je hlavným orgánom riadenia technického zabezpečenia. Náčelník štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia organizuje prácu celého kolektívu na základe spracovanej a schválenej metodiky práce, ktorá vychádza z metodiky práce štábu frontu (armády) a na základe pokynov zástupcu veliteľa pre výzbroj a časového plánu. Ich práca sa opiera o činnosť celého štábu frontu a spoluprácu s veliteľmi druhov vojsk, náčelníkmi služieb a štábu tyla.

Náčelníci služieb vyzbrojovania a technického zabezpečenia priamo plánujú, organizujú a nesú osobnú zodpovednosť za splnenie úloh technického zabezpečenia svojich služieb, riadia prípravu a celú odbornú činnosť príslušných útvarov, ktoré sú priamo podriadené alebo zahrnuté do organizačnej štruktúry frontových a armádnych opravárenských základní. Zúčastňujú sa na rozpracovaní plánu, nariadení, rozkazov technického zabezpečenia, rozpracúvajú plány, nariadenia a ostatné dokumenty svojho druhu zabezpečenia. Dávajú štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia potrebné údaje pre plánovanie technického zabezpečenia obrannej operácie, požiadavky na zabezpečenie evakuácie a odsunu výzbroje a techniky. Na štáb tyla predkladajú požiadavky na dopravu munície a materiálu pre zabezpečenie obrannej operácie.

Zástupca veliteľa pre tylo, veliteľ druhov vojsk a náčelníci služieb nesú zodpovednosť za technické zabezpečenie svojich vojsk a služieb. So zástupcom veliteľa pre výzbroj musia zladovať opatrenia, prijímané na vykonávanie opráv výzbroje a techniky. Ďalej musia informovať zástupcu veliteľa pre výzbroj o zabezpečení svojich vojsk výzbrojou a technikou, municiou a o ďalších otázkach, ktoré sa týkajú organizácie technického zabezpečenia ich vojsk.

Veľmi závažnou otázkou v procese riadenia je plánovanie. **Plán technického za-**

bezpečenia je hlavným dokumentom, ktorý sa spracúva na mape a prikladá sa k nemu prílohová časť. Plán technického zabezpečenia podpisuje náčelník štábu frontu, zástupca veliteľa pre výzbroj, náčelník štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia a schvaľuje ho veliteľ frontu. Náčelníci služieb podriadených zástupcovi veliteľa pre výzbroj spracúvajú vlastné plány, ku ktorým prikladajú prílohovú časť.

Splnenie plánovaných úloh technického zabezpečenia možno len dokonalým zladením činnosti všetkých riadiacich a výkonných prostriedkov. Príprava obrannej operácie, ale aj činnosť v jej priebehu musí byť zladená. Za tým účelom **zástupca veliteľa frontu pre výzbroj musí organizovať súčinnosť**, na ktorú požíva zástupcu veliteľa pre výzbroj armád a ich náčelníkov služieb, veliteľov frontových opravárenských základní, náčelníkov operačných skupín veliteľského a záložného veliteľského stanovišta, zástupcov veliteľov pre výzbroj okruhov a ďalších funkcionárov potrebných pre riešenie dôležitých úloh. Organizácia súčinnosti musí byť pripravená tak, aby každý dostal obraz o plnení konkrétnych úloh, čase a mieste. Súčinnosť musí byť organizovaná štábom vyzbrojovania a technického zabezpečenia a náčelníkmi služieb aj vnútri tylového veliteľského stanovišta a veliteľského stanovišta s veliteľmi druhov vojsk a náčelníkmi služieb. Skúsenosti z operačných cvičení potvrdzujú, že organizácia súčinnosti je jednou zo slabých stránok operačnej prípravy. Často nie je organizovaná vôbec, ale keď je organizovaná, funkcionári, ktorí ju vykonávajú, nemajú ju dostatočne premyslenú po úlohách, mieste a čase.

Nie menej dôležitou a **vážnou otázkou riadenia technického zabezpečenia je vydanie úloh vojskám a prostriedkom technického zabezpečenia na obrannú operáciu.** Zástupca veliteľa pre výzbroj vydáva nariadenie pre technické zabezpečenie zástupcom veliteľov pre výzbroj armád a nariadenie pre technické zabezpečenie podriadeným útvarom a zväzkom technického zabezpečenia. Obsah týchto nariadení musí byť krátky, jasný a jednoznačný. **V nariadení pre technické zabezpečenie musí byť jasná úloha o pridelení a zabezpečení vojsk raketami, municiou a materiálom.** Náčelníci služieb vydávajú vlastné odborné nariadenie pre prostriedky, ktoré im sú priamo podriadené. Úlohy technického zabezpečenia sa vydávajú rôznymi spôsobmi. Môže to byť písomne, spojovacími prostriedkami, styčným dôstojníkom atď. Najčastejšou formou je využitie vševojskových spojovacích pro-

striedkov. Zodpovednosť za doručenie úloh technického zabezpečenia vojskám, ako i prostriedkom technického zabezpečenia padá na náčelníka štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia (NSVTZ) a náčelníkov služieb za ich vydané úlohy. V prípade, že dôjde k zmene situácie NSVTZ a náčelníci služieb musia urobiť všetky opatrenia, aby vojská boli o zmene situácie informované. Každý, kto z podriadených vojsk dostane nariadenie, musí hlásiť svojmu nadriadenému, že dostal jeho nariadenie. Aj v tomto môžeme hodnotiť, že podriadené stupne nemajú žitý systém hlásenia o prevzatí nariadenia z vyššieho stupňa.

S touto otázkou úzko súvisí aj zber a spracovanie informácií o technickom zabezpečení v priebehu vedenia obrannej operácie frontu. Zber a spracovanie informácií, ako aj ich zhodnotenie sa vykonáva nepretržite štábom vyzbrojovania a technického zabezpečenia. To znamená, že informácie z nižších stupňov, ako i ostatné informácie musia byť neprestajne spracúvané a hodnotené tak, aby boli vierohodné. Náčelníci služieb zodpovedajú za včasnosť a úplnosť zberu informácií za svoju službu a svoj druh technického zabezpečenia. Štáb vyzbrojovania a technického zabezpečenia zodpovedá za zber a spracovanie informácií o rozmiestnení a stave podriadených frontových opravárenských základní, za informácie o vševojsovej situácii, organizáciu technického prieskumu a evakuácie.

Skúsenosti z veliteľsko-štábných cvičení potvrdzujú, že zvyšovanie efektívnosti riadenia technického zabezpečenia je spojené so zavedením do armády organických prostriedkov automatizácie velenia so širokým rozsahom príslušného programového zabezpečenia. **Zodpovednosť za zavádzanie, využívanie, bojovú pripravenosť, za spoľahlivú prácu systémov riadenia technického zabezpečenia, za ochranu a utajené velenie nesie náčelník štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia.** Náčelníci služieb zodpovedajú za dodržiavanie uvedených zásad v oblasti svojho funkčného pôsobenia. V tejto oblasti treba, aby každý funkcionár technického zabezpečenia hľadal formy a metódy využitia výpočtovej techniky vo svojom odbore, aby hľadal cesty rýchleho využitia výpočtovej techniky pre prijatie zámyslu a rozhodnutia zástupcu veliteľa pre výzbroj.

Jednou z úloh riadenia je **organizácia kontroly** plnenia prijatého rozhodnutia u podriadených zástupcov veliteľov pre výzbroj armád, ale aj u prostriedkov technického zabezpečenia. Kontrola má za úlohu zistiť stupeň pochopenia a realizácie

zámyslu nadriadeného. Kontrola sa môže uskutočniť osobne zástupcom veliteľa pre výzbroj, náčelníkom štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia alebo druhými funkcionármi, ale aj preverením prostredníctvom spojovacích prostriedkov. Kontrola musí niesť pracovný charakter.

Prechod vojsk z mierového na vojnový stav sa musí uskutočniť podľa vopred spracovaných plánov. Najdôležitejším princípom je utajenie — skrytý prechod vojsk z mierového na vojnový stav. Nevyhnutnou podmienkou úspešného riešenia tejto úlohy je včasné vykonanie opatrení pre zabezpečenie autonómnosti mobilizácie, zabezpečovanie opráv poškodenej výzbroje a techniky v posádkach, vytvorenie materiálnych zásob a ich priblíženie k prostriedkom technického zabezpečenia frontu atď. **Riadenie technického zabezpečenia frontu v období prechodu z mierového na vojnový stav sa bude uskutočňovať v závislosti od situácie buď z poľných veliteľských stanovišť alebo z miest stálej dislokácie.** Funkcionári technického zabezpečenia musia dokonale poznať plány prechodu, včas riešiť problémy, ktoré vznikajú pri narušovaní týchto plánov a mať prehľad o celkovom stave vojsk a prostriedkov technického zabezpečenia. Všetky úlohy technického zabezpečenia treba mať dokonale premyslené už v mieri, precvičovať ich a učiť ľudí, aby otázky zabezpečovania bojovej pohotovosti dokonale ovládali a k tomu viedli aj svojich podriadených. **Orgány technického zabezpečenia frontu musia cítiť plnú zodpovednosť za prípravu útvarov technického zabezpečenia frontu a armád na vykonávanie stredných opráv výzbroje a techniky.** Opravy sa musia stať hlavnou náplňou práce všetkých funkcionárov. Ostatné časti prípravy týchto útvarov sú podružné, pomocné. Útvary technického zabezpečenia sú vytvorené za vojny, preto, aby vykonávali vojnové stredné opravy. My svojou organizáторskou a riadiacou prácou musíme k tomu vytvárať podmienky.

V priebehu vedenia aktívnej bojovej činnosti frontom môžu byť vytvorené priaznivé podmienky pre **vykonanie frontového protiúderu.** Počas obrannej operácie frontu systém technického zabezpečenia musí splniť množstvo opatrení pre zabezpečenie vojsk pri vykonaní frontového protiúderu. Medzi jednotlivé opatrenia patrí zabezpečenie presunu vojsk, zabezpečenie vojsk raketami, municiou a materiálom, vykonanie opatrení pre zlepšenie technického stavu výzbroje a techniky, zásoby kilometrov do nasledujúcej opravy tak, aby technika po celý čas protiúderu bola v dobrom technickom stave.

Technické zabezpečenia pri presune, rozvinovaní a zasadení vojsk zúčastňujúcich sa protiúderu sa uskutočňuje silami a prostriedkami technického zabezpečenia frontu alebo armády. Uskupenie síl a prostriedkov technického zabezpečenia závisí od bojovej zostavy vojsk. Pri tom sa vytvára uskupenie síl technického zabezpečenia pre priame zabezpečenie vojsk 1. operačného sledu a uskupenie síl pre zabezpečenie všetkých ostatných vojsk. Hlavné sily uskupenia technického zabezpečenia sa sústreďujú na hlavnom smere bojovej činnosti vojsk. Trvanie práce prostriedkov technického zabezpečenia na jednom mieste pri zabezpečovaní protiúderu, ale aj pri protiútokoch sa určuje tak, aby sa prostriedky technického zabezpečenia nachádzali v rozmedzí operačnej zostavy vojsk s maximálnym využitím ich kapacity. Pre frontové opravárenské závody to môže byť 4 až 6 dní a pre automobilové opravárenské závody 3 až 4 dni. Trvanie práce oddelení FOZ a AOZ v závislosti od vzniknutej situácie môže byť aj menšie. Riadenie technického zabezpečenia pri vykonávaní frontového protiúderu bude zložité, pretože sa bude vyznačovať stále sa meniacou situáciou a širokým manévrom vojsk. Zrejme je možné predpokladať väčšie straty. Dôležitú úlohu tu budú zohrávať odsunové a prieskumné prostriedky, ktoré budú musieť sústreďovať poškodenú výzbroj a techniku do priestorov opráv — zhromaždiť poškodenú techniku frontu.

Riadenie technického zabezpečenia vojsk v obrannej operácii je zložitý proces, ktorý treba neprestajne zdokonaľovať, nasmerovať ho na ďalšiu centralizáciu systému zlepšovanie organizačných štruktúr, dosiahnutie vysokej operatívnej v odovzdávaní informácií o technickom zabez-

peční na všetkých stupňoch velenia, skracovanie času na spracovanie správ, zhodnotenie situácií a prijatie rozhodnutia. Zdokonaľovanie riadenia technického zabezpečenia možno aj rýchlejšie vybavovaním vojsk výpočtovou technikou, tvorivým využívaním tejto techniky v procese plánovania, ako i vedenia obrannej operácie.

Hlavné smery zdokonaľovania systému riadenia technického zabezpečenia sú v:

1. Zlepšovaní organizačnej štruktúry orgánov technického zabezpečenia a zvyšovaní samostatnosti ich činnosti, mobilnosti, spôsobilosti dobre splniť úlohy v skrátenom časovom intervale v rozličných podmienkach.

2. Ďalšom rozvoji technického vybavenia orgánov riadenia, miest velenia a prostriedkov spojenia, mechanizácii a automatizácii. Zdokonaľovaní požiadaviek na systém velenia, predovšetkým v jeho stálosti, spoľahlivosti, nepretržitosti, operatívnej a tajnosti.

3. Rozvíjaní nových organizačných foriem a metód riadenia, skracovanie používaných a plánovacích dokumentov a automatizáciou pri spracovaní týchto dokumentov.

4. Ďalšom zvyšovaní kvality prípravy zástupcov veliteľov pre výzbroj, náčelníkov štábu vyzbrojovania a technického zabezpečenia, náčelníkov služieb v oblasti teórie a praxe riadenia, najmä v otázkach technickej súčinnosti medzi funkcionármi technického zabezpečenia, ale aj všeobecnej súčinnosti s náčelníkmi druhov vojsk a služieb a tylov.

5. Zdokonaľovaní teórie a praxe technického zabezpečenia vojsk koalícieho zloženia a vo výmene skúseností v tejto oblasti medzi hlavnými funkcionármi spojeneckých armád.

ZÁKLADNÍ PROBLÉMY VELENÍ TÝLU

Velení týlu jako součást velení vojskům spočívá v cílevědomé činnosti velitelů, štábů, náčelníků týlu a štábů týlu, náčelníků druhů vojsk a služeb a ostatních orgánů velení k zabezpečení bojové pohotovosti týlu, jeho připravenosti k zabezpečování vojsk v operacích a jeho řízení při plnění stanovených úkolů.

Změny ve způsobech vedení bojové činnosti vojsk vyvolané zaváděním nových, dokonalejších zbraní a bojové techniky se bezprostředně odrážejí v organizaci materiálního a zdravotnického zabezpečení soudobých operací. Trvalý růst objemu nomenklatury i hmotnosti materiálních prostředků přisunovaných vojskům, klade zvýšené požadavky na všechny orgány zapojené do dopravně zásobovacího procesu. Možnost použití vysoce přesných zbraní nepřítel, které v poměrně krátké době mohou vyřadit celá uskupení vojsk i v podmínkách vedení bojové činnosti konvenčními prostředky, bezprostředně ovlivňuje i organizaci materiálního a zdravotnického zabezpečení operace.

V přímé návaznosti na tyto skutečnosti rostou i požadavky na zabezpečení pevného, nepřetržitého a operativního velení týlu. Úspěšné zvládnutí velení týlu v soudobých operacích především vyžaduje vysokou politickou i profesionální připravenost všech funkcionářů týlu, přesné dodržování organizovanosti a spolehlivé plnění úkolů všemi zainteresovanými na procesu velení.

Proto chci v článku poukázat na některé základní problémy velení týlu v přípravě a vedení obranné operace v počátečním období války a možné způsoby jejich řešení.

Řízení týlu v období mobilizačního a operačního rozvíjení vojsk a týlu

Úspěšné splnění náročných úkolů týlového zabezpečení obranné operace v počátečním období války bude v rozhodující míře záviset na vytvoření potřebných podmínek v období mobilizačního a operačního rozvíjení.

Velení týlu v tomto období musí zabezpečit především splnění těchto dvou základních úkolů:

— organizovat všestranné týlové zabezpečení vojsk uváděných do plné bojové pohotovosti a postupně vyváděných do operační sestavy,

— současně zabezpečit organizovaný a plynulý přechod týlových svazků, útvarů a zařízení [TSÚZ] z mírového na válečný stav, tzn. hladký průběh zmobilizování TSÚZ na všech stupních velení a jejich vyvedení do operační sestavy; jde o nelehký úkol, bereme-li v úvahu velké množství (několik set) různorodých mírově rámcových TSÚZ.

Specifickými stránkami, které ovlivňují splnění úkolu tohoto období, budou bezesporu způsob přechodu vojsk a týlu z mírového na válečný stav a úroveň koordinace společného úsilí orgánů velení týlu teritoria a polních vojsk.

Výběrový způsob uvádění do bojové pohotovosti, postupné (skryté) doplňování na válečné počty, možná variabilita v tomto směru budou klást zvýšené požadavky na velení, především z hlediska jeho operativnosti a skrytosti. Úspěch splnění do značné míry ovlivní připravenost odpovědných orgánů a jejich přístup k plnění funkčních povinností v oblasti bojové a mobilizační pohotovosti již v míru.

Nedocenění základních otázek bojové a mobilizační pohotovosti již v míru by v mnohem zkomplikovalo splnění úkolů tohoto období, popřípadě by se to mohlo pravděpodobně i nepříznivě odrazit v týlovém zabezpečení vojsk v operaci.

Pozornost ze strany týlových orgánů všech stupňů, velitelů a štábů TSÚZ je především třeba zaměřit na úplnost, aktuálnost a sladěnost plánů a z nich vycházejících dílčích dokumentů, které zabezpečují jejich uvedení do bojové pohotovosti a hladký průběh zmobilizování. Při realizaci nařízených opatření je nutné brát v úvahu i konkrétní podmínky každého útvaru (zařízení). Často se totiž stává, že v dokumentech jsou citována všeobecně platná ustanovení s nedostatečnou konkretizací na vlastní podmínky. Velký význam má včasná aktualizace zpracovaných dokumentů s cílem podchycení všech změn (kádrových, časových, prostorových) a jejich dovedení k vykonavatelům. K tomu je vhodné využívat především nácviků bojové pohotovosti, mobilizačních rozehrů a pravidelného styku s doplňujícími OVS. Nezapomenutelné místo pro aktualizaci má i pravidelné a důsledné provádění bojového rozdělení. Pozornosti odpovědných orgánů by neměly ujít takové otázky, jako jsou kapacity a vybavení mobilizačních pracovišť, stav a příprava objektů a opatření pro život vojsk při provádění skrytého doplnění v místech stálé dislokace, stav průjezdnosti komunikací do zájmových prostorů, podmínky pro rychlé vyskladnění zásob atd. Toto jsou jen některé dílčí postřehy z celého komplexu úkolů v oblasti uvádění vojsk a týlu do bojové a mobilizační pohotovosti. Je třeba mít neustále na paměti, že trvalá pozornost věnovaná připravenosti dokumentů, pracovišť a vykonavatelů k provedení mobilizace, odpovědný přístup k přípravě záloh, včetně předurčených do orgánů velení se vrátí v tomto z hlediska velení složitém období.

Základní podmínkou úspěšného velení týlu v období mobilizačního a operačního rozvíjení je zabezpečení nepřetržitého toku informací o stavu zmobilizování TSÚZ i stavu vývozu materiálu, včetně stupně čerpání zásob zanechaných ve stálých posádkách vojsk, která zaujala operační sestavu. Velký význam v tomto směru má spolehlivost spojovací sítě teritoria a nepřetržitá vzájemná informovanost orgánů týlu teritoria a polních vojsk. Vzhledem k poměrně značnému objemu informací postupujících v pravidelných časových intervalech, v souladu s metodikou; neocenitelnou pomocí je využívání prostředků výpočetní techniky a jiné vhodné pomů-

ky (signální tabulky) k předávání krátkých zpráv a hlášení nutných k sestavení potřebných přehledů k analýze a výchozích údajů k přijetí reálných rozhodnutí.

K velení rozvíňovaným TSÚZ do doby zaujetí jejich místa v operační sestavě bude využívána stacionární spojovací síť teritoria. Proto je vhodné zmobilizované TSÚZ rozmísťovat v blízkosti současných stacionárních objektů (skladů, základěn), kde volit prostory bojového stmelení, popřípadě prostory soustředění automobilních útvarů po naložení materiálu.

Velení týlu v průběhu vedení operace

Velení týlu v operaci zahrnuje především nepřetržité získávání, sběr, studium a analýzu údajů o situaci, včasné přijetí rozhodnutí k organizaci týlového zabezpečení vojsk a proniknutí úkolů k podřízeným, plánování zabezpečení vojsk v operaci, organizaci a udržování součinnosti mezi orgány velení, svazky, útvary a zařízeními týlu, organizaci a uskutečňování opatření týlu k zabezpečení bojeschopnosti vojsk, opatření k organizaci ochrany a obrany týlových orgánů, organizaci velení týlu, bezprostřední řízení činnosti orgánů týlu v průběhu vedení operace, organizaci a provádění kontrolní činnosti atd.

K velení týlu slouží systém velení, který tvoří orgány velení týlu, místa velení, spojovací soustava týlu a prostředky automatizace velení týlu. Systém velení týlu musí být vysoce bojeschopný a zabezpečovat možnost jak centralizovaného, tak decentralizovaného velení.

Výchozími prvky pro velení týlu jsou rozhodnutí velitele k operaci a jeho pokyny pro organizaci týlového zabezpečení. Velitel frontu má právo vydávat směrnice (rozkazy) a nařízení v otázkách týlového zabezpečení závazná pro všechna vojska vcházející do sestavy frontu. Hlavním organizátorem týlového a v týlových službách i technického zabezpečení je náčelník týlu — zástupce velitele frontu, jehož hlavním orgánem velení je štáb týlu frontu.

Pro plánování týlového zabezpečení obranné operace v počátečním období války bude charakteristická variabilita, která bude vycházet z možných způsobů zahájení války a útočné činnosti nepřítelů a z nich vyplývajících variant činnosti vlastních vojsk. Je nutné počítat i s možným upřesňováním plánu, popřípadě s jeho úplným přepracováním na základě změny zámyslu velitele, což může být způsobeno změnami ve vývoji situace a činnosti ne-

přítele oproti předpokladům, na kterých byl založen jeho v míru přijatý záměr. Ze strany orgánů velení týlu vystupuje z tohoto hlediska do popředí požadavek citlivého a uvážného rozhodování v otázkách zaujímání operační sestavy TSÚZ a vytváření uskupení týlu na směry hlavního úsilí vlastních vojsk.

Řešení otázek týlového zabezpečení frontu v první obranné operaci se neobejde bez těsné a koordinované součinnosti mezi týlem frontu a týlem teritoria. Nutnost takové součinnosti vyplývá ze styčných bodů v oblasti materiálního a zdravotnického zabezpečení, kde vzájemná informovanost je nezbytná. Všeobecně je třeba vidět, že význam součinnosti vzroste jak v rámci celého štábu frontu, tak uvnitř týlu a i s podřízenými. V této součinnosti nabývá na důležitosti organizace součinnosti uskutečňovaná náčelníkem týlu frontu. Je zapotřebí zdůraznit nutnost kvalitní přípravy všemi účastníky organizace součinnosti. V praxi to znamená pochopit záměr nadřízeného a znát stanovené úkoly a způsoby jejich plnění. Podstatu organizace součinnosti spočívá ve sladění činnosti sil a prostředků týlu ke splnění stanovených úkolů co do místa, času a způsobu jejich zabezpečení. V průběhu organizace součinnosti je třeba zaměřit pozornost na řešení hlavních úkolů týlu v pořadí (variantách) stanovených velitelem frontu. Stěžejními mohou být zabezpečení vojsk při zaujetí operační sestavy, ničení objektů prvního pořadí, zabezpečení vojsk při odrazení útoku v taktické a operační hloubce, zničení vklíněných uskupení nepřítelů, jeho výsadek a zabezpečení protiúderů, včetně zabezpečení zasazení operačních záloh v pásmu frontu.

Velmi důležité je provedení součinnosti z hlediska potřeb rozmístění prvků týlu v operační sestavě tak, aby toto odpovídalo potřebám plnění jejich odborných úkolů a zabezpečovalo jejich případné manévry. Součinnost s ostatními druhy vojsk a služeb (netýlových) bude zaměřena především k ujasnění otázek zvýšeného objemu přísunu dělostřelecké a ženijní munice a materiálu k zabezpečení úkolů vojsk v obranné operaci. V tomto směru je nutné dodržovat zásadu přísneho centralismu.

Zvláštní pozornost orgánů velení týlu v soudobých operacích je nutné věnovat především organizaci ochrany a obrany hlavních prvků a míst velení týlu.

Velký význam pro zrychlení procesu týlu v podmínkách poměrně rychle se měnící situace má využívání promyšlené a účelně zpracované formalizované dokumentace, širší zapojení prostředků automatizace

do procesu velení a v neposlední řadě zafazování všestranně připravených a zkušných příslušníků týlu do styčných orgánů týlu na VS (ZVS) frontu.

Specifika velení týlu při vedení obranných operací v POV vojsky spojeneckého složení

Jedním z nejsložitějších úkolů velení orgánů Spojeného velení je zabezpečování rozvíjení týlu na válčišti. Důvodem je decentralizace v otázkách zásobování a zabezpečení koaličních vojsk. Odpovědnost za řešení otázek týlového zabezpečení je v první řadě úkolem národních velení. Proto týlové orgány frontu, do sestavy kterých budou vcházet spojenecká vojska, mohou především v počátečním období bojové činnosti pouze sledovat a vyhodnocovat jak úkoly vytváření zásob a zásobování vojsk jsou plněny. Štáb týlu HV na válčišti bude koordinovat soustředěné úsilí týlových orgánů zainteresovaných národních velení armád států Varšavské smlouvy k zabezpečení hlavních uskupení spojeneckých vojsk v souladu s rozhodnutím HV na válčišti.

Významné místo při velení svazů koaličního složení zaujímají přesuny spojeneckých vojsk a jejich všestranné zabezpečení. Po zahájení válečné činnosti se s velkou pravděpodobností nepodaří realizovat přesuny a organizovat jejich zabezpečení v souladu se zpracovanými plány vzhledem k tomu, že vlivem činnosti nepřítelů se bude stav komunikační sítě a dopravních prostředků rychle měnit. Kromě toho mohou pro tyto plány vyplynout určité změny z upřesnění plánů prvních operací a operačního rozvíjení vojsk.

Otázky zabezpečení přesunů spojeneckých vojsk do operační sestavy koaličního frontu se bezprostředně dotýkají orgánů týlu teritoria. Půjde především o týlové zabezpečení přesunujících se vojsk s cílem vytvořit jim podmínky pro včasné splnění stanovených úkolů. Pro tento úkol je nutné zabezpečit součinnost teritoriálních orgánů s orgány týlu spojeneckých vojsk. Nejvhodnější formou bude pravděpodobně vyslání (výměna) představitelů, styčných nebo operačních skupin. V rámci provádění součinnosti je vhodné upřesnit i některé otázky, které potřebují pro svou činnost orgány velení týlu jak teritoria, tak i vlastních vojsk. Jde především o ujasnění otázek, do jaké míry (časově i prostorově) ovlivní přesun spojeneckých vojsk plánovaná opatření týlového zabezpečení vlastních vojsk, především dopravně zásobovací systém a přesuny zmobilizovaných TSÚZ do operační sestavy. Úkolem orgánů

velení týlu je včasné upřesnění úkolů TSÚZ, jejichž činnost může být přesunem spojeneckých vojsk dosti ovlivněna.

Rada problémů k usnadnění velení týlu svazu koaliciho složení byla již řešena. V nejbližší době velení týlu obdrží přepracované **Zásady týlového zabezpečení vojsk Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy při vedení společných operací**, významně to přispěje sblížení (unifikace) organizačních struktur týlových útvarů a svazků na vojskovém a operačním stupni. Ve stádiu řešení je úkol zavedení jednotlivých formalizovaných dokumentů pro velení týlu při vedení společných operací.

Přesto však velení týlu při vedení společných operací vojsky spojeneckého složení má své specifické stránky, které vyžadují zvýšenou pozornost ze strany řídicích orgánů týlu frontu a teritoria.

Místo a úloha prostředků automatizace velení týlu v obraně

Pro splnění náročných úkolů v oblasti velení týlu a obranných operací POV musí do procesu velení týlu bezpodmínečně zasáhnout účinněji i automatizace velení, zejména zaměřením uživatelského programového vybavení.

Velení týlu za branné pohotovosti státu chybí především účinný nástroj pro rychlé plánování a sledování skrytého rozvinování značného počtu TSÚZ na válečný stav, především na stupních FMNO/HT a vojenského okruhu. Současný projekt číslo 26001

„BoPo TSÚZ“, využívaný orgány velení týlu, ale i jinými orgány, řeší potřeby pouze zčásti a pro absenci potřebné výpočetní techniky (minipočítač MOMI-2) je zpravidla pro příslušné orgány velení zatím nevyužitelný.

Neméně důležitou oblastí, kde by měly prostředky automatizace sehrát rozhodující úlohu, je doprava materiálu pojmím vojskům, evakuace materiálu atd., jakož i komplexní dopravní zabezpečení ve frontovém, týlovém pásmu i na teritoriu. Přitom nebývával vzrůstá potřeba součinnosti příslušných orgánů velení týlu frontu a teritoria při plánování a řízení uvedených otázek. Nejpalcivější, klasickými metodami v zásadě neřešitelné, jsou především rychlá aktualizace komplexního dopravního plánu podle zámyslu frontové operace, vývoje situace bránících se vojsk i v komunikační síti na teritoriu a optimální využití dopravních prostředků pro případnou evakuaci materiálu z ohrožených důležitých zařízení a objektů.

Dosavadní zkušenosti z budování automatizovaných systémů velení týlu frontu i vševojskových armád a především výhledy na vybavení týlu frontu a teritoria novými výkonnými prostředky automatizace, pracujícími v počítačové síti, dávají reálné možnosti digitalizovat zájmovou komunikační síť a tím vytvořit základ nejen účinného automatizovaného systému komplexního řízení dopravy materiálu ve frontovém, týlovém pásmu a na teritoriu státu, ale i dalších procesů nutných pro realizaci týlového zabezpečení vojsk.

Plnění úkolů všestranného týlového zabezpečení, soudobých obranných operací počátečního období války bude do značné míry ovlivněno především podmínkami zajištění bojové činnosti vojsk a použitím stále dokonalejších bojových prostředků a techniky, odrážejících se v rychlých a neočekávaných změnách situace. Tyto podmínky kladou **zvýšené požadavky na celkovou úroveň velení týlu, především na jeho stálost, odolnost, pružnost a skrytost.** To vyžaduje mimo jiné dále zkvalitňovat

připravenost řídicích týlových funkcí, zdokonalovat organizační struktury, vybavení a odolnost míst velení, spojovací soustavu a zabezpečovat další rozvoj prostředků automatizace velení v týlu. Intenzivněji hledat cesty zkrácení času pro rozhodovací proces a předávání přijatých rozhodnutí vykonavatelům. Jedině těmito cestami je možné zabezpečit splnění náročných úkolů v těchto z hlediska velení složitých podmínkách.

ORGANIZÁCIA VELENIA SILÁM A PROSTRIEDKOM NA TERITÓRIU V OBDOBÍ PRÍPRAVY A VEDENIA OBRANNEJ OPERÁCIE

Proces velenia vojskám na teritóriu vojenského okruhu podlieha platným všeobecným zákonitostiam. Predstavuje oblasť riadiaceho procesu, pod ktorým v najobecnejšom význame slova treba chápať ako proces cieľavedomého pôsobenia riadiaceho orgánu na riadený objekt.

V podmienkach vojenského okruhu bude **hlavnou úlohou orgánov velenia:**

- zabezpečiť organizovaný a plánovitý prechod vojsk z mierového stavu na vojnový a ich uvedenie do plnej bojovej pohotovosti,

- zmobilizovať vojská, uviesť ich do stavu najvyššej pohotovosti na plnenie bojových úloh v súlade s ich operačným predurčením,

- plánovať a riadiť presuny vlastných a spojeneckých vojsk po teritóriu vojenského okruhu,

- organizovať a zabezpečiť obranu a ochranu teritória vojenského okruhu,

- organizovať a zabezpečiť obranu a ochranu teritória vojenského okruhu.

Tieto úlohy svojím obsahom vyžadujú zložitý proces riadenia, ktorý plnia orgány velenia na všetkých stupňoch.

Úlohy stanovené pre štáb vojenského okruhu majú svoju špecifiku, ktorá spočíva v tom, že sú odlišné od plnenia úloh poľnými štábmi pri príprave a vedení obrannej operácie. Preto aj samo velenie vojskám bude mať svoje **špecifické zvláštnosti** vyplývajúce z úloh, ktoré plní vojenský okruh v priebehu prípravy a vedenia obrannej operácie frontu.

V súčasných podmienkach, kedy pravdepodobný nepriateľ môže vo veľmi krátkom čase použiť prostriedky hromadného ničenia do celej hĺbky teritória ČSSR a súčasne začať aktívnu bojovú činnosť má veľký význam zabezpečiť **bojovú pohotovosť** vojsk a tak vytvoriť podmienky pre ich prechod z mierového na vojnový stav v krátkych časových lehotách.

Pre zabezpečenie úloh uvádzania vojsk do vysokej bojovej pohotovosti sa teritoriálny štáb okruhu **delí** spravidla na dve časti:

- **hlavná časť**, ktorá môže predstavovať 75 % plánovaného počtu osôb,

- **odlúčená časť**, ktorá môže mať 25 % plánovaného počtu osôb.

Úlohy pri uvádzaní vojsk do bojovej pohotovosti v závislosti od jednotlivých stupňov môže plniť z veliteľského stanovišťa v mierovej posádke alebo mimo nej. V nadväznosti na stupeň bojovej pohotovosti a plnenie mobilizačných úloh podriadené štáby zväzkov a útvarov, miestnych vojenských správ zabezpečujú velenie z určených **veliteľských stanovišť**.

Úspech splnenia úloh bojovej pohotovosti a mobilizácie vojsk v stanovených časových normách je **závislý od organizovania, zladenia a všestranného zabezpečenia činnosti štábov a vojsk**. Výrazne sa to prejavuje v oblasti velenia vojskám. Základným predpokladom splnenia všetkých úloh v stanovených časových normách je dôkladná znalosť spracovanej mobilizačnej dokumentácie a neprestajný prehľad o stave plnenia úloh. Z hľadiska včasného začatia činnosti vzrástla úloha **dozorných orgánov a najmä skupín velenia a riadenia mobilizácie** určených denne bojovým rozdeľovaním na všetkých stupňoch velenia, ktoré sú rozhodujúcim článkom v procese uvádzania vojsk do bojovej a mobilizačnej pohotovosti.

Po dosiahnutí pohotovosti týchto miest preberajú skupiny velenia a riadenia mobilizácie úlohu sledovania, vyhodnocovania, kontroly priebehu mobilizácie a pripravujú stanovené hlásenia o priebehu mobilizácie. Navrhujú veliteľovi opatrenia pre zabezpečenie splnenia úloh a pre odstránenie nedostatkov, ktoré znižujú úroveň plnenia úloh.

Na sledovanie plnenia úloh v stanovených časových lehotách a na poskytovanie konkrétnej pomoci podriadeným veliteľom, štábom zväzkov, útvarov a miestnych vojenských správ, vysielajú sa z počtu hlavnej a odlúčenej časti teritoriálneho štábu okruhu **kontrolné skupiny**, ktoré súčasne o stave plnenia úloh podriadených informujú veliteľa okruhu.

Súčinnostné úlohy s Radou obrany republiky a rezortmi vlády sa riešia prostredníctvom veliteľa okruhu, ktorý je členom Rady obrany republiky a **styčnou skupinou** teritoriálneho štábu okruhu, ktorá sa vysielala do pracovného orgánu Rady obrany republiky.

Táto styčná skupina môže byť v **zložení**:

- veliteľ styčnej skupiny — ZNS VO,
- dôstojníci-operačného, spojovacieho, organizačno-mobilizačného, ženijného, tankového automobilového oddelenia,
- dôstojník-operačného oddelenia tyla, oddelenia vojenskej dopravy pre cestné zabezpečenie presunov, oddelenia vojenskej

dopravy tyla pre železničné zabezpečenia presunov.

Styčná skupina rieši spravidla **súčinnostné otázky** podľa plánu zabezpečenia činnosti vojsk na úseku materiálneho, technického a zdravotníckeho zabezpečenia, úlohy mobilizácie, evakuácie obyvateľstva, odstraňovanie havárie jadrovej elektrárne, následkov po hromadných jadrových úderoch nepriateľa, ničenie výsadek, diverzných skupín nepriateľa, zabezpečenie pokoja a poriadku na teritóriu. Tieto úlohy rieši prostredníctvom pracovného orgánu Rady obrany republiky s rezortmi vlády, Ministerstva vnútra a životného prostredia, štábom ľudových milícií.

Na riešenie súčinnostných úloh medzi vojenskými okruhmi sú vysielané styčné skupiny zo štábu vojenských okruhov, ktoré riešia otázky v oblasti zabezpečenia obrany medzi okruhmi a presunov vlastných a spojeneckých vojsk, odovzdania zmobilizovaných vojsk do zostavy frontu a otázky materiálneho a technického zabezpečenia.

Za riadenie presunov na teritóriu vojenského okruhu zodpovedá **veliteľ okruhu** a po všetkých stránkach ich zabezpečuje náčelník tyla prostredníctvom oddelenia vojenskej dopravy a podriadených náčelníkov KSVD.

Výkonnými orgánmi riadenia cestnej dopravy sú KSVD, ktoré majú celý systém výkonných orgánov teritoriálnej poriadkovej služby. Táto pôsobí v prospech všetkých vojsk, ktoré sa presunujú po vyhradených cestách teritóriu okruhu. Teritoriálna poriadková služba je rozvinovaná v rámci krajov. Za jej organizáciu, rozmiestnenie a činnosť zodpovedá v obvode kraja náčelník KSVD. Sú mu **podriadené**:

- kontrolné poriadkové stanovišťa [KPS],
- cestné poriadkové prapore (silpořpr),
- pohyblivé skupiny riadenia cestnej premávky (PSRSP),
- jednotky VB — operatívne podriadené prostredníctvom KSZNB.

Náčelník KSVD obsadzuje svoje VS, odkiaľ má zabezpečené spojenie k podriadeným kontrolným poriadkovým stanovišťam a na veliteľské pozorovacie stanovišťa cestného poriadkového praporu. Má zabezpečené stále rádiové spojenie a zriadené linkové spojenie.

Velenie vojskám za presunu po teritóriu okruhu sa zabezpečuje prostredníctvom rozvinutej siete teritoriálnej poriadkovej služby.

Velitelia presunujúcich sa vojsk sú povinní zabezpečiť styk a nadviazať súčin-

nosť s náčelníkom KSVD alebo s veliteľom cestného poriadkového práporu.

Veliteľ okruhu na svojom VS vytvára **skupinu pre riadenie presunov** vojsk po teritóriu okruhu. Veliteľom tejto skupiny je jeden zo zástupcov veliteľa okruhu alebo ZNS (ZNOO). V skupine sú príslušníci oddelenia vojenskej dopravy tyla, dôstojník operačného, spojovacieho, chemického, oddelenia PVO, oddelenia tankovej automobilovej služby a vševojskového tyla.

Na východiskové miesta, dôležité regulačné čiary sa vysielajú kontrolné skupiny, ktoré sa v súčinnosti s orgánmi teritoriálnej poriadkovej služby účastnia na riadení presunov. Informujú o situácii presunujúcich sa vojsk skupinu riadenia presunov na VS vojenského okruhu a navrhujú veliteľovi okruhu (podľa konkrétnej situácie) opatrenia na odstránenie nedostatkov, ktoré sa vyskytujú na osách a narušujú presuny vojsk.

Pre velenie je využitá spojovacia sústava poriadkovej služby a pomocných spojovacích uzlov, navzájom prepojených smerovými spojovacími prostriedkami, s využitím retranslačných staníc a podľa potreby aj stálej spojovacej siete.

Pre zabezpečenie presunov **spojeneckých zväzkov** a riešenie súčinnostných otázok je vytváraná **styčná skupina**, ktoré môže mať toto zloženie:

— veliteľ: — dôstojník operačného oddelenia,

— členovia: — dôstojník politickej správy, spojovacieho oddelenia, oddelenia železničného vojska, oddelenia tankovej a automobilovej služby, oddelenia vojenskej dopravy, PHM, tankovej a automobilovej inšpekcie.

Táto skupina je spravidla vybavená rádiovou stanicou, pomôckami pre velenie a na riešenie otázok technického, materiálneho a zdravotníckeho zabezpečenia presunov.

Informuje veliteľa okruhu prostredníctvom skupiny riadenia presunov o stave presunujúcich sa spojeneckých vojsk a zabezpečuje ich požiadavky.

Velenie silám a prostriedkom pre zabezpečenie ochrany a obrany teritória vojenského okruhu priamo podriadeným vojskám sa zabezpečuje prostredníctvom podriadenosti.

Vojská vojenského okruhu, ktoré sú vyčlenené do **prikrytia štátnej hranice** vykonávajú súčinnosť s brigádou PS v čase plánovania úloh na stupni štáb vojenského okruhu — štáb zväzku PS, a to v oblasti prieskumu, prechodu jednotiek PS do podriadenosti zväzkov a útvarov ČSLA,

v otázkach materiálneho, výzbrojného, technického a zdravotníckeho zabezpečenia, organizácie velenia a zabezpečenia bojovej činnosti jednotiek PS. Úlohy zaujímavá určeného pásma, budovania obrany a vedenia obranného boja môžu byť riešené na stupni zväzkov a prápor PS.

Velenie jednotkám vyčleneným do prikrytia sa spravidla zabezpečuje prostredníctvom priamej podriadenosti (okruh — divízia), alebo prostredníctvom operačnej skupiny vojenského okruhu, ktorá je umiestnená na VS divízie.

Velenie nevojským silám a prostriedkom, ktoré sa účastnia na zabezpečovaní ochrany a obrany teritória sa uskutočňuje prostredníctvom Rady obrany republiky, štábom ľudových milícií, štábom CO republiky a Ministerstvom vnútra a životného prostredia, podľa stupňa podriadenosti nevojských síl.

Súčinnosť úloh je účelné plánovať v čase mieru vo všetkých oblastiach materiálneho, technického, zdravotníckeho a dopravného zabezpečenia, ničenia vzdušných výsadvok a diverzných skupín, zabezpečenia pokoja a poriadku, odstraňovania havárie jadrovej elektrárne, hromadných jadrových úderov nepriateľa, účasti vojenských síl na záchranných a likvidačných prácach.

Pri vedení operácie a boja sa súčinnosť úloh konkretizujú a podľa situácie zabezpečujú.

Úlohy ochrany a obrany teritória vojenského okruhu sú riešené komplexne počítajúc plánovaním a riešením konkrétnych úloh zabezpečenia a ochrany teritória okruhu.

Z celého komplexu opatrení pre ujasnenie podstaty velenia treba si uvedomiť, že plnenie každého z týchto opatrení predstavuje proces zhromažďovania údajov o stave pohotovosti podriadených jednotiek a v zhode s týmto stavom veliteľ rozhoduje a stanovuje úlohy vykonávateľom.

Veliteľ vojenského okruhu zhromažďuje (prostredníctvom svojho štábu a osobnou kontrolou a spolupôsobiacich štábom, Rady obrany republiky a velenia nevojských síl na teritóriu okruhu) správy o situácii na teritóriu a u vojsk, ktoré sú v celom komplexe podkladom pre jeho rozhodovací proces.

V procese plánovania a riešenia konkrétnej situácie na teritóriu okruhu, zhromažďovania správ o reálnom stave a situácii vojsk, odôvodnené rozhodnutie k danej situácii a stanovenie úloh vykonávateľom je tým hlavným a všeobecným akéhokoľvek opatrenia, mechanizmom funkcie velenia pre udržanie vysokej bojovej

pohotovosti vojsk na plnenie stanovených úloh.

Prijatie rozhodnutie zodpovedá všeobecne známej činnosti, preto sa o ňom nebudem zmlievať.

Po prijatí rozhodnutia pokračuje plánovanie, organizácia plnenia úloh, boja a súčinnosť, ktorá je jednou z najdôležitejších súčastí plánovania boja.

Podriadeným vojskám sa doručujú predbežné bojové nariadenia pre ich orientáciu na bojovú činnosť a bojové nariadenia, ktoré sú základom pre plánovanie.

Pre zabezpečenie velenia sa v plnom rozsahu rozvíja spojovacia sústava. Preberajú sa spojovacie siete Federálneho ministerstva dopravy a spojov. Postupne sa aktivujú rádiové a smerové prostriedky spojenia pri uvádzaní vojsk do jednotlivých stupňov bojovej pohotovosti a pri začatí bojovej činnosti na teritóriu okruhu.

Celý proces plánovania a organizácie boja je spravidla konkretizovaný v **metodikách práce štábov**. V ňom sú zakotvené všeobecné zásady plánovania aj súčinnosti v štábe a plnenie konkrétnych úloh ochrany a obrany teritória.

V podmienkach teritoriálneho štábu okruhu je spravidla metodika rozpracovaná na plnenie hlavných a rozhodujúcich úloh, ktoré konkretizujú prácu hlavných funkcionárov, veliteľov druhov vojsk, náčelníkov špeciálnych vojsk a služieb.

V každej metodike treba dodržať všeobecné zákonitosti rozhodovacieho procesu, t. j. ujasnenie úlohy a zhodnotenie situácie, stanovenie zámyslu plnenia úlohy, prijatie rozhodnutia, stanovenie úloh podriadeným, riešenie spôsobu súčinnosti a velenia, plánovanie úloh a súčinnosť.

Časové a obsahové plnenie častkových úloh rozhodovacieho procesu musí vychádzať zo súčasných tendencií vo velení. Spravidla bude závisieť od rozsahu úlohy a času, ktorý bude mať teritoriálny štáb okruhu na jej vykonanie.

Metodika teritoriálneho štábu okruhu môže obsahovať metodiky práce veliteľa a štábu vojenského okruhu pri:

- plánovaní ochrany a obrany teritória okruhu,
- riešení situácie na teritóriu (plnení nariadení FMNO),
- plnení pravidelných denných úloh,
- odstraňovaní následkov havárie jadrovej elektrárne, havárie chemických závodov s výronom nebezpečných škodlivín,
- odstraňovaní následkov hromadného jadrového úderu nepriateľa.

Časový rozsah práce veliteľa a štábu vojenského okruhu je spravidla nasledovný:

- ujasnenie úlohy a zhodnotenie situácie a prijatie zámyslu plnenia úlohy — 5 hodín,
- príprava a vydanie rozhodnutia — 12 hodín,
- splánovanie a spracovanie dokumentov — 24 hodín.

U metodiky práce veliteľa a štábu vojenského okruhu pri **riešení situácie na teritóriu** (odstraňovanie následkov havárie jadrovej elektrárne a následkov po hromadných úderoch nepriateľa) spravidla na: prípravu a prijatie zámyslu sú plánované 2–3 hodiny, prípravu a vyhlásenie rozhodnutia 5–6 hodín, rozpracovanie rozhodnutia a doručenie úloh 10–12 hodín.

Metodika práce štábu je súčasne rozpracovaná v metodikách práce oddelení, skupín a jednotlivcov.

Za brannej pohotovosti štátu treba počítať s tým, že súbežne bude teritoriálny štáb okruhu plniť niekoľko úloh. Preto sa zákonite ukazuje nevyhnutnosť **rozdeliť štáb okruhu do pracovných skupín**. V oddeleniach (skupinách) určí, kto konkrétne bude plniť určené úlohy v jednotlivých pracovných skupinách. Tieto skupiny môžu plniť niekoľko úloh súbežne, ako napr.: riadiť dokončovanie mobilizácie, presuny vojsk, vyhodnocovať následky po havárii jadrovej elektrárne, chemických závodov a výronu nebezpečných škodlivín, alebo vyhodnocovať následky po hromadných jadrových úderoch nepriateľa.

Tieto pracovné skupiny riadia zodpovední funkcionári teritoriálneho štábu okruhu, pracujú súbežne s celým štábom podľa osobitnej metodiky práce, ktorá nadväzuje na metodiku práce štábu. Skupina podrobne vyhodnocuje situáciu, ktorá vznikla a navrhuje veliteľovi opatrenia pre splnenie úloh a riešenie situácie u vojsk a na teritóriu okruhu. Vyhodnotenie a návrh využíva veliteľ teritoriálneho štábu okruhu ako podklad pre prijatie zdôvodneného rozhodnutia.

U teritoriálneho štábu okruhu sú to spravidla tieto **pracovné skupiny**:

- riadenie presunov vojsk po teritóriu,
- vyhodnotenie následkov havárie reaktora jadrovej elektrárne,
- riadenie odstraňovania následkov havárie reaktora jadrovej elektrárne,
- vyhodnocovanie následkov po hromadných jadrových úderoch nepriateľa,
- odovzdanie zmobilizovaných vojsk do podriadenosti frontu.

Práca v skupinách vyžaduje dokonalú teoretickú a praktickú pripravenosť príslušníkov štábu na riešenie konkrétnych úloh, a to už v čase mieru. Ďalej treba pripraviť potrebnú dokumentáciu a pomôcky. V priebehu plnenia úloh je veľmi dôležité využívať výpočtovú techniku, formalizovanú dokumentáciu, a tak vytvárať

podmienky pre včasné plnenie úloh, pre zefektívnenie a racionalizáciu práce. Vedúcich skupín určovať skúsených odborne pripravených pracovníkov, ktorí sú schopní riadiť prácu, pripravovať veliteľovi vojenského okruhu reálne a zdôvodnené návrhy a zabezpečiť včasné spracovanie príslušných podkladov a dokumentácie.

Zložité podmienky prípravy a vedenia obranných operácií, náročné úlohy zmobilizovania vojsk, zabezpečenia ich presunu po teritóriu vojenského okruhu pri súčasnom plnení úloh obrany a ochrany teritória okruhu, kladú podstatne vyššie nároky na prácu veliteľov a štábov. Tieto úlohy vyžadujú, aby orgány velenia hľadali ďalšie cesty operatívosti, spoľahli-

vosti a utajenia velenia, zdokonaľovania organizačných foriem a metód práce veliteľov, štábov na novom technickom základe v podmienkach teritoriálneho velenia. Preto treba zvýšiť požiadavky na skvalitnenie foriem a metód operačnej, technickej a odbornej prípravy veliteľských a štábných kádrov.

Upozornění čtenářům

V časopise *Vojenská mysl* předpokládáme v roce 1989 v rubrice VOJENSKÉ UMĚNÍ uveřejňovat články zvláště k tematice **odrážení agrese, přípravy a vedení obranných operací (bojů), přechodu k aktivní činnosti vojsk** a použití jednotlivých druhů vojsk a služeb v těchto operacích (bojích).

V této spojitosti žádáme dopisovatele a čtenáře, aby **vyjádřili své názory** na současné aktuální problémy v člancích převážně diskusního charakteru a **současně zasílali redakci požadavky na vysvětlení nejasných otázek**, které souvisí s touto a další tematikou. Redakce ve spolupráci s redakční radou zajistí vhodné autory a odpoví na tyto dotazy na stránkách našeho časopisu.

Redakce časopisu *Vojenská mysl*

VELENÍ CO ČSSR V DOBĚ PŘECHODU Z MÍROVÉHO NA VÁLEČNÝ STAV

Specifické zvláštnosti možného ozbrojeného zápasu mezi koalicemi států s rozdílným společenským zřízením s pravděpodobným použitím zbraní a zbraňových systémů s hromadnými účinky vyžadují, aby k obraně státu byla připravena celá země a všichni její lidé.

Nezastupitelné místo v systému obrany ČSSR má Civilní obrana (CO) ČSSR. Ta zahrnuje opatření k obraně a ochraně obyvatelstva před následky soudobých prostředků nepřátelského napadení, k vytvoření podmínek pro plynulý chod hospodářského života za nepřátelského napadení a k odstraňování jeho následků. Zabezpečování úkolů CO patří do náplně činnosti všech státních, hospodářských a ostatních orgánů a organizací v ČSSR. **Příprava opatření k splnění úkolů CO za branné pohotovosti státu se uskutečňuje již v míru v souladu s hospodářskými možnostmi státu, s využitím zařízení, prostředků a zdrojů národního hospodářství a za účasti všeho obyvatelstva.**

Opatření CO k obraně jsou uskutečňována na celém území ČSSR s důrazem na

pravděpodobně nejohroženější místa, města, objekty a prostory na teritoriu. Tato místa jsou podle důležitosti a významu pro obranu ČSSR zařazena do kategorií a vodní díla do skupin.

Jedním ze základních opatření CO je zabezpečení vyrozumění a varování, jehož bezchybná funkce je předpokladem včasného a organizovaného uvedení vojenských a nevojenských sil CO do pohotovosti. V podmínkách CO ČSSR je vytvoření podmínek k zabezpečení tohoto úkolu o to složitější, že pro vojenskou část CO jsou zavedeny rozdílné systémy uvádění do bojové pohotovosti. Vojenská část CO je uváděna do bojové pohotovosti v systému uvědomění ČSLA a pronikání signálů o vyhlášení stupňů bojové pohotovosti je zabezpečeno stejným způsobem jako u vojsk. Přesto ani zde nejsou na stupni štábu CO okresu (města, obvodu) vytvořeny stejné podmínky jako útvarům ČSLA. Jediným řešením, jak za daného stavu zabezpečit rychlé uvědomění štábů CO okresů (měst, obvodů), bylo zavedení operační dosažitelnosti vojáků z povolání a občanských pra-

covníků. Na stupni kraje (hlavní město) jsou zavedeny služby operačních dozorců. Nejlepší podmínky pro uvědomění příslušníků CO jsou vytvořeny u štábů CO republik a štábů CO ČSSR (pomocí stálých operačních dozorců). O to složitější situace je při uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti nevojenské části CO, která je uvědomována systémem stupňů pohotovosti v ČSSR. Hlavní úlohu i v tomto systému však mají územní vojenské štáby CO, které z rozhodnutí Rady obrany státu mají odpovědnost za proniknutí signálů vyhlášení stupňů pohotovosti jak směrem k nevojenské části CO, tak ke všem určeným stranickým orgánům, orgánům státní správy, společenským organizacím a objektům národního hospodářství. Vyrozumění zabezpečují a plní vojenské štáby jak po vertikální linii k podřízeným vojenským štábům CO, tak po horizontální linii k určeným orgánům a organizacím státní správy a národního hospodářství. Z toho je zřejmé, že štáby CO okresů (měst, obvodů) nejsou s to zabezpečit předání signálů všem určeným orgánům a organizacím na svém teritoriu, kterých je řádově několik set. Proto je v každém okrese vytvořen specifický systém předávání signálů založený na principu vyznamování uzlů, a to až ve třech (někdy i více) úrovních.

Obdobně jako v systému uvědomění ČSLA jsou prováděny prověrky pronikání signálů i v systému uvádění do stupňů pohotovosti ČSSR. Prověrky ukázaly, že rozhodující příčinou nedostatků při předávání signálů je to, že většina vyznamovaných orgánů a organizací v civilním sektoru nemá možnost zavedení stálých služeb a ve většině z nich není zavedena ani dosažitelnost hlavních funkcionářů. Přesto v průměru 90 % určených orgánů, organizací a funkcionářů bylo vyznamováno ve stanovených časových normách.

Velkou pozornost věnují územní štáby CO vytvoření automatizovaného systému vyznamování a varování. V současné době je u všech územních vojenských štábů CO a u rozhodujících federálních ministerstev v bojovém provozu linkové vyznamovací zařízení sovětské výroby P-160, které umožnilo zkrácení doby předání signálů do stupně štábu CO okresu v to na několik minut. Dalším zavedeným automatizovaným prostředkem vyznamování je rádiové zařízení R-413 na stupni štábu CO ČSSR, štábu CO republik a štábů CO krajů (hlavních měst). V současné době jsou zaváděny tyto prostředky na místa velení.

K rychlému vyznamování určených orgánů, organizací a funkcionářů bylo ve spo-

lupráci štábu CO ČSSR a k.p. Tesla Piešťany vyvinuto speciální vyznamovací zařízení ZÚ-1619 na bázi mikropočítače PMD-85, které je schopno bez lidského zásahu uskutečnit telefonické vyznamování určených účastníků na osmi linkách současně.

K varování obyvatelstva před vzdušným napadením je v ČSSR vytvořena síť elektrických sítí, která zahrnuje celkem 6170 těchto prostředků, z nichž je 1520 napojeno na centrální ovládání. Signálem je tak pokryto asi 70 % území ČSSR.

Úkoly, které plní CO v období přechodu z mírového na válečný stav a zejména při ochraně obyvatelstva a národního hospodářství po napadení teritoria státu nepřitelem, kladé mimořádné nároky na organizaci velení.

Velení CO ČSSR vychází z principu, že vrcholným státním orgánem pro řízení obrany ČSSR, jejíž součástí je i CO ČSSR, je Rada obrany státu. Přípravu k civilní obraně v republikách, krajích (hlavních městech) a okresech řídí Rady obrany republik, krajů (hlavních měst) a okresů, a to jak v době míru, tak i za branné pohotovosti státu.

Územní náčelníci CO — místopředsedové vlád ČSR a SSR, předsedové KNV, primátoři hlavních měst Prahy a Bratislavy, předsedové ONV jsou jednak členy příslušných rad obrany (a zároveň i vykonavatelé usnesení těchto rad obrany), jednak územními náčelníky CO a z tohoto titulu jsou podřízeni vyššímu náčelníkovi CO. Tato dvojí podřízenost umožňuje územním náčelníkům CO plnit úkoly CO, které vyplývají z konkrétních rozhodnutí příslušné rady obrany v úzké návaznosti na úkoly stanovené vyššímu stupni řízení CO. Územní náčelník CO je nadřízený nižším územním náčelníkům CO a ve vymezené působnosti též resortním náčelníkům CO na své úrovni řízení.

Štáby CO ČSSR, ČSR, SSR, jakož i štáby CO krajů, hlavních měst, okresů a určených měst, jsou výkonnými orgány náčelníků CO pro řízení a koordinaci příprav Civilní obrany na území ČSSR, republik a v územních obvodech národních výborů.

Tyto štáby CO jsou vojenskými orgány a při velení v CO vycházejí ze zásad a metod používaných v ČSLA. Územní vojenské štáby CO uskutečňují opatření podle rozhodnutí příslušné rady obrany, dále pokynů, které vyplývají z pravomoci územního náčelníka CO, směrnic a nařízení náčelníka CO ČSSR. V čele každého štábu CO je náčelník štábu CO, který je prvním zástupcem příslušného územního náčelníka Civilní obrany.

Rízení a velení štábům, útvarům, zařízením a jednotkám CO je zabezpečeno již v míru připravenou soustavou stálých míst velení.

Pohotovostní velitelské stanoviště je dočasným místem velení náčelníka CO do doby zaujetí hlavního velitelského stanoviště. Je z něho řízena činnost CO při uvádění do bojové a mobilizační pohotovosti v době narůstání nebezpečí nepřátelského napadení a uskutečňuje se velení silám a prostředkům CO při nenadálém napadení.

Hlavní velitelské stanoviště je hlavním místem velení náčelníka CO. Odtud se uskutečňuje velení silám a prostředkům CO po dosažení pohotovosti.

Záložní velitelské stanoviště je připraveno k převzetí velení při vyřazení hlavního velitelského stanoviště. Jako záložní velitelské stanoviště je zpravidla využíváno velitelské stanoviště jednoho z nižších štábů CO.

Tím, že územní vojenské štáby CO organizují bojovou činnost CO a velí vojenské i nevojenské části CO na příslušném teritoriu, jsou místa velení územních náčelníků CO připravována jako stálé odolné stavby s příslušným vybavením již v míru. Na jednotlivých stupních jsou v souladu s normativy stavebně technických opatření CO na území ČSSR připravována společná chráněná válečná pracoviště rad obrany a příslušných územních náčelníků CO. Do pohotovosti jsou uváděna v souladu s plánem bojové pohotovosti a obsazují je bojové směny. S ohledem na možný vývoj situace na teritoriu v průběhu bojové činnosti (pohyb fronty, napadení velitelských stanovišť apod.) je nutné v systému velení CO ČSSR předpokládat, že v případě potřeby budou štáby CO nuceny zaujmát neplánovaná a předem nepřipravená místa velení. To je aktuální zejména u krajů a okresů v západní části teritoria ČSSR.

Proto spolu s velením ze stacionárních míst velení (zabezpečených dostatečným množstvím sil a technických prostředků) jsou na všech stupních velení v CO prováděny situace, které vyžadují v průběhu bojové činnosti zřizovat neplánované místo velení.

Dále jsou v CO zaváděna a připravována i pohyblivá velitelská stanoviště jako dočasný prvek velení. Ty slouží k řízení přesunů a zasazení sil a prostředků CO v prostorech napadení a k řízení záchranných a likvidačních prací. Také mohou být využita i při velení silám a prostředkům CO, které budou řídit odstraňování následků živelních pohrom a velkých provozních havárií i v současné době.

Civilní obrana je spojením vojenských a nevojenských sil. Územní vojenské štáby CO řídí jak profesionální pracovníky, tj. podřízené územní vojenské štáby CO, tak neprofesionální síly, tj. náčelníky a štáby CO resortů, služeb CO, teritoriálních záchranných útvarů CO, objektů národního hospodářství a státní správy, štáby CO obcí a svépomocné útvary CO. Zákonnou pravomoc vydávat rozkazy a odborná nařízení těmto nevojenským orgánům mají pouze příslušní územní náčelníci CO — předsedové KNV, ONV, popřípadě jejich jménem náčelníci územních štábů CO. Rozhodnutí a nařízení ovlivňují totiž nejen opatření CO, ale týkají se všeho obyvatelstva a jednotlivých odvětví národního hospodářství a státní správy.

Aby štáby CO mohly kvalifikovaně přijímat rozhodnutí ve vztahu k resortním orgánům (službám CO), jsou do sestavy bojového obsazení velitelských stanovišť územních náčelníků CO na všech stupních řízení zařazováni také představitelé resortů, respektive služeb CO. Jsou to odpovědní funkcionáři příslušného resortu (služby CO), kteří jsou schopni z odborných hledisek hodnotit danou situaci a předkládat za příslušnou službu CO návrhy na její řešení. Na tyto funkce jsou připravováni již v současnosti.

Systém velení v CO, především pro organizaci a řízení záchranných a likvidačních prací v období hromadného použití soudobých prostředků ničení nepřítelů proti teritoriu státu, musí důsledně respektovat svoji vazbu na ostatní orgány řízení a velení na daném teritoriu. Pouze vzájemnou součinností je možné optimalizovat efektivnost přijímaných opatření v CO. Ve vztahu k zabezpečení varování obyvatelstva o nebezpečí vzdušného napadení je nutná součinnost s místy velení PVOS, při organizaci evakuačních opatření a zabezpečování pomoci vojsku s vojenskými orgány velení na teritoriu. Společně a ve vzájemné součinnosti s orgány, silami a prostředky průzkumu na teritoriu (teritoriální radiační hlásmová síť, vojsky na teritoriu) je řešeno zjišťování a vyhodnocování napadení ZHN.

Zvláštní místo v součinnostních vztazích představují vazby na civilní obranu sousedních socialistických států. Představitelé velení CO ČSSR podepsali s představiteli CO NDR, PLR a MLR plány součinnosti, které předpokládají vedle výměny potřebných informací, poskytování vzájemné pomoci silami a prostředky CO v prostorech napadení v blízkosti společné státní hranice, popřípadě i zřizování společných orgánů velení. V případě vzniklé potřeby je

předpokládáno dočasné vyvedení postiženého obyvatelstva do vyčleněných prostorů na území sousedního státu, včetně jeho plného zabezpečení. K zajištění těchto úkolů štáby CO vyměňují se svými protějšky styčné důstojníky.

Systém velení CO ve vertikální i horizontální linii, včetně odpovídajícího technického zabezpečení, splňuje základní požadavek včasného poskytnutí pomoci obyvatelstvu v prostorech napadení. Pozdní zahájení záchranných prací v důsledku neproniknutí úkolů podřízeným by mělo nedozírné následky v nárůstu nenávratných ztrát a úzce souvisí s požadavkem zabezpečení přežití obyvatelstva v příští možné válce. To vyvolává požadavek především na zabezpečení velení i v podmínkách narušené spojovací soustavy, uplatnění principu relativní samostatnosti nižších štábů CO přijímat včas rozhodnutí a řídit záchranné a likvidační práce bez ovlivnění nadřízeného.

Schopnost štábů zabezpečovat pevně a nepřetržitě velení je zapotřebí cílevědomě spojit také s další možnou racionalizací rozhodovacího procesu, jejímž základem musí být především kvalitně zpracované metodiky činnosti. Širší uplatnění formalizované dokumentace, prostředků mechanizace a automatizace, zkvalitňování informačního toku na místech velení vede ke zkracování potřebného času k přijetí rozhodnutí, a tak jsou i vytvořeny příznivější podmínky pro splnění úkolů podřízenými. Tento cíl je sledován i ve všech praktických formách přípravy štábů CO.

Z hlediska vzrůstajících požadavků na

zabezpečení nepřetržitého velení silám a prostředkům, které na teritoriu státu zabezpečují komplex opatření cíliní obrany, jako např. přechod na válečnou výrobu, poskytování pomoci pojmům vojsku aj., je proto nutné věnovat zvýšenou pozornost dalšímu zkvalitňování velení CO ČSSR.

Aktuálními jsou zejména tyto požadavky:

1. Již v míru organizovat a budovat společná místa velení Rad obrany, štábů CO a orgánů státní správy, především v místech, která mají z hlediska obrany rozhodující význam. Sloučením těchto orgánů velení a řízení je možné řešit vzniklé situace ve vzájemné úzké součinnosti, v kratších časových lhůtách a v celém komplexu.

2. Dále prohlubovat a zdokonalovat součinnostní vazby územačních štábů CO všech stupňů s orgány velení a řízení teritoria, orgány velení ČSLA a s orgány velení CO sousedních socialistických států.

3. Zdokonalovat informační systém štábů CO na místech velení za branné pohotovosti státu, především zabezpečit v potřebném rozsahu informaci nadřízeného o situaci, včasné a konkrétní velení podřízeným silám a prostředkům CO. K tomu vytvářet potřebné technické předpoklady.

4. Na základě podrobné analýzy dosavadního systému velení a stanovení perspektivních požadavků vytvořit v úzké návaznosti na vytvářené systémy ČSLA a státní správy automatizovaný systém velení a řízení CO ČSSR a tak zabezpečit plně jeho funkci za branné pohotovosti státu.

Этот номер журнала Военская мысль является монотематическим и направлен на тему: „Управление войсками в ходе подготовки и ведения оборонительной операции в начальном периоде войны“. В его разработке принимали участие офицеры и генералы из управлений и отделов ГШ ЧНА, ФМНО, штабов военных округов и Военной академии им. А. Запотоцкого. Он может служить для подготовки командиров и штабов военных округов, армий и дивизий, научно-педагогического состава и слушателей военных академий и курсантов высших военно-учебных заведений к выполнению основных задач Приказа Министра Национальной обороны ЧССР по подготовке войск ЧНА и Директивы по оперативной и боевой подготовке на 1988—1989 учебный год.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-полковник Мирослав Вацек	
Вопросы повышения эффективности процесса управления войсками	3
Генерал-лейтенант Оскар Марек	
Организация полнотрабл в ходе подготовки и ведения оборонительной операции и руководство ею	9
Подполковник Антонин Фогелтанц подполковник Вацлав Будил, кандидат военных наук	
Использование вычислительной техники в процессе управления и руководства ЧНА . . .	14
Полковник Карел Штява	
Требования к управлению войсками коалиционного состава и перспектива их решения . .	19
Полковник Йосеф Земан	
Защита и оборона пунктов управления, организация и способ их решения	23
Полковник Ладислав Клима, кандидат военных наук	
Развитие военно-научной работы в мирное время – предпосылка успешного управления войсками при подготовке и ведении оборонительной операции	28
Генерал-майор Йиржи Флориан	
Управление войсками при подготовке оборонительной операции в период мобилизационного и оперативного развертывания	33
Полковник Мирослав Викторжик	
Работа командующих (командиров) и штабов при принятии (уточнении) решения	39
Генерал-майор Йосеф Лоучка подполковник Франтишек Валах, кандидат военных наук	
Управление войсками в ходе оборонительной операции и создание условий для перехода к решительным и активным боевым действиям	43
Генерал-майор Рудольф Юрица	
Управление войсками ПВО страны при ведении противозвоздушной операции	47
Генерал-майор Вацлав Рочка, кандидат военных наук, доцент	
Вопросы организации взаимодействия в ходе оборонительной операции	50
Подполковник Франтишек Валах, кандидат военных наук	
Организация управления войсками при подготовке и проведении контрудара	54
Генерал-майор Йосеф Червашек	
Управление и руководство разведкой при подготовке и в ходе фронтовой оборонительной операции в начальном периоде войны	60
Полковник Ярослав Крадохвил	
Управление силами и средствами РЭБ	65
Подполковник Йиндржих Лесны полковник Далибор Ружичка, кандидат военных наук	
Особенности управления РВиА при подготовке и проведении ракетных ударов и огня артиллерии	69
	113

Генерал-майор Ян В а н я	
Управление авиацией при подготовке и ведении боевых действий	72
Генерал-майор Ладислав Томечек	
Управление войсками ПВО	77
Генерал-майор Лубомир Тума	
Управление инженерными войсками	82
Генерал-майор Йосеф Черны полковник Аристид Аугостович	
Управление химическими войсками	87
Генерал-майор Ян Винтр	
Обеспечение надежной связи	91
Генерал-майор Михал Гондек	
Руководство техническим обеспечением	95
Генерал-майор Ян Геве́ра, кандидат военных наук	
Основные проблемы управления тылом	100
Полковник Милан Кубичка	
Организация управления силами и средствами на территории в период подготовки и ведения оборонительной операции	104
Генерал-майор Йозеф Эршек	
Управление ГО ЧССР в период перехода с мирного на военное положение	109

Uvědomujeme čtenáře, že vzhledem k zavedení nové tiskárenské techniky, bude změněn od prvního čísla příštího roku formát našeho časopisu.

V desátém, posledním čísle nebylo možné z technických důvodů uveřejnit obsah ročníku 1988. Uveřejníme jej mimořádně v prvním čísle ročníku 1989.

Redakce časopisu Vojenská mysl

Vydává federální ministerstvo národní obrany ve vydavatelství NAŠE VOJSKO, n. p.

Adresa: Vydavatelství NAŠE VOJSKO, n. p.
redakce časopisu VOJENSKÁ MYSL
Vladislavova 26
113 66 Praha 1

Administrace: Vladislavova 26, 113 66 Praha 1

Vychází 10krát ročně

Je rozeslán podle zvláštního rozdělovníku

Tiskne Naše vojsko, závod 01

Plukovník Ing. Jozef Sirota (šéfredaktor), tel. 46 147

podplukovník Ing. Vladimír Grubner (zástupce šéfredaktora), tel. 46 144

podplukovník Miroslav Weiner, prom. ped. (redaktor publicista), tel. 46 144

Jaroslava Matušková (tisková redaktorka), tel. 46 483

Redakční rada: Plukovník Ing. Aristid Augustovič, generálmajor Ing. Oldřich Frank, generálmajor Ing. Michal Gondek, generálmajor Ing. Rudolf Jurica, plukovník Ing. Ladislav Klíma, CSc., plukovník PhDr. Dezider Kollár, generálmajor Ing. Jan Konícar, plukovník Ing. Jan Kopecký, plukovník Ing. Zdeněk Mrázek, plukovník Ing. František Myšák, plukovník Ing. Josef Němec, CSc., generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc., plukovník Ing. Dalibor Růžička, CSc., plukovník PhDr. Květoslav Štrunc, plukovník gšt. Ing. Jozef Tuchyňa, plukovník Ing. Jindřich Vávra, generálporučík Ing. Josef Vincenc, generálmajor Ing. Jan Vintr

Ročník XXXVIII. Toto číslo bylo dáno do tisku 23. 9. 1988